بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

SİYER YAYINLARI

Siyer Yayınları: 63
Kur'ân-ı Kerim: 3

Eser Adı
Suffa Meclisleri
KUR'ÂN DERSLERİ

Yazar
Muhammed Emin YILDIRIM
m.eminsiyervakfi@hotmail.com

Editör
Muhammed Ali ALİOĞLU
muhammedali74@gmail.com

Son Okuma
Hüseyin YILDIRIM
Ömer KAYMAZ

Kapak
Mehmet Emrullah İNCEARIK

İç Tasarım
Siyer

Baskı&Cilt
YAZIN BASIN YAYIN MATBAACILIK TUR. TİC. LTD. ŞTİ.
Çevre Sanayi Sitesi 8. blok no : 38-40-42-44
İkitelli Başakşehir İstanbul
Tel : 0212 5650122
Sertifika no : 12028

1. Baskı: *Ekim 2015*
ISBN: 978 - 605 - 4620 - 99-9

SİYER YAYINLARI

Bağlar Mh. Çeşme Cd. No: 10/A Güneşli Bağcılar/İstanbul
Tel & Fax: (0212) 544 76 96 – (0212) 544 58 46 Gsm: (0554) 930 07 04
www.siyeryayinlari.com satıs@siyeryayinlari.com

Suffa Meclisleri
KUR'ÂN DERSLERİ

Ahlakı Kur'ân Davası Furkân

Muhammed Emin YILDIRIM

SİYER YAYINLARI

Muhammed Emin Yıldırım

1973 yılında Erzurum-Horasan'da dünyaya geldi. İlkokulu bitirdikten sonra, orta ve lise eğitimi yıllarında bir yandan da medresede Arapça ve temel İslâmi ilimler alanlarında dersler almaya başladı. Ardından 1989 'da İstanbul'a gelerek İslâmi ilimlerdeki eğitimine devam etti. 1999 ile 2004 yılları arasında Mısır'da Arapça ve İslâmî ilimleri de kapsayan eğitim çalışmalarında bulundu.

1995 yılından itibaren düzenli olarak haftalık dersler vermeye başladı. Bilahare bu dersleri, Hikmet Vakfı'nda ve Hikmet Derneği'nde sürdürdü.

Ekim 2010'da İstanbul'un Eyüp semtinde tarihi Zekai Dede Konağı'nda faaliyetlerine başlayan Siyer Araştırmaları Merkezi'nin kurulmasına öncülük etti. Her hafta Cumartesi günleri düzenli olarak söz konusu merkezde "Siyer ve Sahâbe" konulu halka açık dersler vermektedir. Bu derslerin tamamı www.siyertv.com internet sitesinden yayınlanmaktadır.

Siyer alanında araştırma ve eğitim çalışmalarına devam eden Muhammed Emin Yıldırım, evli ve üç çocuk babasıdır.

Yayınlanmış Eserleri

- İbadetin Beyni Dua (2002)
- İnsanî İlişkilerde İlahî Ölçü (2004)
- Vahyi Hayata Taşımak (2005)
- Alemlere Rahmet Hz. Muhammed (sas) (2006)
- Sahâbeyi Nasıl Anlamalıyız? (2007)
- Dâru'l-Erkam, Vahyin Nüzûl Sürecinde Şahsiyet Eğitimi (2008)
- Hz. Peygamber'in (sas) Albümü (2010)
- Siyer Atlası (Tahkik ve Notlandırma) (2010)
- Efendimiz'i Sahâbe Gibi Sevmek (2011)
- Risalet Davasının Annesi Hz. Hatice (2011)
- Efendimiz'in (sas) Havarisi ve İhlâs Abidesi Zübeyr b. Avvam (2011)
- İnsanlığın Kurtuluşu Hac, Ömrün Bereketi Umre (2011)
- Yaşayan Şehit/Şehîdü'l-Hayy Talha b. Ubeydullah (2012)
- Ümmetin Emini Ebû Ubeyde b. Cerrâh (2012)
- Arslan Pençesi, Hamaset Kahramanı/Sa'd b. Ebî Vakkas (2013)
- Asr-ı Saâdet'te Ticaret ve Tüccar Sahâbîler (2014)
- En Güzel Örneğin (sas) En Güzel Örnekleri (r.anhum) (2015)

İÇİNDEKİLER

Sözbaşı 11

1. DERS
Kur'ân Allah'ın (cc) Kelâmıdır 19

2. DERS
Kur'ân Allah'ın (cc) İnsan ile Diyaloğudur 29

3. DERS
Kur'ân İnsanlığa Takdim Edilen İlahî Bir Sofradır 37

4. DERS
Kur'ân Zamanlar ve Mekânlar Üstü Bir Kitaptır 45

5. DERS
Kur'ân Apaçık Bir Kitaptır 53

6. DERS
Kur'ân Arapça İndirilmiş Bir Kitaptır 61

7. DERS
Kur'ân Emsalsiz Bir Kitaptır 71

8. DERS
Kur'ân İmanı da İnkârı da Arttıran Bir Kitaptır 79

9. DERS
Kur'ân Her Türlü Çelişkiden ve Zıtlıklardan
Uzak Bir Kitaptır 87

10. DERS
Kur'ân 23 Senelik Bir Zaman Diliminde
İndirilmiş Bir Kitaptır 93

11. DERS
Kur'ân Akledenlere İthaf Edilmiş Bir Kitaptır 101

12. DERS
Kur'ân Açıklanma Yetkisini Peygamber'e
Veren Bir Kitaptır 109

13. DERS
Kur'ân Hz. Peygamber'i Anlatan En Önemli Kaynaktır 119

14. DERS
Kur'ân Kâinat Kitabının En Kapsamlı Tercümesidir 127

15. DERS
Kur'ân Muhatabından Karşılık
Görmek İsteyen Bir Kitaptır 135

16. DERS
Kur'ân Düşmanlarını Korkutan Bir Kitaptır 143

17. DERS
Kur'ân İnsanın Seviyesini Yükselten Bir Kitaptır 151

18. DERS
Kur'ân Allah (cc) Tarafından Korunan Bir Kitaptır 159

19. DERS
Kur'ân Eşsiz Bir Dua Mecmuasıdır 167

20. DERS
Kur'ân Bağlamı Dikkate Alınarak Okunması
Gereken Bir Kitaptır 175

21. DERS
Kur'ân Hz. Peygamber'e (sas) Verilmiş
En Büyük Mucizedir 183

22. DERS
Kur'ân Ayetleriyle Muhkem ve Müteşabih Olan Bir Kitaptır.....191

23. DERS
Kur'ân Allah'ın (cc) Yasalarını Öğreten Bir Kitaptır 201

24. DERS
Kur'ân Yol Bulmak İsteyenlere Yol Gösteren Bir Kitaptır.....209

25. DERS
Kur'ân Ahlakın Temeli Olan Bir Kitaptır 217

26. DERS
Kur'ân Birçok Misale ve Örneğe Yer Veren Bir Kitaptır 225

28. DERS
Kur'ân Hakikatlerini Tekrar Eden Bir Kitaptır.....233

28. DERS
Kur'ân Üzerinde Düşünülmesi Gereken Bir Kitaptır.....241

29. DERS
Kur'ân Müntesibine Verilmiş En Büyük Silah ve Güçtür....249

30. DERS
Kur'ân Kıyameti Anlatan En Önemli Kaynaktır.....257

31. DERS
Kur'ân Büyük Duruşmayı Anlatan En Önemli Vesikadır....267

32. DERS
Kur'ân Ahiret Âleminin Mukaddes Bir Fermanıdır.....277

Sonsöz Yerine.....289

Kaynakça.....291

Nebevî Bir Müjde ve İthaf

Ebû Hureyre'nin (ra) naklettiğine göre Efendimiz (sas) buyurmuşlardır ki: Allah Teâlâ'nın yollarda dolaşıp Allah'ı ananları tespit eden seyyah melekleri vardır. Bunlar Cenâb-ı Hakk'ı anan bir topluluğa rastladıkları zaman birbirlerine: "Gelin! Aradıklarınız burada!" diye seslenirler ve o meclistekileri dünya semâsına varıncaya kadar kanatlarıyla çevirip kuşatırlar. Bunun üzerine Allah Teâlâ, meleklerden daha iyi bildiği halde yine de onlara "Kullarım ne diyor?" diye sorar. Melekler: "Sübhânallah diyerek, Seni ulûhiyyetine yakışmayan sıfatlardan tenzih ediyorlar, Allâhü ekber diyerek tekbir getiriyorlar, Elhamdullillah diyerek Sana hamdediyorlar ve Senin yüceliğini dile getiriyorlar" derler. Konuşma şöyle devam eder:

- Peki onlar beni gördüler mi ki?

- Hayır, vallahi seni görmediler.

- Beni görselerdi ne yaparlardı?

- Şayet seni görselerdi sana daha çok ibadet ederler, şânını daha fazla yüceltirler, ulûhiyyetine yakışmayan sıfatlardan seni daha çok tenzih ederlerdi.

- Kullarım benden ne istiyorlar?

- Cennet istiyorlar.

- Cenneti görmüşler mi?

- Hayır, yâ Rabbi! Vallahi onlar cenneti görmediler.

- Ya cenneti görseler ne yaparlardı?

- Şayet cenneti görselerdi onu daha büyük bir iştiyakla isterlerdi, onu elde etmek için büyük gayret sarf ederlerdi.

- Onlar bana neyden sığınıyorlar?

- Cehennemden sığınıyorlar.

- Peki, cehennemi gördüler mi?

- Hayır, vallahi onlar cehennemi görmediler.

- Ya görselerdi ne yaparlardı?

- Şayet cehennemi görselerdi ondan daha çok kaçarlar, ondan pek fazla korkarlardı.

Bunun üzerine Allah Teâlâ, meleklerine: ***"Sizi şahit tutarak söylüyorum ki ben bu halde olan kullarımı bağışladım"*** buyurur. Meleklerden biri: "Onların arasında bulunan falan kimse esasen onlardan değildir. O buraya bir iş için gelip oturmuştu" deyince Allah Teâlâ şöyle buyurur: ***"Orada oturanlar öyle iyi kimselerdir ki onların arasında bulunan da asla şakî olmaz. (Lâ yeşkâ bihim celisühüm!)"*** [Buhârî, *Daavât*, 66; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 251-252, 358-359.]

Bu nebevî müjdeye nail olmak için
bir araya gelen tüm Suffa Meclisleri
talebe ve muallimlerine ithaf olunur…

SÖZBAŞI

Yıl: 632

Bir Cuma günü ve Arefe

Yer: Arafat… Binlerin, yüzbinlerin dua dua yakardığı, marifet meydanı…

Mübarek bakışlarını Refik-i Â'lâ'ya çevirmiş olan, Âlemlerin Rahmet vesilesi, her konuşmasını: *"Belki bugünden sonra bir daha görüşemeyebiliriz!"* diye bitiriyor.[1]

23 yıl önce Hira'da *'İkra'* ile başlayan süreç, şimdi Arafat'ta *'el-Yevme'* diye nihayete eriyor…

Kur'ân'ın mübelliği konuşuyor: *"Size sarıldığınız müddetçe asla sapmayacağınız iki ağır emanet bırakıyorum. Onlardan biri Allah'ın kitabı, diğeri ise benim Sünnetimdir…"*[2]

Allah'ın kitabı: Kelâmullah

Resûl'ün Sünneti: O yüce kelâmın hayata dönüşmüş şekli…

Biri satırlardaki Kur'ân, diğeri hayatın içindeki Kur'ân…

Biri asıl, diğeri usûl…

Biri kaynak, diğeri ırmak…

Hakkıyla o kaynağa sarılan ve ırmağa dalan; miladî 6. asırda sahâbe olarak çıktı…

Çünkü bu kitap mûcize bir kitap…

[1] İbn Hişam, *es-Sîre*, IV, 250.
[2] İmam Mâlik, *Muvatta*, Kader, 3.

Harfleriyle, kelimeleriyle, cümleleriyle, ölçülü lafzı ile mananın hakkını vermesiyle, meydan okumasıyla, nazmı ile, belâğatı ile fesâhatı ile ve daha yüzlerce özelliği ile mucize bir kitap…

İnsan yetiştirmesi ile, toplumu dönüştürmesi ile, şakîlerden saidler, cahillerden âlimler, inkârcılardan mü'minler, nankörlerden şakirler, merhametsizlerden halimler, hazcılardan zahitler yetiştirmesi ile mûcize bir kitap…

Cahiliye bataklığını Saâdet Asrı'na, çöl adamlarını medeniyet havzasına, kör taassupları hikmet membaına, şehvet düşkünlerini iffet kahramanına dönüştüren mûcize bir kitap…

Kitab'ın mübeyyini konuşuyor: *"Gerçekten Allah, bu kitap ile bazı toplulukları yüceltir, bazılarını ise alçaltır."* [3]

Vallahi böyle…

Tarih, bu söze en gür seda ile *"Sadakte Ya Resûlullah!"* diyor.

Kitab'a uyanlar yüceldi; Esfel-i Sâfilîn'den Ahsen-i Takvîm'e…

Kitab'a uyanlar yüceldi; kölelikten özgürlüğe…

Kitab'a uyanlar yüceldi; değersizlikten ulviliğe…

Kitab'ın dirilten sedasına uyanlar, kendilerinin dünyanın sahibi değil, şahidi olduklarını anladılar…

Yaşamak için değil, yaşatmak için seferber oldular...

Kur'ân'ın neşet ettiği coğrafyadan kalkarak, Kur'ân'dan mahrum olanlara o ilahî muştuları ulaştırmak için kendilerini feda ettiler…

23 yılda inen Allah'ın kelamını, arkasından gelen 23 yılda üç kıtaya ulaştırdılar…

İnkâr ve şer cephesi çok iyi anladı ki, bu kitap mûcize bir kitap…

Onu, Peygamber rehberliğinde anlayanlar, mûcize nesiller yetiştirmeye devam edecekler…

[3] Müslim, *Müsâfirîn*, 269; İbn Mace, *Mukaddime*, 16.

Öyleyse ne yapmalı?

Kur'ân'ı, ona iman edenlerin elinden almalı, ona iman etmeyenlerin arasına ise engeller koymalı…

Ama bu kitap mûcize bir kitap…

Eğer Allah, hidayeti vermeyi dilemişse; bütün dünya engel olsa ne yazar?

İnkâr cephesi, Kur'ân'ı müminlerin elinden alamayacağını anlayınca, yeni bir plan devreye sokuldu.

Kur'ân kutsal bir kitap olarak Müslümanların elinde kalsın.

Düğünlerde, merasimlerde, cenazelerde, kabirlerde okunsun…

Ama kimse, "Rabbim bana ne diyor, benden ne istiyor?" diye sormasın…

Sormayı günah saysın, ahkâmı ile amel etmeyi, ahlakı ile ahlaklanmayı aklından bile geçirmesin…

Bazen Kur'ân, mızrakların ucuna takılsın; kirli siyasetlerin, haksız ticaretlerin, liyakatsiz makamların, ehliyetsiz itibarların kazanılmasının vesilesi kılınsın.

Birileri: "Yaklaşma Kur'ân'a! Sen anlamazsın!" derken, bir diğerleri: "Peygamber bıraktı gitti, şimdi sıra biz de, akıllarımız bizim peygamberlerimiz..." diyerek, Kur'ân'ı kendi şahsi yorumlarının kurbanı etsin.

Birileri Kur'ân'ı yüceltelim diyerek, birileri güya hayata taşıyalım diyerek, hayattan dışarı taşısın…

Ama önümüzde mûcize bir kitabın yetiştirdiği mûcize bir nesil vardı…

Kur'ân ile doğan, onunla büyüyen, onunla yoğrulan, onunla kıvama gelen, onunla gülen, onunla ağlayan bir nesil vardı.

O nesil, son vahyin ilk muhataplarıydı…

O nesil, Kur'ân'ın canlı tanıklarıydı…

O nesil, yaptıkları, konuştukları ile Allah (cc) tarafından direkt övülen; yapmadıkların da ise uyarılan bir nesildi…

O nesil, Allah kendilerinden razı, kendileri de Allah'tan razı bir nesildi…

O nesil, sadece vahye şahit olmak ile kalmamış, kendilerinden sonra da dinin intikal ve muhafazası için seçilmiş bir nesildi…

Elbette Kur'ân'ı, onun ilk muhatabı olan Hz. Peygamber (sas) ve O'nun mübarek ellerinde yetişen o bahtiyarlar topluluğu herkesten daha doğru anlardı.

Şimdi Kur'ân'la yeniden dirilmek isteyen bir Müslüman, nasıl olur da Kur'ân'ı temel kaynak olarak değil de tek kaynak olarak görür…

Nasıl kendinden önce kulluk yolunda yürüyen büyüklerin ayak izlerini görmezden gelir!?

Her gün onlarca kez Fatiha'da: *"Allah'ım! Beni gazaba ve dalâlete düşenlerin yoluna değil, nimet verdiklerinin yoluna ilet!"* diye dua etmesine rağmen, Nisâ Sûresi'nin 69. ayetinde nimet verilenlerin *"Nebiler, Sıddıklar, Şehitler ve Salihler"* olduğu beyan edilirken, aklını kullanacağı yerde, onu putlaştırıp, nefsinin esiri olur…

Doğru Yolun Doğru Rehberleri

"Şüphesiz, bu Kur'ân, en doğru yola iletir ve salih amellerde bulunan mü'minlere, onlar için gerçekten büyük bir ecir olduğunu müjde verir."[4] Kulluk için yaratılan insan, asıl yurduna döneceği ana kadar bu âlemde bir yolcudur.

Onun kaderi yürümek…

Her yolcuya menzile varmak için dört şey gerekir: Harita, pusula, refîk, azık…

Ey bu dünyadan ukbaya yürüyen yolcu!

Haritan Kur'an!

Pusulan Sünnet!

Refikin Sahâbe!

Azığın Sadık Dostlardır…

[4] İsrâ 17/9.

Suffa Meclisleri Projesi

Suffa Meclisleri Projesi, 2012 yılında Siyer Vakfı olarak başlattığımız bir çalışmaydı. Birçok yerde oluşturulan ders halkalarıyla, 5 yıllık bir program dâhilinde kulluk yolunda azıklar edinme maksadıyla bir araya gelinecekti. İlk yıl *hadis,* ikinci yıl *siyer,* üçüncü yıl *ilmihal,* dördüncü yıl *Kur'ân* ve beşinci yıl *akaid* olarak program belirlenmişti.

Suffa Meclisleri Projesi belirlenirken, "Neden Suffa Meclisleri?" sorusuna şöyle cevaplar verilmişti:

- Kifayet miktarı ilmi elde etmek için
- Dünyaya dalıp ahireti unutmamak için
- Cennetin kokusunu buralardan hissedebilmek için
- Duygu, düşünce ve eylem birlikteliğini sağlamak için
- Yorgunluğa düşüp, aslî vazifeleri aksatmamak için
- El ele verip Selam yurdu olan cennete yürüyebilmek için
- Tebliğ ve davet ile sorumluluğumuzu yerine getirebilmek için

Kur'ân Dersleri

Suffa Meclisleri'nin dördüncü yılında konu, Aziz Kitabımız olan Kur'ân-ı Kerîm'di. 32 ders boyunca Kur'ân-ı Kerîm'i farklı yönleriyle tanımaya, onunla derin ve daha samimi bir şekilde tanışmaya, elbette meseleyi sadece bilgi boyutunda bırakmadan o hakikatleri hayatımıza taşımaya çalışacağız.

Hazırladığımız bu müfredatın/kitabın, her dersi 13 bölümden oluşuyor.

1. *Ana Metin:* Kur'ân-ı Kerîm'in muhtevası, değeri, ona iman edenlere yüklediği mükellefiyetleri, inkâr edenlerin karşılaşacakları durumlar ve daha birçok konuya metin kısmında temas edildi. Metinlerin büyük bir kısmı 2005 yılında kaleme aldığımız ve bugünlerde yeniden gözden geçirip güncellediğimiz *"101 Cevapla Kur'ân Nedir?"* ya da alt başlığı ile *"Vahyi Hayata Taşımak"* adlı eserimizden alındı.

2. *Kur'ân İklimi:* Ana metne uygunluk arz eden ayetleri ihtiva etmektedir. Arapçaları ile beraber verilen söz konusu ayetler, gerek ezberlenerek gerekse çeşitli tefsir kitaplarına müracaat edilerek anlaşılmaya çalışılmalı ve Kur'ân'ın o dirilten iklimine girmeye gayret edilmelidir.

3. *Nebevî Seda:* Hz. Peygamber'in (sas) Kur'ân'ın değer ve kıymetine, onun muhataplarına yüklediği görev ve sorumluluklara dikkat çeken 32 tane hadisten oluşmaktadır. Bu hadisler de Arapça metinleri ile beraber verilmiş, kaynakları belirtilmiştir. Elbette bu hadislerden de daha fazla istifade etmenin yolu, hadislerin geçtiği şerh kitaplarına müracaat etmektir.

4. *Örnek Şahsiyetler:* Kur'ân-ı Kerîm'in insanlığa örnek şahsiyetler olarak tanıttığı, çoğu peygamber olan 32 şahsiyeti en temel özellikleri ile anlatan ayetlerden oluşmaktadır.

5. *İbret Şahsiyetler:* Bu başlık altında da 32 tane ibret şahsiyet, ayetler ışığında tanıtılmaktadır. Menfî örnekler üzerinden müspet davranışların tespiti açısından önemli olan bu bahis, başta *Firavun, Nemrud, Kârûn, Hâmân, Bel'am* olmak üzere 32 şahsiyeti nazarlara vermektedir.

6. *Kur'ân Kavramları:* "Eşya zıtları ile bilinir" ilkesi gereğince 32 tane kavram zıtları ile birlikte kısa, öz; ama mesaj ihtiva eden bir özellikte anlatılmaya çalışılmıştır. *İman-Küfür, Tevhid-Şirk, Hak-Batıl, Hidâyet-Dalâlet, Adalet-Zulüm, Helal-Haram, Ma'ruf-Münker, Hayır-Şer, Âlim-Cahil* ve daha nice Kur'ânî kavramlar bu başlık altında işlenmiştir.

7. *Kur'ân'ın En'leri:* Bu bahiste Kur'ân-ı Kerîm'in en temel özellikleri kısa ve vurgulu bir şekilde aktarılmıştır. Mesela, *Kur'ân-ı Kerîm'in en uzun ve kısa sûreleri/ayetleri, en çok geçen kelime, en az geçen kelime, en çok geçen cümle, en çok geçen peygamber, en az geçen peygamber* gibi teknik sayılabilecek konulara yer verilmiştir.

8. *Hz. Peygamber'in (sas) Dünyasında Kur'ân:* Kur'ân'ın ilk muhatapı olan Efendimiz'in (sas) dünyasında ilahî kelamın nasıl yer edindiğini anlayabileceğimiz bazı örnekler bu bölümde aktarılmıştır.

9. *Ahlâkı Kur'ân:* Bu bahiste ahlakın temeli olan Kur'ân-ı Kerîm'den, en önemli 32 ahlakî ilkeye değinen ayetler aktarılmıştır.

10. *Davası Furkân:* Burada ise yine 32 ayet üzerinden bir Müslüman'ın hayatında olması gereken mücadele, gayret ve sorumluluk nazarlara verilmiştir.

11. *Nûr Çeşmesi:* Asrımızın önemli bir Kur'ân tefsiri olan Risale-i Nur'dan Kur'ân ile alakalı 32 cümle bu bahiste paylaşılmıştır.

12. *Kur'ân'ın Şahitleri:* Son vahyin ilk muhatapları olan sahâbe neslinin özellikle Kur'ân anlayışlarını öğrenebileceğimiz örnekler üzerinden çok mühim tablolar paylaşılmıştır.

13. *Kur'ân'ın Sevdalıları:* Kitabımızın son bahsi olan bu bölümde en hayırlı ikinci nesil olan Tabiîn neslinden başlayarak yolumuzu aydınlatan büyüklerin dünyasında Kur'ân'ın yerini anlayabilmek için çeşitli örnekler anlatılmıştır.

Rabbimizden niyazımız, ortaya çıkan bu çalışmanın ve bu müfredat üzerinden yapılacak tüm gayretlerin, hepimizden salih bir amel olarak kabul buyurmasıdır.

Çalışmanın ortaya çıkmasında birçok kardeşimin emeği vardır. Hepsine dua ediyor, sevaplarının ziyadeleşmesini Rabbimden niyaz ediyorum.

Sözün sonu yolumuzun yegâne rehberi olan Efendimiz'in (sas) şu güzel duasıdır:

"Allah'ım! Kur'ân'ı göğsümün nuru, gönlümün baharı, hüzün ve kederimin kalkmasının vesilesi kıl!"[5]

Muhammed Emin Yıldırım
19 Zilhicce 1436/3 Ekim 2015
Eyüp/İstanbul

[5] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, VII, 341; Hâkim, *el-Müstedre*k, I, 509.

KUR'ÂN

Allah'ın (cc) Kelâmıdır

Kur'ân İklimi

﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُ مَأْمَنَهُ﴾

"Eğer Allah'tan başkalarına ilahlık yakıştıranlardan/müşriklerden biri senden sığınma taleb ederse, ona o imkânı tanı. Olur ki o zaman zarfında senden Allah'ın kelâmını işitip anlayabilir. Sonra onu kendini emin hissedebilecek bir mekâna ulaştır."

[Tevbe Sûresi, 9/6]

Nebevî Seda

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صلّى اللّه عليه وسلّم قَالَ مَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ تَعَالَى يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَيَتَدَارَسُونَهُ بَيْنَهُمْ إِلاَّ نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغَشِيَتْهُمُ الرَّحْمَةُ وَحَفَّتْهُمُ الْمَلاَئِكَةُ وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sas) şöyle buyurmuştur: *"Allah'ın evlerinden birinde toplanıp Allah'ın kitabını okuyan ve onu aralarında öğrenip öğreten bir gruba mutlaka sekînet iner. Kendilerini rahmet kaplar, melekler çevreler ve Allah(cc) onları kendi yanındakiler arasında zikreder."*

[Ebû Dâvûd, *Vitr*,14]

1. Ders

KUR'ÂN
Allah'ın (cc) Kelâmıdır

Örnek Şahsiyetler

HZ. ÂDEM (as)

"Bu durum devam ederken Âdem, Rabbinden bir takım kelimeler/ilhamlar aldı ve derhal tevbe etti. Çünkü Allah tevbeleri kabul eden ve merhameti bol olandır."

[Bakara 2/37]

İlahî vahiy, o yüce otoriteden bize süzülüp gelen bir kelâm-ı ezelîdir. Kur'ân'ın, Allah'ın (cc) kelâmı olduğu gerçeği Kur'ân'a muhatap olan zihinlerden hiçbir zaman çıkmamalıdır. Muhatap, karşısına oturduğu kitabın sıradan bir kitap olmadığını bilmeli ve o metnin sahibinin yüceliğinin bilincinde olmalıdır.

Kur'ân sıradan bir roman değil, bir hikâye veya tarih kitabı değil, bir bilim veya coğrafya kitabı da değildir. Bu yüce kitap, Allah'ın (cc) kelâmıdır. Bir hikmet ve maksat için yeryüzüne indirilmiştir. Öyle ise Kur'ân-ı Kerîm, her daim Allah'ın (cc) kelâmı olduğu bilinciyle okunmalı, saygıda kusur edilmemelidir. Ama bu saygıyı vahyi hayatın dışında bırakarak, saygı göstereceğiz diye ona el sürmeyecek bir hale dönüştürmemelidir. Ona yapılacak saygı yine onun kendisinden öğrenilerek yapılmalıdır.

İbret Şahsiyetler

BEL'AM B. BÂÛRÂ

"Onlara (Yahudilere), kendisine ayetlerimizden verdiğimiz ve fakat onlardan sıyrılıp çıkan, o yüzden de şeytanın takibine uğrayan ve sonunda azgınlardan olan kimsenin (Bel'am'ın) haberini oku. Dileseydik elbette onu bu ayetler sayesinde yükseltirdik. Fakat o, dünyaya saplandı ve hevesinin peşine düştü. Onun durumu tıpkı köpeğin durumuna benzer: Üstüne varsan da dilini çıkarıp solur, bıraksan da dilini sarkıtıp solur. İşte ayetlerimizi yalanlayan kavmin durumu böyledir. Kıssayı anlat; belki düşünürler."

[A'râf 7/175,176]

Kelâmullah/Allah'ın Kelâmı ibaresi, Kur'ân-ı Kerîm'de üç yerde geçmektedir. Bunlardan ilki İsrailoğulları'nın, kendilerine gönderilen ilahî vahyi değiştirme çabalarına karşı yapılan uyarıya dikkat çekilen ayettedir. Buyrulur ki: *"Oysa ki onlardan bir grup Allah'ın kelâmını işitip iyice anlarlar. Ama anlamalarına rağmen bile bile tahrif edip değiştirirler."*[1]

İkinci kullanım konunun başında yeralan Tevbe Sûresi'nin 6. ayetidir. Bu ayette de müşriklerin, Allah'ın kelâmını işitmelerine imkân sağlayacak zeminlerin oluşturulması tavsiyelerinde bulunulur. Yani ilahî vahyin onlara ulaştırılması için, her türlü meşru imkânların kullanılmasını önerir.

Son kullanım ise Fetih Sûresi'ndedir. Bu sûrede geçen ayette bazı münafıkların hem savaşa katılmayıp, hem de ganimetten pay almaya kalkarak Allah'ın kelâmını değiştirmeye kalkıştıkları dile getirilir.[2]

Kur'ân-ı Kerîm'in Allah'ın (cc) kelâmı olduğuna dair ilahî üslub, ispattan ziyade nefydir. Yani Kur'ân'ın Allah kelâmı olduğuna dair delillere birkaç ayette vurgu yapmışsa da, asıl vurgusu Kur'ân'ın Allah kelâmı olmadığına dair ileri sürülen iddiaların çürütülmesi, onların nefyi yönündedir. Kur'ân'ın bu üslubunu şöyle birkaç başlıkta toplayabiliriz:

1. Kur'ân, ilk muhatabı olan Efendimiz (sas) tarafından uydurulup Allah'a (cc) isnat edilmiş bir yalan değildir

Kur'ân, indiği ilk dönemlerde ileri sürülen bu iddiayı onlarca ayet ile çürütmüştür. Kur'ân-ı Kerîm,

Kavramlar

- **İman (emene, emn)**; *"güven içinde bulunmak, korkusuz olmak",* mastar olarak ise "güven duygusu içinde tasdik etmek, inanmak" demektir. *"Sağlamlaştırmak, kesin karar vermek, tasdik etmek"* mânasındaki akd kökünden türeyen i'tikad da "iman" karşılığında kullanılır. İman genellikle *"Allah'tan alıp din adına tebliğ ettiği kesinlik kazanan hususlarda peygamberleri tasdik etmek ve onlara inanmak"* diye tanımlanır. Kur'ân-ı Kerîm'de iman kelimesi 17 yerde geçmektedir.
- **Küfür (kefere-küfr);** "örtmek, gizlemek; nankörlük etmek" gibi mânalara gelen küfr (kefr, küfûr, küfrân), genellikle *"Allah'tan alıp din adına tebliğ ettiği hususlarda peygamberi tasdik etmemek"* mânalarında kullanılır. Kur'ân-ı Kerîm'de küfür kelimesi 17 yerde geçmektedir.

"Sakın boşuna özür dilemeyin, siz iman ettiğinizi söyledikten sonra küfrünüzü açığa vurdunuz. İçinizden bir kısmınızı bağışlasak da, bir kısmına suçlarında ısrar etmelerinden dolayı azap edeceğiz."

[Tevbe 9/66]

[1] Bakara 2/75.
[2] Fetih 48/15.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerîm'in en uzun sûresi, 286 ayetten oluşan Bakara Sûresi'dir. Tertipte 2. sırada olan bu önemli sûre, 2,5 cüzden oluşur.

bu tarz iftiralara insanların kanmaması için ikna edecek deliller ortaya koymuştur. Kur'ân'ı –hâşâ- uydurduğu iddia edilen insanın ümmî oluşu dile getirilerek, ümmî olan/okuma yazma bilmeyen birinin bu işin üstesinden gelemeyeceği belirtmiştir. Böyle birinin Kur'ân-ı Kerîm gibi eşsiz bir mucizeyi oluşturmasının imkânsız olduğunu söylemiştir.

Kur'ân-ı Kerîm, bu asılsız iddialara bir kaç yerde cevap verir. Bunlardan bir tanesi Furkân Sûresi'nde geçen şu ayettir: *"İnkâr edenler dediler ki: 'Bu/Kur'ân, olsa olsa O'nun (Muhammed'in) uydurduğu bir yalandır."* [3]

Bu iftirayı atanlar Efendimiz'in (sas) okuma yazma bilmediğini çok iyi biliyorlardı, ama buna rağmen vahye insanlar nezdinde şüpheler düşürmek için böyle bir çaba içine giriyorlardı.

Kur'ân-ı Kerîm, Hz. Peygamber'in (sas) okuma yazma bilmediğini şöyle dile getirir: *"Bundan önce sen hiç kitap okuyan biri değildin, okuduklarını sağ elinle de yazamıyordun. Eğer böyle bir yeteneğin olsaydı, batılda olanlar senden şüpheye kapılırlardı."* [4]

Şûrâ Sûresi'nde de denilir ki: *"Sen kitap nedir, iman nedir bilmiyordun."* [5]

Bu ayetler bir taraftan Kur'ân'ın Hz. Peygamber'in (sas) sözü olmadığı gerçeğini dile getirirken, bir diğer taraftan da O'nun (sas) ümmî oluşuna delil

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Abdullah b. Amr (ra) rivayet ediyor, diyor ki: *"Resûlullah (sas) bazı geceler defaatle İbrahim Sûresi 36. ayeti okur, gözyaşı döker ve dua dua Rabbine yakarırdı. O ayette şöyle deniliyordu: "Çünkü, onlar (putlar), insanlardan birçoğunun sapmasına sebep oldular! Rabbim! Şimdi kim bana uyarsa o bendendir. Kim de bana karşı gelirse, artık sen gerçekten çok bağışlayan, pek esirgeyensin."*

[Müslim, *İmân*, 87]

[3] Furkân 25/4.
[4] Ankebût 29/48.
[5] Şûrâ 42/52.

getirerek bu iddiayı, bilinen bir hakikat ile ispat etmek istemektedir.

2. Kur'ân, herhangi bir şairin sözü değildir

Şiirin en üst düzeyde ilgi gördüğü o dönemde; Kur'ân-ı Kerîm, üslubu ile belagât ve fesahâti ile tüm şairleri susturmuştur. Kur'ân'ın bu şiirsel üslubu birilerinin O'nun iyi bir şairin sözü olduğu iddiasını ortaya atmasına sebep olmuştur. Kur'ân-ı Kerîm bu iddiaya da cevap vermiş, ilahî kelâmın şiir olmadığını, onu insanlığa ulaştıran elçinin de şair olmadığını belirtmiştir.

"Biz O'na (Muhammed'e) şiir öğretmedik. Bu O'na yakışmaz da." [6] Hakka Sûresi'nde ise bu gerçek çok açık bir dille şöyle dile getirtir: وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ *"Ve mâ hüve bi kavli şairin, kalîlen ma tu'minûn./O, bir şair sözü değildir. Ne de az iman ediyorsunuz."* [7]

Kur'ân ne şairin sözü olduğunu ne de şiir olduğunu, böyle bir iddianın kendisine yakışmadığını bu şekilde dile getirir.

3. Kur'ân, herhangi bir kâhinin sözü değildir

Kur'ân'ın ilk indiği dönemlerde, olağanüstü yeteneklerinin bulunduğuna inanılan kâhinler vardı. Kur'ân karşısında çaresiz kalan inkârcılar, o yüce kelâma kulak verip dinleyecekleri yerde, acziyetlerini böyle iftiralarla ortadan kaldırmak istiyorlardı. Kur'ân, bu asılsız iddiayada cevap vererek, diyordu ki: *"...Ve lâ bi kavli kâhinin, kalilen ma tezekkerûn/O, bir kâhinin sözü de değildir, ne de az düşünüyorsunuz."*[8]

Ahlakı Kur'ân

Takva Elbisesi

"Ey Âdemoğulları! Size ayıp yerlerinizi örtecek giysi, süslenecek elbise gönderdik. Takvâ elbisesi... İşte o daha hayırlıdır. Bunlar Allah'ın ayetlerindendir. Belki düşünüp öğüt alırlar diye onları indirdi."

A'raf 7/26

Davası Furkân

Haneleri Suffa Yapmak!

"Biz de Musa ile kardeşine (Harûn'a) vahyettik: "Mısır'da kavminiz için evler hazırlayın, evlerinizi namaz kılınan yer (kıblegâh/mescid) yapın ve (oralarda cemaatleşerek) namazı dosdoğru kılın. (Ey Musa!) İnananları (Allah'ın yardımıyla) müjdele!"

Yûnus 10/87

[6] Yâsin 36/69.
[7] Hakka 69/41.
[8] Hakka 69/42.

4. Kur'ân, bir mecnunun sözü de değildir

Yüce vahiy karşısında çaresiz bir şekilde kıvranan inkârcılar, Hz. Peygamber'in (sas) bir deli/mecnun olduğunu, dile getirdiği hakikatlerin ise; O'nun delilikten dolayı söylediğini iddia ettiler. Böyle bir iddianın zaten kabul edilecek hiçbir yönü yoktu. Çünkü o mübarek dudaklardan dökülen hakikatler, bir delinin söyleyeceği şeyler değildi. Onlar bu gerçeği bile bile diyorlardı ki: *"Ey kendisine Kur'ân indirilen! (Muhammed) Şüphesiz sen bir mecnunsun."* [9]

Kur'ân-ı Kerîm, bu mesnetsiz iddialara cevap verirken, O'nun mecnun olmadığını ve O'na (sas) indirilen Kur'ân'ın da bir mecnun sözü olamayacağını dile getirir. Nübüvvetin daha ilk yıllarında bu iddialar söylenmeye başlanınca, ilk inen ayetlerin birinde yine bu meseleye cevap olarak der ki:

"Nûn, kaleme ve satır satır yazdıklarına andolsun ki! Sen Rabbinin nimetiyle bir mecnun değilsin." [10]

5. Kur'ân, bir büyü ve büyücünün sözü de değildir

Kureyş, yükselen İslâmî davet karşısında çaresizliği arttıkça ne yapacağını şaşırıyor, her seferinde başka bir yalan ve iftira ile davetin önünü kesmeye çalışıyordu. Bu iftiralardan biri de Hz. Peygamber'e (sas) büyü öğretildiğini ortaya atmalarıdır. Müddessir Sûresi'nde bu iftiranın gelişim ve ortaya çıkış süreci çok açık bir şekilde anlatılmaktadır. Velid b. Muğire olduğu iddia edilen şahıs ölçüp biçtikten sonra Kur'ân-ı Kerîm hakkında şöyle demişti: *"Bu (Kur'ân), aktarılarak öğretilen tesirli bir büyüdür ve bu beşer sözünden başka birşey değildir."* [11]

Kur'ân bu iddiayı da yerle bir eder. Yüce vahyin ne bir büyü, ne bir büyücünün sözü ne de bir beşerin sözü olmadığını ispat eder.

Nûr Çeşmesi

Kur'ân, bütün âlemlerin Rabbi itibarıyla Allah'ın kelâmıdır; hem bütün mevcudatın ilâhı ünvanıyla Allah'ın fermanıdır; hem bütün semâvât ve arzın Hâlıkı namına bir hitaptır; hem rububiyet-i mutlaka cihetinde bir mükâlemedir; hem saltanat-ı âmme-i Sübhâniye hesabına bir hutbe-i ezeliyedir; hem rahmet-i vâsia-i muhîta nokta-i nazarında bir defter-i iltifâtât-ı Rahmâniyedir; hem Ulûhiyetin azamet-i haşmeti haysiyetiyle, başlarında bazan şifre bulunan bir muhabere mecmuasıdır; hem İsm-i Âzamın muhitinden nüzul ile Arş-ı Âzamın bütün muhâtına bakan ve teftiş eden hikmet-feşan bir kitab-ı mukaddestir.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler*, s. 492]

[9] Hicr 15/6.
[10] Kalem 68/1-2.
[11] Müddessir 74/24-25.

6. Kur'ân, kovulmuş şeytanın sözü değildir

Vahyin inanılmaz cazibesi karşısında insanların fevc fevc davete koşmaları inkârcıları çileden çıkarıyordu. Onlar bu yönelişin önünü kesmek için her türlü yolu deniyorlardı. Biri tutmayınca, başka birini gündeme taşıyor, nasıl olsa bir iftira ile engelleriz diye düşünüyorlardı. Şair, kâhin, büyücü derken ilahî vahyin şeytanın sözü olduğu iddiasını da ortaya attılar. Kur'ân ise bu temelsiz iddiaya şöyle cevap verdi:

"O'na ancak temizlenip arınmış olanlar dokunabilir." [12]

Ayrıca açık bir dille dedi ki: وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيم *"Ve ma hüve bi kavli şeytani'r-racîm/Bu Kur'ân kovulmuş şeytanın sözü de değildir."* [13]

7. Kur'ân, Muhammed'e (sas) bir beşer tarafından öğretilen söz değildir

Müşriklerin iftira halkalarından biri de Kur'ân'ın Efendimiz'e bazıları tarafından öğretildiği iddiasıdır. Bu öğreticilerin kimliği hakkında tefsirler çok çeşitli isimler sayarlar. Bazı iddialara göre Rum ve Hristiyan dinine mensup *Cebra* veya *Yaiş* adlı bir köledir. [14]

Öğretenin kimliğine dair tartışmalar bir tarafa, ortada Kur'ân'dan öğrendiğimiz bir gerçek var ki, o da müşriklerin böyle bir iddiayı ortaya attıklarıdır. Kur'ân-ı Kerîm bu asılsız iddiaya da şöyle cevap verir: *"Şüphesiz biz, 'Kur'ân'ı O'na ancak bir insan öğretiyor' dediklerini biliyoruz, ancak kendisine nispet ettikleri şahsın dili yabancıdır. Hâlbuki bu Kur'ân apaçık Arapça'dır."* [15]

8. Kur'ân, geçmişlerin anlattıkları masallar değildir.

İftira halkalarından biri de inkârcıların, *"esâtiru'l-evvelin/öncekilerin masalları"* yakıştırmasını ilahî vahye yapmalarıdır. Kur'ân, 9 ayette bu asılsız iddiaya cevap verir ve bu yüce kitabın böyle bir isnattan münezzeh/uzak olduğunu dile getirir.

[12] Vakıa 56/79.
[13] Tekvir 81/25.
[14] Beyzâvî, *Envâru't-Tenzil ve Esrâru't-Tevil,* I, 557.
[15] Nahl 16/103.

إِذَا تُتْلَى عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ *"İzâ tütlâ aleyhi ayâtina kâle esâtiru'l-evvelîn/Ona ayetlerimiz okunduğu zaman: 'O öncekilerin masalları!' der."*[16]

Furkân Sûresi'nde de denilir ki: *"O inkârcılar dediler ki: '(Bu ayetler) O'nun başkasına yazdırıp da sabah akşam okunmakta olan öncekilere ait masallardır."* [17]

Buraya kadar özetlemeye çalıştığımız Kur'ân-ı Kerîm'in ne olmadığı yönündeki ispatlar, onun kimin sözü olduğuna dair işaretler taşımaktadır. Elbette ki ilahî vahiy, Efendimiz'in (sas) kendi sözü değildir; bir şairin, mecnunun, büyücünün, kâhinin -hâşâ!- şeytanın sözü de değildir. Efendimiz'e bir beşer tarafından öğretilmiş bir söz olmadığı gibi geçmişlerin masalları da değildir. Ya nedir? O, Cenab-ı Hakk'ın kelâmıdır. Kelâm-ı ezelidir. Sözün en güzelidir. Bunun için Efendimiz (sas) bir hadisinde der ki: *"En güzel söz Allah'ın kitabı, en güzel yol Muhammed'in yoludur."* [18]

Kelâmın Allah'a ait olduğu bilinci, muhataba çok önemli bir derinlik teslimiyet ve itmi'nan kazandırır. Çünkü kelâmullah kalplerin ilacı, zihinlerin dermanı, dillerin ise fermanıdır.

[16] Kalem 68/15.
[17] Furkân 25/5.
[18] Buhârî, *Edeb,* 70.

❁ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❁

• ***Kur'ân'a Böyle İman Edilir!***

Bi'setin 5'inci, yâni miladî 614 senelerinde iki komşu ve rakip devlet, birbirleriyle kanlı bir muharebeye girişmişlerdi. İran devleti tahtında II. Hüsrev, Rum İmparatorluğu'nda ise Herakliüs bulunuyordu. O yıl yapılan son savaşta İranlılar galip gelmişti. Rumların bu mağlubiyet haberi Mekke'ye ulaşınca müşrikler sevinmişler, Müslümanlar ise üzülmüşlerdi. Müşrikler bu hâdiseyi vesile yaparak Müslümanları rahatsız etmeye ve: "Siz ve Hıristiyanlar Ehl-i Kitab'sınız. Biz ve İranlılar ise ümmiyiz. İranlı kardeşlerimiz, sizin Rum kardeşlerinize galebe çaldı. Biz de sizinle muharebeye girişirsek, sizi mağlup ederiz" diyerek, Müslümanları tahkir etmeye başlamışlardı. Bu hadise üzerine Rum Sûresi nazil oldu ve yakın bir gelecekte Rumların galip geleceğinin haberini verdi.

Bu ayetler nazil olduğu zaman, Rum imparatorluğu öylesine perişan olmuştu ki dahilî isyanlarla devlet inhilale uğramış, ordusu dağılmış, hazinesi boşalmış, İmparator Heraklius, başkent Konstantin'i/İstanbul'u terk ederek Kartaca'ya kaçmıştı. Böylesine büyük bir hezimetten sonra, Rumların bir kaç sene zarfında canlanıp yeniden galip geleceklerine katiyetle hükmetmek şöyle dursun, ihtimal vermek bile kimselerin hayallerine gelmiyordu. İşte böyle bir zeminde, Cenâb-ı Hak, indirdiği ayetlerle Rumların kısa bir zaman sonra galip geleceklerini haber veriyordu. Hz. Ebû Bekir, bu ayetleri Efendimiz'den (sas) dinler dinlemez onları, Mekke'nin bir tarafında yüksek sesle okudu. Sonra da o sevinen müşriklere, "Rumlar, birkaç sene sonra İranlılara muhakkak galebe çalacaklar" dedi. Müşrikler şaşırdılar. Bahsettiğimiz gibi büyük bir hezimete uğramış, adeta yerle bir olmuş bir imparatorluk bir daha nasıl canlanacak ve İranlılara galebe çalacaktı! Bu durumu akıllarına sığdıramadıklarından içlerinden Übey b. Halef, "Yalan söylüyorsun," dedi. "Haydi, aramızda bir müddet tayin et, seninle bahse girelim." Hz. Ebû Bekir kabul etti. On deve üzerinde bahse girip üç sene müddet tayin ettiler. Hz. Ebû Bekir gelip durumu Peygamber Efendimiz'e haber verdi. Efendimiz (sas): *"Ayetteki "Fî bid'i sinîn"den -yani bir kaç seneden- maksat üçten dokuza kadar olan seneler demektir. Develerin sayısını artır. Müddeti de uzat."* buyurdu. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir çıktı. Übey'e rast geldi. Übey, "Galiba pişman oldun" dedi. Hz. Ebû Bekir: "Hayır!" dedi. "Gel seninle bahsi arttıralım. Müddeti de uzatalım. Haydi, dokuz seneye kadar yüz deve yapalım." Übey de: "Haydi yapalım" diyerek kabul etti; böylece anlaş-

tılar. Aradan yıllar geçti, Hz. Ebû Bekir, hicret maksadı ile Mekke'den ayrılacağı sıralarda, Übey b. Halef yakasına yapıştı ve "Sen, Mekke'den ayrılırsan, bahiste kazanacağım develeri ödemeyeceğinden endişe ediyorum. Bana bir kefil göster" dedi. Hz. Ebû Bekir de oğlu Abdurrahman'ı kefil gösterdi. Netice de Bedir günü Müslümanlar zafer kazandıkları o gün Rumlar da İranlıları yenerek büyük bir zafer kazanmışlardı. Hz. Ebû Bekir, 100 deveyi Übey bin Halef 'in kefilinden alıp Efendimiz'e (sas) getirdi. Efendimiz: "Onları sadaka olarak dağıt" buyurdu ve o develer sadaka olarak dağıtıldı. Hz. Ebû Bekir'in Kur'ân karşısındaki tutumu onun teslimiyet noktasında nerede durduğunu bizlere göstermektedir. [İbn Kesîr, *Tefsir*, III, 424; Suyûtî, *Dürrü'l-Mensûr*, V, 152]

❁ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❁

• ***Sahâbenin İzinde...***

İslam Tarihi'nin yüzakı şahsiyetlerinden biri olan Ömer b. Abdülaziz'in (rh) Kur'ân karşısındaki tavrı, sahâbe neslinden farklı değildi. Abdullah el-Anezî aktarıyor: "Bir Cuma günü Ömer b. Abdülaziz'i evinden çıkarken gördüm. Üzerinde eskimiş bir elbise vardı. Arkasında bir Habeşli de onu gölgeliyordu, insanların yanına varınca Habeşli geri döndü. Daha sonra Ömer b. Abdülaziz, minbere çıktı, insanlara hitap ederken şu ayetleri okumaya başladı: *"Güneş katlanıp dürüldüğünde!"* [Tekvîr, 81/1] Güneş nedir? diye sordu. Sonra okumaya devam ederek: *"Ve yıldızlar solduğu (enerjilerini tükettiği) zaman. Ve dağlar yürütüldüğü zaman. Ve yüklü develer salındığı (başıboş bırakıldığı), kıymetli dünya malları terkedildiği zaman. Ve vahşi hayvanlar toplandığı zaman. Ve denizler ateşlendiği zaman. Ve nefisler eşleştirildiği (ruh bedenle birleştiği) zaman. Ve diri olarak toprağa gömülen kız çocuğuna. Hangi suçtan ötürü öldürüldüğü sorulduğu zaman. Hesap defterleri açıldığı zaman. Gök cisimleri yerlerinden kaydırıldığı zaman..."* [Tekvîr, 81/2-11] ayetlerini okudu. Sıra: *"Ve cehennem kızıştırıldığı (şiddetle alevlendirildiği) zaman. Ve cennet yaklaştırıldığı zaman…"* [Tekvîr, 81/12, 13] ayetlerine gelince bu iki ayeti de okuyup ağlamaya başladı. Öyle ağladı, öyle ağladı ki hıçkırıkları mecsitte yankılanmaya başladı. Bunun üzerine mescitteki insanlar da onunla beraber ağlamaya başladılar. Ağlamaktan dolayı adeta mescit sarsıldı. O kadar ki sanki mescidin duvarlarını da onlarla birlikte ağlarken gördüm." [İbnü'l-Cevzî, *Menakıbı Ömer b. Abdilaziz*, s. 217]

KUR'ÂN

Allah'ın (cc) İnsan ile Diyaloğudur

Kur'ân İklimi

﴿قَالَ يَا اٰدَمُ اَنْبِئْهُمْ بِاَسْمَآئِهِمْ ۚ فَلَمَّآ اَنْبَاَهُمْ بِاَسْمَآئِهِمْ ۙ قَالَ اَلَمْ اَقُلْ لَكُمْ اِنِّيٓ اَعْلَمُ غَيْبَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَاَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ﴾

"Allah Âdem'e dedi ki: 'Ey Âdem! Eşyanın isimlerini meleklere anlat!' Âdem onların isimlerini meleklere anlatınca Allah dedi ki: Ben size göklerin ve yerin sırlarını bilirim dememiş miydim?"

[Bakara Sûresi, 2/33]

Nebevî Seda

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلّى اللّه عليه وسلّم يُقَالُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ اقْرَأْ وَارْتَقِ وَرَتِّلْ كَمَا كُنْتَ تُرَتِّلُ فِي الدُّنْيَا فَإِنَّ مَنْزِلَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةٍ تَقْرَؤُهَا

Abdullah b. Amr'dan (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Kur'an sahibine: 'Oku ve yüksel, dünyada tertil üzere okuduğun gibi (burada da) tertil üzere oku. Şüphesiz senin makamın okuyacağın son ayetin yanındadır' denilir."*

[Ebû Dâvûd, *Vitr*,20]

2. Ders

KUR'ÂN
Allah'ın (cc) İnsan ile Diyaloğudur

Örnek Şahsiyetler

HZ. İDRİS (as)

"Kitapta İdris'i de an. Hakikaten o, pek doğru sözlü bir insan, bir peygamberdi. Onu üstün bir makama yücelttik."

[Meryem 19/56-57]

Efendimiz (sas), kutlu beyanlarının birinde der ki: *"Sizden her kim Rabbi ile konuşmak/dertleşmek isterse hemen Kur'ân okusun."*[1] Bu hadisten de anlaşılacağı gibi Kur'ân, Allah'ın insan ile ve insanın Allah ile kurduğu diyaloğları dile getiren bir kitaptır. Bazen ilahî vahiy, peygamberler ile Allah arasında, bazen ise insanlık ile Allah arasındaki diyaloglara yer vererek ilişkinin canlılığını gözler önüne serer. Mesela; Bakara Sûresi'nde İsrailoğulları'ndan kesilmesi istenen inek kıssasında, yani 67 ile 71. ayetler arasında çok canlı bir diyalog örneği vardır. Yine aynı sürenin 260. ayetinde Hz. İbrahim ile Allah (cc) arasında geçen diyalog örneği, Kur'ân'ın bu yönünün ne kadar canlı olduğu gerçeğini bize açıkça gösterir.

Kur'ân-ı Kerîm ile ilişki kurmak isteyen muhatap, ilahî vahyin bu yönünü iyi kavrarsa çok büyük bir kazanım elde eder. Vahyin karşısına oturan muhatap, karşısında eli dili bağlı bir metin değil, onunla konuşan bir metin olduğunu öğrendiği zaman, o okumadan hem büyük bir zevk almaya hem de mesajlarından

İbret Şahsiyetler

MÂLİK B. SAYF

"(Yahudiler) Allah'ı gereği gibi tanımadılar. Çünkü: 'Allah hiçbir beşere bir şey indirmedi!' (Mâlik b. Sayf) dediler. De ki: 'Öyle ise Mûsâ'nın insanlara bir nûr ve hidayet olarak getirdiği Kitab'ı kim indirdi? Siz onu kâğıtlara yazıp (istediğinizi) açıklıyor, çoğunu da gizliyorsunuz. Sizin de atalarınızın da bilemediği şeyler (Kur'an'da) size öğretilmiştir.' (Resûlüm!) Sen: 'Allah' de, sonra onları bırak, daldıkları bataklıkta oynayadursunlar!"

[En'âm 6/91]

[1] Deylemî, *el-Firdevs bi Me'suri'l-Hitâb,* I, 302; Bağdâdî, *Târihu Bağdât,* VII, 239.

istifade etmeye başlayacaktır. Vahyin kendisini dinlediğinin farkına varan, hüznünü ona açacak, sevincini onunla paylaşacak, sıkıntısını onunla, şükrünü onunla yerine getirecek, hacetini onunla isteyecek, belalarını onunla defedecek ve rahmeti onunla üzerine celbedecektir. Bunun farkına varan, o kelâm-ı ezelîyi okuyunca Allah'ın (cc) huzurunda olduğunu fark edecek, söylediklerine karşılık geleceğini bilecek ve Allah (cc) ile konuşmaya, dertleşmeye başlayacaktır.

O rahleden artık tek düze bir ses yükselmeyecek, cennet ayetleri duyulunca sevinilecek, cehennem ayetleri duyulunca sığınılacak, rahmet ayetlerinde simada tebessümler belirecek, azap ayetleri duyulunca gözlerden yaşlar boşanacaktır. Yani Kur'ân ile canlı, diri bir ilişki kurulacak, muhatap Allah (cc) ile konuştuğunun farkına varacaktır.

Kur'ân'ın ilk muhatabı olan Efendimiz'in (sas) Kur'ân ile nasıl canlı bir ilişki kurduğuna ve bu bağı nasıl devam ettirdiğine dair onlarca örnek vardır. O (sas), okuduğu her ayete iştirak eder, cevap verir; karşısında duran metnin kendisi ile ilişki kurduğunun bilincinde hareket ederdi. Her Fatiha'dan sonra *"âmin"* denmesini tavsiye etmesi bunun en büyük delilidir.

Kavramlar

- **Tevhid (vahdet, vühûd)**; *"bir şeyin bir ve tek olduğunu kabul etmek"* demektir. Genellikle tevhid kelimesi *"Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet etmek"* anlamında kullanılır. Kur'ân-ı Kerîm'de tevhid kelimesi geçmez.
- **Şirk (şerike, şirket):** *"Ortak olmak" ve "ortaklık"*; *"ortak koşmak"* demektir. Genellikle *"Allah'ın zâtında, sıfatlarında, fiillerinde veya O'na ibadet edilmesinde ortağı, dengi yahut benzerinin bulunduğuna inanma"* anlamında kullanılır. Kur'ân-ı Kerîm'de şirk kelimesi dört yerde geçmektedir. Ama bu kökten türeyen kelimeler çoktur.

"Bunun sebebi şudur ki, Siz tek Allah'a [tevhide] çağırıldığınız zaman inkâr ettiniz, O'na ortak koşulduğunda da [şirk] inanıyordunuz. İşte hüküm O ulu, O büyük Allah'ındır."

[Mü'min 40/12]

Yine Efendimiz (sas), Tîn Sûresi'nin son ayetini işitince ya da okuyunca, o ayette geçen: أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمِ الْحَاكِمِينَ *"Eleysallahu bi ahkamî'l-hâkimîn/Allah, hüküm verenlerin en hayırlısı değil mi?"*[2] cümlesine *"Belâ ve ene âlâ zâlike mine'ş-şâhidîn/Evet! Ben buna şahit olanlardanım."* derdi. [3]

Efendimiz (sas), Kıyamet Sûresi'nin 40. ayetinde geçen şu cümleyi okuyunca: أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ الْمَوْتَى *"Eleyse zâlike bikadirin alâ en yuhyi-*

[2] Tîn 95/8.
[3] Ebû Dâvûd, *Salât,*154, Tirmizî, *Tefsirü'l-Kur'ân,* 83.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim'in en kısa sûresi, 3 ayetten oluşan Kevser Sûresi'dir. Asr ve Nasr sûreleri de 3 ayetten müteşekkil olmasına rağmen, tertipte 108. sırada olan Kevser Sûresi en kısa sûredir.

ye'l-mevtâ/Allah ölüleri tekrar diriltmeye güç yetiren değil midir ?" [4] buna şöyle cevap verirdi: *"Belâ ve izzeti Rabbina/ Rabbimizin izzeti için evet!"* derdi. [5]

Mürselât Sûresi'nin 50. ayetinde geçen şu ifadeyi okuyunca: فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ *"Fe bi eyyi hadîsin ba'dehu yu'minûn /Artık onlar Kur'ân'dan sonra hangi söze inanacaklar"*[6] şöyle cevap verirdi: *"Amenna billahi/Biz ,Allah'a iman ettik!"*[7]

A'lâ Sûresi'nde سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى *"Sebbih isme Rabbike'l-a'lâ/Yüce Rabbinin adını tesbih et!"*[8] ayetine secdelerinde yer verdiği şu cümle ile karşılık vermişti: *"Sübhane Rabbiye'l-a'lâ/Yüce Rabbimi herşeyden tenzih ederim!"* [9]

Burada aktarılanlar Efendimiz'in (sas), Kur'ân-ı Kerîm ile nasıl diyaloğ kurduğuna dair onlarca örnekten sadece birkaçıdır. O'nun (sas) okuduğu veya işittiği her ayete farklı bir karşılık verdiğini biliyoruz. Kaynaklarımızdan Nisâ Sûresi'nin 41. ayetini Abdullah b. Mes'ûd'dan duyunca nasıl halden hale girdiğini;[10] Hûd Sûresi nazil olduktan sonra nasıl saçlarına aklar düştüğünü okuyoruz. Bir sûre insanı yaşlandırabilir mi? Eğer o sûre ile doğru ilişki kurabilirseniz o sizi de yaşlandırır, Efendimiz'i

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Abdullah b. Amr (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Resûlullah (sas) Kur'ân'a Hz. İsa'nın diliyle giren Mâide Sûresi'nin 118. ayetini, gece boyunca okur ve Rabbine dua ederdi: *"(Hz. İsa) Dedi ki: Eğer kendilerine azap edersen, şüphesiz onlar senin kullarındır (dilediğini yaparsın). Eğer onları bağışlarsan şüphesiz sen izzet ve hikmet sahibisin!"*

[Müslim, *İmân*, 87]

[4] Kıyamet 75/40.
[5] Ebû Dâvûd, *Salât,* 154, Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* XII, 353.
[6] Mürselat 77/50.
[7] Ebû Dâvûd, *Salât,* 154, Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* XII, 353.
[8] A'lâ 87/1.
[9] Ebû Dâvûd, *Salât,* 153.
[10] Buhârî, *Fezâilü'l Kur'ân,* 112.

(sas) yaşlandırdığı gibi... O (sas) demişti ki: *"Şeyyebetnî Hûd ve ehavâtuhâ/Beni Hûd sûresi ve kardeşleri (Vâkıa, Mürselat, Amme vs.) yaşlandırdı."* [11]

Hûd Sûresi'nde geçen şu ifade Resûlullah'ı (sas) derinden sarsıyordu: *"Emrolunduğun gibi dosdoğru ol"* [12]

Dost, düşman herkesin itiraf ettiği bir hakikat vardı ki Hz. Peygamber (sas) bir doğruluk âbidesi idi. İnsanlık doğruluğu, istikameti, elif gibi dimdik durmayı O'ndan öğrenmişti. O (sas) hayatı ile bize vahyin karşısında nasıl durulması gerektiğini çok güzel bir örneklikle göstermişti.

Ahlakı Kur'ân

Kim Hayâsızlığı Emreder?

"Şeytan sizi fakirlikle korkutarak, hayâsızlığı emreder; Allah ise kendisinden mağfiret ve bol nimet vadeder. Allah'ın lütfu boldur, O her şeyi bilir."

Bakara 2/268

Nûr Çeşmesi

Zaman ihtiyarladıkça Kur'ân gençleşiyor, rümuzu tavazzuh ediyor. Nur, nar göründüğü gibi, bazen şiddet-i belâğat dahi mübalâğa görünür.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Mektûbat, s. 673*]

Hz. Peygamber'de (sas) olan bu hassasiyetin diğer tüm Kur'ân muhataplarında oluşabilmesi için ilahî vahyin bu canlılığının bilinmesi şarttır. Kur'ân-ı Kerîm'i cansız bir metin olarak gören, O'nu bir nesne olarak algılayan, kendisi ile konuştuğunun bilincinde olmayan bir muhatap, bu kitaptan nasıl Hz. Peygamber'in ve salih insanların istifade ettiği oranda istifade edebilir ki!?

Bu yüce hitaba nasıl yaklaşırsanız öyle nasiplenirsiniz! Çünkü bu kitap, *"İnananların imanını, inkârcıların inkârını arttırır."*[13] Derman bulmaya gelenlere derman, zehir bulmaya gelenlere zehir olur. Hidayet arayanlara yol gösterir, delâlete sapmaya gelenlere de o yolları açar.

O halde muhatap, karşısında duran ilahî kelamın, Allah ile insan arasındaki bir diyaloğ olduğunun bilincinde olmalı ve bu diyaloğdan istifade etme yollarını aramalıdır.

Davası Furkân

Hikmet ve Güzel Öğüt

"(Resûlüm!) Sen, Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et! Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir ve O, hidayete erenleri de çok iyi bilir."

Nahl 16/125

[11] Tirmizî, *Tefsirü'l-Kur'ân*, 56.
[12] Hûd 11/112.
[13] Tevbe 9/124, 125.

✵ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ✵

• ***Kur'ân Karşısında Eriyen Ömer (ra)***

Adalet timsali büyük sahâbî Hz. Ömer (ra), Kur'ân cemaati olan o güzide neslin birçokları gibi bütün ayetleri kendine hitap ediyormuş gibi okuyordu. Kur'ân'dan tam manasıyla istifade edebilmenin yegâne yolu da zaten bu idi. O'na, Kadisiye Savaşı'nda alınan ganimetler getirilmişti. Ağlayarak ganimetleri elleriyle karıştırıyor, avuçlayarak yere bırakıyordu. Yanında bulunan Abdurrahman bin Avf (ra): "Ey Müminlerin Emiri! Bugün sevinecek ve mutlu olunacak bir gün iken neden ağlıyorsun? Neden gözyaşlarınla gelen ganimetleri ıslatıyorsun?" diye sordu. Hz. Ömer (ra) gözyaşlarını silerek şöyle diyordu: *"Evet haklısın, fakat böyle büyük servete kavuşan toplumların arasına şeytan kin ve düşmanlık sokar; her nimet külfeti ile gelir. Bu nimetlerin şükrünü eda edemeyiz diye korkuyorum."* Bu sözlerin ardından Hz. Ömer şöyle dua etti: *"Allah'ım! Bu malın, Ömer'i denemek için bir fitne ve tuzak olmasından Sana sığınırım."*

Duanın arkasından Hz. Ömer'in dudaklarından şu ayet [Mü'minûn, 23/55,56] dökülecekti: *"Kendilerine mal ve oğullardan verdiğimizle onlar hakkında hayırlarda acele koşuştuğumuzu mu sanırlar? Hayır, onlar bir türlü anlayamıyorlar."*
[Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl*, II, 146]

✵ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ✵

• ***Hesaba Katmadıkları Öyle Şeyler Var ki!***

Tabiîn döneminin tanınmış hadis ve kıraat âlimlerinden birisi de Muhammed b. Münkedir'dir. (v. 131/748) Hz. Âişe'nin dayısı olan babası Münkedir sahâbîdir. Amcası Rebîa, kardeşleri Ebû Bekir ve Ömer, Hicaz bölgesinin tanınmış fakihlerindendir. Zühd konusunda Medine'de parmakla gösterilen biridir.

Bir gece evinde namaz kılarken, ağlamaya başlar; derken ağlaması fazlalaşır, öyle ki evde kim varsa hepsi uyanır, onun başında toplanır ve ona neden ağladığını sorarlar. Ama Muhammed b. Münkedir, ağlamaktan onlara cevap bile veremez. Ailesi onun hakkında endişelenince çareyi onun dostu Ebû Hâzim'i çağırmakta bulurlar. Hemen biri gider çağırır, Ebû Hâzim gelir, olanları ona anlatırlar. Ebû Hâzim, Muhammed b. Münkedir'e sorar: "Seni ağlatan nedir? Aileni endişeye düşürmüşsün. Bir rahatsızlığın mı var, neden ağlıyorsun?"

Muhammed b. Münkedir, zorlanarak şöyle cevap verir: "Namaz kılıyordum, kıraatimde birden şu ayete geldim." Ebû Hâzim merakla: "Hangi ayete geldin?" diye sorar. Muhammed b. Münkedir ayeti okur. Ayet, Zümer Sûresi'nin 39. ayetidir: *"Eğer yeryüzünde olanların hepsi ve onunla birlikte bir misli daha zalimlerin olsaydı; kıyamet günündeki kötü azaptan kurtulmak için onu fidye olarak verirlerdi. Çünkü hiç hesaba katmadıkları öyle şeyler var ki o şeyler Allah tarafından karşılarına çıkarılacaktır."*

Bu ayeti duyan Ebû Hâzim de hemen gözyaşlarına boğulur. O da hıçkırıklarla ağlamaya başlar. Muhammed b. Münkedir'in ailesinden birileri, bu tabloya şahit olunca şaşırır ve Ebû Hâzim'e der ki: "Onun kederini dağıtman için seni çağırdık. Sen ise onunla birlikte ağlıyorsun. Bununla da kalmadın ağlamasını da artırdın." Belirli bir zaman geçince Ebû Hâzim, neden ağladıklarını ailesine açıklar ve hesabın çok çetin olduğunu onlara da anlatır.

[Zehebî, *Siyeru Â'lâmi'n-Nübelâ*, V, 355]

"Mü'minin kalbi Kur'ân'ın en önemli tefsiridir. Mü'min kalbiyle tedebbür edecek ve müşkil gelen yerlerin açılmasını Allah Teâlâ'dan niyaz edecek. Tefsirde kendisine yardımcı olması için nüzûl sebeplerine özen göstermeli. Bu sayede siyer ile ayetlerin nüzûl sebepleri arasında ilgi kurabilecektir."

(Hasan el-Bennâ)

KUR'ÂN

İnsanlığa Takdim Edilen İlahî Bir Sofradır

Kur'ân İklimi

﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَٰٓئِفَ الْاَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَآ اٰتٰيكُمْ ۗ اِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَاِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ﴾

"Bu kitap yücelerden indirdiğimiz bereketli bir ilahî kelamdır. Öyleyse ona tâbi olun ve sorumluluklarınızı hatırlayın ki; O'nun (cc) rahmetine layık olabilesiniz."

[En'âm Sûresi, 6/155]

Nebevî Seda

سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ، يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلّى اللّه عليه وسلّم مَنْ قَرَأَ حَرْفًا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فَلَهُ بِهِ حَسَنَةٌ وَالْحَسَنَةُ بِعَشْرِ أَمْثَالِهَا لاَ أَقُولُ الم حَرْفٌ وَلَكِنْ أَلِفٌ حَرْفٌ وَلاَمٌ حَرْفٌ وَمِيمٌ حَرْفٌ

Abdullah b. Mes'ûd'dan (ra) gelen rivâyete göre, Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Her kim, Kur'ân'dan bir harf okursa kendisine bir sevap yazılacaktır ve her sevap on katıyla karşılık bulacaktır. Ben size, 'Elif, lâm, mîm' bir harftir demiyorum. Fakat elif bir harf, lâm bir* harf, mîm de bir harftir."

[Tirmizî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 16]

3. Ders

KUR'ÂN
İnsanlığa Takdim Edilen İlahî Bir Sofradır

Örnek Şahsiyetler

HZ. NÛH (as)

"Andolsun ki biz Nuh'u kendi kavmine gönderdik de o bin yıldan elli yıl eksik bir süre onların arasında kaldı. Sonunda onlar zulümlerini sürdürürken tufan kendilerini yakalayıverdi. Fakat biz onu ve gemidekileri kurtardık ve bunu âlemlere bir ibret yaptık."

[Ankebût 29/14-15]

Kur'ân-ı Kerîm'in kendisinin, semalardan dünyaya inişini ifade etme maksadıyla kullandığı *ne-ze-le* ve *nüzûl* kelimeleri çok önemli mesajları bizlere ulaştırır. Bu iki kelimeden gelen/türeyen onlarca kelime, Kur'ân içerisinde kullanılmaktadır. Mesela; *nezzele, yünezzilu, tenzîlen, menzîl, münezzil, inzâl, enzele* vb. Bu kelimelerin ortak manası şudur: Yücelerden, yani semadan misafire sunulmuş/indirilmiş muhteşem gök sofrası …

Araplar misafirin önüne takdim edilmiş sofraya *nüzûl* derlerdi. İşte Allah (cc) insanlığa bir kurtuluş reçetesi olarak gönderdiği vahyini bu kelimelerle ifade ederek, vahyin insanlığa takdim edilmiş bir sofra olduğu bilincini yerleştirmek istemektedir. Bu sofra öyle bir sofradır ki doyumu olmayan, yedikçe insanı rahatsız etmeyen, tadı ve güzelliği geçici değil sürekli olan, sahibine yani yiyene şifa ve rahmet olan bir sofradır.

İbret Şahsiyetler

HZ. NUH'UN HANIMI

"Allah, inkâr edenlere, Nûh'un hanımı ile Lût'un hanımını misal verdi. Bu ikisi, kullarımızdan iki sâlih kişinin nikâhları altında iken onlara hainlik ettiler. Kocaları Allah'tan gelen hiçbir şeyi onlardan savamadı. Onlara: 'Haydi, ateşe girenlerle beraber siz de girin!' denildi."

[Tahrîm 66/10]

Peki, insanlık bu ilahî sofradan istenildiği gibi nasiplenebilmekte midir? Ne yazık ki bu soruya, "Evet" diye cevap veremiyoruz. İsrailoğulları nasıl ki kendilerine her gün zahmetsiz olarak takdim edilen kudret helvası ve bıldırcın etine karşı nankörlük ettiyseler; bugün insanlık da vahyin bu muhteşem sofrasına aynı muameleyi layık görmektedir. Onun başına oturup ondan faydalanacakları yerde, aynen küçük çocuklar gibi yüz buruşturmakta, çeşitli bahanelerle bu sofraya sırt dönmektedirler.

Bu ilahî sofraya karşı insanlığın takındığı tavırları üç başlık altında ele alabiliriz.

1. Sofraya sırt dönenler

İlahî sofranın başına hiç oturmayıp, böyle bir sofradan bilinçli ya da bilinçsiz haberi olmayanlar. Bunlar kendilerine takdim edilmiş sofradan habersiz, her gün açlık ve susuzluk çekmelerine rağmen önlerinde kurulu bu hazır sofrayı görmemektedirler. Bazıları görüp, "Benim ihtiyacım yok" diye burun kıvırmakta, bazıları ise sofranın başına nasıl oturacaklarını bilmedikleri için, bu ikramdan mahrum kalmaktadırlar.

Kavramlar

- **Hak (hukuk);** *"gerçek, sâbit ve doğru olmak, gerekmek***;** *bir şeyi gerçekleştirmek***,** *bir şeye yakînen muttali olmak"* anlamlarında mastar ve *"gerçek, sâbit, doğru, varlığı kesin olan şey"* anlamlarına gelmektedir. Genellikle *"hikmetin gereğine uygun olarak yapılan iş"* anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de hak kelimesi 227 yerde geçmektedir.

- **Batıl (Butlan):** *"Boşa gitmek, temelsiz ve devamsız olmak"* demektir. Genellikle "gerçeğe uymayan inanç, hüküm ve düşünceler" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de batıl kelimesi 24 kere geçmektedir.

*"Ve de ki: Hak geldi, batıl yok oldu***;** *gerçekten batıl yok olmaya mahkûmdur!"*

[İsrâ 17/81]

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim'in en uzun ayeti, borçlanma ile alakalı hukuku ortaya koyan Bakara Sûresi'nin 282. ayetidir.

2. Sofraya oturduğunu zannedip, yemeyi bilmeyenler

Bugün kendilerine Kur'ân toplumu, Müslümanlar topluluğu diye nitelendiren insanların en fazla ortaya koydukları tavır budur. Bunlar, ya sofraya yanlış oturmuşlar ya da doğru oturup yemesini bilmemektedirler. Her sofranın olduğu gibi vahiy sofrasının da bir edebi ve adâbı vardır. Ama insanlar bazen bu edebi ayaklar altına almakta ve o sofranın sahibine karşı edepsizlik yapmaktadır. Sofraya ters oturmak, sofra yerde iken ona sandalye ile yaklaşmak, sofraya eli yetişecek şekilde değil de uzağında oturmak gibi yaklaşım problemleri

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Hz. Aişe (rh) validemiz rivayet ediyor, diyor ki: "Bir gece sabah namazı vaktine kadar Resûlullah (sas) ibadetle meşgul oldu. Gözyaşları içerisindeyken Bilâl-i Habeşî geldi ve namaz vaktinin girdiğini bildirdi. Bilâl, O'nun (sas)ağladığını görünce: 'Yâ Resûlullah! Allah, senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışladığı halde ağlıyor musun?' dedi. Allah Resûlü, ona şöyle cevap verdi: 'Allah'a şükreden bir kul olmayayım mı? Bu gece, bana bir ayet nazil oldu. [Âl-i İmrân 3/190] O ayeti okuyup da düşünmeyen ve tefekkür etmeyenlere yazıklar olsun! Ayet şöyledir: *"Muhakkak göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde düşünen insanlar için elbette birçok dersler vardır."* [İbn Hibbân, *Sahih*, II, 386]

Ahlakı Kur'ân

Hakka Tabi Olmak Ciddiyet İster!

"O (Allah), Kitap'ta size şunu indirmiştir: Allah'ın ayetlerinin inkâr edildiğini yahut onlarla alay edildiğini işittiğiniz zaman, onlar bundan başka bir söze dalıncaya (konuya geçinceye) kadar kâfirlerle beraber oturmayın; yoksa siz de onlar gibi olursunuz. Elbette Allah, münafıkları ve kâfirleri cehennemde bir araya getirecektir."
Nisa 4/140

yüzünden ilahî sofranın bu muhteşem imkânından mahrum kalmaktadırlar.

Ya da sofraya doğru oturmuş, büyük bir ahlak ve edep içinde sofraya yaklaşmıştır, ama o sofraya, sofra da ona bakmaktadır. Oturduğu sofranın üzerindeki yemekleri saymakta, hepsinin özelliklerini ve faydalarını bilmekte, ama bir türlü yiyememektedir. Nasıl yenileceğini bilmediği için ağzına götüreceği yerde kulağına götürmekte, kaşığı ağzına götüreceği yerde sofraya eğilmekte; çatal ile çorba, kaşık ile et yemektedir. Tatlıyı en son yiyeceği yerde

Davası Furkân

Kiminle Dostluk Kurmalı?

"Müminler, müminleri bırakıp da kâfirleri dost edinmesin. Kim bunu yaparsa, artık onun Allah nezdinde hiçbir değeri yoktur. Ancak kâfirlerden gelebilecek bir tehlikeden sakınmanız başkadır. Allah, kendisine karşı (gelmekten) sizi sakındırıyor. Dönüş yalnız Allah'adır."
Âl-i İmrân 3/28

ilk önce yiyerek iştahını kaçırmakta ya da bir çeşide saplanarak diğer lezzetlerden mahrum kalmaktadır. Kimi tuzunun ayarını kaçırmakta, kimi şekerli yenen yemeğe tuz dökmekte, kimi ise yemekleri birbirine karıştırarak hepsinin tadını bozmaktadır. Böyle davranarak ilahî sofradan ya doymadan ya da hazımsızlık çekerek veyahut midesini bozarak kalkmaktadırlar.

Nûr Çeşmesi

Kur'ân kalblere kuvvet ve gıdadır. Ruhlara şifadır. Gıdanın tekrarı kut'u artırır.
[Bediüzzaman Said Nursî, *Mesnevî-i Nuriye, s. 169*]

3. Sofraya doğru oturup yemesini bilenler

Bunlar sofraya oturmadan evvel sofranın mahiyeti ile ilgili bilgi edinmişlerdir. Bir bilenin yanında pratik olarak sofranın adabını öğrenmiş, nasıl yendiğini gözlemlemişlerdir. Sofraya nereden yaklaşacağını nereye nasıl oturulacağını, hangi yemekten ne kadar yiyileceğini hangi yemekte hangi yardımcı aleti kullanacağını, neye öncelik verip neyi arkaya bırakacağını çok iyi öğrenmişlerdir. Bunu bildikleri için de ölene kadar o sofradan nasiplenmekte, ona doyamamakta, onunla hem hayatlarını hem de ahiretlerini mamur etmektedirler. Kendileri o sofranın tadına vardıkları için başkalarının da varmaları için çırpınıp durmakta, ellerindeki tüm imkânları seferber ederek sofra ile insan arasındaki engelleri kaldırmaya çalışmaktadırlar.

İşte vahyin gök sofrasına karşı böyle doğru yaklaşanlar, bunun kıymet ve değerini bilenler, tüm çaba ve gayretlerini bu sofradan nasıl daha fazla istifade edebilirimin yollarını arayacaklardır.

✵ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ✵

• ***Allah Sana Kâfi Gelecektir***

Hayânın ve edebin kahramanı olan Hz. Osman (ra) tam bir Kur'ân aşığıydı. Çoğu geceler, kıldığı nafile namazlarda bir veya iki rekâtta Kur'ân'ın tamamını okuduğunu kaynaklarımız aktarırlar. Kendisi Kur'ân'a olan aşkını şöyle ifade edecekti: *"Allah'ın ahdi olan Kur'ân'ı okuma fırsatımın olamayacağı güne esef ederim."* Bir başka sözünde ise şunu diyecekti: *"Dünyadan bana üç şey sevdirildi: Açları doyurmak, çıplakları giydirmek ve Kur'ân okumak."*

Meleklerin kendisinden hayâ ettiği o büyük kametin evini asiler kuşatmış, onu öldürmeye karar vermişlerdi. Evinin önünde yüzlercesinin seslerine şahit olan Hz. Osman (ra) büyük bir teslimiyet içerisinde mushafının başında Kur'ân okuyordu. O anlarda asiler odasına girdiler; ellerindeki kılıç ve mızraklarla Hz. Osman'a vurmaya başladılar. Onun lisanından dökülen cümleler şöyle oldu: *"Bismillah, Allah'a tevekkül ettim."* Başından akan kanlar, sakalından süzülüp yere damlarken o, *"Sübhanallah el-Azîm"* diyerek sol tarafının üzerine yaslandı. O esnada birkaç damla kan Mushaf'ın üzerine damladı. Hz. Osman Mushaf'ı kapatmak istediğinde birde baktı ki kanı şu ayetin üzerine damlamıştı: *"Onlara karşı Allah sana kâfi gelecektir. O her şeyi işiten ve her şeyi bilendir."* [Bakara 2/137] Ayeti okudu, tebessüm etti ve Mushaf'ı kapattı. Kanını, okuduğu Kur'ân'ın üzerine şahit olarak bırakarak, orada şehit oldu. [İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 80]

✵ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ✵

• ***Burada Yan ki Orada Yanmayasın!***

Tabiîn devrinin en meşhur komutanlarından birisi Ahnef b. Kays et-Temîmî'dir. (v. 67/686-87) Nübüvvetten önce doğmuş olmasına rağmen, Müslüman olması geciktiği için sahâbe olamamıştır. Hz. Ömer döneminde adından daha çok söz ettirmeye başlamış, vefat edeceği zamana kadar da birçok yararlılıklar ortaya koymuştur.

"Hesap korkusu beni çok konuşmaktan menetti." diyen Ahnef b. Kays savaş meydanlarında adından çok söz ettirdiği gibi ibadet ve zühd noktasında da örnek bir hayatın sahibi olmuştu. O'nun şu sözü çok meşhurdur. Birgün Şam valisi Muâviye b. Ebî Süfyan'ın huzurundadır. Bazı meseleler konuşulur, ama

Ahnef b. Kays hep suskundur. Bir müddet sonra Muâviye b. Ebî Süfyan *"Ey Ahnef! Neden konuşmuyorsun?"* diye sorar. Cevap şöyle olur: *"Ey Muâviye! Yalan söylersem Allah'tan korkarım, doğru söylersem sizden korkarım."* Bu sözler karşısında Muâviye b. Ebî Süfyan hiçbir şey söylemez.

Ahnef b. Kays'ı anlatanlar şöyle diyorlar: *"Kur'ân okumadığı zamanlar çok azdı. Okumadığı zamanlarda ise mushafa bakardı. Çünkü mushaflara bakmak önceki salih insanların ahlakıydı."* Gecelerinin büyük bir kısmını ibadet ile geçiren Ahnef b. Kays, Kur'ân okur, azap ayetleri gelince elini yanındaki lambanın üzerinde tutar: *"Hisset ve yan! Yan ki yanmayasın!"* derdi. Sonra şöyle devam ederdi: *"Ey Ahnef! Falan gün, falan işi şu şekilde yapmaya seni ne sevketti?"*

[İbn Sa'd, *Tabakât*, IX, 91-94]

"Kur'ân edebiyat değil, hayattır; dolayısıyla ona bir düşünce tarzı değil, bir yaşama tarzı olarak bakmağa başlanır başlanmaz, güçlük ortadan kalkar ve yanlış intibalar da değerini kaybeder. Kur'ân'ın yegâne tefsiri hayat olabilir ve bildiğiniz gibi Hz. Muhammed'in hayatı tam buydu."

(Aliya İzzet Begoviç)

4. Ders

KUR'ÂN
Zamanlar ve Mekânlar Üstü Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿اِنْ هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ
وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَاَهُ بَعْدَ حِينٍ﴾

"Bu Kur'ân ancak âlemler için öğüttür. Onun verdiği haberlerin doğruluğunu bir zaman sonra çok açık bir şekilde öğreneceksiniz."

[Sad Sûresi, 38/87-88]

Nebevî Seda

عَـنْ عُقْبَةَ بْـنِ عَامِرٍ الْجُهَنِـيِّ، قَالَ خَـرَجَ عَلَيْنَا رَسُـولُ اللَّهِ صلّى اللّـه عليـه وسـلّم وَنَحْـنُ فِي الصُّفَّـةِ فَقَـالَ أَيُّكُمْ يُحِـبُّ أَنْ يَغْـدُوَ إِلَى بُطْحَـانَ أَوِ الْعَقِيـقِ فَيَأْخُذَ نَاقَتَيْنِ كَوْمَاوَيْنِ زَهْرَاوَيْنِ بِغَيْـرِ إِثْمٍ بِاللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلاَ قَطْـعِ رَحِـمٍ . قَالُـوا كُلُّنَـا يَا رَسُـولَ اللَّهِ . قَـالَ فَلأَنْ يَغْـدُوَ أَحَدُكُمْ كُلَّ يَـوْمٍ إِلَـى الْمَسْـجِدِ فَيَتَعَلَّمَ آيَتَيْـنِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَـلَّ خَيْرٌ لَهُ مِنْ نَاقَتَيْـنِ وَإِنْ ثَلاَثٌ فَثَـلاَثٌ مِثْلُ أَعْدَادِهِنَّ مِـنَ الإِبِلِ

Ukbe b. Âmir el-Cühenî (ra) rivayet ediyor, diyor ki: Biz Suffa'da iken Resûlullah (sas) yanımıza çıkageldi ve: *"Hanginiz sabahleyin Buthan veya Akîk vadisine gidip Allah'a (karşı) günah işlemeden ve akrabalık bağlarını kesmeden iri hörgüçlü, gösterişli iki deve almak ister?"* buyurdu. Oradakiler: 'Hepimiz ya Resûlullah!' dediler. Bunun üzerine Efendimiz: *"Vallahi birinizin her gün sabahleyin mescide gidip Allah'ın kitabından iki ayet öğrenmesi, onun için iki deveden daha hayırlıdır. Eğer üç ayet öğrenirse üç deveden hayırlıdır. (Okunacak her ayet) kendi sayısınca deveden daha hayırlıdır"* buyurdu.

[Ebû Dâvûd, *Vitr*, 14]

KUR'ÂN

Zamanlar ve Mekânlar Üstü Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. HÛD (as)

"Âd kavmine de kardeşleri Hûd'u (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka ilâhınız yoktur. Siz yalan uyduranlardan başkası değilsiniz. Ey kavmim! Ben, ona (peygamberliğe) karşılık sizden bir ücret istemiyorum. Benim ücretim, beni yaratandan başkasına ait değildir. Hâla aklınızı kullanmıyor musunuz?"

[Hûd 11/50, 51]

Kur'ân-ı Kerîm, Efendimiz'e (sas) Miladî 610 tarihinde inmeye başlamış ve 23 sene bu iniş süreci devam etmiştir. Belli bir zaman diliminde inmesi Kur'ân'ı o zamanla sınırlandırmamış, bir zamanda nâzil olmasına rağmen, zamanlar üstü mesajı ile evrenselliğini hep muhafaza etmiştir. Kur'ân, nasıl ki iniş süreci belli bir zaman diliminde vuku bulmuş ise, mekân ve muhataplar olarak da indiği dönemin izlerini taşımaktadır. İlahî kelâm hicaz yarım adasının orta bir yerinde Kur'ân'ın ifadesi ile: *"Ümmü'l-Kurâ/Şehirlerin anası"*[1] olan Mekke'de nazil olmuştur. Genel muhatabı ise başta Hz. Peygamber, O'nun (sas) kavmi, o bölge sakinleri ve bazen isim vererek ya da vermeyerek özel muhataplardır. Hz. Peygamber'in (sas) Medine'ye hicreti ile muhataplar genişlemiş; Yahudi, Hristiyan, münafıklar gibi onlarca grup veya şahıs mesajın muhatapları olmuşlardır.

İbret Şahsiyetler

EBÛ LEHEB

"Ebû Leheb'in iki eli kurusun! Kurudu da! Malı ve kazandıkları ona fayda vermedi. O, alevli bir ateşte yanacak."

[Tebbet 111/1-3]

[1] En'âm 6/92.

Kur'ân-ı Kerîm, içerisinde barındırdığı evrensel mesajları ile hiçbir zaman ne bir mekâna ne özel muhataplara ne de belli bir zamana sıkışmıştır. Her an tüm bunları aşarak mesajlarının ölümsüzlüğünü ispat etmiştir. Kur'ân'ın genel üslubu içerisinde özel olarak muhatapları belli olan ayetleri azdır ve istisnaî bazı durumlarla ancak isimleri açıkça zikredilmiştir. Bazı ayetlerde konunun ehemmiyeti ve anlaşılması için özel isimler anılması kaçınılmaz olmuştur. İşte bu tarz özel isimlerin anıldığı ayetlerde bile tarihe ve belli bir zamana hapsolunmamış; çağı, mekânı ve muhatabı aşarak bize kadar ulaşmıştır. Bu özellik tefsir usulümüzde bir kaide olmuştur. Denilmiştir ki: *"Sebebin hususiliği, hükmün umumiliğine mani değildir."* [2] Yani inen ayet özel bir sebebe bağlı olarak inmiş olabilir, böyle olması o ayetin içerisindeki mesajın genel anlamda bir hüküm taşımasına engel değildir. Mesela, Ahzâb Sûresi 37. ayette Zeyd b. Hârise'nin (ra) ismini anarak, tamamen özel bir sebeb ve özel muhatapları ilgilendiren bir meselede Kur'ân der ki: *"Zeyd o kadından (Zeyneb'den) ilişiğini kesince biz, onu sana nikâhladık."* [3]

Bu olayı sözün özü olan ilahî kelâm niye anlatsın ya da bu ayet niçin nesh edilip kaldırılmasın? Hz. Aişe annemiz bu ayet bağlamında diyor ki: *"Eğer Resûlullah Kur'ân'da tasarruf hakkına sahip olsaydı, bu ayeti kesinlikle silerdi/gizlerdi."* [4] Ama Efendimiz'in (sas) böyle bir yetkisi olmadığı için o gün birçok münafığın kınamasına ve dedikodularına rağmen ayette kendinden istenileni yerine getirdi. Bu Kur'ân'ın çok istisnaî olan ayetinde bile muhatap belli, isim belli, olay belli olmasına rağmen yine de hüküm ve mesaj itibari ile asla

Kavramlar

- **Hidâyet (hüdâ, hedy);** "doğru yola gitmek, doğru yolu göstermek" mânasında mastar, "doğru yol, kılavuzluk" anlamında isim olarak kullanılır ve "amaca ulaştıracak yolu gösterme, bu yol için kılavuzluk etme" diye de tanımlanabilir. Kur'ân-ı Kerîm'de *hidâyet* kelimesi yer almamakla birlikte *hüdâ* 85 yerde geçmektedir.
- **Dalâlet (dalâl, dalâlet);** "kaybolmak, telef olmak, şaşırmak ve yanılmak'" gibi mânalara gelmekle beraber, asıl anlamları 'bilerek veya bilmeyerek doğru yoldan az veya çok ayrılmak, azmak ve sapmak"tır. Genellikle "maksada ulaştıran yolu bulamamak, istenen sonuca götürmeyen bir yola girmek" veya "istenen her türlü neticeye ulaştırıcı yoldan ayrılmak" şeklinde tarif edilen dalâlet daha çok "hak yoldan sapmak" anlamında kullanılır. Kur'ân-ı Kerîm'de *dalâlet* kelimesi yedi yerde geçmektedir.

"Allah kimi hidâyete iletmek isterse onun kalbini İslâm'a açar; kimi de dalâlete düşürmek isterse göğe çıkıyormuş gibi kalbini iyice daraltır. Allah inanmayanların üstüne işte böyle murdarlık verir."

[En'âm 6/125]

[2] İmam Gazzâlî, *el-Mustasfâ,* II, 132; Zerkeşî, *el-Burhân fî Ulûmi'l-Kur'ân,* I, 32.
[3] Ahzâb 33/37.
[4] Müslim, *İman,* 77; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* XLIII, 224.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerîm'in en kısa ayeti, Hurûf-u Mukatta'a ile başlayan ayetleri saymazsak, 5 veya 6 harften oluşan Duhâ ve Asr sûrelerinin ilk ayetleridir.

anlatılan hâdise ve verilmek istenen mesaj zaman ve mekâna hapsolmamıştır. Çünkü, ayet özel muhatap ve özel sebeplere bağlı olarak inse de mesajı/hükmü geneldir. Bu genelliği ayetin hemen devamında görebiliriz: *"Böyle yaparak evlatlıkları hanımları ile ilişkilerini kestiklerinde (üvey babaları o kadınla evlenmek isterlerse) müminlere bir güçlük olmasın."*[5] Ayetten de anlaşıldığı gibi Kur'ân'ın bu mesajı ile arzuladığı şey, evlatlık müessesesinin hukukunu belli etmek, evlatlığın öz çocuklarla aynı olmadığı gerçeğini tüm insanlığa duyurmaktır.

Kur'ân-ı Kerîm'in isim vererek andığı diğer bir sûre Tebbet Sûresi'dir. Bu sûrede Peygamber'in amcası olan Ebû Leheb isim verilerek ve hanımı ise isim verilmeden anılır. Onların yaptıkları düşmanlığın karşılıksız kalmayacağının altı çizilir. Rabbimiz buyurur ki: *"Ebû Leheb'in iki eli kurusun! Kurudu da. Malı ve kazandıkları ona fayda vermedi. O, alevli bir ateşte yanacak, karısı da boynunda hurma lifinden bükülmüş bir ip olduğu halde onun ateşine odun taşıyacak."* [6]

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Avf b. Mâlik (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Ben bir gece Resûlullah (sas) ile beraberdim. Dişlerini misvakla temizleyip abdest aldı. Sonra namaz kılmak için kıyama durdu. Ben de O'na (sas) uydum. Bakara Sûresi'ni okumaya başladı. Rahmet ayeti geçtiğinde durur, rahmet isterdi. Azap ayeti geçince yine durur ve Allah'a sığınırdı. Sonra rükûya giderdi. Kıyamda durduğu kadar rükûda da kalırdı. Rükûda; *"Sübhâne zi'l-Ceberûti ve'l-Melekûti ve'l-Kibriyâi ve'l'Azameti / Kudret sahibi, saltanat, azamet ve yücelik sahibi Allah'ı her türlü noksan sıfatlardan tenzih eder yüceltirim"* derdi. Sonra ikinci rekâtta Âl-i İmrân Sûresi'ni okudu, sonra başka sûre okudu, sonra başka sûre daha okudu. Kıldığı diğer rekâtlarda da böyle yaptı."

[Ebû Dâvûd, *Vitr*, 20]

[5] Ahzâb 33/37.
[6] Tebbet 111/1-5.

Görüldüğü gibi sûrede Ebû Leheb isim olarak, hanımı da *"imraetuhu/onun kadını"* şeklinde anılır. Burada da hiç kimse bu sûreyi, o zamana, o mekâna ve adı anılan muhataplara has kılıp sınırlayamaz. Bu aslında Ebû Leheb ve karısı gibi İslâm düşmanlığı yapan, Kur'ân'ı ve onun gür sedasını kısmaya çalışan tüm zorba, despot ve zalimlere verilmiş bir mesajdır. Orada isim anılması bizim o ayetleri, ilgili şahıslarla sınırlandırıp, bugünlere taşıyarak anlamamıza engel değil, bilakis zihinlerimize sunulmuş bir kolaylıktır.

Yine Kur'ân-ı Kerîm, açıkça isim verdiği ve o dönem de bölgenin putları olarak bilinen ve saygı gösterilen *Lât, Uzzâ* ve *Menât* putlarının anıldığı Necm Sûresi'nde de aynı özelliği görürüz. Kur'ân der ki: *"Hiç düşündünüz mü (neden taptığınızı) Lât'ı, Uzzâ'yı ve üçlünün üçüncüsü olan Menât'ı?"* [7]

Bu ayette de Kur'ân'ın o döneme has bu putların ismini anması bu ayeti o zamana hasretmemizi gerektirmez. Aslında Kur'ân-ı Kerîm özel olarak bu isimleri anarak bize der ki: "İnsanların ilahî güç ve sıfatlar yükledikleri her şey, *"Sizin ve atalarınızın uydurdukları boş isimlerden başka bir şey değildir."*[8] O dönemlerde Lât, Uzzâ ve Menât vardı, şimdilerde sizin kuruntularınızın eserleri olan sahte putlar, ideolojiler, sevgi ve korku noktasında ümit ettiğiniz veya korktuğunuz şeyler var. O putların isimlerini bunlarla değiştirin, böylece okuyun bu ayetleri, o zaman daha iyi anlayacaksınız Kur'ân'ın size vermek istediği mesajların içeriğini...

İşte Kur'ân'ın istisnaî olarak muhataplarının isimlerini andığı bu örnekler bile onun mesajının evrenselliğine mani değilken, nasıl olur da özel olarak kimlikleri

Ahlakı Kur'ân

Üstünlük Neyde?

"Ey insanlar! Doğrusu biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık. Ve birbirinizle tanışmanız için sizi kavimlere ve kabilelere ayırdık. Muhakkak ki Allah katında en değerli olanınız, O'ndan en çok korkanınızdır. Şüphesiz Allah bilendir, her şeyden haberdardır."

Hucurât 49/13

Davası Furkân

En Sevgili Amel: Cihad

"De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler size Allah'tan, Resûlü'nden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, artık Allah emrini getirinceye kadar bekleyin. Allah fâsıklar topluluğunu hidayete erdirmez."

Tevbe 9/24

[7] Necm 53/19-20.
[8] Necm 53/23.

açıklanmadığı yüzlerce ayeti biz zamana, mekâna veya özel muhataplara has kılarak devre dışı bırakabiliriz? Böyle bir mantık vahyi parsellemek, bir kısmını alıp bir kısmını terk etmek ve buna da bahane bulmak için bazı kılıflar aramak demektir. Dolayısı ile vahyin önünde duran muhatap şunu çok iyi bilmelidir ki: Ayetlerin belli bir mekân, zaman ve muhataba inmesi bu ayetlerin onlarla sınırlandırılmasını gerektirmez. Bilakis ayetlerin mesajlarından istifademizi artırır. Hangi ayetin kaç yılında nazil olduğu, hangi ayetin önce, hangi ayetin daha sonra nazil olduğu, hangi ayetin Mekke'de, hangi ayetin Medine'de indiği, hangi ayetin hangi sebebe bağlı olarak indiği, ilk muhataplarının kimler olduğu, inen ayetlerin muhataplarda uyandırdığı etkiler ve dönem insanının aklî, fizikî, ekonomik ve siyasi yapısı bize hep ayetlerden daha fazla istifade etme imkânı tanıyacaktır. Bu bilgiler, bizlere ayetleri belli şeylerle sınırlandırmamızı değil, bunları da bilerek zamanımıza nasıl taşıyacağımızı kazandırmalıdır.

Nûr Çeşmesi

Bir saatin sanatkârı nasıl saatini çevirir, açar, gösterir, tarif eder; Kur'ân dahi, elinde kâinatı tutmuş öyle yapıyor

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler, s. 193*]

Unutulmamalı ki bu kitap son vahiydir. Bundan sonra da herhangi bir kitap gelmeyecektir. Bunun için bu kitap 14 asır evvel nasıl Mekke'deki Mus'ab'a, Medine'deki Enes'e hitap ediyor ise şimdi de İstanbul'daki Ahmet'e, Mısır'daki Yasir'e, Fransa'daki Salut'a ve İngiltere'deki John'a da hitap etmektedir.

❁ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❁

• ***Bu Elem Ancak Kur'ân ile Biraz Hafifler***

İlim şehrinin kapısı olan Hz. Ali (ra) tefsir konusunda kendisinden en fazla rivayette bulunulan bir sahâbîdir. Tercümânü'l-Kur'ân olan Abdullah b. Abbas (ra) birgün şöyle diyecekti: *"Kur'ân tefsîri hakkında aldığım/öğrendiğim her şey Ali b. Ebî Talib'dendir."* Kendisi de Kur'ân konusundaki derinliğini şu şekilde ifade edecekti: *"Vallahi, hiçbir ayet yoktur ki ne hakkında, nerede nazil olduğunu bilmemiş olayım. Şurası muhakkak ki Rabbim bana, idrak edici bir kalp ve çok sorgulayıcı bir dil bahşetmiştir."*

Hz. Ali (ra) Kur'ân'ın doğru okunması, anlaşılması ve tabi ki yaşanılması konusunda çok önemli örneklikler ortaya koymuştur. İyâs b. Âmir'in naklettiğine göre, birgün Hz. Ali (ra) onun elini tutmuş ve şöyle demiştir: *"Doğrusu sen eğer (ileriki yıllarda) kalırsan, Kur'ân'ı üç sınıf insanın okuyacağını (göreceksin): Bir sınıf Allah için, bir sınıf çekişme ve tartışma için, bir sınıf da dünya için! Kim ne niyetle okursa istediğini elde edecektir."* [Dârimî, *Fezâilü'l-Kur'ân,* 1]

Hz. Peygamber'in (sas) vefatı tüm sahâbeyi derinden etkilemişti. Elbette o acı ve hüzün dolu anları en fazla yaşayanlardan birisi Hz. Ali idi. O günlerde Hz. Ali, yüreğindeki derin acıyı biraz olsun dindirecek bir şeyler yapmalıydı. Yapacağı tek bir şey vardı, o da Kur'ân ile meşgul olmaktı. *"Bu elem ancak Kur'ân ile biraz olsun hafifler!"* demiş ve altı ay boyunca hiç evden çıkmadan Kur'ân'ı, mushaf haline getirmek için uğraşmıştı. Cuma namazları haricinde hep evinde kalmış, yüreğindeki fırtınaları Kur'ân ile dindirmişti. [Suyûtî, *el-İtkân,* I, 187]

❁ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❁

• ***Oku! Anam Babam Sana Feda Olsun!***

Abdullah b. Mes'ûd'un en gözde talebesi olan Alkame b. Kays (v. 62/682) fıkıh ve tefsir alanında otorite kabul edilen isimlerden biriydi. Abdullah b. Mes'ûd, onunla özel olarak ilgilenir, ilimde derinleşmesi için elinden geleni yapardı. Kaynaklarımız şöyle bir bilgi aktarırlar: *"Abdullah b. Mes'ûd, kelime-i şehadeti, Kur'ân'dan bir sure öğretir gibi Alkame'ye öğretiyordu."*

Alkame b. Kays'ın çok güzel bir sesi ve sedası vardı. Bundan dolayı Abdullah b. Mes'ûd ondan Kur'ân dinlemeyi çok severdi. Bir defasında yine ona Kur'ân okuttu ve sonra şöyle dedi: *"Oku Ey Alkame oku! Anam babam sana feda olsun! Resûlullah'ın (sas) 'güzel ses Kur'ân-ı Kerîm'in süsüdür.' dediğini duydum, sen de o güzel sesinle Kur'ân oku, ama tertil üzere oku!"*

Alkame b. Kays, Kur'ân-ı Kerîm ile çok sıkı bir irtibat kurmuştu. Onun 6 günde bir hatim yaptığını, talebeleri naklederler. Talebelerine birgün şöyle diyecektir: *"İlmi her zaman müzakere edin. Müzakere etmek, ilmi canlı tutar."* Ailesine ve talebelerine son vasiyeti şöyle olmuştu: *"Bana telkin edebilirseniz son söyleyeceğim kelime,'Lâ ilâhe illallah vahdehü lâ şerike leh' olsun. Kimse benim arkamdan ağlamasın. Çünkü bu, Cahiliye döneminin ağıtıdır. Cenazemi evden çıkarırken kapıyı kilitleyin. Cenazemin arkasında hiçbir kadın gelmesin!*

[İbn Sa'd, *Tabakât,* VIII, 189-196]

"Verilen hitap ve söylenen sözlerin etki bırakması, gerektiğinde onlar adına şehit olmaya bağlıdır. Uğrunda fedakârlıkta bulunulmayan kelime ve davalar ölmeye mahkûmdur. Bu nedenle söylemlerini yaşatmak isteyenler o uğurda kendilerini feda etmekten çekinmemelidirler.
Ancak bu yolla davaları devam eder."

(Seyyid Kutub)

5. Ders

KUR'ÂN

Kur'ân Apaçık Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿الٓرٰ تِلْكَ اٰيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ اِنَّآ اَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾

"Elif Lâm Râ. Bunlar apaçık Kitab'ın ayetleridir. Biz onu Arapça bir Kur'ân olarak indirdik ki aklınızı kullanarak daha iyi kavrayabilesiniz."

[Yûsuf Sûresi, 12/1-2]

Nebevî Seda

عَنْ سَـهْلِ بْنِ مُعَـاذٍ الْجُهَنِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُـولَ اللَّهِ صلّى اللّـه عليه وسـلّم قَـالَ مَنْ قَـرَأَ الْقُـرْآنَ وَعَمِلَ بِمَا فِيـهِ أُلْبِسَ وَالِـدَاهُ تَاجًـا يَـوْمَ الْقِيَامَةِ ضَوْؤُهُ أَحْسَـنُ مِنْ ضَوْءِ الشَّـمْسِ فِي بُيُـوتِ الدُّنْيَا لَـوْ كَانَتْ فِيكُمْ فَمَـا ظَنُّكُمْ بِالَّذِي عَمِـلَ بِهَذَا .

Sehl b. Muâz el-Cühenî, babası Muâz'dan (ra) rivayet ediyor, diyor ki: Resûlullah (sas) şöyle buyurdu:

"Kur'ân-ı Kerim'i okuyan ve hükümleriyle amel edenin anne ve babasına kıyamet günü bir taç giydirilir. Bu tacın ışığı -güneşi evlerinizin içinde farz etseniz- dünya evlerindeki güneş ışığından daha güzeldir. O halde Kur'ân ile amel eden hakkında ne düşünürüsünüz?"

[Ebû Dâvûd, *Vitr*, 14]

KUR'ÂN
Kur'ân Apaçık Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. SÂLİH (as)

"Dediler ki: Ey Sâlih! Sen bundan önce içimizde ümit beslenen birisiydin. (Şimdi) babalarımızın taptıklarına tapmaktan bizi engelliyor musun? Doğrusu biz, bizi kendisine (kulluğa) çağırdığın şeyden ciddi bir şüphe içindeyiz."

[Hûd 11/62]

İlahî kelâmın kendini vasfederken kullandığı sıfatlardan biri de hiç şüphesiz mübîndir. *"Kitabu Mübîn"* şeklinde 11 yerde, *"Kur'ânun Mübîn"* şeklinde 2 yerde kullanılır.[1] Mübîn kelimesinin ait olduğu kök *be-ye-ne'dir.* Bu kökten türetilen *beyan, beyyine, beyyinat, tibyan* gibi kelimeler vahyin en önemli özelliğini vurgulayan nitelendirmelerdir. Mübîn kelimesi *ebane* kelimesinin ism-î failidir. Bu kelimenin anlamı: *"Açıklayan, apaçık ortaya koyan, kesip ayıran, ifade etmek istediği şeyleri en ince ayrıntısına kadar anlatan"* demektir.

Vahyin bu önemli sıfatı, *"Ben anlamıyorum, anlayamıyorum"* gibi itiraz kapılarını kapatır. Çünkü, vahiy içerisinde vazettiği her ayet uzmanlık isteyen ve

İbret Şahsiyetler

ÜMMÜ CEMİL

"Odun taşıyıcı olarak ve boynunda hurma lifinden bükülmüş bir ip olduğu halde karısı da (Ümmü Cemil) ateşe girecek!"

[Tebbet 111/4-5]

[1] M. Fuad Abdülbaki, *Mu'cemü'l-Müfehres,* s.176-178.

sadece belli bir ilmi kapasitesi olanların anlayacağı mesajlardan oluşmamıştır. Pek tabi ki bazı ayetler daha iyi anlaşılması için bazı uzmanlık alanlarına ihtiyaç duymaktadır. Ama kitabın temel konuları olan *"tevhid, nübüvvet, ibadet, ahkâm/adalet ve haşir"* konuları apaçık anlatılmıştır. Eğer insan bu yüce hitaba doğru yaklaşırsa, bu apaçık olma özelliğinden istifade edebilir. Çünkü ibadet ve muamelata dair onlarca emir ve tavsiye *kitabu'n-mübîn* vasfına uygun bir şekilde en sade, en anlaşılır ve en güzel bir dil ve üslup ile ifade edilmiştir. Ama yaklaşımı sorunlu olan bazı zihinler, kitabın bu apaçık ifadelerine tabir caiz ise tersten yaklaşarak yanlış anlamak istemektedirler. Çok temel meselelerde bile, apaçık ifadeleri bazıları çok sorunlu hale getirebilmektedirler. Mesela; domuz etinin haramlığının illetini, domuzun necaset yemesine bağlayıp, bu önlenirse yasağın kalkacağını söylemek veya zinaya, içkiye yaklaşmayın emirlerinde kullanılan *"ictenibu"* uzak durun kelimesinin kat'i bir haramlık taşımadığını söylemek ya da başörtüsünü emreden ayette geçen *"hamr"* kelimesini bağlamından koparark çok farklı anlamlar yüklemek, kitabın apaçık mesajlarını gölgeleme çabalarından kaynaklanır.

14 asırdır İslâm toplumları bu kitabı okumuş ve onunla amel etmişlerdir. Tarihin hiçbir döneminde biz anlamadık gibi bir itiraz vuku bulmamıştır. Vahyin önünde öğrenmek ve amel etmek için diz çökenler onun mesajlarının apaçık olduğuna şahit olmuş, çok güzel bir şekilde yüce kitaptan nasiplenmişlerdir. Ama bazılarının bilinçli ya da bilinçsiz bu aşikâr mesajları gölgeleme çabalarıda hep devam etmiş, onlar da vahyin bu ölümsüz ışıklarını kesmek için gayretler göstermişlerdir. İslâm tarihi boyunca bu tarz gayretler ya doğrudan dini yıkmak isteyen çevrelerce yapılmış veya bazı yanlış düşünce ve mülâhazaların etkisi ile mübîn olan kitabın ayetleri anlaşılmamaya itilmiştir.

Kavramlar

- **Adalet (Adl);** "davranış ve hükümde doğru olmak, hakka göre hüküm vermek, eşit olmak, eşit kılmak gibi mânalara gelen bir mastar-isimdir. Yine aynı kökten bir mastar-isim olarak, "orta yol, istikamet, eş, benzer, misil, bir şeyin karşılığı" gibi mânalara gelmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de *adalet* kelimesi bulunmamakla beraber mastarı olan adl kavramı 13 yerde geçmektedir.
- **Zulüm;** "bir şeyi ona ait olmayan yere koymak" anlamındaki zulüm (zulm) genellikle "belirlenmiş sınırları çiğneme, haktan bâtıla sapma, kendi hak alanının dışına çıkıp başkasını zarara sokma, rızasını almadan birinin mülkü üzerinde tasarrufta bulunma, zorbalık", özellikle de "güç ve otorite sahiplerinin sergilediği haksız ve adaletsiz uygulama" gibi anlamlarda kullanılır. Kur'ân-ı Kerîm'de *zulüm* kelimesi yedi yerde geçmektedir.

"Rabbinin kelimesi doğruluk ve adalet bakımından tamdır. Onun kelimelerini değiştirebilecek yoktur. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir."
[En'am 6/115]

"Zulme uğradıktan sonra, kendini savunup hakkını alan kimseye [ceza vermek için] bir yol yoktur."
[Şûra 42/41]

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de en çok geçen cümle/ayet: "Şimdi Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlıyorsunuz?" ayetidir. Bu ayet, Rahman Sûresi'nde 31 kez tekrar edilmektedir.

Vahyin ayetlerinin her birisinin zahir ve batın yüzleri olduğunu söylemek, her ayette müteşâbih manalar aramak, her mesajı ayrıntılara kurban ederek anlaşılmaz hale getirip sadece bir kesimin anlayabileceğini iddia etmek, Kur'ân'a atılmış en büyük iftiradır.

Nûr Çeşmesi

Evet, Kur'an-ı Hakîm, şu Kur'an-ı Azîm-i Kâinatın en âlî bir müfessiridir ve en belîğ bir tercümanıdır.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler, s. 193*]

Tabi ki bazı ayetlerde böyle hususiyetler vardır ve bunlar işin ehli olan âlimlerimiz tarafından açıklanmıştır ve de açıklanmaya devam etmektedir. Dolayısı ile –hâşâ- Kur'ân bir bulmaca kitabı değil ki onda muhatap sıkıntıya düşsün. Kur'ân bir sırlar hazinesi değil ki muhatap bir ömür bu esrarları/sırları arayıp dursun, Kur'ân bir felsefe kitabı değil ki muhatap bu felsefi açıklamalar karşısında çaresizlikler içerisinde kıvranıp zaman öldürsün. Hayır! Aksine Kur'ân içinde çok açık mesajları ihtiva eden, anlaşılması kolay, yaşanılması kolay bir kitaptır.

Birileri, bir kitabın değer ve kıymetini o kitabın zor anlaşılmasında görebilirler. Derler ki: "Filanca bir kitap yazmış, öyle müthiş bir kitap ki hiç kimse birşey anlamıyor!"

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Efendimiz'in (sas) sırdaşı olan Huzeyfetü'l-Yemânî (ra), bir defasında Resûlullah'ın (sas) gece namazına şahit olur. O gece de Resûlullah (sas) bir rekâtta Fatiha, Bakara, Âl-i İmrân ve Nisâ Sûreleri'ni okumuştur.

[Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, V, 284]

Ahlakı Kur'ân

Hiçbir Olurlar mı?

"Yoksa geceleyin secde ederek ve kıyamda durarak ibadet eden, ahiretten çekinen ve Rabbinin rahmetini dileyen kimse (o inkarcı gibi) midir? (Resûlüm!) De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkıyla düşünür."

Zümer 39/9

Kur'ân ise defaatle kendi değerinin anlaşılır olmasında olduğu gerçeğini dile getirerek, asıl kıymetin anlaşılmakta olduğunu belirtir.

Kamer Sûresi'nde dört kez şu temel ilkenin altı çizilir:

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ *"Ve lekad yesserna'l-kur'âne li'z-zikri fehel min müddekir/ Andolsun ki biz Kur'ân'ı anlaşılıp öğüt alınması için kolaylaştırdık. O halde düşünüp öğüt alan yok mu?"* [2]

Kur'ân'ın bu gerçeği bir sûre içerisinde alt alta ısrarla dile getirmesinin hikmeti muhataba, karşısında duran metnin nasıl bir üslubunun olduğunu bildirmek içindir. Kur'ân-ı Kerîm böyle bir özelliğinin varolması kendisinin değerini düşürmeyeceğini bilmekte, herkesin anlayıp, idrak etmesinin kendisine bir zarar değil, fayda sağlayacağını ifade etmektedir.

Öyleyse Kur'ân'a muhatap olup ondan istifade ederek hayatına taşımak isteyen herkes ilahî vahyin bu özelliğini iyice bilmeli, vahyin mesajlarının apaçık, anlaşılır olduğunu bilerek zihnini ve yüreğini vahye teslim etmelidir.

Davası Furkân

Bu Yol Meşakkatlidir!

"Eğer yakın bir dünya malı ve kolay bir yolculuk olsaydı (o münafıklar) mutlaka sana uyup peşinden gelirlerdi. Fakat meşakkatli yol onlara uzak geldi. Gerçi onlar: 'Gücümüz yetseydi mutlaka sizinle beraber çıkardık!' diye kendilerini helâk edercesine Allah'a yemin edecekler. Hâlbuki Allah onların mutlaka yalancı olduklarını biliyor."

Tevbe 9/42

[2] Kamer 54/17,22,32,40.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***Allah (cc) Yine Ayetler Gönderir!***

Mekke'nin fetih günlerinde Selmân-ı Fârisî, Suheyb-i Rûmî ve Bilal-i Habeşi oturmuş aralarında sohbet ediyorlardı; o anda oradan Ebû Süfyan geçti. Bu üçü birbirlerine diyorlar ki: "İçimizden birinin kılıcı, Allah adına bu Allah düşmanını haklamadı..." Bu sözü Hz. Ebû Bekir duyunca hiç hoşlanmadı; döndü o üçüne dedi ki: "Siz nasıl Kureyş'in büyüğüne ve efendisine karşı bu sözü söylersiniz?" Onlar hemen başlarını önlerine eğdiler ve söylediklerine pişman oldular. Daha sonra Hz. Ebû Bekir, Efendimiz'in (sas) huzuruna girdi ve bu olanları Efendimiz'e anlattı. Efendimiz (sas): *"Sen ne yaptın Ebû Bekir! Ben bir defa Mekkeli büyüklere davetin mesajlarını ulaştırmak için onları yanımdan uzaklaştırmayı sadece içimden geçirdim, Allah bana şöyle şöyle ayetleri indirdi [En'âm 6/52-54] ve beni uyardı. Koş git onların gönüllerini al; eğer onlar sana kırılmışlarsa, eğer onları gücendirmişsen Rabbini gücendirdin demektir; Allah yine ayetler gönderecektir."* Hz. Ebû Bekir neye uğradığını şaşırır; gözyaşları içerisinde bu üç sahâbînin yanına gelir: *"Kardeşlerim! Biraz önce söylediğim sözlerden dolayı sizleri gücendirdim mi? Vallahi benim amacım sizleri üzmek değildi; sadece iman yoluna giren Ebû Süfyan'ın imana yürümesine engel olmasın diye size o sözleri söyledim. Ne olur bana hakkınızı helal edin ve bana gücenmeyin."* der. O üç sahâbî de kızmadıklarını, gücenmediklerini söyleyerek Hz. Ebû Bekir'i teskin ederler. [Müslim, *Fezâilü's-Sahâbe,* 170]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Vallahi, Allah Semadan Bir Kapı Açtı!***

Tabiîn döneminin en önemli isimlerinden birisi de hiç şüphesiz Mesrûk b. el-Ecda'dır. (v. 63/683) Annesi cengâver sahâbî Amr b. Ma'dîkerib'in kız kardeşidir. Mesrûk küçüklüğünde çalınıp daha sonra bulunduğu için bu adı almıştır. Babası Ecda İslam'ı kabul etmiş, kendisi de Resûlullah'ın (sas) vefatından önce müslüman olmuş, ancak Medine'ye Hz. Ebû Bekir'in hilâfeti döneminde gitmiş, onun arkasında namaz kılmış, Hz. Ömer ve Hz. Ali ile de görüşmüştür. Hz. Ömer ona adını sormuş, babasının adının Ecda olduğunu öğrenince Resûlullah'ın *"ecda şeytandır"* dediğini söyleyerek adını Mesrûk b. Abdurrahman olarak değiştirmiş, divana da bu şekilde kaydedilmiştir. Hz. Âişe'nin kendisini evlâdı

gibi sevmesinden dolayı aralarında çok farklı bir bağ oluşmuş ve Mesrûk kızına Âişe adını koymuş, bu sebeple de Ebû Âişe künyesiyle anılmıştır.

Mesrûk b. Ecda, fitnelerin çoğaldığı o dehşetli günlerde şöyle demiştir: "Müminlerden iki grup savaşmak için saflara geçerse ve semadan bir melek inip: *"Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması müstesna, mallarınızı, batıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin. Ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah sizi esirgeyecektir."* [Nisâ 4/29] diye nida ederse, saflar savaştan vazgeçerler mi?" Birisi: "Taş gibi insanlar olmazlarsa vazgeçerler." dedi. Mesrûk: "Vallahi, Allah semadan bir kapı açtı ve Peygamber'inizin dili ile bir melek gönderdi. Vallahi, bu ayet, mushaflarda muhkem bir ayettir. Ve bu ayet nesh edilmemiştir." dedi. [İbn Sa'd, *Tabakât,* VIII, 180, 181]

"Nihayet Allah kelâmı ile beşer kelâmı beynindeki fark, tıpkı Yaradanla yaratılan arasındaki farktır. Bu, gerçektir, muhakkaktır. Bu farkı gidermeye ins-ü cin şöyle dursun, melekler ve peygamberler bile muktedir değildir. Çünkü O, ezeli, bu, fâni bir dildir. İşte sözün özü!"

(Hasan Basri Çantay)

KUR'ÂN
Arapça İndirilmiş Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿ تَنْزِيلٌ مِنَ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ كِتَابٌ
فُصِّلَتْ اٰيَاتُهُ قُرْاٰناً عَرَبِياًّ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴾

"Hâ Mîm, Bu Kur'ân Rahman ve Rahim olan Allah'ın katından indirilmiştir. Bu kitap akleden/düşünen bir kavim için ayetleri Arapça olarak açıklanmış bir kitaptır."

[Fussilet Sûresi, 41/2,3]

Nebevî Seda

عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ حَسِّنُوا الْقُرْآنَ بِأَصْوَاتِكُمْ ، فَإِنَّ الصَّوْتَ الْحَسَنَ يَزِيدُ الْقُرْآنَ حُسْناً.

Berâ b. Âzib'den (ra) rivayet edildiğine göre, o şöyle dedi: Ben Resûlullah'ı (sas) şöyle buyururken işittim: *"Kur'an'ı seslerinizle güzelleştirin. Çünkü güzel ses, Kur'an'ın güzelliğini artırır!"*

[Dârimî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 34]

6. Ders

KUR'ÂN
Arapça İndirilmiş Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. İBRÂHİM (as)

"İbrâhim, gerçekten Hakk'a yönelen, Allah'a itaat eden bir önder idi; Allah'a ortak koşanlardan değildi. Allah'ın nimetlerine şükrediciydi. Çünkü Allah, onu seçmiş ve doğru yola iletmişti. Ona dünyada güzellik verdik. Muhakkak ki o, ahirette de sâlihlerdendir."

[Nahl 16/120-122]

İlahî kelâm Allah (cc) tarafından Arapça indirilmiş bir kitaptır. Kur'ân bu gerçeği 12 yerde dile getirir. [1] Bu noktada iki temel soru akla gelebilir:

İlki: Neden Arapça? Niçin başka bir lisan değil de Arap dili, Allah (cc) tarafından seçilmiştir?

İkincisi ise: Arapça olması vahyin mübîn olma sıfatı ile çelişir mi?

Arap olmayanların Kur'ân'dan daha az istifade etmeleri fırsat eşitliğine aykırı değil mi?

Bu iki soruda ya bazen aklımıza takılır ya da bazen bazıları tarafından gündeme taşınır. İlk soruya bir kaç yönden cevap verilebilir. Allah'ın (cc) Arapça'yı seçme sebebi nedir? Arapça değil de başka bir dil olamaz mıydı? Bu soruların

İbret Şahsiyetler

NEMRUD

"Allah kendisine mülk (hükümdarlık ve zenginlik) verdiği için şımararak Rabbi hakkında İbrahim ile tartışmaya gireni (Nemrud'u) görmedin mi! İşte o zaman İbrahim: 'Rabbim hayat veren ve öldürendir!' demişti. O da: 'Hayat veren ve öldüren benim!' demişti. İbrahim: 'Allah güneşi doğudan getirmektedir; haydi sen de onu batıdan getir!' dedi. Bunun üzerine kâfir apışıp kaldı. Allah zalim kimseleri hidayete erdirmez."

[Bakara 2/258]

[1] M. Fuad Abdülbaki, *Mu'cemü'l-Müfehres*, s. 559-560.

cevaplarını şöyle bir sıralarsak öncelikle şunu belirtmeliyiz ki: Kur'ân, Arap toplumuna nazil olmuştur. Arap bir Peygamber ve Arap bir kavme, başka bir lisan ile vahiy göndermek, Allah'ın, Araplardan seçtiği resûlü/elçisi ile başka bir dilde konuşması doğru olur muydu? Kur'ân bu gerçeği şöyle ifade eder:

"Eğer biz Kur'ân'ı yabancı bir dilde (acemi) gönderseydik, diyeceklerdi ki: Neden ayetleri ve mesajları anlaşılır bir biçimde ifade edilmemiş? Hayret, elçi Arap, dil yabancı olur mu?" [2]

Ayette de ifade edildiği gibi Efendimiz (sas) Arap idi ve Arap bir kavim içinde yaşıyordu. İlk muhatapları doğal olarak Araplardan oluşmaktaydı. Bundan dolayı da vahiy yabancı bir dilde değil de Arapça olarak nazil oldu. Bu gerçek Şûrâ Sûresi'nde de şöyle dile getirilir:

"Şehirlerin anası olan Mekke ve çevresinde bulunanları uyarman ve gelmesinde asla hiçbir zaman şüphe bulunmayan o gün ile korkutman için, sana bu yüce vahyi Arapça olarak vahyettik." [3]

Kavramlar

- **Helal;** meşru, yasal veya uygun anlamındadır. Genellikle yapılmasında sıkıntı veyahut bir beisin olmadığı şeylere verilen genel isimdir. Kur'ân-ı Kerîm'de *helal* kelimesi bir yerde geçmektedir.
- **Haram;** fıkıh terimi olarak mükelleften yapılmaması kesin ve bağlayıcı tarzda istenen fiili ifade eder. Genellikle "yasaklanan şey" mânasında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de haram kelimesi 25 yerde geçmektedir.

"Sadece dillerinizin yalan yere nitelemesi ile: 'Şu helaldir, şu haramdır!' demeyin, çünkü [böyle söylerseniz] Allah'a karşı iftira etmiş olursunuz. Şüphe yok ki Allah'a karşı yalan uyduranlar kurtuluşa eremezler."
[Nahl 16/116]

Kur'ân'ın belirttiği temel bir yasa olan, *"Her peygamber kendi kavminin lisanı ile gönderileceği gerçeğine"* [4] binâen, Hz. Muhammed (sas) Arap bir kavme, Arap lisanı ile gönderilmiştir. O'nun (sas) Arap olması, Araplarla Arapça konuşması, getirdiği mesajlarının sadece Araplar ile sınırlandırılmasına yol açmaz. Çünkü, Muhammed-i Arabî (sas) Araplara gelmiş, ama tüm insanlığa gönderilmiş son peygamberdir.

[2] Fussilet 41/44.
[3] Şûrâ 42/7.
[4] İbrahim 14/4.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de zamirler dışında en çok geçen kelime, Allah [cc] lafz-ı celâlidir. Toplam 2697 defa geçmektedir.

Kur'ân bunu şöyle ifade eder: *"De ki: 'Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize (cemî'an) göklerin ve yerin sahibi Allah tarafından gönderilmiş bir elçiyim."* [5]

Bu ayet Peygamberimizin (sas) tüm insanlığa gönderildiğinin en büyük delilidir. Efendimiz (sas) Araplara gelmiş, Arapça konuşmuş, Arapça bir metin yani ilahî buyruklar vazetmiştir; ama tüm insanlık ailesine ait mesajlar sunmuş, tüm insanlığı ilgilendiren mesajları dile getirmiştir.

Vahyin dilinin Arapça olmasının ikinci hikmeti de hiç şüphesiz Arapça dilinin bizatihi kendisinden kaynaklanır. Arapça çok zengin bir dildir. En eski dil ailelerinden birine mensup olan bu dil, birçok dilde olmayan özellikleri içerisinde barındırır. Özellikle belağât ve fesahât alanında rakipsiz olması, icazda (veciz ve özlü) diğer dilleri geride bırakması, takdim, tehir, kinâye, târîz, tek-

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Ebû Hüreyre (ra) anlatıyor: *"Şimdi siz bu söze mi şaşırıyorsunuz? Hep gülüyorsunuz, ama ağlamıyorsunuz."* [Necm 53/59-60] mealindeki ayetler nazil olunca, Suffa Ashâbı ağlamaya başlamıştı. Onların gözyaşlarının yanaklarından aşağı süzüldüğü görüldü. Allah Resûlü (sas) onların ağladığını duyunca, geldi yanlarına oturdu ve O da ağlamaya başladı. Efendimiz'i (sas) ağlarken gören sahâbîler bu defa da kendi ağlamalarını unutup O'nun (sas) ağlamasına, ağlamaya başladılar! Bu hal bir müddet devam etti. Sonra Efendimiz (sas) buyurdular ki: *"Allah korkusundan ağlayan bir kimse ateşe girmez. Günahta ısrar eden de cennete giremez. Ne var ki, eğer sizler hiç günah işlemeseydiniz, Allah sizin yerinize başka bir topluluk getirirdi; onlar günah işlerlerdi; O da onları bağışlardı."*

[Beyhâkî, *Şuabu'l-İmân*, I, 489]

[5] A'raf 7/158.

mil, tezyil, teşbih, iltifat, istiare, cinas ve secî gibi onlarca özelliği içerisinde barındırması onu vahyin dili olma özelliğine yükseltmiştir.

Arapça'nın bu özellikleri yüzyıllardır acem olan diğer kavim mensuplarının ilgisini bu dile çekmiş, öğrenimi ve öğretimi konusunda gayretlere yöneltmiştir. Vahyin dili olması, Hz. Peygamber'in (sas) dili olması ve Peygamber hanımlarının dili olması -ki O'nun hanımları müminlerin analarıdır-[6] Arapçanın tüm İslâm toplumlarının ana dili olduğu fikrini benimsetmiş, büyük bir istek ve arzu ile bu dil öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu da aslında İslâm toplumlarını birbirine kaynaştırmış ortak bir dil ve söylem, ortak bir payda ve müşterek birlikteliklerin oluşumuna katkı sağlamıştır.

Vahyin Arapça olmasının, anlaşılması için bir sorun olarak görülüp, görülmeyeceğine gelince, öncelikle şunu belirtelim ki ilahî kelâmdan istifade edebilmek için ille de Arap olmak ya da Arapça'yı iyice bilmek şart değildir. Eğer böyle olsaydı Farslı Selmân'dan daha iyi Mekkeli Ebû Leheb'in Kur'ân'ı benimsemesi gerekirdi. Ya da Anadolulu Süheyb-i Rûmî'den, Ebû Cehil'in, Habeşli Bilal'den Velid b. Muğire'nin daha iyi anlamaları lazımdı. Daha İslâm'ın ilk yıllarında bu canlı örnekler bize gösterir ki Arap olmamak bir dezavantaj, olumsuz bir yön ya da bir fırsat eşitsizliği değildir.

Bugün de Arap olduğunu söyleyenlerle, Arap olmayanların Kur'ân'ı anlama ve yaşama hallerine baktığımızda, Arapların diğerlerinden pek de farklarının olmadığını görmekteyiz. Vahyin diliyle aynı dili konuşsalar da Kur'ân okununca en azından mesajın lafzî manasını anlasalar da *"Vahyin hayata taşınması"* konusunda onlar

[6] *"Peygamber, müminlere, kendilerinden daha yakındır/önceliklidir ve hanımları ise tüm müminlerin anneleridir…"* Ahzâb 33/6.

Ahlakı Kur'ân

İhlâs Olursa Ne Olur?

"(İblis) dedi ki: Rabbim! Beni saptırdığın için ben de yeryüzünde onlara (günahları) süsleyeceğim ve onların hepsini mutlaka azdıracağım! Ancak onlardan ihlâslı kulların müstesna! Allah şöyle buyurdu: İşte bana ulaşan dosdoğru yol (ihlâs) budur."

Hicr 15/39-41

Davası Furkân

Ölümlerin En Güzeli: Şehadet!

"Allah yolunda öldürülenleri, sakın ölü sanmayın. Bilakis onlar diridirler; Allah'ın, lütuf ve kereminden kendilerine verdikleri ile sevinçli bir halde Rableri yanında rızıklara mazhar olmaktadırlar. Arkalarından gelecek ve henüz kendilerine katılmamış olan şehit kardeşlerine de hiçbir keder ve korku bulunmadığı müjdesinin sevincini duymaktadırlar."

Âl-i İmrân 3/169, 170

da en az diğerleri kadar problemler yaşamaktadırlar. Demek ki sorun vahyin dilini bilip bilmeme sorunu değil, anlayıp kavrayıp iman etme sorunudur. Bu konuda Arap olan da olmayan da aynı oranda fırsatı elinde barındırmakta, hatta edindiğimiz bazı izlenimlere göre Arap olmayanlar bu konuda daha fazla imkâna sahip olabilmektedirler. Çünkü, Arapların çoğu bildiğini zannederek dilin gramer ve yapısı ile uğraşmamakta, bildiğini zannederek bazı asli unsurları bile ihmal etmektedirler. Aynen bizim Türkçe bildiğimizi zannettiğimiz gibi... Dili bilmediğimizi bilmek, insanı daha fazla o dili öğrenmeye, merak etmeye sevk etmektedir. Bir yabancı dilin en ince ayrıntılarını öğrenme yolunda çaba sarfetmeye yöneltmekte ve bazen bir Arap'ın fark edemediği incelikleri, ilahî kelâmda fark edebilmektedir. Tarih, Arap olmayan nice hadis, tefsir, akaid ve dil âlimlerinin ortaya koydukları başarılara şahittir. İşte İmam-ı A'zâm (v. 150/767), Sîbeveyh (v. 180/796), İmam Buhârî (v. 256/870), İmam Müslim (v. 261/875), Zemahşerî (v. 538/1144) ve daha niceleri...

Arap olmayan kavimlerin İslâm ile tanışır tanışmaz ilk yaptıkları şey vahyin dilini öğrenmek olmuştur. Bu gayretler daha İslâm'ın ilk yıllarında ortaya çıkmış ve sürekli de devam etmiştir. Vahyin dilini öğrenen İslâm bilginleri Kur'ân'ı kendi dillerine tercüme etmeye başlamış, kavimlerinin bu kitap ile tanışma yollarını aramışlardır. İslâm tarihinin ilk Kur'ân tercümesinin Efendimiz (sas) zamanında yapıldığını görürüz. Bir kısım İranlıların Müslüman olması üzerine kendi kavimlerinden olan Selmân'dan Fatiha Sûresi'nin tercümesini istemişlerdi. Selmân-ı Fârisî de bunu Efendimiz'e (sas) sormuş, izin alarak Fâtiha Sûresi'ni Farsça'ya tercüme ederek onlara göndermiştir. [7]

Bu tercümeden sonra da artık Kur'ân her dile çevrilmiş, şu an yüzlerce dilde Kur'ân mealleri oluşmuştur. Muhammed Hamidullah'ın (v. 2002) verdiği bilgilere göre Avrupa'da ilk meal çalışmaları 1141'de başlamış, 1648'e kadar birçok Avrupa dillerine onlarca meal kazandırılmıştır. Bugün Almanca'da yaklaşık 47, İngilizce'de 51, Fransızca'da 31, Latince'de 36, Urduca'da 100'e yakın meal vardır. 1990'lı yıllarda ise Türkçe'de 65 mealin olduğu söylenmektedir. [8]

Nûr Çeşmesi

Kur'an, kulûbe kut ve gıda ve ukûle kuvvet ve gınadır ve ruha mâ ve ziya ve nüfusa deva ve şifa olduğundan usandırmaz.
[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler, s. 207*]

[7] Muhammed HamiduIIah, *Aziz Kur'ân,* s. 78.
[8] Muhammed HamiduIIah, *Aziz Kur'ân,* s. 78.

Bu çabalarda birilerinin iddia ettiği fırsat eşitsizliği görüşünü yerle bir etmektedir. Kur'ân'ın Arapça olması hiçbir zaman, hiçbir konuda olumsuzluk oluşturmamış, bilakis hep artı bir değer olmuştur. Dil vahyin iletilmesinin en büyük aracı olmasının yanında, Arap olmayan kavimlerin Arapçayı öğrenmeye verdikleri gayretler, bölünmek istenen İslâm ailesinin birliği noktasında da önemli bir katkı sağlamıştır.

Vahyin anlaşılması yönünde de Arap olmayan kavimler için Arapça hiçbir zaman engel olmamış, isteyen istediği biçimde yüce kelâmdan istifade etmiştir. Yeter ki amacı ve çabası istifade etmek olsun, o zaman vahiy de kendi dilini konuşmayan muhataplarına kendini daha da fazla açacak, hiçbir zaman dili, muhataplarıyla kendi arasında engel yapmayacaktır.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***Onlar Ölü Değil, Diridirler!***

Câbir b. Abdullah'ın babası Abdullah b. Amr b. Haram, Uhud'da şehit olmuştu. O, babasının şehit olmasına bir taraftan seviniyor, bir taraftan da üzülüyordu. Çünkü babası ona, dokuz kız kardeşini emanet etmiş, bir de ciddi oranda bir borç bırakarak gitmişti. Şimdi Câbir hem kız kardeşlerine bakmak hem de babasının borçlarını ödemek durumundaydı. Bu da çok kolay değildi. O günlerin birinde Efendimiz'in (sas) yanına gelmişti. Efendimiz (sas) onu çok düşünceli görünce: *"Ne oldu Câbir? Bir sıkıntın mı var?"* diye sormuştu. Câbir b. Abdullah: "Ya Resûlullah! Babam şehit oldu, geriye bakmam için dokuz kız kardeş, bir de yüklü bir borç bıraktı. Ben şimdi ne yapacağım!" dedi. Efendimiz (sas): *"Babanın ahiretteki durumunu sana bildireyim mi?"* dedi. Câbir heyecanla "evet" dedi. Efendimiz (sas) dedi ki: *"Allah babanla perdesiz bir şekilde cennette konuştu. Onu diriltti ve ona sordu: "Ne istersin benden?" Baban dedi ki: 'Ya Rabbi! Şehit olmak ne güzel bir duyguymuş ne olur beni bir daha öldür, gideyim senin için savaşayım öleyim, bir daha senin huzuruna geleyim. Yine beni dirilt, gidip yine geleyim ve bu hal hep devam edip dursun!' Rabbimiz babana dedi ki: 'Hüküm verilmiştir, bir daha dünyaya dönmek yoktur!' Rabbinin bu sözü üzerine baban dedi ki: "O zaman Ne olur Ya Rabbi! Şehitlerin elde ettikleri bu güzellikleri bunlardan habersiz olan kardeşlerimize bildir!" Bunun üzerine Rabbimiz, Âl-i İmrân Sûresi'nin 169. ayetini indirdi. "Allah yolunda öldürülenlere ölüler demeyin, bilakis onlar diridirler ve Rableri katında rızıklandırılmaktadırlar!"*

Câbir b. Abdullah bu sözleri duyunca tüm dertlerini unuttu, sevinç içerisinde Efendimiz'in (sas) dediklerini dinledi. Sonra Efendimiz (sas), Câbir'e borçları konusunda dua etti. [Tirmizî, *Tefsirü'l-Kur'ân,* 18]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Resûlullah (sas) Seni Görseydi, Şüphesiz Seni Çok Severdi***

Abdullah b. Mes'ûd'un Kûfe'deki gözde talebelerinden biri de Ebû Yezîd er-Rebî b. Huseym'di. (v. 65/685) Birgün Abdullah b. Mes'ûd onu uzaktan biraz seyretmiş, sonra şöyle demişti: *"Ey Ebû Yezîd! Resûlullah seni görmedi, eğer*

Resûlullah (sas) seni görseydi, şüphesiz seni çok severdi. Sen bana, ancak alçak gönüllü olanları hatırlatıyorsun."

er-Rebî b. Huseym birgün Abdullah isimli talebesine şöyle diyecekti: "Ey Abdullah! Hayırlı şeyler söyle veya hayırlı işler yap. Sâlih amel üzere daim ol. Ömrün uzun olmayabilir, kalbin katı olmasın, sakın *"İşitmedikleri halde işittik."* [Enfâl 8/21] diyenler gibi olma. Ey Abdullah! Bir hayır işlediğin zaman peşinden yine hemen bir hayır daha işle. Şüphesiz, daha fazlasını yapmış olmayı isteyeceğin bir gün (yani ahiret) sana gelecektir. İstemeden, maksadını aşan bir şeyler yaptığın zaman akabinde yine hemen bir hayır işle. Çünkü O (cc), şöyle buyuruyor: *"Şüphesiz iyilikler kötülükleri giderir. Bu öğüt alanlar için bir hatırlatmadır."* [Hûd 11/114] Ey Abdullah! Allah'ın kendi kitabından sana öğrettiği bir ilme karşılık olarak ona hamdet. Sana kapalı kalan bir konuda da onu bilene, işi ehline havale et. Kendini zorlama ve olduğundan başka türlü görünme. Çünkü yine O (cc), şöyle buyuruyor: *"Resûlüm de ki: Buna karşılık ben sizden bir ücret istemiyorum. Ben olduğundan başka türlü görünenlerden değilim. Bu Kur'ân, ancak âlemler için bir öğüttür. Onun verdiği haberin doğruluğunu bir zaman sonra çok iyi öğreneceksiniz."* [Sâd 38/86-88] Ey Abdullah! Şunu bil ki, hiç şüphesiz uzun müddet gurbette kalıp, dönme vaktinin geldiği ve ailesinin de gelmesini beklediği kişinin geliş anında adının sıkça anılması gibi siz de daha önce benzerini asla tatmadığınız ölümü çokça anın ve hatırlayın. O sırlar var ya o sırlar! İşte insanlardan saklanan o sırlar Allah için ayan beyan ortadadır." [İbn Sa'd, *Tabakât,* VIII, 292, 293]

"Sünnet, Kur'an'ı tefsir eder, kim sünneti bilmeden kitaba sarılırsa sünnetten uzaklaştığı gibi Kur'an'dan da uzaklaşır."

(İmam Şatıbî)

KUR'ÂN
Emsalsiz Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيراً﴾

"De ki; Bütün insanlar ve görünmeyen gizli varlıklar (cinler) bu Kur'ân'ın bir benzerini ortaya koymak için bir araya gelselerdi ve birbirlerine bu konuda destek olmak için ellerinden ne geliyor ise yapsalardı yine onun bir benzerini ortaya koyamazlardı."

[İsrâ Sûresi, 17/88]

Nebevî Seda

عَنْ زُرَارَةَ بْنِ أَوْفَى أَنَّ النَّبِيَّ -صلّى اللّه عليه وسلّم- سُئِلَ أَيُّ الْعَمَلِ أَفْضَلُ؟ قَالَ الْحَالُّ الْمُرْتَحِلُ. قِيلَ وَمَا الْحَالُّ الْمُرْتَحِلُ؟ قَالَ صَاحِبُ الْقُرْآنِ يَضْرِبُ مِنْ أَوَّلِ الْقُرْآنِ إِلَى آخِرِهِ ، وَمِنْ آخِرِهِ إِلَى أَوَّلِهِ كُلَّمَا حَلَّ ارْتَحَلَ.

Zürâre b. Ebî Evfâ'dan (ra) rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber'e (sas): "Hangi amel daha üstündür?" diye sorulmuş. Efendimiz (sas): *"Konan göçen kimsenin ameli!"* buyurmuş. "Konan göçen kimse, ne demek?" denilmiş. Şöyle buyurmuş: *"Kur'an'ın dostu! O, Kur'an'ın başından sonuna, sonundan başına gider; ne zaman (Kur'an'ı hatmeder,) konarsa, (hemen tekrar baştan okumaya başlar,) göçer!"*

[Dârimî, *Fezâilü'l-Kur'â*n, 33]

7. Ders

KUR'ÂN
Emsalsiz Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. LÛT (as)

"(Melekler) dediler ki: Ey Lût! Biz Rabbinin elçileriyiz. Onlar sana asla dokunamazlar. Sen gecenin bir kısmında ailenle (yola çıkıp) yürü. Karından başka sizden hiçbiri geride kalmasın. Çünkü onlara gelecek olan (azap) şüphesiz ona da isabet edecektir. Onlara vâdolunan (helâk) zamanı, sabah vaktidir. Sabah yakın değil mi?"

[Hûd 11/81]

Kur'ân-ı Kerîm, içerisindeki birçok ayette emsalinin/benzerinin olmadığına ve oluşturulamayacağına dair meydan okumaktadır. İlahî kelâmın Allah (cc) katından olduğunu hatırlatarak yüce bir otoriteden süzülüp geldiğini, 23 sene peyderpey indirildiğini ve hiçbir çelişkiyi, sorunu, uyumsuzluğu içerisinde barındırmadığını söylemekte, bu özelliklerinden dolayı da benzerinin asla olamayacağını belirtmektedir.

Kur'ân'ın ilk muhataplarından bazıları, bu ilahî mesajları duydukları zaman, onda müthiş bir cazibenin olduğunu fark etmelerine rağmen yine de kıskançlık ve gururdan dolayı iman etmemiş, bu yüce kelâm için birçok iftira ve yalan uydurmuşlardı. Vahyin cazibesini engellemek, ona olan yönelişi durdurmak için her yolu denemişler ve en fazla da Kur'ân'ın bir beşer tarafından uydurulduğunu söyleyerek ilahî bir kitap olmadığını iddia etmişlerdi. Kur'ân-ı Kerîm ise hem o ilk muhataplara hem de onlardan sonra gelenlere meydan okumuş ve demişti ki: *"Eğer kulumuza indirdiğimiz Kur'ân'ın Allah katından olduğundan*

İbret Şahsiyetler

HZ. LÛT'UN HANIMI

"Allah, inkâr edenlere, Nuh'un hanımı ile Lût'un hanımını misal verdi. Bu ikisi, kullarımızdan iki sâlih kişinin nikâhları altında iken onlara hainlik ettiler. Kocaları Allah'tan gelen hiçbir şeyi onlardan savamadı. Onlara: 'Haydi, ateşe girenlerle beraber siz de girin!' denildi."

[Tahrîm 66/10]

şüpheniz varsa, onu (Muhammed) uydurdu diyorsanız, haydi siz de bu Kur'ân'ın herhangi bir sûresinin, bir benzerini getirin." [1]

Kur'ân Hûd Sûresi'nde de bu meydan okuyuşunu şöyle dile getirmişti; *"Yoksa:'Onu (Kur'ân'ı) kendisi mi uydurdu?' diyorlar. De ki: 'Haydi siz yalan üzere uydurulmuş olarak onun benzeri on sûre getirin ve eğer doğru sözlüler iseniz Allah'tan başka güç alabileceğiniz herkesi de yardıma çağırın."* [2]

Kur'ân'ın bu meydan okuyuşlarındaki farklılıklar, İslâm alimlerini çeşitli yorumlar yapmaya itmiştir. Burada tehaddi (meydan okumak) ile alakalı üslup tartışmalarına girmeden şunu söylebiliriz ki Kur'ân kademeli olarak tehaddisini/meydan okumasını üç safhada tamamlar:

İlki: Kur'ân'ın tamamını, yani o zamana kadar nazil olan kısmının benzerinin ortaya konmasını inkârcılardan talep ederek meydan okur.[3] Bu meydan okuyuşuna inkârcılardan herhangi bir cevap gelmez.

İkincisi: Kur'ân meydan okuyuşundaki isteği daraltır ve Kur'ân'ın tamamından, onun içerisindeki 10 sûreye karşı, 10 sûre getirme talebine indirir.[4] Bu 10 sûre talebine de kimse cesaret edip, bir şeyler ortaya koyamaz.

Üçüncüsü: Son safhada tek bir sûre getirmeleri talebinde bulunur. Sadece bir sûre getirmelerini is-

Kavramlar

- **Ma'rûf (irfan);** "bilmek, tanımak, düşünerek kavramak" anlamındaki 'irfân kökünden türetilmiştir. *Ma'rûf* sözlükte "bilinen, tanınan, benimsenen şey" mânasına gelir. Genellikle "iyilik, ikram, gönül okşayıcı söz ve davranış" anlamında yaygın olarak kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *ma'rûf* kelimesi 41 yerde geçmektedir.

- **Münker (Nekr);**"inkâr etmek, bilmemek, hoş karşılamamak" anlamına gelmektedir. Genellikle "kötülük, gönül incitici söz ve davranış" anlamında yaygın olarak kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *münker* kelimesi 16 yerde geçmektedir.

"Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği [ma'rûfu] emreder, kötülükten [münkerden] meneder ve Allah'a inanırsınız. Ehl-i Kitab da inansaydı, elbet bu, kendileri için çok iyi olurdu. [Gerçi] içlerinde iman edenler var; [fakat] çoğu yoldan çıkmışlardır."

[Âl-i İmrân 3/110}

[1] Yûnus 10/38.
[2] Hûd 11/13.
[3] İsrâ 17/88.
[4] Hûd 11/13, 14.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de Cenab-ı Hakk'ın, Allah (cc) lafz-ı celâli dışında en fazla zikredilen ismi, Rab ism-i şerifidir. 962 yerde bu isim, Allah'a (cc) nispet edilerek kullanılmıştır.

teyerek onlara meydan okur.[5] Ama bu talebe de hiç kimse güç yetiremez.

İşte Kur'ân üçü de Mekkî olan bu ayetlerle meydan okuyarak, onları bu işe çağırır, ama ortaya hiçbir şey çıkmayınca da Medenî (Hicret'ten sonra indirilen ayetler) bir ayetle bu işin hiçbir zaman oluşturulamayacağı gerçeğinin altını çizer.

"Eğer kulumuza indirdiklerimizden herhangi bir şüpheye düşüyorsanız, O'nun benzeri bir sûre getirin, eğer iddianızda doğru iseniz Allah'tan başka tüm şahitlerinizi de (yardımcılarınızı) çağırın. Ama bunu yapamazsanız (lem tef'alu) hiçbir zamanda yapamayacaksınız (len tef'alu) o halde bundan vazgeçin, yakıtı insanlar ve taşlar olan o cehennem ateşinden sakının. Çünkü o ateş inkârcılar için hazırlanmıştır."[6]

İlahî kelâm şimdiye kadar bir benzerinin oluşturulamadığının ve kıyamete kadar da oluşturulamayacağını kesin bir dille böyle ifade eder. Kur'ân'ın bu meydan okuyuşu şu anlama gelmez: 'Hiç kimse böyle bir şey yapmaya kalkışamaz!' Hayır! Bilakis birçok insan buna kalkışır, kendine vahiy geldiğini iddia eder, bir şeyler oluşturur. Ama bunların hiçbiri Kur'ân'ın benzeri, misli, dengi olamaz ve olamayacaktır da...

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Ümmü Seleme (rh) validemiz, Allah Resûlü'nün (sas) kıraatini şöyle tasvir ediyor: *"O'nun (sas) Kur'ân okuyuşu açık bir şekilde ve harf harf / tane tane idi."*

[Nesâi, *Salât*, 83]

[5] Yûnus 10/38.
[6] Bakara 2/23-24.

Tarihçilerimizin verdiği bilgilere göre kendine vahiy geldiğini iddia eden ilk şahıs Esved el-Ansî'dir (v.11/632). Bu şahıs kendisine *"zulhimâr"* diyor, kendine peçeli, örtülü birinin gelip vahiy getirdiğini iddia ediyordu.[7] Kaynaklar bu şahsın Efendimiz'in (sas) vefatından bir gün önce öldürüldüğünü kaydederler. [8]

Nübüvvet iddiası ile o dönem ortaya çıkan ikinci şahıs Müseylimetü'l-Kezzâb'tır. (v. 12/633) Bu şahıs Peygamberimiz'in (sas) huzuruna gelerek Müslüman olmuş, daha sonra Yemâme'ye dönerek Benî Hanife kabilesi içerisinde peygamberlik iddiasında bulunmuştur. Kendisine Rahman isimli bir meleğin geldiğini iddia etmiş ve bazı sûrelerden ilham alarak birkaç sûreye benzer basit ve seviyesiz şeyler uydurmuştur. Müseylime, bir müddet sonra Efendimiz'e (sas) bir mektup yazarak peygamberlikte O'nun ortağı olduğunu iddia etmiş ve kendisinin tanınmasını istemiştir. Resûlullah (sas) ise onun yalancı olduğunu ifade eden bir mektup ile ona karşılık vermiştir. Müseylime bu yalanlara devam ederek Hz. Ebû Bekir dönemine kadar yaşamış ve onun zamanında Yemâme savaşında öldürülerek ortadan kaldırılmıştır.[9] Onun uydurduğu sûrelerden iki örnek vererek, bu işe yeltenenlerin nasıl komik duruma düştüklerini görelim. Müseylime, Âdiyât ve Fil sûrelerinden esinlenerek şöyle iki metin uydurmuştu:

Âdiyât Sûresi'ne benzeterek yazdığı metinde şunları söyler:

"Ve'l-mübezziratı zer'a ve'l-hasidati hasda, ve'z-zariyati kamha ve't-tahinati tahna ve acinati ama ve'l-ha-

[7] Hüseyin Algül, "Esved el-Ansî" *DİA,* XI, 440, 441.
[8] Mustafâ Sâdık er-Râfiî, *İ'câzü'l-Kur'ân,* s. 176.
[9] Ahmet Önkal, "Müseylimetü'l-Kezzâb" *DİA,* XXXII, 90, 91.

Ahlakı Kur'ân

Ölüm Gelmeden!

"Allah'ın kabul edeceği tevbe, ancak bilmeden kötülük edip de sonra tez elden tevbe edenlerin tevbesidir; işte Allah bunların tevbesini kabul eder; Allah her şeyi bilendir, hikmet sahibidir. Yoksa kötülükleri yapıp yapıp da içlerinden birine ölüm gelip çatınca: 'Ben şimdi tevbe ettim!' diyenler ile kâfir olarak ölenler için (kabul edilecek) tevbe yoktur. Onlar için acı bir azap hazırlamışızdır."

Nisâ 4/17,18

Davası Furkân

Fitne Kalkıncaya Kadar!

"Fitne tamamen yok edilinceye ve din (kulluk) de yalnız Allah için oluncaya kadar onlarla savaşın. Şayet vazgeçerlerse zalimlerden başkasına düşmanlık ve saldırı yoktur."

Bakara 2/193

bizati hubza ve's-saridati serda ve'l-lekımatı lukma. Lekad fuddiltum ala ehli'l-veber vema sebakahu mehlu'l-meder, rifukum femne'uhu ve'l-muterru fe avuhu ve'l-bağı fe nevi'uhu."

"Şevkle ekin ekenlere, hasadı iyice biçenlere, buğdayı savuranlara derken onu öğüttükçe öğütenlere, hamurunu adam akıllı yoğuranlara, ekmeği pişirenlere, tiride onu doğrayanlara, derken lokmalar halinde onları yutanlara yemin olsun ki kuşkusuz siz badiye halkına üstün tutuldunuz, kent halkı da geçemedi sizi. Köyünüzü, evet koruyun onu. Darda kalmışa gelince evet koruyun onu, azgına gelince uzaklaştırın onu." [10]

Nûr Çeşmesi

Kur'an bu metin din-i azîmin esasatını ve İslâmiyetin erkânını tesis ettiği gibi, içtimaat-ı beşeriyeyi tebdil eden bir kitabdır.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Mesnevî-i Nuriye*, s. 300]

Fil Sûresi'ne ise şöyle nazire yazmıştı:

"El-filu me'l-filu ve ma edrake me'l-filu lehu zenebun vebîlun ve hurtumun tavilun."

"Fil! Nedir fil? Nerden bileceksin ne olduğunu filin? Onun güçlü bir kuyruğu ve uzun bir hortumu vardır." [11]

Uydurulan bu seviyesiz sözler hiçbir itibar görmeden tarihin karanlıklarına gömülmüştür.

Sonraki yıllarda da Müseylime benzeri birçok kendini bilmez çıkmış, ama hiçbir etki bırakamadan sönüp gitmişlerdir. 19. yüzyılda ise biraz da işgalci güçlerin telkinleriyle bazen doğrudan Kur'ân'a bazen de onun te'vil ve tefsirine yönelik tahrifler oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu akımlardan Bahailik ve Kadıyanilik birçok yanlış fikir ve saptırma ile toplumu dejenere etmeye çalışmışlardır.

Ama ne bunlar ne de bunlardan sonra gelecek olanların hiçbiri Kur'ân'a nazire olacak bir kitap oluşturamadılar ve oluşturamayacaklardır. Çünkü, o Allah (cc) katındandır. Allah, o yüce kelâmı eşsiz bir biçimde varetmiş ve sonsuza kadar da kelâmın bu özelliğini muhafaza edecektir.

[10] Mustafâ Sâdık er-Râfiî, *İ'câzü'l-Kur'ân,* s. 175.
[11] Mustafâ Sâdık er-Râfiî, *İ'câzü'l-Kur'ân,* s. 176.

❁ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❁

• ***İhtiyarların Genci Kur'ân'ı Tefsir Ediyor!***

Hz. Ömer, Tercümânü'l-Kur'ân olan Abdullah b. Abbâs'taki ilmi derinliği, Kur'ân'ı anlama konusundaki cevherini fark edince onu hiç meclisinden ayırmamaya başladı. Artık İbn Abbâs (ra) ashâbın büyükleri ile beraber aynı mecliste oturtulur, içinden çıkılmayacak meseleler olunca: *"Hadi ihtiyarların gencine soralım"* denilerek, ona sorulurdu. *İhtiyarların Genci;* Hz. Ömer'in ona taktığı bir lakaptı.

Birgün Hz. Ömer, onu yine ashâbın büyüklerinin oturduğu bir mecliste hemen yanı başına oturtmuştu. Sahâbîlerden biri -onun Abdurrahman b. Avf olduğu söylenir- Hz. Ömer'e: "Bu gencin burada ne işi var. Eğer o gelecekse bizim de onun yaşlarında çocuklarımız var, o zaman söyleyelim onlardan da gelsin" dedi. Hz. Ömer: *"Bu genç sizin gençlerinize benzemez! Onda farklı bir kabiliyet var"* dedi. Bilenler bilir, bilmeyenler merak eder. Bunun üzerine Hz. Ömer, ortaya şöyle bir soru atar: *"Söyleyin bakalım Nasr Sûresi'nin anlamını?"* Orada bulunanlar hep lafzî anlamlar üzerinde yoğunlaşırlar. Hz. Ömer bu sefer İbn Abbâs'a sorar. İbn Abbâs, dinde derin, anlayışta keskin olan o güzel sahâbî, hiç kimsenin bakmadığı yerden meseleye bakar ve der ki: *"Bu sûrede 'İza cae nasrullahi ve'l feth, ve raeyte'n-nase yedhulüne fi dinillahi efvace' ifadesinden maksat, Allah Resûlü'nün vefatıdır. Çünkü insanlar fevc fevc bu dine girmiş, din kemale ermiş, nimet tamamlanmış artık Efendimiz'in (sas) Rabbini hamd ile tesbih ederek, ona doğru gitme vakti gelmiştir."* Bu cümleler İbn Abbâs'ın dilinden dökülünce sahâbe sevinç ve şaşkınlık içerisinde bu genci takdir eder ve Hz. Ömer'in neden onu getirdiğini daha iyi anlarlar… [İbn Sa'd, *Tabakât,* VI, 325]

❁ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❁

• ***Araştırmadan Konuşma!***

Dedesi sahâbi, babası tabiînden olan Ebû Vâsile İyâs b. Muâviye b. Kurre (v. 122/740) Basra'da bir dönem kadılık yapan önemli isimlerden biridir. İyâs b. Muâviye Vâsıt'a geldiği zaman, Vâsıtlılar: *"Basrî geldi, Basrî geldi."* demeye başladılar. İbn Şübrüme isimli bir âlim gelip, İyâs'ın önüne oturdu. Kendisine sormak üzere önceden birçok mesele hazırlamıştı. "Size soru sormam için bana izin verir misiniz?" dedi. İyâs, *"Ben senden rahatsız olmuyorum ki benden izin iste-*

yesin. Konuşana karşı çıkıp inatçılık etmez, oturana da eziyet vermezsen, sor." dedi. Sonra İyâs'a yetmiş küsur mesele sordu. O gün sadece üç veya dört meselede ihtilafa düştüler. Bu konularda İyâs, İbn Şübrüme'nin görüşünü kabul etmeyip şöyle dedi: "Ey İbn Şübrüme! Sen Kur'ân'ı okudun mu?" İbn Şübrüme, "Evet. Başından sonuna kadar." dedi. İyâs dedi ki: *'Bugün sizin için dininizi kemâle erdirdim ve üzerinize olan nimetimi tamamladım.'* (Mâide 5/3) ayetini de okudun mu?" İbn Şübrüme, "Evet. Okudum; öncesini de sonrasını da." dedi. İyâs, "Orada Âl-i Şübrüme'yi şüpheye düşecek herhangi bir şey buldun mu?" dedi. İbn Şübrüme, "Hayır." dedi. Bunun üzerine İyâs, "Şüphesiz ibadet esaslarının [nüsük] birtakım fürûâtı vardır." dedi. Sonra oruç, namaz, hac ve cihattan bahsetti ve sözüne şöyle devam etti: *"Ben sana, ibadet esaslarıyla ilgili olarak senin gücün dâhilinde olan ve senin için her şeyden daha güzel olan bir şeyi bildiriyorum: O şey, rey konusunda detaylı bir araştırma yapmandır."* [İbn Sa'd, *Tabakât*, IX, 248]

"Biraz Arapça bilen bir kimse bir ayeti işittiği zaman derhal bir mana anlar ve anladığını zanneder, ben de söyleyebilirim gibi hayal eder, bir de bakar ki anlamamıştır. Çünkü nazmının her noktasında bir çok manalar fışkırmağa başlar. Onu taklit etmeye özendikçe yükselir, derinleşir, ölçüsü, ölçeği bulunamaz. Ayetten ayete birleştirmeye geçildikçe zevki kat kat artar."

(Elmalılı Hamdi Yazır)

KUR'ÂN

İmanı da İnkârı da Arttıran Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿وَاِذَا مَآ اُنْزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ اَيُّكُمْ زَادَتْهُ هٰذِهٖٓ اِيمَاناً فَاَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا فَزَادَتْهُمْ اِيمَاناً وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ وَاَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْساً اِلٰى رِجْسِهِمْ وَمَاتُوا وَهُمْ كَافِرُونَ﴾

"Herhangi bir sûre indirildiği zaman onlardan bir kısmı der ki: 'Bu sûre sizin hanginizin imanını arttırdı.' (Bu kitap) İman edenlerin imanlarını arttırır, onlar da bundan mutluluk duyar. Kalplerinde hastalık bulunanlara gelince (bu kitap) onların büsbütün inkârlarını arttırır ve onlar bu inkârıyla ölüp giderler."

[Tevbe Sûresi, 9/124-125]

Nebevî Seda

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو عَنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلّى اللّه عليه وسلّم- أَنَّهُ قَالَ الْقُرْآنُ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ.

Abdullah b. Âmr (ra) rivayet ediyor, diyor ki: Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Kur'ân Allah'a; göklerden, yerden ve bunların içindekilerinden daha sevimlidir!"*

[Dârimî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 6]

8. Ders

KUR'ÂN
İmanı da İnkârı da Arttıran Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. İSMÂİL (as)

"Bir zamanlar İbrâhim, İsmâil ile beraber Beyt'in (Kâbe'nin) temellerini yükseltiyor, (ve şöyle diyorlardı:) Ey Rabbimiz! Bizden bunu kabul buyur; şüphesiz sen işitensin, bilensin. Ey Rabbimiz! Bizi sana boyun eğenlerden kıl, neslimizden de sana itaat eden bir ümmet çıkar, bize ibadet usullerimizi göster, tevbemizi kabul et; zira, tevbeleri çokça kabul eden, çok merhametli olan ancak sensin."

[Bakara 2/127,128]

Şerefli ve yüce olan ilahî kelâm öylesine muhteşem bir kitaptır ki kendisine muhatap olan kim olursa olsun kimliğine bakmaksızın ona bir şeyler vermektedir. İlahî kelâmın önüne oturan muhatap, ne için otururşa otursun o amacına ulaşır. İman için oturan iman, inkâr için oturan inkâr, nifak için oturan nifak elde eder. Bunun için Kur'ân-ı Kerîm, kendisine muhatap olanlara kayıtsız kalmamakta, sadece kendisine iman edenlere bir şeyler verip kapısını diğerlerine kapatmamaktadır. Her muhatap amacı doğrultusunda bu kitaptan istifade etmekte, niyeti ne ise elde ettiği de o olmaktadır. Kur'ân bu etkinin nasıl tahakkuk ettiğini şöyle beyan eder: *"Allah bir sivrisineği hatta ondan daha küçük bir şeyi örnek vermekten kaçınmaz. İmana ermiş olanlar bu örneği*

İbret Şahsiyetler

HZ. İBRAHİM'İN BABASI/AMCASI ÂZER

"İbrahim, babası Âzer'e: 'Birtakım putları ilâhlar mı ediniyorsun? Doğrusu ben seni de kavmini de apaçık bir sapıklık içinde görüyorum!' demişti."

[En'âm 6/74]

duyduklarında hemen iman ederler ve bunun Rablerinden gelen bir hakikat olduğunu bilirler. İnkârcılar ise: 'Allah bu misal ile ne demek istiyor?' diye inkâra saplanırlar. Bu misal ile Allah birçoğunu saptırırken, birçoğunu da doğru yola yöneltir. Allah ancak fasıkları saptırır." [1]

Ayetin ifade ettiği bu hakikat, Kur'ân'ın tüm muhatapları nasıl etki altına aldığının en büyük bir delilidir. Bu gerçeği Kur'ân-ı Kerîm bizlere neden iletir? Çünkü Kur'ân, kendisine yapılacak yaklaşımın doğru bir yaklaşım olmasını istemektedir. Yüce kitaba ne için muhatap oluyorsunuz? O kitabın temel mesajlarını dinlemek ve onunla yeniden hayat bulmak için mi? Yoksa o ayetleri saptırarak inkârlarınızın bir malzemesi yapmak için mi? İşte bu yaklaşımın nasıl olması gerektiğini de yine Kur'ân bize öğretir. Kur'ân, yaklaşımları iki farklı açıdan ele alır.

İlki: Önyargı ile Kur'ân'a yaklaşanlar. Aklında zihninde Kur'ân için bir hüküm vermiş, onu kendi düşünce dünyasında bir yerlere oturtmuş, aklında bu yargılardan dolayı bazı saplantılar belirlemiştir. Böyle bir muhatabın Kur'ân'dan istifade etmesi düşünülemez. O, okuduğu, duyduğu her ayeti zihnindeki yargıya havele edecek, o yargı da zaten verdiği neticelerle ayetleri mahkûm ederek, ayetleri anlamak istediği gibi anlayacaktır. Böyle bir yaklaşım sahibi, Kur'ân hakkında ne kadar malumat sahibi olursa olsun yine de yargısı değişmeyecektir. Belki

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim'de en az geçen Esmâü'l-Hüsnâ, es-Samed ism-i şerifidir. Bu isim İhlâs Sûresi'nde bir kez geçmektedir.

Kavramlar

- **Hayr (Hayrat);** "iyi olmak, iyilik etmek, üstün olmak, üstün kılmak" gibi anlamlara gelmektedir. Mastar mânası "iyilik, salih amel" anlamına gelen hayr kelimesi, genel mânada iyi fiillerin hepsine verilen genel isimdir. Kur'ân-ı Kerîm'de *hayr* kelimesi 139 yerde geçmektedir.

- **Şer (Eşrâr);** "kötü olmak, kötülüğe meyletmek, kötülük yapmak" mânasına, mastar olarak ise "kötü, zararlı" anlamına gelmektedir. Genellikle "kimsenin hoşlanmayıp yüz çevirdiği zararlı ve kötü şey; zararlı şeylerin yayılması; bir şeyin kendi tabiatıyla örtüşmemesi" mânasında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *şer* kelimesi 28 yerde geçmektedir.

"Savaş, hoşunuza gitmediği halde üzerinize yazıldı (farz kılındı). Olur ki hoşunuza gitmeyen bir şey, sizin için hayırlıdır ve olur ki, sevdiğiniz şey de sizin için bir şerdir. Allah bilir de siz bilmezsiniz."
[Bakara 2/216]

[1] Bakara 2/26.

Ahlakı Kur'ân

Nankör İnsan!

"İnsan var ya, Rabbi kendisini imtihan edip de ikramda bulunduğunda ve bol nimet verdiğinde: 'Rabbim bana ikram etti!' der. Ancak her ne zaman da imtihan edip rızkını daraltırsa o vakit de: 'Rabbim bana ihanet etti!' der."

Fecr 89/15, 16

yıllarca araştırma yapacak, Kur'ân'a ait ne varsa okuyacak, hatta Kur'ân'ın dili Arapça'ya çok ileri düzeyde vakıf olacak, yine de nasibi sadece inkâr olacaktır. Bunun çok açık örneklerini hem tarihte hem de günümüzde görüyoruz.

Nûr Çeşmesi

Kâinat mescid-i kebirinde Kur'an kâinatı okuyor! Onu dinleyelim. O nur ile nurlanalım, hidayetiyle amel edelim ve onu vird-i zeban edelim.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler*, s. 61]

İslâm ve Kur'ân hakkında araştırma yapan nice müsteşrikler veya araştırmacılar, o uzun ve zorlu ilim yolculuklarını yine de inkârla noktalarlar. Onların zihinlerindeki o önyargı onların Kur'ân'dan istifade etmelerine engel olur, yargıları ile zihinlerinde oluşan inkâr, ayetleri okudukça gitmez, bilakis artarak ziyadeleşir.

İkincisi: Ön bilgi ile Kur'ân'a yaklaşanlar. Ön bilgi ile ön yargı arasında çok büyük fark vardır. Bilgi sadece malumata, o konu hakkında elindeki verilere işaret etmekteyken; yargı o bilgilerle sonuca varmaya delalet etmektedir. Ön bilgi sahibi olan, sonuca Kur'ân'ı okuduktan sonra varmakta iken, ön yargı sahibi hükmü verip ondan sonra okumaktadır. Biri tüm şahitleri dinleyip hüküm verirken, diğeri hükmü verdikten sonra şahitleri dinlemektedir. Hükümden sonra şahitleri dinleyen hep hükmünü haklı çıkaracak şekilde dinlerken, hükmü vermeyen, şahitleri doğruyu bulmak için dinleyecektir.

Davası Furkân

Allah Yolunda mı, Tağut Yolunda mı?

"İman edenler Allah yolunda savaşırlar, inanmayanlar ise tâğut (bâtıl davalar ve şeytan) yolunda savaşırlar. O halde şeytanın dostlarına karşı savaşın; şüphe yok ki şeytanın kurduğu düzen zayıftır."

Nisâ 4/76

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Abdullah b. Mes'ûd (ra) diyor ki: "Bir gün Resûlullah (sas) bana geldi ve dedi ki: 'Ey Abdullah! Bana Kur'ân oku!' Ben (hayretle): 'Ya Resûlullah! Kur'ân sana indirilmişken ben mi sana okuyayım?' diye sordum. Bana: *'Evet, Ben onu başkasından dinlemeyi daha çok seviyorum!'* dedi. Ben de O'na (sas) Nisâ Sûresi'ni okumaya başladım. Ne zaman ki: *"Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz ve seni de onların üzerine bir şahit yaptığımız zaman, bakalım onların hali nasıl olacak!"* [Nisâ 4/41] ayetine gelince: *'Yeter, dur!'* dedi. Ben de durdum ve dönüp Resûlullah'a (sas) baktım. Bir de ne göreyim, iki gözünden de yaşlar akıyordu."

[Buhârî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 71-72]

İşte bunun için iman ön bilgi, inkâr ise önyargıdır. Yüce kelâma ön bilgi ile muhatap olan imanını artıracak, önyargı ile muhatap olan ise ne yazık ki inkârını artıracaktır.

✥ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ✥

• ***İşte Kâr Eden Mal Budur!***

Ensâr'ın mühim simalarından olan Ebû Talha, birgün Mescid-i Nebevî'de otururken, Efendimiz (sas) mübarek lisanından şu ayet süzülecekti: *"Sevdiğiniz şeylerden Allah yolunda harcamadıkça/infak etmedikçe gerçek iyiliğe (yani kâmil imana) eremezsiniz! Her ne infak ederseniz muhakkak Allah onu çok iyi bilir!"*

Âl-i İmrân Sûresi'nin 92. ayeti olan bu hakikati duyar duymaz, Ebû Talha, acaba benim sevdiğim şeyler ne diye sormaya başlamıştı. Çünkü Rabbimiz: "Ey Müslümanlar! Evde kullanmadığınız eşyalarınızı infak edin veya gözden çıkardığınız şeyleri Allah yolunda verin" dememişti. Nasreddin Hoca gibi, yere dökülen yoğurdu artık toplama imkânı olmadığı için "Bu da benim sadakam olsun" gibi verilmesini de istememişti. Neydi Rabbimizin istediği? Sevdiğiniz şeylerden infak edin demişti. Bu ayeti, kendi üzerine aldığı için Zeyd b. Hârise çok sevdiği *Sebel* isimli atının yularını tutup Mescid'e getirmiş: "Ya Resûlullah! Allah sevdiğiniz şeyi infak edin dedi, ben de bu atımı çok seviyorum, şahit ol infakımdır!" deyip oraya bırakmıştı. Hz. Ömer bu ayeti duyunca çok sevdiği cariyesini azat etmiş, Abdullah b. Ömer bu ayeti duyunca kölesi Nafi'yi, cariyesi Mercane'yi infak etmişti. Bu ayeti yıllar sonra duyan Ömer b. Abdulaziz ise, çuvallara şekerler doldurup dağıtmaya başlamıştı. Birileri demişti ki: "Ey Ömer! Şeker dağıtacağına, para dağıtsan daha iyi olmaz mı?" Ömer b. Abdulaziz demişti ki: "Allah para dağıtın demedi, neyi seviyorsanız onu dağıtın dedi; ben de şekeri çok seviyorum, bunun için şeker dağıtıyorum!"

Ebû Talha da bu ayeti duyar duymaz kendini sorgulamıştı. En çok neyi seviyorum diye ve bulmuştu. Medine'nin sıcaklarında oturup gölgelendiği, suyundan içtiği, o su ki Medine'nin en güzel ve en tatlı suyu idi; orası Bi'r-u Hâ kuyusunun bulunduğu bahçesi idi. Efendimiz (sas) de o kuyuyu ve o bahçeyi çok sever ve bazen dinlenmek için oraya giderdi. Ebû Talha işte o bahçesini infak edecekti. Hemen geldi Efendimiz'in (sas) huzuruna ve dedi ki: *"Ya Resûlûllah! Allah sevdiğiniz şeylerden infak edin ki gerçek iyiliğe eresiniz buyurdu. Benim de en çok sevdiğim şey Bi'r-u Hâ'dır; sen şahit ol ki o benim infakımdır."* Efendimiz (sas) bu büyük infak karşısında dedi ki: *"Beğ, beğ… Zalike malün rabih, Zalike malün rabih/ Peh, peh… İşte kâr eden mal budur, işte kâr eden mal budur."* [Buhârî, *Zekât*, 44]

❁ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❁

• ***Şakîlikten Veliliğe…***

Fudayl b. İyâz (v.187/803) gençliğinde Merv (Serahs) ile Ebîverd kasabaları arasında eşkıyalık yapan bir çetenin reisiydi. Ancak basit şeylere tenezzül etmeyen mert bir kişiliğe sahipti. O günlerde bile namaz kılar, hatta çetesinde namaz kılmayanları cezalandırırdı. Bir cariyeye âşık olmuştu, bazı geceleri gider onun yanında kalırdı. Yine bir gece cariyenin evine girmek için duvara tırmandığı esnada yakınlardan bir Kur'ân sesi yükseldi. Biraz dikkat etti, okunan sûre Hadîd Sûresi idi. Sûre'nin 16. ayetine gelince, Fudayl b. İyâz olduğu yere yıkıldı. Elini başının arasına aldı ve: *"Evet yâ Rabbi, o an geldi."* diye, tekrar etmeye başladı. Ayet şöyle diyordu: *"İman edenlerin Allah'ı zikretme ve O'ndan inen Kur'an sebebiyle kalplerinin ürperme zamanı hâlâ gelmedi mi?"* [Hadîd 57/16] Okunan ayet bir ok gibi yüreğine saplanmış ve hemen kendini sorgulamaya başlamış, neticesinde de tevbe ederek tarihe *Âbidü'l-Harameyn/İki Harem'in Âbidi* olarak geçmişti. [İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-Safve,* II, 159]

"İnsanların Allah'ın kitabına karşı tutumlarına hayret etmemek elde değildir. Bugünlerde insanların Kur'ân-ı Kerîm'e karşı tutumu; her taraftan karanlığın kapattığı bir topluluğa benzer. Bunlar, içinde bulundukları karanlık yüzünden yollarını kaybedip, nereye gittiklerini bilmemektedirler. Bazen çukura düşer, bazen de birbirlerine çarparlar. Oysa önlerinde bir anahtar var."

(Hasan el-Bennâ)

9. Ders

KUR'ÂN

Her Türlü Çelişkiden ve Zıtlıklardan Uzak Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿الٓرۚ كِتَٰبٌ أُحۡكِمَتۡ ءَايَٰتُهُۥ ثُمَّ فُصِّلَتۡ مِن لَّدُنۡ حَكِيمٍ خَبِيرٍ﴾

"Elif Lâm Râ. Bu kitap, hikmet sahibi ve her şeyden haberi olan Allah tarafından ayetleri sağlamlaştırılmış sonra da açıklanmıştır."

[Hûd Sûresi, 11/1]

Nebevî Seda

عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلّى اللّه عليه وسلّم- إِنَّ لِلَّهِ أَهْلِينِ مِنَ النَّاسِ قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ هُمْ؟ قَالَ أَهْلُ الْقُرْآنِ.

Enes b. Mâlik (ra) rivayet ediyor, diyor ki: Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Şüphe yok ki, Allah'ın insanlardan dostları vardır!"* 'Onlar kimlerdir, ya Resûlullah?' denildi. *"Kur'ân ehli (yani Kur'ân'ı okuyup, ona göre hareket edenler)!"* buyurdu.

[Dârimî, *Fezâilü'l-Kur'â*n, 1]

KUR'ÂN

Her Türlü Çelişkiden ve Zıtlıklardan Uzak Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. İSHÂK (as)

"Sâlihlerden bir peygamber olarak O'na (İbrâhim'e) İshâk'ı müjdeledik. Kendisini ve İshâk'ı mübarek (kutlu ve bereketli) eyledik. Lâkin her ikisinin neslinden iyi kimseler olacağı gibi, kendine açıktan açığa kötülük edenler de olacak."

[Sâffât 37/112-113]

İlahî kelâm her türlü şüphe, çelişki ve zıtlıktan münezzehtir/uzaktır. Çünkü o kelâmın sahibi olan Allah (cc) böyle bir eksikliğe kitabında asla imkân tanımamıştır.

1. Şüpheden berîdir

"Bu kendisinde hiçbir şüphe olmayan (La raybe fîh) bir kitaptır." [1]

Kur'ân kendisinin her türlü şüpheden uzak olduğunu birkaç yerde dile getirir. Onun bu gerçeği dile getirme-

İbret Şahsiyetler

VELÎD B. MUĞÎRE

"Tek olarak yaratıp, kendisine geniş servet ve gözü önünde duran oğullar verdiğim, kendisi için (nimetleri önüne) serdikçe serdiğim o kimseyi (Velîd b. Muğîre) bana bırak! Üstelik o (nimetlerimi) daha da arttırmamı umuyor. Asla (ummasın)! Çünkü o, bizim ayetlerimize karşı alabildiğine inatçıdır. Ben onu sarp bir yokuşa sardıracağım! Zira o, düşündü taşındı, ölçtü biçti. Canı çıkasıca, ne biçim ölçtü biçti! Sonra, canı çıkasıca tekrar (ölçtü biçti); nasıl ölçtü biçtiyse! Sonra baktı. Sonra kaşlarını çattı, suratını astı. En sonunda, kibrini yenemeyip sırt çevirdi de: 'Bu (Kur'an) olsa olsa (sihirbazlardan öğrenilip) nakledilen bir sihirdir. Bu, insan sözünden başka bir şey değildir.' dedi. Ben onu sekara (cehenneme) sokacağım."

[Müddessir 74/11-26]

[1] Bakara 2/2.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de en çok ismi geçen peygamber Hz. Mûsâ'dır. Hz. Mûsâ'nın ismi toplam 136 defa geçmektedir.

sinin iki gerekçesi olabilir. *İlki, "Şüphe yok ki bu kitap Allah katındandır"* hakikatidir. Kur'ân'a muhatap olan o ilk dönem insanlarının ortaya attıkları yersiz iddialarını Kur'ân böyle çürüterek kendisinin Allah (cc) katından olduğunu ısrarla belirtir.

İkincisi, mesajlarıyla muhatabında şüphe uyandıracak hiçbir şeye imkân tanımamaktadır. Eğer ona muhatap olan zihin art niyetli değil ise hiçbir mesaja: "Acaba!?" diye karşı çıkmaz. Çünkü Kur'ân insan zihninde: 'Acaba doğru mu? Acaba böyle mi? Acaba olacak mı?' gibi soruları sordurmayacak kadar mesajları açık ve sağlamdır.

Onda insanı şüpheye düşürecek hiçbir mesaj bulunmamaktadır. Bu iddiamız Kur'ân'a doğru yaklaşanlar içindir. Kendileri doğru olmayanlar, kendi zihin dünyalarında bazı şeylerden şüphe duyabilirler. Ama böyle bir problemi olmayanlar şunu kesinlikle itiraf edeceklerdir:

لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ *"La Raybe fîhi min rabbi'l-alemin/ Onda hiçbir şüphe yoktur, O âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir."* [2]

2. Her türlü ihtilaftan uzaktır

"Eğer O (Kur'ân) Allah'tan başkası tarafından gelmiş olsaydı, onda birçok ihtilaflar bulunurdu." [3]

14 asırdır ihtilaf olmadığı çok açık ortadadır. 23 sene zarfında tedrîcen indirilmiş olmasına rağmen

[2] Yûnus 10/37.
[3] Nisâ 4/82.

Kavramlar

- **Âlim (İlm);** "ilim sahibi, bilen, bilgin, bilgili, belli düzeyde bir bilgi birikimine sahip olan kimse" mânasına gelmektedir. Genellikle "Allah'ın (cc) kitabı Kur'ân-ı Kerim başta olmak üzere Resûlullah'ın (sas) hadislerini ve bütün sünnetini bilen, diğer İslamî ilimlerden gerektiği şekilde haberdar olup ileri seviyede bir bilgi birikimine ulaşmış kimseye" denir. Kur'ân-ı Kerîm'de *âlim* kelimesi 13 yerde geçmektedir.
- **Cahil (Cehl);** "nefsin bilgiden yoksun olması" mânasına gelmektedir. Mastar olarak ise "bilgisizlik" mânasına gelen cahil kelimesi genellikle, "kişinin bilgiden mahrum olması" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *cahil* kelimesi tek bir yerde geçmektedir.

İnsanlardan, hayvanlardan ve davarlardan da yine böyle türlü renkte olanlar var. Kulları içinden ancak âlimler, Allah'tan [gereğince] korkar. Şüphesiz Allah, daima üstündür, çok bağışlayandır."

[Fâtır 35/28]

"[Yapacağınız hayırlar,] kendilerini Allah yoluna adamış, bu sebeple yeryüzünde kazanç için dolaşamayan fakirler için olsun. Bilmeyen kimseler, iffetlerinden dolayı onları zengin zanneder. Sen onları simalarından tanırsın. Çünkü onlar yüzsüzlük ederek istemezler. Yaptığınız her hayrı muhakkak Allah bilir."

[Bakara 2/273]

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Hz. Aişe (rh) validemiz anlatıyor:
"Efendimiz (sas) her gece yatağa girdiğinde avuçlarını birleştirir içerisine üflerdi. Nefesini avucuna üflemeden önce ise İhlâs, Felak ve Nâs sûrelerini okur ve sonrada yapabildiği kadar ellerini vücuduna sürerdi. Ellerini sürmeye başından başlar, sonra yüzüne ve vücudunun her yerini sürer ve bunu üç defa tekrarlardı. Vefat edeceği hastalığına yakalandığında artık kendisi yapamayınca, aynı şekilde ben O'na (sas) bunu yapmıştım."

[Tirmizî, *Daavât*, 22]

içerisinde ihtilafa sebebiyet verecek hiçbir ayet bulunmamaktadır. Böyle bir özellik ancak ilahî bir kelâm için söz konusu olabilir. Bu kitabın kâtibi Allah'tan başka kim olsaydı, bir şeyleri unutur, bir şeyleri ihmal eder, bir şeyleri eksik bırakırdı. Ama Allah, hiçbir eksikliğe ve fazlalığa meydan vermeden bu kitabı insanlığa ulaştırdı. Böyle bir özelliğinin olduğunu yüzyıllardır dost-düşman herkes itiraf etmektedir. Dünya var oldukça da hiç kimse bu kitapta ihtilafların varlığından söz edemeyecektir.

3. Hiçbir çelişki ve zıtlık içerisinde yoktur

"Bütün övgüler O Allah'a aittir ki; O kulu üzerine ilahî kelâmını indirmiş ve onun anlaşılmasını güçleştirecek hiçbir çarpıklığa, çelişkiye yer vermemiştir." [4]

Ayette geçen *"ivec"* kelimesi Kur'ân-ı Kerîm içerisinde 9 ayette kullanılır.[5] İvec kelimesine sözlüklerimiz şu anlamları verirler: "Çarpıklık, çelişki, zıtlık, zorluk, karışıklık, yoldan çıkma veya yolu karıştırma..." [6]

Kur'ân-ı Kerîm için kullanıldığı Kehf Sûresi'ndeki ayet ile Zümer Sûresi'ndeki ayet [7] bu tür isnatların

Nûr Çeşmesi

Ey arkadaş! Kur'an-ı Kerim tarih, coğrafya muallimi değildir. Ancak âlemin nizam ve intizamından bahisle, Sâni'in marifet ve azametini cumhur-u nâsa ders veren mürşid bir kitabdır.

[Bediüzzaman Said Nursî, *İşârât-ül İ'câz*, s. 329]

[4] Kehf 18/1.
[5] M. Fuad Abdülbaki, *Mu'cemü'l-Müfehres*, s. 605.
[6] İbn Manzûr, *Lisanü'l-Arab*, IX, 455.
[7] Zümer 39/28.

Ahlakı Kur'ân

İstikamet Kurtuluştur!

"Şüphesiz, Rabbimiz Allah'tır deyip, sonra dosdoğru yolda yürüyenlerin üzerine melekler iner. Onlara: 'Korkmayın, üzülmeyin, size vâdolunan cennetle sevinin!' derler. Biz dünya hayatında da, ahirette de sizin dostlarınızız. Gafûr ve Rahîm olan Allah'ın ikramı olarak orada sizin için canlarınızın çektiği her şey var ve istediğiniz her şey orada sizin için hazırdır."

Fussilet 41/30-32

Kur'ân'a yapılamayacağını gösterir. Kur'ân ayetleri ile apaçık, mesajları ile pürüzsüz, vurguları ile çelişkisiz, anlatımıyla uyumlu bir kitaptır.

Bu kitap kendisine muhatap olan zihinlere, içerisinde çelişki ve zıtlık değil, sağlamlık ve uyum barındırdığını hemen fark ettirir. Ayetlerin iniş zamanlarının farklılığı, farklı muhataplara inmesi, mekân ayrılıkları, olay ve hadiselerin çokluğu hiçbir zaman onda çelişkiye ve uyumsuzluğa meydan vermemektedir. Baştan sona okunduğunda görülecektir ki o, sanki hepsi bir anda yazılmış gibi birbirine uyumludur. İlahî kitap dışında hangi kitap olursa olsun muhtelif zamanlarda yazılması onda bazı farklılıkların oluşmasına sebeb olabilir. Ama söz konusu Kur'ân-ı Kerîm olunca bu durum değişir.

İmâdüddîn el-İsfahânî (v.597/1201) bu durumu şöyle açıklar: *"Şu ana kadar bir şeyler yazan o kadar insan gördüm ki yazdığını ertesi gün okuyunca bazı yerlerini değiştirmesin. Şurayı değiştirsem daha güzel olur, şuraya şu kelimeyi eklersem daha iyi olur, şu cümleyi öne alıp, diğerini arkaya bıraksam daha hoş olur, şu cümleyi çıkarsam anlam daha da anlaşılır olur, der. Böyle yapması insanın tabiatının gereğidir. Ama Allah'ın kelâmı böyle değişikliklerden münezzehtir."* [8]

İlahî kelâm sözün özüdür ve söylenecek her sözün sonudur. Onda artık ziyadeleştirme ve eksik bırakma olmayacağı için o her türlü çelişki ve zıtlıklardan da uzaktır.

Davası Furkân

Yardım Eden Yardım Görür!Tağut Yolunda mı?

"Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a (Allah'ın dinine) yardım ederseniz; O da size yardım eder, ayaklarınızı kaydırmaz. İnkâr edenlere gelince, onların hakkı yıkımdır. Allah onların yaptıklarını boşa çıkarmıştır."

Muhammed 47/7,8

[8] İhâb Abdülraşid, *el-Belağatü'l-Müsavvare,* s.10.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***Kur'ân'ı Anlamamak Felakettir!***

Hz. Ömer bir gün ümmetin sırdaşı olan Huzeyfetü'l-Yemanî'den fitnelere dair bazı hadisleri duyar. Derin derin düşünmeye başlar. O, o halde iken İbn Abbâs, yanına girer. Hz. Ömer'i böyle bir halde görünce İbn Abbâs sorar: "Ne bu halin Ey Emire'l-Mü'minin! Çok düşüncelisin." Hz. Ömer der ki: *"Ey İbn Abbâs! Söyler misin bu ümmetin kitabı bir, Peygamber'i bir ve kıblesi bir olduğu halde nasıl olur birbirlerine düşebilir ve fitne kapılarını kırabilir?"* Bu soruya İbn Abbâs bir cevap verecek, o cevap sadece Hz. Ömer'e verilmiş bir cevap değil, aslında kıyamete kadar tüm mü'minlere verilmiş bir cevap olacaktır. Diyecektir ki: *"Ey Mü'minlerin Emiri! Biz, bize indirilen kitabı okuduk, anladık, ayetlerin neden indirildiklerine vakıf olduk ve bunlarla amel ettik. Ama daha sonra gelecek olanlar, Kur'ân'ı okuyacaklar, ama anlamayacaklar; bu sefer her biri bana göre deyip kendilerine göre görüşler oluşturacaklar. Böyle olunca da ihtilafa düşüp, birbirlerine girecekler."* Bu sözler Hz. Ömer'i daha da dehşete düşürecekti. [İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* III, 293]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Sizi deneyeceğiz! Sizi imtihan edeceğiz!***

İbrahim b. Eş'âs anlatıyor: "Bir gece Fudayl b. İyâz'ı Muhammed Sûresi'nin, *"And olsun ki içinizden mücahitleri ve sabredenleri bilip tanıyıncaya kadar sizi hep deneyeceğiz ve haberlerinizi ortaya çıkarıp açıklayacağız."* [Muhammed, 47/31] ayetini okurken gördüm. Okuyor, ağlıyor ve okuduğu yeri tekrar ediyordu. *"Sizi deneyeceğiz... Sizi imtihan edeceğiz..."* kısmını tekrar ederken: *"Ya Rabbi! Hayatlarımızı imtihan edeceksin? Ya Rabbi! Eğer bizi imtihan edersen, günahlarımızı açığa çıkarır, örtülerimizi yırtar ve her şeyi ortaya dökersin! Eğer bizi haberlerimizle denersen, bizi helak ve azap edersin!"* diyerek ağlıyordu. Öyle ki bu hali düşüp bayılana kadar devam etti. [Zehebî, *Siyeru Â'lâmi'n-Nübelâ,* VIII, 444]

KUR'ÂN

23 Senelik Bir Zaman Diliminde İndirilmiş Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْاٰنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً ۚ كَذٰلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلاً﴾

"İnkâr edenler: 'Kur'ân O'na bir defada indirilmeli değil miydi?' dediler. Biz onu senin kalbine iyice yerleştirmek için böyle yaptık (parça parça indirdik) ve onu tane tane okuduk."

[Furkân Sûresi, 25/32]

Nebevî Seda

حَدَّثَنِـي أَبُـو أُمَامَـةَ الْبَاهِلِيُّ، قَالَ سَـمِعْتُ رَسُـولَ اللـهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَـلَّمَ، يَقُولُ: اقْرَءُوا الْقُـرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَـفِيعًا لِأَصْحَابِهِ، اقْـرَءُوا الزَّهْرَاوَيْـنِ الْبَقَرَةَ، وَسُـورَةَ آلِ عِمْـرَانَ، فَإِنَّهُمَـا تَأْتِيَانِ يَـوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَـا غَمَامَتَـانِ، أَوْ كَأَنَّهُمَا غَيَايَتَانِ، أَوْ كَأَنَّهُمَا فِرْقَـانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافَّ، تُحَاجَّـانِ عَنْ أَصْحَابِهِمَا، اقْرَءُوا سُـورَةَ الْبَقَرَةِ، فَإِنَّ أَخْذَهَـا بَرَكَةٌ، وَتَرْكَهَا حَسْـرَةٌ، وَلَا تَسْتَطِيعُهَا الْبَطَلَةُ

Ebû Ümâme el-Bâhilî (ra) rivayet ediyor, diyor ki: Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Kur'ân-ı Kerim'i okuyun. Zira Kur'ân, kendini okuyanlara kıyamet günü şefaatçi olarak gelecektir. Zehrâveyni, (Bakara ve Âl-i İmrân sûrelerini) okuyun. Çünkü onlar kıyamet günü iki bulut veya gölge veya saf tutmuş iki grup kuş gibi gelecek, okuyucularını müdafaa edeceklerdir. Bakara Sûresi'ni okuyun. Zira onu okumak berekettir. Terki ise pişmanlıktır. Onu tahsil etmeye sihirbazlar muktedir olamazlar."*

[Müslim, *Müsâfirîn*, 252]

10. Ders

KUR'ÂN

23 Senelik Bir Zaman Diliminde İndirilmiş Bir Kitaptır

Kur'ân-ı Kerîm Allah (cc) tarafından Peygamberimiz'e (sas) bir seferde toptan değil, nübüvvetin başlangıcından sonuna kadar 23 senelik bir zaman diliminde indirilmiş bir kitaptır.

Kur'ân onlarca ayetiyle bu özelliğini dile getirmektedir. Hatta bu özellik ilahî kelâma *"tenzîl"* şekliyle bir isim olmuştur. Tenzîl, tef'il babından inzâlin mastarıdır. Birçok anlam verilse de bu kelimenin en çok kabul gören anlamı Kur'ân'ın peyderpey indirilmesidir. Hatta müfessirlerimiz inzâl ile tenzîl arasındaki farkı açıklarken şöyle derler: İnzâl Kur'ân'ın dünya semasına bir defada indirilmesini, tenzil ise oradan Peygamber'e (sas) peyderpey indirilmesini ifade etmektedir. [1] *Tenzîl* kelimesi Kur'ân içerisinde

Örnek Şahsiyetler

HZ. YA'KÛB (as)

"Bunu İbrahim de kendi oğullarına vasiyet etti, Ya'kûb da, 'Oğullarım! Allah sizin için bu dini (İslâm'ı) seçti. O halde sadece müslümanlar olarak ölünüz!' (dediler). Yoksa Ya'kûb'a ölüm geldiği zaman siz orada mı idiniz? O zaman (Ya'kûb) oğullarına: 'Benden sonra kime kulluk edeceksiniz?' demişti. Onlar: 'Senin ve ataların İbrâhim, İsmâil ve İshâk'ın ilâhı olan tek Allah'a kulluk edeceğiz; biz ancak O'na teslim olmuşuzdur' dediler."

[Bakara 2/132, 133]

İbret Şahsiyetler

HZ. NÛH'UN OĞLU KENAN

"Gemi, dağlar gibi dalgalar arasında onları götürüyordu. Nûh, gemiden uzakta bulunan oğluna (Kenan'a): 'Yavrucuğum! (Sen de) Bizimle beraber bin, kâfirlerle beraber olma!' diye seslendi. Oğlu: 'Beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım!' dedi. (Nuh): 'Bugün Allah'ın emrinden (azabından), merhamet sahibi Allah'tan başka koruyacak kimse yoktur!' dedi. Aralarına dalga girdi, böylece o da boğulanlardan oldu."

[Hûd 11/42-43]

[1] Ali Ünal, *Kur'ân'da Temel Kavramlar,* s. 71.

inzâl anlamı ile gökten aşağıya indirmek şeklinde kullanıldığı gibi, bazı nesnelerin indirilmesi anlamında da kullanılmıştır. Mesela, *enzelnâ* ifadesiyle 'elbise,[2] demir,[3] sekiz çift hayvan[4] indirdik' şeklinde kullanımların varlığını biliyoruz. Bu kullanımlar da dikkate alındığında, aslında *tenzîl* kelimesine üçü de birbirini tamamlar mahiyette üç anlam verebiliriz:

Allah'ın (cc) insana lütuf ve kereminin bir izharı olarak ilahî vahyi bahşetmesi.

Bu yüce kitabı gökten inen bir sofra olarak insanın önüne koyup, ihsan ve ikramda bulunması.

İyice anlaşılıp, kavranması için bir defada değil, tedrîcen/peyderpey indirmesi.

İlahî kelâm, insanlığa bir zorluk ve sıkıntı olsun diye değil, bir rahmet ve ikram olsun diye indirilmiştir. Bunun için de insanı çok iyi bilen Rabbimiz bu yüce kitabı peyderpey, tedrîcen indirmeyi uygun görmüş, yetersiz olan insan zihninin ancak böyle tedrîci bir metot ile daha fazla istifade edebileceğini bilerek, böyle yapmıştır.

Kur'ân'ın bu tedrîci yöntemi aslında inanan insanın hayatının her safhasında başvuracağı ilahî bir yöntemdir. Kur'ân'ın, bu yöntemi temel ilke edinerek; indirilmesinin birçok hikmetinden bir kaçını burada özetlemek yerinde olacaktır.

1. Peygambere yönelik faydası

Kur'ân'ın ilk muhatabı olan Efendimiz (sas) bir beşer olması hasebiyle inen ayetler üzerinde telaşlanıyor, onları bir an önce özümseme ve ezberleme

Kavramlar

- **Tayyib (Tîb);** "hoş ve lezzetli olmak" anlamındaki tîb (tâb) kökünden türemiştir. Tayyib duyuların ve nefsin haz aldığı, güzel, hoş ve lezzetli bulduğu şeyleri ifade eder. Genellikle "tabiatı gereği temiz, hoş ve güzel olan şeyler" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *tayyib* kelimesi yedi yerde geçmektedir

- **Habis (Hubs);** "değersiz ve bayağı oluşu sebebiyle hoşa gitmeyen somut veya soyut varlık, durum" mânasında mastar ve genel mânada ise "kötü insan, kötü evlât, şer, kâfir, şeytan, bozuk iş, haram, kötü kokulu yiyecekler" mânasında kullanılır. Kur'ân-ı Kerîm'de *habis* kelimeside yedi yerde geçmektedir.

"Allah inananları sizin durumunuzda bırakacak değildir, temizi pisten ayıracaktır. Allah size gaybı bildirecek değildir; fakat Allah peygamberlerinden dilediğini seçip, ona gaybı bildirir. Artık Allah'a ve peygamberlerine inanın; inanır ve sakınırsanız size büyük ecir vardır."
[Âl-i İmrân 3/179]

[2] *"Ey Âdemoğulları! Size ayıp yerlerinizi örtecek giysi, süslenecek elbise indirdik…"* A'râf 7/26.
[3] *"…Biz demiri de indirdik ki onda büyük bir kuvvet ve insanlar için faydalar vardır…"* Hadid 57/25.
[4] *"…Sizin için hayvanlardan sekiz çift indirdi…"* Zümer 39/6.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de en az ismi geçen peygamber Hz. Üzeyr'dir. Hz. Üzeyr'in ismi, Tevbe Sûresi'nin 30. ayetinde bir kez geçmektedir.

gayreti ile büyük bir çaba veriyordu. Allah, Peygamberini (sas) bu ağır bir yükün altında ezmemek için vahyini peyderpey indirerek O'nun (sas) kalbinde sağlamlaştırıyor, hafızasında yer almasını sağlıyordu.

2. Müminlere yönelik faydaları

Kur'ân'a muhatap olan müminlerin bu yüce kitaptan nasıl istifade etmelerini öğretmek maksadıyla ilahî kelâm bir defada değil, parçalar halinde nâzil olmuştur. Kur'ân, içerisindeki hükümlere, tavsiyelere, yasaklara, helal ve haramlara bir anda muhatap olan insan zorlanabilir, kavrayıp hayata taşıması noktasında güçlük çekebilir düşüncesi ile böyle bir tedrîc sürecini uygun bularak inananlara büyük bir kolaylık sağlamıştır. İşte vahiy tedrîcî bir metot ile her zaman ilk muhataplarına yaptığı gibi basamak basamak ideal insanını oluşturma çabasını bu yöntem ile gerçekleştirmek istemektedir.

Nûr Çeşmesi

Kur'an hem zikirdir, hem fikirdir, hem hikmettir, hem ilimdir, hem hakikattir, hem şeriattır, hem sadırlara şifa, mü'minlere hüda ve rahmettir.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Mesnevî-i Nuriye*, s. 169]

3. Tüm insanlığa yönelik faydaları

İnsanlığın kurtuluşunu hedef alan bu yüce kitap tedrîcî metodunu kullanarak her zaman ve mekânda muhataplarına seviyelerine göre konuşarak onların ebedi saadetini sağlama çabasını gerçekleştirir.

İşte bu üç fayda Kur'ân'ın peyderpey inişinin insanlık için ne kadar önemli olduğunu gözler önüne sermektedir. Kur'ân birçok ayette bu hikmetin anlaşılmasına gayret göstermektedir. Mesela, İsrâ Sûresi'nde der ki: *"Biz onu Kur'ân*

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Ebû Hureyre (ra) diyor ki: "Resûlullah (sas) sabah namazlarında, genellikle Tıvâl-ı Mufassal olarak adlandırılan uzun sûreleri (Kâf sûresiyle başlayan 7 sûredir) okurdu."

[Nesâî, *İftitah*, 61]

olarak, insanlara dura dura okuyasın diye (ayet ayet, sûre sûre) ayırdık ve onu peyderpey indirdik." [5]

Bu ayetin de ifade ettiği gibi ilahî vahyin peyderpey indirilmesinin gayesi muhataplarca daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. Kur'ân, muhataplarının birden bire karşısına çıkıp onları güç durumda bırakmaktansa, o muhatabın seviyesine, aklî yapısına, siyasi ve ekonomik duruşuna göre karşısına çıkmakta, ona az söz ile çok şey söylemektedir.

Ahlakı Kur'ân

Zulme Meyletme!

"Zulmedenlere meyletmeyin; sonra size ateş dokunur (cehennemde yanarsınız). Sizin Allah'tan başka dostlarınız yoktur. Sonra (O'ndan da) yardım göremezsiniz!"

Hûd 11/113

Ehl-i Kitab'a mensup bazı şahıslar Kur'ân'ın peyderpey Efendimiz'e (sas) indirilmesine karşı çıkıp, ona neden bir anda inmediğini sormuşlardı. Onların amacı Kur'ân'ın bu yönü ile Efendimiz'i (sas) tabir caiz ise köşeye sıkıştırmak, hâşâ Kur'ân'ın bir beşer tarafından uydurulduğuna başkalarını inandırmaktı. Ama Kur'ân kendi kendini müdafaa ederek onların bu iftiralarına cevap vermiş; kendisinin 23 senelik bir zaman diliminde indirilişinin ona bir zaafiyet değil, bir üstünlük kazandırdığını dünya âleme ispat etmiştir.

Davası Furkân

Vazife Tebliğdir!

"Eğer yüz çevirirlerse, bilesin ki biz seni onların üzerine bekçi göndermedik. Sana düşen sadece tebliğ etmektir. Biz insana katımızdan bir rahmet tattırdığımız zaman ona sevinir. Ama elleriyle yaptıkları yüzünden başlarına bir kötülük gelirse, işte o zaman insan pek nankördür!

Şûrâ 42 /48

Bu kitap, âlemlerin Rabbi tarafından, âlemlere olan rahmeti ve lütfu sayesinde peyderpey indirilmiş bir kitaptır. Yine bu kitap *Hamîd* ve *Hakîm* olan bir Allah (cc) tarafından insanlar anlasınlar diye azar azar indirilmiş bir kitaptır. O halde Kur'ân'a muhatap olan insan bu peyderpey indirilişin Allah'ın (cc) insana bir lütfu olduğunu hiçbir zaman unutmamalıdır. İlahî bir metot olan tedrîcilik metodu hem kendi okuyuşunda hem de başkalarının okuyuşlarında istifade etmesi gereken bir yöntem olduğu bilinciyle hareket etmelidir.

[5] İsrâ 17/106.

✦ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ✦

• ***Küçülenler, Büyüyenler…***

Nübüvvetin 5. yılıdır; zor yıllardır o yıllar; daha Hamza gelmemiş, Ömer gelmemiş, Dârü'l-Erkâm'ın talebeleri o kudsî evde ilahî kelamın hakikatlerini öğreniyorlar; ama güç olmadığı için o hakikatler ancak karanlıklarda dile getiriliyor. Bir gün gelecek; Hz. İsa'nın deyimi ile karanlıklarda söylenmeye korkulan hakikatler, aydınlıklarda haykırılacaktır; ama o günler halen gelmemiştir. İşte böyle zorlu günlerde Dârü'l-Erkâm'ın sofrasına Rahmân Sûresi nazil olur. Muhteşem bir ahenk, muhteşem bir nazm ve muhteşem bir mesaj… O güne kadar sahâbeye hep temkin ve tedbiri telkin eden Efendimiz (sas) o gün o sûrenin heyecanı ile: *"Kim Allah için, bu sureyi Kâbe'de Kureyş'in yüzüne haykırır"* diye sorar. O gün için evde olan sahâbîlerin sesi çıkmaz; çünkü Kâbe'nin avlusunda Kur'ân haykırmak, bir daha haykıramamak üzere haykırmaktı. Yani son haykırışını orada yapmak demekti. Ama Efendimiz (sas) Allah'ın hakkı için böyle bir talepte bulunuyordu. Birinin çıkıp diğer arkadaşlarının keffâreti olarak da bu işi yapması gerekiyordu. Allah'ın hakkı söz konusu olunca, İbn Mes'ûd; başkalarına bırakmadan, "ben" diyordu. Efendimiz, onu göndermek istemiyordu. Çünkü o Dârü'l-Erkâm'ın talebeleri içerisinde en zayıf en naif en küçük olanı idi. Öyle ki bir gün ağaca çıkmıştı da İbn Mes'ûd; sahâbe kendi kolları kadar ince olan İbn Mes'ûd'un bacaklarını görünce gülmüş, biraz o bacaklarla şaka etmişlerdi. Efendimiz (sas) bir rivayete göre: "Gülün, gülün, o güldüğünüz bacaklara Allah ateşi haram kılmıştır" diyecek; başka bir rivayete göre ise; "Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki bu incecik iki bacak, Allah katında Uhud Dağı'ndan daha ağırdır." diyecekti.

İşte İbn Mes'ûd böyle biriydi…

Gidiyor Kâbe'nin avlusuna: *"Er-Rahmân, alleme'l-Kur'ân, haleka'l-insan/ Rahmân, Kur'ân'ı öğretti, insanı yarattı..."* deyip başlıyor o güzel sedası ile Rahmân Sûresi'ni okumaya… Bir anda Kureyş'in ekâbirleri çılgına dönüyor; hemen ortalarına alıyorlar, susturmaya çalışıyorlar; tekme, tokat ne varsa, onlar vurdukça İbn Mes'ûd coşuyor, onlar vurdukça İbn Mes'ûd okuyor; baygın düşüp kan revan içerisinde kalana kadar bu hal devam ediyor. Bayılınca Kureyş o halde terk ediyor. Arkadaşları kan revan içerisinde olan İbn Mes'ûd'u zorlukla taşıyarak Dârü'l-Erkâm'a getiriyorlar. Efendimiz (sas), mübarek elleri

ile İbn Mes'ûd'un yüzündeki, başındaki kanlarını siliyor, bir taraftan da: *"Ben sana demedim mi; sen zayıfsın, onların saldırısına dayanamazsın"* diyor. Ama İbn Mes'ûd; Allah'ın kadrini, O'nun (cc) kelamının yüceliğini çok iyi anlamış biri olarak: *"Ya Resûlullah! Müşriklerin hiç bugünkü kadar acziyet içerisinde küçüldüklerini görmemiştim. Vallahi bana izin verirseniz yarın yine gidip aynı şeyi yapmayı isterim."* diyecekti. [İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* III, 384; Taberî, *Tarih,* I, 549]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Oğlu Ali'yi Rabbine Gönderirken!***

Fudayl b. İyâz'ın Ali isminde bir oğlu vardı. Ali'de babası gibi tam bir Kur'ân sevdalısı idi. Hafız olmuştu; ama öyle bir aşkı vardı ki Kur'ân-ı Kerîm'den hiçbir sûreyi sonuna kadar okuyamazdı. Cennet ve cehennemi anlatan ayetleri okuduğunda veya dinlediğinde kendinden geçer, düşer bayılırdı.

Süleyman ed-Dârânî anlatıyor: "Birgün bir hafız, Fudayl b. İyâz'ı ziyarete gelmişti. Hafızın öyle güzel bir sesi ve kıraati vardı ki dinleyenler hemen etkilenirlerdi. Fudayl b. İyâz, oğlunu bildiği için hafızdan şöyle bir talepte bulunmuştu: *"Oğlumun yanında cenneti veya cehennemi anlatan ayetleri okuma! O çok etkileniyor!"* Hafız, 'tamam' demişti. Ama kader-i ilahi unutmuş ve Ali'nin yanında Kâriâ Sûresi'ni okumuştu. Sûrenin 4. ayetine gelince, Ali bir çığlık atıp, yere yığılmış, ruhunu Rahman'a teslim etmişti. *"O gün insanlar uçuşan kelebekler gibi şuraya buraya fırlatılırlar."* [Kâriâ 101/4] ayetine, Ali b. Fudayl'in yüreği dayanamamıştı. O anda bakışlar babası Fudayl b. İyâz'ın üzerine yoğunlaşınca, o büyük zâhid şöyle demişti: *"Rabbime hamd olsun. Dünyada iken Efendimiz'in (sas) tattığı acının aynısını Allah bana da tattırdı. Allah'a sonsuz şükürler olsun. Söyleyin, nasıl gülmesin Fudayl?"* [Zehebî, *Siyeru Â'lâmi'n-Nübelâ,* VIII, 446]

11. Ders

KUR'ÂN
Akledenlere İthaf Edilmiş Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿كَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾

"İşte düşünen kavimlere/ toplumlara ayetlerimizi böyle açıklıyoruz."

[Yûnus Sûresi, 10/24]

Nebevî Seda

عَــنْ جُنْدَبِ بْــنِ عَبْدِ اللَّهِ، عَــنِ النَّبِيِّ صلّى اللّه عليه وسـلّم قَــالَ اقْرَءُوا الْقُرْآنَ مَــا ائْتَلَفَتْ قُلُوبُكُمْ، فَإِذَا اخْتَلَفْتُمْ فَقُومُوا عَنْهُ

Cündeb b. Abdullah (ra) rivayet ediyor, diyor ki: Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Kalbleriniz ülfet edip birleştiği müddetçe Kur'ân'ı okuyunuz, Kur'ân üzerinde ihtilâf ettiğiniz zaman da artık kalkıp oradan dağılınız!"* buyurdu.

[Buhârî, *Fezâilü'l-Kur'â*n, 37]

KUR'ÂN
Akledenlere İthaf Edilmiş Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. YÛSUF (as)

"Ey oğullarım! Gidin de Yûsuf'u ve kardeşini iyice araştırın, Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez. Yusuf'un yanına girdiklerinde dediler ki: Ey aziz! Bizi ve ailemizi kıtlık bastı ve biz değersiz bir sermaye ile geldik. Hakkımızı tam ölçerek ver. Ayrıca bize bağışta da bulun. Şüphesiz Allah sadaka verenleri mükâfatlandırır."

[Yûsuf, 12/ 87, 88]

Her kitap, kâtibi tarafından birilerine ithaf edilir. Bu, yazarların/kâtiplerin ortak özelliklerindendir. Yazılan kitap, kâtibi tarafından ya eşine ya anne ve babasına ya hocasına ya da üstadına hediye edilir. Böyle bir özelliği Kur'ân da kullanır. Kur'ân'ın sahibi olan Allah (cc) kitabını birilerine ithaf eder. Kur'ân tam 7 yerde *"li kavmin yetefekkerun/düşünen toplumlara"*[1] diyerek kendisini düşünen zihinlere, 8 yerde de *"...li kavmin ya'kilun/akleden toplumlara"* [2] diyerek ken-

İbret Şahsiyetler

AZİZ'İN HANIMI ZÜLEYHÂ

"Evinde bulunduğu kadın (Züleyhâ), onun nefsinden murat almak istedi, kapıları iyice kapattı ve: 'Haydi gel!' dedi. O da: '(Hâşâ), Allah'a sığınırım! Zira kocanız benim velinimetimdir, bana güzel davrandı. Gerçek şu ki, zalimler iflah olmaz!' dedi.

[Yûsuf 12/23]

[1] Yûnus 10/24; Ra'd 13/3; Nahl 16/11, 69; Rûm 30/21; Zümer 39/42; Câsiye 45/13.
[2] Bakara 2/164; Ra'd 13/4; Nahl 16/12, 67; Rûm 30/24, 28; Ankebût 29/35; Câsiye 45/5.

disini aklını kullanan insanlara ithaf etmektedir. Böyle bir ithaf aslında Kur'ân'dan kimlerin istifade edebileceği gerçeğini bizlere gösteren önemli bir mesajdır. Onun (cc) ayetleri üzerinde düşünmeyen, böyle bir çaba sergilemeyen, ayetler üzerinde akledip hayat ile Kur'ân arasında bağ kurmayan, bu kitaptan tam anlamıyla istifade edemez. Bu kitap ancak kendisini düşünen ve akleden muhataplara açmaktadır. Çünkü, kitabın kâtibi olan Allah (cc), kudret kaleminden süzülerek gelen bu *Kitabü'l-Hakîmi* ancak düşünen ve akleden toplumlara ithaf etmiş, onlara bunu bir hediye olarak sunmuştur.

Ra'd Sûresi'nde birbiri ardınca gelen iki ayette, bu iki ithaf peşi sıra dile getirilir. *"Yeri döşeyen, onda oturaklı dağlar ve ırmaklar yaratan ve orada bütün meyvelerden çifter çifter yaratan O'dur. Geceyi de gündüzü de bir biri üzerine örten yine O'dur. Şüphesiz bu anlatılanların hepsinde düşünen bir toplum için (li kavmin yetefekkerün) ibretler, işaretler vardır."* [3]

İnsanın etrafında her gün gördüğü ve şahit olduğu dağlar, ırmaklar, besin kaynakları ya da hiçbir düzensizliğe meydan vermeden gelen gece ve gündüz, insana bir şeyleri hatırlatmalıdır. İşte Kur'ân âdeta der ki: *"Eğer insan tefekkür etme özelliğini kullanabilirse kendi hizmetine verilen bu sayısız nimetleri görecek ve bunların asıl sahibini hatırlayacaktır."*

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de en fazla bahsi geçen ibadet namazdır. Dinin direği olan namaz, salât şeklinde Kur'an'da toplam 86 kere geçmektedir.

Kavramlar

- **Nûr;** "aydınlık, ışık" anlamına gelmektedir. Genellikle "insanların önünü aydınlatıp doğru ve gerçek olanı görmelerini, hak ile bâtılı, hayır ile şerri ayırt etmelerini sağlayan mânevî ve ilâhî ışık" mânasında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *nûr* kelimesi 25 yerde geçmektedir.
- **Zulumât (Zulmet);** Nûr'un karşıtı olan "zulmet", aydınlanabilen şeyde nûr'un, ışığın olmamasıdır. Arapça'da zulmet, aynı zamanda "noksanlık" demektir. Kur'ân-ı Kerîm'de, nûr tekil olarak kullanılırken, *zulumât* hep çoğul olarak, karanlıklar anlamında kullanılır. Bu şekliyle Kur'ân'da 23 defa geçmektedir.

"Körle gören, karanlıkla aydınlık, gölge ile sıcak bir olmaz. Dirilerle ölüler de bir olmaz. Şüphesiz Allah, dilediğine işittirir. Sen kabirlerdekilere işittiremezsin!"
[Fâtır 35/19-22]

[3] Ra'd 13/3.

Nûr Çeşmesi

Kur'an-ı Hakîm ehl-i şuura imamdır, cin ve inse mürşiddir, ehl-i kemale rehberdir, ehl-i hakikata muallimdir. Öyle ise, beşerin muhaveratı ve üslûbu tarzında olmak zarurî ve kat'îdir.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Mesnevî-i Nuriye*, s. 169]

Diğer ayette de denilir ki: *"Yeryüzünde birbirine komşu kıtalar, üzüm bağları, ekinler, bir kökten ve çeşitli köklerden dallanmış hurma ağaçları vardır. Bunların hepsi ise, su ile sulanmaktadır. İşte bu anlatılanlarda akıllarını kullanan toplumlar için (li kavmin ya'kilun) ibretler ve işaretler vardır."* [4]

Davası Furkân

Sabır, Savaş, Zafer!

"Ey iman edenler! Sabredin; (düşman karşısında) sebat gösterin; (cihad için) hazırlıklı ve uyanık bulunun ve Allah'tan korkun ki başarıya erişebilesiniz.

Âl-i İmrân 3/200

Kur'ân-ı Kerîm, kendisini ithaf ettiği insanlardan işte böyle düşünülmesi ve akledilebilmesini istemektedir. İnsanın dış dünyada ve hatta kendi benliğinde var olan binlerce ayet üzerinde tefekkür ve taakkul etmesini isteyen Kur'ân, bu iki eylemin insanı nereye vardıracağını da bize haber verir.

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Câbir b. Abdullah (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Resûlullah (sas) sahâbiden birinin namaz kıldırdığına şahit oldu. O şahıs, namazının birinci rekâtında Kâfirûn Sûresi'ni okudu. Resûlullah (sas) bunu duyunca: *"Rabbine iman etmiş bir kul!"* dedi. Adam ikinci rekâtta ise İhlâs Sûresi'ni okudu. Bunun üzerine Resûlullah (sas): *"Rabbini tanıyan bir kul!"* dedi."

[İbn Hibbân, *Sahih*, VI, 214]

[4] Ra'd 13/4.

Ahlakı Kur'ân

Nifakın İlacı İnfak

"Allah yolunda mallarını harcayanların örneği, yedi başak bitiren bir dane gibidir ki, her başakta yüz dane vardır. Allah dilediğine kat kat fazlasını verir. Allah'ın lütfu geniştir, O herşeyi bilir. Mallarını Allah yolunda harcayıp da arkasından başa kakmayan, fakirlerin gönlünü kırmayan kimseler var ya, onların Allah katında has mükâfatları vardır. Onlar için korku yoktur, üzüntü de çekmeyeceklerdir."

Bakara 2/261, 262

"Onlar ayakta, otururken, yanları üzerine yatarlarken (yani her an ve her durumda) Allah'ı hatırlarından çıkarmazlar. Yine onlar göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler ve derler ki: Ya Rabbi! Sen bunları boşuna yaratmadın. Biz seni tesbih ederiz, sen bizleri o acı azaptan koru." [5]

İşte tefekkür ve taakkul insanı böyle bir neticeye ulaştırır. Bu sonuç, her şeyde Allah'ı (cc) görebilmek, O'nu hoşnut edebilmek, O'nun yolunda olabilmektir. O'nun (cc) yolunda olabilmek ise insana böyle bir şeref kazandırır ve insana verilebilecek en büyük lütuf olan Kur'ân'ın ithaf edildiği insanlar sınıfına dâhil olmuş olur.

[5] Âl-i İmrân 3/191.

✵ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ✵

• ***Hizmet Burada, Ücret Orada!***

Suffa Mektebi'nin gözde muallimlerinden olan Ubâde b. Sâmit anlatıyor, diyor ki: "Ben Ashâb-ı Suffa'da olan bazı kardeşlerime Kur'ân okumasını ve yazı yazmasını öğretirken, bu talebelerimden biri bir gün bana bir yay hediye etmişti. Çok güzel bir yaydı. Hediyesini kabul ettim. Kendi kendime dedim ki: 'Öyle çok kıymetli bir mal değildir bu… Hem ben onunla cihada katılır, Allah yolunda ok atarım.' Bunu dedim ama yine de içime bir sıkıntı düştü. Acaba bu hediyeyi almakla iyi mi yaptım, kötü mü yaptım diye… Dayanamadım birkaç gün sonra Efendimiz'in (sas) huzuruna gittim ve O'na başımdan geçeni anlattım. Bir anda Efendimiz'in (sas) yüzünün rengi değişti, ben kızdığını anladım, o anda dedi ki: *'Eğer boynuna ateşten bir halka takmayı arzu edersen, onu kabul et.'* Bu sert uyarıyı duyar duymaz koştum eve, yayı aldım ve sahibine iade ettim. Bir daha da ilim tedrisatında bana verilen hediyeleri asla kabul etmedim."
[Ebû Dâvûd, *İcare,* 37]

Peki, burada Efendimiz'in (sas) Ubâde b. Sâmit'e söylediği bu sert ifadeyi nasıl anlayacağız? İmam-ı Rabbani'nin şu sözü üzerinden anlayacağız: "*Hasenâtü'l-ebrâr seyyiatü'l-mukarrebîn/Ebrârın haseneleri, mukarreblerin seyyieleridir."* Yani: "*İyilerin bazı güzellikleri, bazı sevapları Allah'a yakın olan bazıları için günah sayılabilir."* Ubâde b. Sâmit mukarrebindendir ve Resûlullah'ın (sas) ona biçtiği rol çok farklıdır. Allah Resûlü (sas) tarafından Kur'ân muallimi seçilen birisi bu iş için asla ücret almamalıdır, hatta hediye bile olsa kabul etmemelidir. Bu işe dünyevi ve ticari hiçbir şey karıştırmamalıdır. Dolayısı ile Efendimiz'in (sas), Ubâde'ye bu sert uyarısını böyle anlamalı, bu uyarının bir seviye işi olduğunu unutmamalıdır.

✵ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ✵

• ***Sabret! Senin Sabrın da Ancak Allah'ın Yardımı İledir.***

Tabiîn devrinin kumandanlarından ve büyük zahitlerinden biri olan Herim b. Hayyân (v. 70/690) yaşadığı dönemin zühd hareketinin önemli simalarındandır.

Herim b. Hayyân birgün, *"Fasık olan âlimden sakının."* demişti. Onun bu sözü Hz. Ömer'e ulaştığında, Hz. Ömer bu sözden endişeye kapıldı ve ona "fasık âlim" sözüyle neyi kastettiğini sordu. Herim b. Hayyân de Ömer'e bir mektup yazarak şöyle dedi: *"Ey Müminlerin Emîri! Ben bu sözle sadece hayırlı bir şeyi kastettim. Bazen imam bir şeyi doğru söyler, fakat tersini yapar. Böylece insanların doğru ile yanlışı karıştırmalarına sebebiyet verir. İnsanlar da bu sebeple dalâlete sürüklenirler."* Hz. Ömer bu cevabı duyunca hoşnut olur.

Vefatına yakın dostları ve ailesi Herim b. Hayyân'a: *"Bize vasiyette bulun."* demişlerdi. O da: "Ben nasıl vasiyet edeceğimi bilmiyorum. Fakat siz zırhımı satıp, onun parasıyla borcumu ödeyin. Eğer borcumun ödenmesi için bu para yetmezse, atımı satıp borcumu ödeyin. Eğer bu da yetmezse kölemi satın. Size söyleyeceğim son vasiyet ise Allah'ın kitabından şu ayetlerdir [Nahl 16/125-128]: *"Rabbinin yoluna, hikmetle, güzel öğütle çağır; onlarla en güzel şekilde tartış; doğrusu Rabbin, kendi yolundan sapanları daha iyi bilir. O, doğru yolda olanları da en iyi bilir. Eğer ceza verecekseniz, size yapılan işkencenin misliyle ceza verin. Ama sabrederseniz, elbette o, sabredenler için daha hayırlıdır. Sabret! Senin sabrın da ancak Allah'ın yardımı iledir. Onlardan dolayı kederlenme; kurmakta oldukları tuzaktan kaygı duyma! Çünkü Allah, (kötülükten) sakınanlar ve güzel amel edenlerle beraberdir."* [İbn Sa'd, *Tabakât,* IX, 136, 137]

"Daha önce belirttiğimiz gibi, Kur'ân asla şiir değildir. Ama tam düzyazı olmasına rağmen, mûsikinin bütün niteliklerine sahip bulunmaktadır. Öyle ki, bir tek kelimesinin bir tek harfi bile kaldırılırsa, artık onu tecvidli okumak mümkün olmaz. Tıpkı bir şiirin düzensiz ve ahenksiz okunmasının mümkün olmadığı gibi. İşte böyle bir metnin ihtiyaçları da düz bir metnin ihtiyaçlarından farklı olacaktır."

(Muhammed Hamidullah)

KUR'ÂN

Açıklanma Yetkisini Peygamber'e Veren Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿لَقَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ اِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْ اَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ اٰيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَاِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾

"Andolsun ki içlerinden, kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, (kötülüklerden ve inkârdan) kendilerini temizleyen, kendilerine Kitap ve hikmeti öğreten bir Peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Hâlbuki daha önce onlar apaçık bir sapıklık içinde idiler."

[Âl-i İmrân Sûresi, 3/164]

Nebevî Seda

عَنْ عُثْمَانَ رضى اللّٰه عنه عَنِ النَّبِيِّ صلّى اللّٰه عليه وسلّم قَالَ خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ

Osman b. Affân (ra) rivayet ediyor, diyor ki: Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Sizin en hayırlınız Kur'ân'ı öğrenen ve öğretendir."*

[Buhârî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 21]

12. Ders

KUR'ÂN

Açıklanma Yetkisini Peygamber'e Veren Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. EYYÛB (as)

"(Resûlüm!) Kulumuz Eyyûb'u da an! O, Rabbine: 'Doğrusu şeytan bana bir yorgunluk ve eziyet verdi' diye seslenmişti. Ayağını yere vur! İşte yıkanacak ve içilecek soğuk bir su (dedik). Bizden bir rahmet ve olgun akıl sahipleri için de bir ibret olmak üzere ona hem ailesini hem de onlarla beraber bir mislini bağışladık."

[Sâd 38/41-43]

Kur'ân-ı Kerîm, Hz. Peygamber'in (sas) görevlerini sayarken ya da onun yetkilerinin sınırlarını belirlerken *davet, tebliğ, talim, tubeyyin/tebyin* ve *tezkiye* şeklinde, en temel beş vazifesine dikkat çeker. Bu nitelendirmeler ilahî kelâmın muhataba ulaştırılması ve anlaşılması noktasında çok önemlidir.

Davet: İnsanları hak dine davet etmek, çağırmak, onlara bu dini bildirmektir. Bu görevin açılımı olan birçok kullanım Kur'ân içerisinde yine Hz. Peygamber'e (sas) izafeten kullanılır. Mesela inzar/uyarmak, tebşir/müjdelemek, nübüvvet/haber taşımak, risalet/elçilik yapmak gibi...

Tebliğ: İlahî kelâmın mesajlarını insanlara iletmek, onlara duyurmak, onların bu yüce kelâmdan haberdar olmasını sağlamaktır.

İbret Şahsiyetler

ÂS B. VÂİL ES-SEHMÎ

(Resûlüm!) Kuşkusuz biz sana Kevser'i verdik. Şimdi sen Rabbine kulluk et ve kurban kes. Asıl sonu kesik olan (Âs b. Vâil es-Sehmî), şüphesiz sana hınç besleyendir.

[Kevser Sûresi, 108/1-3]

Talim: Onlara ilahî kelâmı öğretmek, kelâmın muhtevasına dair onları bilgilendirmek, fiilî olarak onlara rehberlik etmektir. İnsanlığın en büyük muallimi olan Efendimiz (sas) insanlığa Allah'ın (cc) kelâmını öğreten, nasıl anlaşılması gerektiğini bildiren ve nasıl yaşanacağını bizzat kendi hayatı ile gösteren en önemli rehberdir.

O (sas), Allah'ın (cc) insanlardan istediği, ister ibadet, ister muamelât, ister hüküm, isterse de ahlaka dair her ne var ise fiilî olarak bunları ortaya koymuş, insanlığın bunları anlamasına büyük bir katkı sağlamıştır. Namazdan oruca, zekâttan hacca, cihaddan devlet yönetimine kadar yüzlerce Kur'ân emrini hayatıyla insanlara öğretmiş, satırlarda olan nice emir ve yasakları uygulayarak iyice anlaşılmasını sağlamıştır.

Tebyin: Beyan etmek, yani açıklamaktır. Kur'ân birçok yerde *"Li-tubeyyine li'nâs/İnsanlara beyan edesin!"*[1] *ya da "li yubeyyine lehum/onlara beyan etsin!"*[2] vurgularıyla, beyan yetkisini Hz. Peygamber'e (sas) vermiştir. Böyle bir yetkinin Hz. Peygamber'e (sas) verilmesinin nasıl anlaşılması noktasında birçok farklı görüş ortaya konmuş, hatta son yıllarda bu mesele birçok tartışmalara da sebep olmuştur. Bazıları buradaki beyanın farklı anlaşılması gerektiğini iddia etmişlerdir. Onlara göre Kur'ân, *"Mübîn"* apaçık bir kitap iken, nasıl kendisini açıklama yetkisini bir başkasına verebilir? Apaçık olan bir kitap açıklanmaya ihtiyaç duyar mı? Bu tartışmanın kaynağı aslında beyan kelimesine yüklenen anlamda saklıdır. Beyan birilerine göre 'izah ve tefsir' iken; birilerine göre sadece 'duyurmak, bildirmek, haber vermektir.' İzah ve tefsir olarak anlayanlar, Hz. Peygamber'in (sas) Kur'ân'ı tefsir edip açıklama

[1] Nahl 16/44, 64.
[2] Tevbe 9/115; İbrahim 14/4; Nahl 16/39.

Kavramlar

- **Müstaz'af;** "zayıf ve cılız olmak" anlamındaki za'f (zu'f) kökünün "istif'âl" kalıbından türemiş bir sıfat olup "zayıf ve cılız kabul edilen, hakir görülen" demektir. Genellikle "güçsüz kişiler" için kullanılır. Kur'ân-ı Kerîm'de *müstaz'af* şeklinde geçmese de *istiz'âf* kavramı 16 ayette geçmektedir.

- **Müstekbir;** "büyük ve cüsseli olmak" mânasındaki kiber kökünün "istif'âl" kalıbından (istikbâr) türeyen müstekbir kelimesi, "kendini büyük ve üstün görüp gerçekleri kabul etmeyen, hakka karşı inatla direnen kimse" demektir. Genellikle "insanın nefsini beğenip kendisinde bulunmayan bir değeri varmış gibi göstermesi, kişinin kendini büyük işler başarmaya aday görmesi ve ona göre hazırlanması" mânalarında kullanılır. Kur'ân-ı Kerîm'de istikbâr kavramı 48 ayette geçerken, *müstekbir* kavramı bu şekliyle tek bir yerde geçmektedir.

"Size ne oldu da Allah yolunda ve 'Rabbimiz! Bizi, halkı zalim olan bu şehirden çıkar, bize tarafından bir sahip gönder, bize katından bir yardımcı yolla!' diyen zavallı erkekler, kadınlar ve çocuklar (müstaz'aflar) uğrunda savaşmıyorsunuz!

[Nisâ 4/75]

"Ona ayetlerimiz okunduğu zaman, sanki bunları işitmemiş, sanki kulaklarında ağırlık varmış gibi büyüklük taslayarak yüz çevirir. Sen de ona acıklı bir azabın müjdesini ver!"

[Lokman 31/7]

yetkisini gündeme getirirler. Duyurmak ve bildirmek olarak anlayanlar ise, Kur'ân'ın *Mübîn* olmasını da delil olarak ileri sürüp, buna karşı çıkarlar. Ancak Kur'ân'ın onlarca yerinde böyle bir yetkiyi Hz. Peygamber'e (sas) verdiğini söyleyen ayetler dikkate alınınca, tebliğ görevini söyledikten sonra, özel olarak bir de tebyin görevine dikkat çektiğini unutmazsak, Efendimiz'in (sas) açıklama yapma yetkisinin, hatta görevinin varlığını hemen farkederiz.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de en fazla bahsi geçen kavim İsrâiloğulları'dır. Bazıları Mekkî olmak üzere toplam 24 sûrede Yahudilerden/ İsrâiloğulları'ndan bahsedilmektedir.

Asıl burada sorulması gereken soru şudur:

Hz. Peygamber'in (sas) tebyin yetkisi nasıl anlaşılmalıdır? Çok geniş olarak ele alınması gereken bu önemli mevzuyu kısaca izah etmeye çalışalım. Hz. Peygamber'in (sas) Kur'ân'ı beyan etmesini 11 maddede sıralayarak anlayabiliriz:

1. O (sas), Kur'ân'ı, Kur'ân ile tefsir ederdi

Efendimiz (sas) ilk anda anlaşılmayan bazı ayetleri, başka ayetleri delil getirerek açıklardı. İmana zulüm bulaştırma eyleminin,[3] *şirk* [4] olduğunu söyleyerek, açıklaması gibi.

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Ebû Hureyre (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Allah Resûlü (sas) buyurdu ki: *"Kim akşamleyin Duhân Sûresi'nin tümünü, Hâmîm Gâfir'in başından 'ileyhi'l-masîr'e kadar ve Ayete'l-Kürsî'yi de okursa, sabaha kadar korunmaya alınır; kim bunları sabahleyin okursa, akşama kadar korunmaya alınır."*

[Tirmizî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 2]

[3] En'âm 6/82.
[4] Lokmân 31/13.

2. O (sas), kapalı hükümleri açardı

İlahî kelâm içerisinde bazı hükümlere açıklamalar getirir, o hükümlerin en alt ve en üst sınırlarını belirlerdi. Mesela hırsıza verilen el kesme cezasının uygulanabilmesi için [5]çalınan eşyanın alt sınırını şöyle açıklamıştı: *"Çeyrek dinar veya daha fazla çalanın eli kesilir."*[6]

3. O (sas), vaz edilen hükümleri te'kid ederdi

İnsanların daha iyi anlayıp vaz edilen hükümlere daha fazla sarılmaları için Efendimiz (sas) Kur'ân'daki bazı hükümleri te'kid (pekiştirme) ederek insanlara açıklardı. Mesela; şarap, kumar, putlara kurban edilen hayvanların murdar işler olduğunu belirten ayet nazil olunca, [7] buyurmuştu ki: "İçki haram edildi." [8] Böyle diyerek o hükmü te'kid etmiş, daha iyi anlaşılmasını sağlamıştı.

Ahlakı Kur'ân

En Büyük Hedef: Islah Etmek

"Eğer müminlerden iki gurup birbirleriyle vuruşurlarsa aralarını düzeltin. Şayet biri ötekine saldırırsa, Allah'ın buyruğuna dönünceye kadar saldıran tarafla savaşın. Eğer dönerse artık aralarını adaletle düzeltin ve (her işte) adaletli davranın. Şüphesiz ki Allah, âdil davrananları sever. Müminler ancak kardeştirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'tan korkun ki esirgenesiniz."

Hucurât, 49/9, 10

4. O (sas), umumi hükümleri tahsis ederdi

İlk etapta okuyanın, vaz edilen hükümle umumun/genelin kastedildiği varsayımını, Efendimiz (sas) açıklama getirerek tahsis ederdi. Mesela: *"Allah size çocuklarınız hakkında vasiyette bulunuyor. Erkeğe iki kadın payı kadar pay vardır."*[9] ayetindeki genel hükmü, Efendimiz (sas): *"Katil mirasçı olamaz."*

[5] Mâide 5/38.
[6] Ebû Dâvûd, *Hudud,* 11.
[7] Mâide 5/90.
[8] Suyûtî, *ed-Dürrü'l-Mensûr,* II, 314.
[9] Nisâ 4/11.

[10] sözü ile tahsis ediyor, umumi bir hükmü beyan ederek, nasıl doğru anlaşılması gerektiğini ortaya koyuyordu.

Davası Furkân

Adım Müslüman

"Allah uğrunda, hakkını vererek cihad edin. O, sizi seçti; din hususunda üzerinize hiçbir zorluk yüklemedi; babanız İbrahim'in dininde (de böyleydi). Peygamberin size şahit olması, sizin de insanlara şahit olmanız için, O, gerek daha önce (gelmiş kitaplarda), gerekse bunda (Kur'an'da) size: 'Müslümanlar' adını verdi. Öyle ise namazı kılın; zekâtı verin ve Allah'a sımsıkı sarılın. O, sizin Mevlâ'nızdır. Ne güzel Mevlâ'dır, ne güzel yardımcıdır!"

Hac 22/78

5. O (sas), mutlak lafızları takyid ederdi

Hz. Peygamber (sas), ilahî kelâmın mutlak emirlerinin şartlarını, miktar ve ölçülerini belirlerdi. Mesela, hırsızlık yapanın elinin kesilmesini emreden ayet,[11] kesilmenin ölçüsüne dair hiçbir açıklamada bulunmamıştı. El nereden kesilecek, koldan mı, dirsekten mi kesilecek, kesip koparılacak mı? Yoksa sadece çizgi şeklinde iz bırakacak şekilde çizilecek mi? İşte tüm bu sorunlar O'nun (sas) açıklama ve uygulamaları ile son buluyordu. Hz. Peygamber (sas) elin sağ bilekten koparılarak kesileceğini açıklayarak [12]mutlak emri, takyid etmişti.

6. O (sas), müşkili tavzih ederdi/açıklardı

İlahî kelâm içerisinde muhatabı zor durumda bırakan, onun zihin ve yüreğini zorlayan nice ayetler, Efendimiz'in (sas) o hikmet dolu sözleri ile tavzihe kavuşur, anlaşılırdı. Mesela; *"Altını, gümüşü yığıp Allah yolunda harcamayanlar varya, işte onları acı bir azabın beklediğini müjdele!"*[13] ayeti nâzil olunca, sahâbe dehşete kapılmış, meşru mal biriktirmenin bile azaba yol açacağını zannetmişlerdi. Ama Efendimiz (sas) ayetteki mesajın boyutunu açıklayarak, malî yükümlülük olan zekâtın verilmesinden sonra kalan malın sorun olmadığını beyan ederek tavzih etmiştir.[14]

[10] Tirmizî, *Ferâiz,* 17.
[11] Mâide 5/38.
[12] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* II, 137.
[13] Tevbe 9/34.
[14] Hâkim, *el-Müstedrek,* II, 333.

7. O (sas), mübhemi (kapalı olanı) beyan ederdi

İlahî kelâmın teferruata dalmayıp sözün özü ile beyan ettiği nice ayetler, Efendimiz'in (sas) mübarek lisanı ile açıklanmış, insanlara iletilmişti. Mesela; *"salâtü'l-vustâ"* orta namazın korunmasını emreden ayette [15] bu namazın hangi namaz olduğunu; 'ikindi namazı' diye açıklamıştı.[16] Böylelikle ilk başta müphem/kapalı olan ayet, Efendimiz'in (sas) beyanıyla açıklığa kavuşmuş oluyordu.

8. O (sas), teoriyi pratiğe çevirerek, amelî olarak açıklama yapardı

Nice ayetler Hz. Peygamber'in (sas) fiilleri ile tefsire kavuşur, insanlar okudukları hükümleri O'nun (sas) hayatı ile iyice anlarlardı. Mesela, *"Selam verene daha iyisi ile karşılık verin"*[17] ayetine; O (sas) fiili olarak kendisine selam verene karşılık vererek, insanların daha iyi anlamalarını sağlar, karşılığın nasıl olduğunu bizzat ameli ile ortaya koyardı.

9. O (sas), bir takım lüğavî izahlarda bulunarak açıklamalar yapardı

Hz. Peygamber (sas), bazı ayetlerde kullanılan kelimelere açıklamalar getirir, o kelimenin ne anlama geldiğini açıklardı. Mesela; *"O tevbe edenler, ibadet edenler, hamd edenler, saihûn olanlar, rükû edenler, secdeye kapananlar… "* [18] ayetinde geçen *saihûn* kelimesini; Efendimiz (sas) 'oruç tutanlar' diye açıklayarak, kelimenin anlaşılmasını sağlamıştı.[19]

Nûr Çeşmesi

Elde Kur'ân gibi bir mu'cize-i bâki varken, Başka burhan aramak aklıma zâid görünür. Elde Kur'ân gibi bir burhan-ı hakikat varken, münkirleri ilzam için gönlüme sıklet mi gelir?

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler,* s. 488]

[15] Bakara 2/138.
[16] Tirmizî, *Tefsirü'l-Kur'ân,* 3.
[17] Nisâ 4/68.
[18] Tevbe 9/112.
[19] Hâkim, *el-Müstedrek,* II, 335.

10. O (sas), bir takım vasıfları belirterek açıklamalarda bulunurdu

Hz. Peygamber (sas) Kur'ân'da ifade edilen bazı mesajların, muhataplarca daha iyi anlaşılabilmesi için vasıfları belirtir, daha anlaşılır hale getirirdi. Mesela, *"Allah kimi doğru yola eriştirmek isterse, onun kalbini İslâm'a açar."* [20] ayeti nazil olunca, buyurdu ki: *"Nur kalbe girince genişler ve açılır."* Sahâbe sordu: "Ya Resûlullah! Bu halin dışarıdan görülen bir alameti var mıdır?" Dedi ki: *"Ebediyet yurduna hazırlanmak, aldanma diyarından uzaklaşmak, ölüm gelmeden önce ölüme hazırlanmaktır."*[21]

11. O (sas), bazı ayetleri, muhataplara meseller getirerek açıklardı

Efendimiz (sas) birçok ayetin anlaşılması için meseller/örnekler getirerek ayetin anlaşılmasına katkı sağlardı.

İşte bizim 11 maddede anlatmaya çalıştığımız Hz. Peygamber'in (sas) beyan yetkisinin ne anlama geldiği konusu böyle önemli ve doğru anlaşılması zorunlu bir meseledir. Bu yetki Kur'ân'ın *Mübîn* olma vasfı ile asla çelişmez. Bilakis bu alanda Kur'ân-ı Kerîm'i destekler.

Bu noktada kısaca Efendimiz'in (sas) tezkiye görevine de değinirsek, tezkiye kavramı temizlemek, arındırmak, saflaştırmak anlamındadır. Efendimiz'in (sas) görevlerinden biri olan tezkiye, O'nun (sas) insanlığa bu görevi ile neler kazandırdığına şahittir. O (sas) öğüt vererek, dua ederek, mallarından zekât ve sadaka alarak, istiğfar ederek, ceza ve had uygulayarak insanları temizler, onları arındırırdı.

İlahî kelâm böyle yetkilerle donattığı bir elçiyi, insanlığa rahmet olarak gönderildiğini haber vermektedir. Burada Allah'ın (cc) en büyük rahmeti ise hiç şüphesiz, elçiye Kur'ân'ı açıklama yetkisini vererek, bizi bu büyük mirastan mahrum bırakmamasıdır.

[20] En'âm 6/125.
[21] İbn Kesîr, *Tefsiru Kur'âni'l-Azîm,* II, 324.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***Kur'ân'ın Cem Edilmesi***

Malum olduğu üzere, Efendimiz'in (sas) vefatına kadar Kur'ân'ın nüzûlü devam ettiği için, Efendimiz (sas) Kur'ân'ı bir mushaf haline getiremeden vefat etmişti. Kur'ân'ı iki kapak arasına ilk toplayan Hz. Ebû Bekir olmuştu. Yemâme savaşında Kur'ân hafızlarının birçoğunun şehit olması üzerine, Hz. Ömer'in teklifi ile bu iş yapılmış ve Kur'ân kurulan bir heyet başkanlığında iki kapak arasında toplanmış ve bu mushaf, Hz. Ebû Bekir'in yanında saklanmıştı. Onun vefatından sonra hilafete geçen Hz. Ömer bu mushafı yanında tutmuştu. O da vefat edince bu imam mushafı annemiz olan Hz. Hafsa'nın yanında kalmıştı. Hz. Osman'ın hilafet günlerinde Azerbaycan ve Ermenistan seferlerine katılan Hz. Huzeyfe, fethe katılan askerler arasında Kur'ân-ı Kerim'i okuma hususunda ihtilaflar olduğunu ve bu ihtilafların seninki doğru, benimki doğru tefrikasına doğru gittiğini fark etti. Feraset ve basireti ile ortaya çıkan bu durumun çok tehlikeli olduğunu anlayınca, sefer sonrası durumu Hz. Osman'a bildirdi. Durumun önemini anlayan Hz. Osman'ın emri ile Kur'ân-ı Kerim, oluşturulan bir heyet tarafından Kureyş lehçesi ile daha önce oluşturulan nüsha üzerine çoğaltılmaya başlandı. Ubey b. Ka'b, Kur'ân'ı okuyor, Zeyd b. Sâbit ise okunan Kur'ân ayetlerini, okunduğu gibi yazıya geçiriyordu. Böylece kısa zamanda hicrî 31/miladî 651 yılında dört nüsha meydana getirildi. Başka rivayetlere göre ise yedi nüsha yazıldı. Oluşturulan nüshalardan bir tanesi halifenin yanında kalırken diğerleri Şam, Kûfe ve Basra gibi dönemin ilim merkezlerine gönderildi. Geri kalan şahsi nüshaların ise herhangi bir fitneye sebep olmaması için yakılması emredildi. [Buhârî, *Fezâilü'l-Kur'ân,* 2, 3; Zerkeşî, *el-Burhân fi Ulumi'l-Kur'ân,* I, 334]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Yalnızlık Benim İçin Daha Sevimlidir***

Halk arasında Veysel Karanî diye anılan Üveys el-Karanî (v. 37/657), Yemen'deki Murâd kabilesinin Karan aşiretine mensuptur. Resûlullah (sas) onun hakkında Hz. Ömer'e şöyle buyurmuştur: *"Murâd'ın Karen kolundan Yemen ehlinin yardımlarını getirenlerden Üveys b. Âmir sana gelecek. Onun sedef hastalığı*

vardır. Bir dirhem yeri kadar hariç onun hastalığı tüm bedenini kaplamıştır. Onun çok hürmet ettiği bir annesi vardır. Eğer Üveys Allah adına yemin etse, Allah o yeminin gereğini yapar. Kendin için onun Allah'tan mağfiret talep etmesini isteyebilirsen bunu yap."

Herim b. Hayyân el-Abdî, Üveys el-Karanî ile olan bir hatırasını şöyle anlatır: "Basra'dan döndüğümde Üveys el-Karanî'ye Fırat'ın kenarında ayaklarında ayakkabı yokken rastladım. Ona, "Ey kardeşim, nasılsın? Ey Üveys, nasılsın?" diye sordum. O da bana, "(Hamdolsun) Ey kardeşim, sen nasılsın?" diye cevap verdi. "Bana kendini, durumunu anlat." dedim. O da dedi ki: "Bu konuda -yani muhatabının nefsine karşı- bir muhaddis, bir hikâye anlatıcısı veya bir müftü gibi görünmekten hoşlanmıyorum." [Herim] dedi ki: Sonra Üveys elimi tuttu ve ağlamaya başladı. Ona, "Bana Kur'ân oku." dedim. O da bana Kur'ân okumaya başladı: *"E'ûzubillahi's-Semî'i'l-Alîmi mine'ş-şeytâni'r-recîm. Hâ mîm. Apaçık olan Kitabın hakkı için; biz onu gerçekten mübarek bir gecede indirdik, kuşkusuz biz uyarıcıyızdır."* [Duhân 44/1-3] Bu ayetten: *"İnnehû hüve's-Semî'u'l-Alîm /Şüphesiz O her şeyi bilendir, her şeyi duyandır."* [Duhân 44/6] ayetine kadar okudu. Ona bir anda bir baygınlık gelir gibi oldu, kendinden geçti. Biraz sonra tekrar kendine geldi ve: *"Yalnızlık, yalnız kalmak benim için daha sevimlidir!"* dedi.
[İbn Sa'd, *Tabakât,* VIII, 273]

"Kur'ân-ı Mecîd; hidayetin nuru, teşrîin anayasası, hayatın Rabbani kurumlarının kanunu, helal ve haramı bilmenin yolu, hikmetin, hak ve adaletin pınarı, insanın gidişini doğrultmak, yaşantısını düzenlemek için gerekli olan ahlak ve edep kaynağı bir kitaptır."

(Vehbe Zuhaylî)

KUR'ÂN

Hz. Peygamber'i Anlatan En Önemli Kaynaktır

Kur'ân İklimi

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ﴾

"Andolsun size içinizden öyle bir Peygamber gelmiştir ki sizin sıkıntıya düşmeniz O'na çok ağır gelir. O size çok düşkün müminlere karşı çok merhametli ve şefkatlidir."

[Tevbe Sûresi, 9/128]

Nebevî Seda

عَـنْ أَبِـي هُرَيْـرَةَ، أَنَّ رَسُـولَ اللّهِ صلّى اللّه عليه وسـلّم قَالَ لاَ حَسَـدَ إِلاَّ فِي اثْنَتَيْـنِ رَجُلٌ عَلَّمَهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَهُـوَ يَتْلُوهُ آنَاءَ اللَّيْلِ وَآنَـاءَ النَّهَارِ فَسَـمِعَهُ جَـارٌ لَهُ فَقَـالَ لَيْتَنِي أُوتِيـتُ مِثْلَ مَا أُوتِـيَ فُلاَنٌ فَعَمِلْـتُ مِثْـلَ مَـا يَعْمَلُ، وَرَجُـلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَـالاً فَهُوَ يُهْلِكُـهُ فِي الْحَقِّ فَقَـالَ رَجُـلٌ لَيْتَنِي أُوتِيـتُ مِثْلَ مَا أُوتِيَ فُـلاَنٌ فَعَمِلْتُ مِثْـلَ مَا يَعْمَلُ

Ebû Hureyre (ra) rivayet ediyor, diyor ki: Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"İki kimseden başkasına haset (gıpta) edilmez: Biri, Allah ona Kur'ân öğrenmeyi nasip etmiş, o da gecenin saatleriyle gündüzün saatlerinde Kur'ân okur ve komşusu işitir de: 'Keşke filana nasip olan Kur'ân nimeti bana da nasip olsaydı ve onun amel ettiği gibi ben de amel etseydim!' der. İkincisi, Allah birine mal vermiştir, o da malını hak yolunda sarf etmektedir. Bunu bilen bir kimse: 'Keşke şu filan kimseye verilen mal gibi bana da verilse de onun hayır işlediği gibi ben de işleseydim!' diye imrenir."*

[Buhârî, *Fezâilü'l-Kur'â*n, 20]

13. Ders

KUR'ÂN
Hz. Peygamber'i Anlatan En Önemli Kaynaktır

Örnek Şahsiyetler

HZ. ŞUAYB (as)

"Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin ondan başka ilâhınız yoktur. Size Rabbinizden açık bir delil gelmiştir; artık ölçüyü, tartıyı tam yapın, insanların eşyalarını eksik vermeyin. Düzeltilmesinden sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Eğer inananlar iseniz bunlar sizin için daha hayırlıdır."

[A'râf 7/85]

Bir önceki bölümde Hz. Peygamber'in (sas), Kur'ân'ı açıklama yetkisini ve bu yetkinin neleri kapsadığını kısaca belirtmiştik. Kur'ân-ı Kerîm, Hz. Peygamber'in (sas) görev, yetki ve bunların sınırlarını belirttiği gibi O'nun (sas) diğer hususiyetlerini de bize tanıtan en önemli kaynak ve en kapsamlı bilgi manzumesidir.

Ne yazık ki bugün İslâm dünyasında bazı insanların zihninde oluşan Peygamber kimliği ile Allah'ın (cc) vasfettiği Peygamber kimliği çok farklıdır. Bu farklılık, Hz. Peygamber'in (sas) doğru tanınmamasına sebep olduğu gibi; Kur'ân'ın, İslâm'ın, Din'in tamamının da yanlış anlaşılmasına sebep olmaktadır.

Vahyin müntesipleri olduğumuzu iddia eden bizler, nasıl her işimizde ona müracaat etmek zorundaysak, vahyin en büyük mürebbisi ve muallimi olan Hz. Peygamber'i (sas) de yine ona müracaat ederek tanımalıyız. Çünkü, Kur'ân ile Peygamber ayrılmaz iki kaynaktır. Kur'ân okunan

İbret Şahsiyetler

KÂRÛN

"Kârûn, Musa'nın kavminden idi de, onlara karşı azgınlık etmişti. Biz ona öyle hazineler vermiştik ki, anahtarlarını güçlü-kuvvetli bir topluluk zor taşırdı. Kavmi ona şöyle demişti: Şımarma! Bil ki Allah şımarıkları sevmez."

[Kasas 28/76]

Peygamber, Efendimiz (sas) ise yürüyen Kur'ân'dır. Kur'ân Efendimiz'in (sas) yazıya dönüşmüş hali, Efendimiz (sas), Kur'ân'ın insana dönüşmüş halidir. Kur'ân asıl, Efendimiz'in (sas) mirası olan sünnet, usûldür.

Bundan dolayı bize emanet edilen bu iki ağır, değerli, büyük emanetleri birbirinden ayırmadan anlamak zorundayız. Bunun için de en başta Hz. Peygamber'i (sas) insanlığa tanıtan en doğru kaynak olan ilahî kelâma müracaat etmeliyiz. Peki, İlahî vahiy içerisinde Efendimiz (sas) nasıl anlatılmaktadır? Vahiy O'nu (sas) âleme nasıl tanıtmaktadır? Şimdi vahyin nazarında Hz. Peygamber'in (sas) kimliğini kısaca tanımaya çalışalım.

1. O (sas), bir beşerdir [1]

Vahyin Hz. Peygamber'in (sas) kimliğine/özelliklerine dair ilk söyleyeceği söz budur. O da (sas) sizin, bizim gibi bir beşerdir. Kuru ekmek yiyen, acıkan, üzülen, sevinen, kızan, ağlayan, tepki gösteren, yorulan, uyuyan, rüya gören; yani aklınıza her ne geliyor ise insana/beşere has tüm bunları yapan bir beşerdir. Kur'ân-ı Kerîm'in, Hz. Peygamber'in (sas) kimliğine dair bu bilgiyi öncellemesi, her türlü zihnî ve kalbî kaymalara karşı alınmış bir önlem gibidir.

Ancak burada unutulmaması gereken bir nokta var ki Hz. Peygamber'in (sas) beşer olduğunu söylemek, asla bizleri O'nun (sas) değer ve kıymetini tam anlamıyla takdir edememeye götürmemesi gerekir. Evet, O (sas) bir beşerdir; ama O'nun (sas) beşeriliği taşların içerisinden bir taş olan yakut ve mercan gibi değerli bir beşeriliktir. O'nu (sas) kendi ile aynı

Kavramlar

- **Reca;** "beklenti içinde olmak, istekte bulunmak" anlamında, mastar olarak ise "ümit, emel, beklenti, istek" mamasına gelmektedir. Genellikle "kulun ilâhî rahmetin genişliğine bakması, rabbinin lütfunu kendine yakın hissetmesi, sonucun iyi olacağını düşünüp sevinmesi, celâli cemal gözüyle görmesi" olarak kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *reca* kelimesi geçmez.
- **Yeis;** "ümitsiz olma, ümit kesme" anlamındaki *yeis* (ye's) mastar olarak ise "ümitsizlik, bir beklentisi olmama durumu" genellikle, "kulun Allah'ın rahmet ve yardımından ümidini kesmesi" mânasında kullanılır. Kur'ân-ı Kerîm'de *yeis* kelimesi iki yerde geçmektedir.

"... Bugün kâfirler, sizin dininizden (onu yok etmekten) ümit kesmişlerdir. Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslâm'ı beğendim. Kim, gönülden günaha yönelmiş olmamak üzere açlık halinde dara düşerse (haram etlerden yiyebilir). Çünkü Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir."

[Mâide 5/3]

[1] Kehf 18/110; Fussilet 41/6.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim'in en fazla üzerinde durduğu konu tevhiddir. Allah'ın [cc] birliği konusu, hemen hemen tüm sûrelerin ortak mevzusudur.

seviyede görmek, kendileri ile aynı seviyede olduğunu söylemek, yakut ve mercanı taşa toprağa eşdeğer görmek gibidir.[2] Onlar nasıl aynı değerde değil ise Hz. Peygamber (sas) de elbette aynı değerde değildir.

İşte Kur'ân O'nun (sas) beşer kimliğini gündeme getirerek böylece doğru bir Peygamber tasavvuru oluşturmak istemektedir.

2. O (sas), Allah'ın nebisi ve resûlüdür [3]

İlahî kelâm onun bir beşer olduğunu belirttikten sonra Hz. Peygamber'in (sas) onlarca ayette Allah'ın (cc) nebisi ve resûlü olduğunu da bildirir. Nebi; kaynağı belli olan bir haberi ulaştıran, duyuran ve yayandır. Bu manada, Hz. Peygamber (sas) en büyük haberi *(Nebeü'n-Azim)*[4] insanlığa ulaştıran habercidir. Resûl ise; o haberi ulaştıran elçi, haberin anlaşılması için örneklik ve rehberlik yapan insandır. Bu manada, nebi, haberin öne çıktığı bir terim, resûl habercinin öne çıktığı bir terimdir. Yani, nübüvvet vahyin kendisine muhatap olanı; risalet, bu vahyi insanlara bildirme misyonuna işaret etmektedir. Birbiriyle bu

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Abdullah b. Ömer (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Allah Resûlü (sas) buyurdu ki: *"Kim sanki gözüyle kıyameti görmüş gibi olmak isterse, su sûreleri okusun: İze'ş-Şemsü küvviret (Tekvîr), İze's-Semâu'n fetarat (İnfitâr), İze's-Semâu'n-şakkat (İnşikak)."*

[Tirmizî, *Tefsirü'l-Kur'ân*, 73]

[2] Şu beyitte ifade edildiği gibidir:

مُحَمَّدُ بَشَرٌ لا كَالْبَشَرِ بَلْ هُوَ يَاقُوتٌ بَيْنَ الْحَجَرِ

"Muhammed bir beşerdir, sanma sıradan bir beşerdir!
Taşlar içerisinde yakut ne ise, O da ona bedeldir!" Şa'rânî, *Levâkıhu'l-Envâri'l-Kudsiyye*, II, 67.

[3] Ahzâb 33/40; Fetih 48/29.

[4] *"De ki: Bu (Kur'ân) büyük bir haberdir. Ama siz ondan yüz çeviriyorsunuz?"* Sâd 38/67,68.

kadar yakınlığı bulunan bu iki kelime birbirleri yerine de kullanılır. Bunun için *"her nebi resûldür"* denilir. Çünkü, vahiy alan her nebi, -buradaki vahiyden maksat ilahî kitap ve şeriattır.- onu iletmekle de mesuldür, dolayısı ile nebidir ve resûldür. *"Ama her resûl nebi değildir."* Çünkü elçi olabilmek için yeni bir kitaba ve şeriata ihtiyaç yoktur. Yeni bir şeriat ve bu şeriatın kitabı olmadan da elçilik/resûllük yapılabilir. Dolayısı ile Hz. Muhammed (sas) hem nebi hem resûl iken; Hz.Yûsuf, Hz. Süleyman, Hz. Şuayb ve Hz. Lut (hepsine selam olsun) sadece bir resûldür.

Bundan dolayı *"Hateme'n-nebiyyin/Nebilerin sonuncusu"* [5] ifadesi hiçbir zaman 'nebilerin sonuncusudur, ama resûllerin değil' diye anlaşılamaz. Nebi kelimesi resûlü de kapsadığı için bu kullanım: *"Nebi ve resûllerin sonuncusudur"*şeklinde anlaşılmalıdır.

3. O (sas), büyük bir ahlak üzeredir [6]

Sahâbe, Hz. Aişe validemize sorar: *"Peygamberimizin ahlakı nasıl idi?"*Der ki: *"Siz hiç Kur'ân okumuyor musunuz? O'nun (sas) ahlakı Kur'ân idi."* [7]

O'nun (sas) ahlakını Kur'ân inşa etmişti. Bunun içinde o övülmüş, sevilmiş, yüceltilmiş, yüce bir makama vardırılmıştı. Güzel ahlakı, iman ehli bir insanın olmazsa olmazı olarak kabul etmiş, bir ömür insanların bu ahlaka kavuşması için uğraşıp durmuştur. *"Ben güzel ahlakı tamamlamak ve göstermek için gönderildim"*[8] demiş ve bunun için varlığını ortaya koymuştu.

Ahlakı Kur'ân

Emanetler Ehline Verilmeli!

"Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne kadar güzel öğütler veriyor! Şüphesiz Allah her şeyi işitici, her şeyi görücüdür."

Nisâ 4/58

Davası Furkân

Ne Güzel Arkadaşlar!

"Kim Allah'a ve Resûl'e itaat ederse işte onlar, Allah'ın kendilerine lütuflarda bulunduğu peygamberler, sıddîklar, şehidler ve salih kişilerle beraberdir. Bunlar ne güzel arkadaştır! Bu lütuf Allah'tandır. Bilen olarak Allah yeter."

Nisâ 4/69, 70

[5] Ahzâb 33/40.
[6] Kalem 68/4.
[7] Müslim, *Salâti'l-Müsâfirîn,* 139; Nesâi, *Kıyâmü'l-Leyl,* 2.
[8] İmam Mâlik, *Muvatta, Hüsnü'l-Hulk,* 8; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* II, 381.

4. O (sas), en güzel örnektir [9]

Kur'ân-ı Kerîm, Hz. Peygamber (sas) için,*"Üsvetü'n-Hasene"* en güzel örnek, en ideal misal, en kâmil rehber, tabirini kullanır. O (sas), hayatın her alanının ve her anının tartışılmaz en güzel modelidir. Her alanda ideal bir hale sahip olmak isteyen, O'nun (sas) örnekliğine teslim olmalı, modelliğini kabul etmelidir. Çünkü, Hz. Peygamber (sas) en ideal baba, en ideal eş, en ideal dost-düşman, en ideal işçi-işveren, en ideal öğretmen-öğrenci, en ideal komutan-devlet başkanıdır. O (sas) hayatının her karesi ile bize bitmez tükenmez bir model olmuş ve her alanın en ideal şeklini ortaya koymuştur.

Kur'ân-ı Kerîm, Hz. Peygamber'in (sas) hususiyetlerine dair bu temel bilgileri ortaya koyduktan sonra, O'nun (sas) görevlerini, kendisiyle ilişkisine ait emirleri, Allah (cc) ile ilişkisine ait talimatları ve sosyal çevresi ile olan ilişkilerin sınırlarını birçok ayette belirtir. O'nun (sas) gönderiliş gayesini; kulluk, tebliğ, güzel örnek, dünya-ahiret dengesini sağlamak, itiraz kapılarını kapatmak olarak belirler.

Nûr Çeşmesi

Kur'ân, şu kitab-ı kebir-i kâinatın bir tercüme-i ezeliyesi ve âyât-ı tekvîniyeyi okuyan mütenevvi dillerinin tercüman-ı ebedîsi ve şu âlem-i gayb ve şehadet kitabının müfessiri ve zeminde ve gökte gizli esmâ-i İlâhiyenin mânevî hazinelerinin keşşafıdır.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler,* s. 491]

Yine Kur'ân, Hz. Peygamber'in (sas) özelliklerini 'rabbanilik, hasbilik, ihlas, güzel öğüt ve tevhide çağrı' diye tasnif ederken, O'nun (sas) sıfatlarını ise şöyle sayar: 'Sıdk/doğruluk, emanet, emniyet, tebliğ, fetanet ve ismet.'

Tüm bunlarla Kur'ân-ı Kerîm, muhatabının zihninde doğru/sahih bir peygamber portresi çizmek ister. Eğer Kur'ân her konuda olduğu gibi bu konuda da imdadımıza yetişmeseydi, bizler de sapar, O'na (sas) hakettiği değeri veremezdik. İlahî kelâm en küçük bir ayrıntıyı dahi ihmal etmeden Efendimiz'e (sas) ait bilgileri bize sunar ve zihnimizdeki *"Peygamber nasıl olmalı?"* sorusuna cevap verir. Kur'ân'ın bu bitimsiz hazinesinden doğru istifade edebilirsek, Hz. Peygamber'in (sas) kimliğine ait bu bilgilerle hayatımızda bize örneklik ve önderlik edecek birçok ilkeyi öğrenmiş oluruz.

[9] Ahzâb 33/28.

❁ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❁

• ***Kur'an ile Yapılan Latife***

Hz. Peygamber'in (sas) çok sevdiği ve değer verdiği halası Hz. Safiyye annemiz sık sık Efendimiz'i (sas) ziyaret ederdi. O ziyaretlerin birinde Hz. Safiyye annemiz, Efendimiz'e (sas) dedi ki: "Ya Resûlullah! Dua et de cennette seninle beraber olayım?" Efendimiz (sas) halasının bu talebine latife ile karşılık verdi. Dedi ki: *"İhtiyarlar cennete giremez ki?"* Hiç beklemediği böyle bir cevap karşısında Safiyye annemiz çok üzülür ve ağlamaya başlar. Bunun üzerine Efendimiz (sas) halasına der ki: *"Halacığım! Sen hiç Vâkıa Sûresi'ni okumuyor musun? Orada Rabbimiz demiyor mu: 'Biz o kadınları yeni bir yaratılışla yaratmış ve onları bakire yapmışızdır.'* [Vâkıa 56/35, 36] *Ben bu ayetten dolayı yaşlılar cennete giremez dedim. Çünkü o gün hepimiz gençler olarak cennete gireceğiz inşallah!"* Safiyye annemiz bu sözleri duyunca gülmeye, sevinmeye başladı. Bu rivayette de görüldüğü gibi Efendimiz (sas) halasına bir Kur'ân ayeti üzerinden latife yapıyor; ama latife bile olsa her zaman olduğu gibi hem doğruyu söylüyor hem de gözden kaçan bir hakikate dikkat çekiyordu. [Tirmizî, *eş-Şemâil,* 36; İbn Beşküvâl, *Ğavâmizü'l-Esmâi'l-Mübheme,* II, 854]

❁ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❁

• ***Siz Kimlerdensiniz?***

Kerbela'nın geride kalan tek erkek şahidi olan İmam Zeynelâbidîn (v. 94/712) her hali ile babası Hz. Hüseyin ve dedesi Hz. Ali'yi andırıyordu. O zorlu bela ve imtihanların ardından, Medine'de yaşayan İmam Zeynelâbidîn'i hergün onlarca heyet ziyarete geliyorlardı.

Kûfe eşrafından bir heyette Medine'ye İmam'ı ziyarete gelmişti. Söz dönüp, dolaşıp Hz. Ebû Bekir'e, Hz. Ömer'e ve Hz. Osman'a geldi. Irak'tan gelen heyet, bu adı geçen sahâbîlere ve ashâbın diğerleri hakkında özellikle Cemel'de, Sıffin'da Hz. Ali'nin karşısında yer alan Hz. Talha, Hz. Zübeyr gibi sahâbîler hakkında ileri-geri konuşmaya başladılar. İmam biraz bunları dinledi ve sonra onlara dedi ki: "Ey İnsanlar! Allah (cc) Kur'ân'da müminleri üç sınıfa ayırıyor.

Onlardan biri Efendimiz'e (sas) ilk iman eden muhacirlerdir. Onlar hakkında Rabbimiz, Haşr Sûresi'nin 8. ayetinde övgü ile bahsediyor. Sizin kötülediğiniz isimler onlardandır; siz ise onlardan değilsiniz. Kur'ân'ın andığı ikinci sınıf ensârdır. Rabbimiz onları da Haşr Sûresi 9. ayetinde övüyor, evlerini, mallarını muhacir kardeşleri ile paylaşmalarını takdir ediyor. Sizin kötülediğiniz isimler onlardandır; siz ise onlardan değilsiniz. Haşr Sûresi 10. ayette ise Rabbimiz üçüncü sınıfı anlatıyor. Buyuruyor ki: *"Onlardan sonra gelenler şöyle derler: 'Ey Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman eden kardeşlerimizi bağışla! İman eden kardeşlerimize karşı kalplerimizde kin bırakma! Şüphesiz sen raûf ve rahimsin."*

Bu üçüncü sınıf, kendilerinden önce iman eden kardeşlerini hayırlarla yâd edenlerdir. Bakıyorum, siz kendilerinden önce gelen iman kardeşlerini hayırla yâd eden müminlerden de değilsiniz? Allah aşkına söyleyin siz kimlerdensiniz?" [İbn Kesîr, *el-Bidâye*, IX, 107]

"Evvelâ Kur'ân'a hürmet edilmelidir. Kur'ân kendisinin ancak lafzını koyun gibi gözlerini yumarak dinlemekten hoşlananların heveslendikleri her yerde, saygılı saygısız her vesileyle, boş vakitleri dolduran bir eğlencelik halinde, ses güzelliği için okunarak iptizale uğratılmamalı veya esnafı tarafından baremli ücretler karşılığında satılmamalıdır. Kutsal Kitab'ın ruhu ve mânâsı üzerinde durmak asıl ibadettir. Ama bir dükkâna veya bir daireye, hatta bir kahveye girip çıkıldığı gibi camiye de öylece, girip çıkan bir cemaatta hürmet mi aranır? Bizzat ibadette, ezanda ve duada bütün hörmeti kahredici sesler, mabedi çınlatırken, Allah'ın huzuruna hürmet mi kalır? Mabetteki hürmet, Allah evinin yapısında bulunduğu gibi sesledir, bakıştadır, duruştadır, sonunda kalbe siner. Böylece namaz en muhteşem ve muhterem hürmet talimidir. Bir ferdi. Bir olan Allah'ın huzuruna yükselten hürmet mirasıdır."

(Nuretin Topçu)

KUR'ÂN

Kâinat Kitabının En Kapsamlı Tercümesidir

Kur'ân İklimi

﴿اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ﴾

"Bakmazlar mı üstlerindeki göğü nasıl yapmışız ve onu nasıl süslemişiz? Ve onda hiçbir çatlak ve eksiklik bırakmamışız, yeryüzünü döşemiş ve ona sabit dağlar koymuşuz. Orada her cins güzel bitki yetiştirmişiz."

[Kaf Sûresi, 50/6,7]

Nebevî Seda

عَنْ أَبِي مُوسَى، عَنِ النَّبِيِّ صلّى اللّه عليه وسلّم قَالَ مَثَلُ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَالأُتْرُجَّةِ طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَرِيحُهَا طَيِّبٌ وَالَّذِي لاَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَالتَّمْرَةِ طَعْمُهَا طَيِّبٌ وَلاَ رِيحَ لَهَا، وَمَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الرَّيْحَانَةِ رِيحُهَا طَيِّبٌ وَطَعْمُهَا مُرٌّ، وَمَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي لاَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ طَعْمُهَا مُرٌّ وَلاَ رِيحَ لَهَا

Ebû Musa el-Eş'ârî (ra) rivayet ediyor, diyor ki: Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Kur'ân okuyan mü'min kimsenin benzeri, tadı güzel, kokusu güzel turunç -portakal- meyvesi gibidir. Kur'ân okumayan mü'minin benzeri, tadı güzel ve fakat kokusu olmayan hurma gibidir. Kur'ân okuyan fâcir kimsenin benzeri, kokusu güzel, tadı acı reyhâne otu gibidir. Kur'ân okumayan fâcir kişinin benzeri ise tadı acı, kokusu olmayan Ebû Cehil karpuzu gibidir."*

[Buhârî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 17]

14. Ders

KUR'ÂN
Kitabının En Kapsamlı Tercümesidir

Kur'ân-ı Kerîm, şu büyük kâinat kitabının ezelî bir tercümesidir. Kâinattaki tekvini ayetlerin yani bütün varlıkların, türlü türlü dillerinin ebedî tercümanıdır. Şehadet ve gayb âleminin (görünen ve görünmeyen âlemin) müfessiridir. Yerde ve gökte tecelli eden Allah'ın (cc) isimlerinin manevi hazinelerinin keşşafıdır.[1]

Kur'ân'ın ilk emri *'ikra'* yani *'oku'* idi. Peygamber kendisine *"Oku!"* diyen Cebrail'e (as) *"Ne okuyayım?"* demişti. Cebrail (as) ise âdeta: *"Allah adı ile her şeyi"* diye cevap vermişti. O günden bugüne, bugünden son güne Kur'ân'a muhatap olan insan, Allah'ın (cc) adı ile her şeyi okumakla mükelleftir. Bu her şeyi dört başlık altında toplayabiliriz.

Örnek Şahsiyetler

HZ. MÛSÂ (as)

"(Allah) Ey Mûsâ! dedi, ben risaletlerimle (sana verdiğim görevlerle) ve sözlerimle seni insanların başına seçtim. Sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol. Nasihat ve her şeyin açıklamasına dair ne varsa hepsini Mûsâ için levhalarda yazdık. (Ve dedik ki): Bunları kuvvetle tut, kavmine de onun en güzelini almalarını emret. Yakında size, yoldan çıkmışların yurdunu göstereceğim."

[A'râf 7/144, 145]

İbret Şahsiyetler

FİRAVÛN

"Firavûn ve kavminin kendilerine işkence etmesinden korkuya düştükleri için kavminden bir grup gençten başka kimse Mûsâ'ya iman etmedi. Çünkü Firavûn yeryüzünde ululuk taslayan (bir diktatör) ve haddi aşanlardan idi."

[Yûnus 10/83]

[1] Bediüzzaman Said Nursî, *İşârâtü'l-İ'câz*, s. 9.

1. Kur'ân'ı Kerîm *(Ayetü'l-Mestûra)*
2. Kâinat *(Ayetü't-Tekvîn)*
3. İnsan *(Ayetü'l-Enfüs)*
4. Zaman *(Ayetü'l-Hâdisât)*

Bu 4 kitaba ait bilgiler, okumada izlenecek yöntem, okumadan nasıl istifade edileceği yine Kur'ân içerisinde, muhataba bildirilir. Bunun için Kur'ân-ı Kerîm, kâinat kitabının en doğru ve en kapsamlı bir tercümesidir. Bu tercüme-i ilahîyede Allah (cc) bizlere kâinata ait bilgiler sunar. Bizim dikkatlerimizi her gün gördüğümüz müşahade ettiğimiz ve bizim için sıradan olaylar haline gelen konulara çeker. 'Her gün şaşmadan doğan güneşe ve batışına, birbirlerini kovalayan gündüz ve geceye, yağmurdaki ölçüye, dağlardaki ihtişama, gök gürlemesine, denizlere, yediğin binbir yiyeceğe ve daha binlerce şeye…' bakın! Bunca şeyi var eden kim? Kim bu kadar çeşidi, bu denli nizam ve intizam ile verebilir?

Oku! Bunların hepsini ve bu okudukların. seni hayran bıraksın bu koca kâinat kitabının eşsiz yaratılışına! Doğru okumak seni Allah'a, (cc) tevhide ulaştırsın ve dilinden şu kelimeler dökülsün:

رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

"Rabbena ma halekta haza batilen, sübhaneke fe kına azabe'n-nâr/Rabbimiz sen bunların hiçbirini iş olsun diye boşuna yaratmadın. Biz seni tesbih ederiz. Bizleri cehennem azabından koru." [2]

Kâinatın koca bir kitap olduğunu bilen ve bu kitabın okuma yönteminin ya da tercümesinin Kur'ân'da olduğunu öğrenen insan, bu iki kitabı öğrenme yolunda çaba harcamaya başlayacaktır.

Kavramlar

- **Sıdk;** "hakikati konuşmak, gerçeğe uygun bilgi vermek, dürüst ve güvenilir olmak, vaadine sadâkat göstermek" anlamında, mastar olarak ise; "hakikati ifade eden, gerçeğe uygun olan söz, doğruluk, dürüstlük, güvenilirlik" anlamında isim olarak kullanılır. Genellikle "niyette dürüstlük, söz ve davranışların doğru ve gerçeğe uygun olması" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *sıdk* kelimesi 10 yerde geçmektedir.

- **Kizb;** "yalan konuşmak, gerçeğe uygun bilgi vermemek, inkâr etmek" şeklinde mastar ve genel olarak "bilerek yahut bilmeyerek bir şey veya olay hakkında olduğundan farklı haber vermek" mânasında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *kizb* kelimesi geçmemesine rağmen el-kezibe kelimesi 18 kere geçmektedir.

"Kim, Allah'a karşı yalan uyduran ve kendisine geldiğinde, doğruyu (Kur'an'ı) yalanlayandan daha zalimdir? Cehennemde kâfirler için kalacak bir yer mi yok!?"

[Zümer 39/32]

[2] Âl-i İmrân 3/191.

Kur'ân'ın rehberliğinde, koca kâinat kitabı içerisinde yolculuğa çıkacak, karşılaştığı her şeyi bir ayet, bir işaret olarak algılayacak, etrafındaki her bir şeyi Kur'ân'dan bir ayet okuyormuşçasına dikkatli okuyacaktır. Böyle bir okuma sahibine engin bir ufuk, tarifsiz bir lezzet, eşi olmayan bir kalp safveti kazandıracaktır.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim'in tevhid bahsinden sonra en fazla değindiği konu tarih konusudur. Kur'ân-ı Kerim, 3180 ayette doğrudan tarihi malumatlara yer vermektedir.

Bunun en büyük delili, Kur'ân'ın ilk ve en değerli muhatabı olan Efendimiz'dir. O'nun (sas) kâinat kitabı ile kurduğu ilişki, nasıl her şeyi bir ayet olarak algıladığının en büyük kanıtıdır.

Mesela, Efendimiz (sas) Medine'de yağmur yağdığı bir günde, herkes yağmurdan kaçarken cellabesini/cübbesini yağmura tutarak o ayete şahitlik eder. Sahâbe, Resûlullah'ın (sas) neden böyle yaptığını sorduğunda, gelen cevap şu olur: *"O'nun ahdi benimkinden daha taze!"* [3]

Yine O (sas), Uhud dağına bakar ve derdi ki: *"Muhakkak ki Uhud bir dağdır, biz onu severiz, o da bizi sever."* [4]

Hz. Peygamber'e (sas) böyle bir bilinci kazandıran hiç şüphesiz Kur'ân'dı. Kâinat kitabının en kapsamlı tercümesi olan Kur'ân, muhatabında, etrafında

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Abdullah b. Mes'ûd (ra) rivayet ediyor, diyor ki: Allah Resûlü (sas) buyurdu ki: "Her peygamberin, peygamberlerden bir dostu vardır. Benim dostum, babam ve Rabbimin dostu olan İbrâhim'dir. Sonra şu ayeti (Âl-i İmrân 3/68) okudu: "Doğrusu İbrahim'e en yakın olanlar, ona uyanlar ile bu Peygamber (Muhammed) ve inananlardır. Allah mü'minlerin dostudur."

[Tirmizî, *Tefsirü'l-Kur'ân*, 4]

[3] Buhârî, *el-Edebü'l-Müfred,* s. 259.
[4] Buhârî, *Zekât,* 54.

Ahlakı Kur'ân

Kardeş Olunuz!

"Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı yapışın; parçalanmayın. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın! Hani siz birbirinize düşman kişiler idiniz de O, gönüllerinizi birleştirmişti ve O'nun nimeti sayesinde kardeş kimseler olmuştunuz. Yine siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken oradan da sizi O kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle açıklar ki doğru yolu bulasınız."

Âl-i İmrân 3/103

olup biteni okuyabilecek bir bilincin yerleşmesini sağlamaktadır. Çünkü yüzlerce ayet muhatabın bakışını kâinat kitabına çevirir. Mesela, Bakara Sûresi'nde geçen şu ayet gibi:

"Şüphesiz göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ile gündüzün peşi sıra gelmesinde, insanlara fayda veren şeylerle yüklü olarak denizde yüzüp giden gemilerde, Allah'ın gökten indirip de ölü toprağı canlandırdığı suda, yeryüzünde her çeşit canlıyı yaymasında, rüzgârları ve yer ile gök arasında emre hazır bekleyen bulutları yönlendirmesinde, düşünen insanlar için birçok ayetler vardır." [5]

Davası Furkân

Uyma! Uydur!

"(Sana şu talîmatı verdik): Aralarında Allah'ın indirdiği ile hükmet ve onların arzularına uyma! Allah'ın sana indirdiği hükümlerin bir kısmından seni saptırmamalarına dikkat et. Eğer (hükümden) yüz çevirirlerse bil ki (bununla) Allah ancak, günahlarının bir kısmını onların başına belâ etmek ister. İnsanların birçoğu da zaten yoldan çıkmışlardır."

Mâide 5/49

Bu ayetlerin tamamı okunmayı beklemektedirler. Kur'ân'dan alınan ilham ile kâinat kitabının ayetleri arasında dolaşan insan, çok basit gibi gözüken nice şeylerde birçok hikmetin varlığını farkedecektir. İnsan okudukça hayran olacak, hayranlığı arttıkça da, Allah'ın (cc) yolunda olma yollarını arayacaktır. Böyle bir netice ise; zaten iki kitabın da muhatabında uyandırmak istediği şeydir.

Nûr Çeşmesi

Kur'ân, sutûr-u hâdisâtın altında muzmer hakaikin miftahı ve âlem-i şehadette âlem-i gaybın lisanı ve şu âlem-i şehadet perdesi arkasında olan âlem-i gayb cihetinden gelen iltifâtât-ı ebediye-i Rahmâniye ve hitâbât-ı ezeliye-i Sübhâniyenin hazinesidir.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler,* s. 491]

[5] Bakara 2/164.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***Kalbin Ne Diyordu?***

Nübüvvetin ilk yıllarında İslam adına en büyük bedelleri ödeyen aile hiç şüphesiz Yâsir ailesi idi. O ailenin oğlu olan Ammâr b. Yâsir, her gün biraz daha şiddeti artan işkenceler altında dayanmaya çalışıyordu. Gözlerin önünde yaşlı babası ve annesine Ebû Cehil neler neler yapmıştı. İşkencelerin en ağırı, en dayanılmazı neydi biliyor musunuz? İnsanın gözü önünde sevdiklerine işkence yapılmasıydı. İşte Ammâr gözlerinin önünde annesine ve babasına hatta kardeşi Abdullah'a yapılan işkencelere şahit oluyordu.

Bir gün öyle bir hale geldi ki artık dayanamadı ve müşriklerin memnun olacağı bazı sözleri söyledi. Lat'ı, Uzza'yı övdü, Efendimiz'e (sas) karşı kötü sözler söyledi. Müşrikler bundan memnun olmuşlardı. Bunun üzerine onu serbest bırakmışlardı. Ammâr anında gözyaşları içerisinde Efendimiz'e (sas) gelmiş: "Ya Resûlullah! Ben çok büyük bir suç işledim. Onları memnun edecek sözler söyledim. Rabbimi ve seni hoşnut etmeyecek sözler söyledim" demişti. Efendimiz (sas) mübarek elleri ile Ammâr'ın gözyaşlarını silmiş, başını göğsüne doğru yaklaştırmış: *"Sen o sözleri söylerken kalbin ne diyordu"* diye sormuştu. Ammâr: "Ya Resûlullah! Vallahi kalbim iman ile doluydu" demişti. Efendimiz (sas) bu cevap karşısında memnun olmuş: *"Sen söylediklerinden mesul değilsin, aynı işkenceleri bir daha görsen, yine aynı sözleri söyleyip, onların baskılarından kurtulabilirsin"* demişti. [İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 284]

Efendimiz (sas) Ammâr'a bu sözleri söyledikten sonra Nahl Sûresi'nin 106. Ayeti nazil olmuştu. Bu ayette Rabbimiz diyordu ki: *"Kalbi iman ile dolu olmasına rağmen işkencelerle inkâra zorlanan kişi müstesna, iman ettikten sonra her kim Allah'ı inkâr ederse, kalbini inkâra açarsa, o Allah'ın gazabını hak etmiştir. Onlar için büyük bir azab vardır."* [Nahl 16/106]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Allah'ın (cc) Rahmeti Olmasa Kurtuluş Mümkün mü?***

Hayatını hep Kur'ân üzere yaşayan İmam Zeynelâbidîn (v. 94/712) birgün şöyle diyecekti: *"Doğudakilerin ve batıdakilerin hepsi ölse, dünyada canlı namına hiçbir şey kalmasa, yanımda Kur'an olduktan sonra ben asla yalnızlık hissetmem!"*

Bu sözün onun hayatında nasıl yer ettiğini meşhur âlim Tâvûs b. Keysân (v.106/725) bize naklediyor: "İmam Zeynelâbidîn'i Kâbe'nin avlusunda gördüm. Başına çok büyük bir musibet gelmiş gibi feryat, figan içerisinde dua ediyordu. Duasını bitirmesini bekledim, bitirince hemen yanına vardım. Dedim ki: *"Ey Resûlullah'ın torunu! Seni o halde gördüm. Hâlbuki senin, korkudan emin olacağın üç faziletin var. Bu faziletlerden bir tanesi kimde olsa, o bambaşka bir halde olur, ama sen bu haldesin!"*

İmam Zeynelâbidîn bana o faziletlerin neler olduğunu sordu. Bende dedim ki: *"Bunlardan birisi; senin Resûlullah'ın (sas) torunu olmandır. İkincisi; dedenin sana şefaat edecek olmasıdır. Üçüncüsü ise Allah'ın rahmetidir."* Bu sözlerim üzerine İmam Zeynelâbidîn dedi ki: "Ey Tavus! Resûlullah'ın (sas) soyundan olmam, Aziz ve Celîl olan Allah'ın şu sözünü duyduktan sonra beni emin kılmaz: "Sûra üflendiği zaman, o gün artık aralarındaki akrabalık bağlarının hiçbiri vermez. O gün hiç kimse birbirini arayıp, sormaz!" [Mü'minûn 23/101] Dedemin bana şefaatine gelince, Allah'ın (cc) şu sözü ne yücedir: *"Onlar, Allah'ın hoşnut olduğu kimseden başkasına şefaat edemezler."* [Enbiyâ 21/28] Allah Teâlâ'nın rahmetine gelince, O (cc) şöyle [A'raf 7/56] buyurmaktadır. *"Muhakkak ki Allah'ın rahmeti iyilik edenlere çok yakındır."* [el-Ebşihî, *el-Mustatraf fî külli fenn mustazraf,* I, 141]

"İnsanlık tarihinde hiçbir topluluk tarafından hiçbir kitaba Ümmet-i Muhammed'in Kur'ân-ı Kerîm'e gösterildiğinden daha fazla itina gösterilmiş değildir. Bu ümmet, İslam güneşinin doğduğu günden itibaren asırlar boyunca Kur'ân-ı Kerîm ile uzaktan yakından ilgisi bulunan her şeyi hıfz, mütalaa ve tedvin konularında diğer ümmetleri geride bırakmıştır."

(Zahid el-Kevserî)

15. Ders

KUR'ÂN

Muhatabından Karşılık Görmek İsteyen Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿اَللّٰهُ نَزَّلَ اَحْسَنَ الحَدِيثِ كِتَاباً مُتَشَابِهاً مَثَانِيَ
تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ
وَقُلُوبُهُمْ اِلٰى ذِكْرِ اللّٰهِ ذٰلِكَ هُدَى اللّٰهِ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَآءُ وَمَنْ
يُضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ﴾

"Allah sözün en güzelini, birbiriyle uyumlu ve bıkılmadan tekrar tekrar okunan bir kitap olarak indirdi. Rablerinden korkanların, bu Kitab'ın etkisinden tüyleri ürperir, derken hem bedenleri ve hem de gönülleri Allah'ın zikrine ısınıp yumuşar. İşte bu Kitap, Allah'ın, dilediğini kendisiyle doğru yola ilettiği hidayet rehberidir. Allah kimi de saptırırsa artık ona yol gösteren olmaz."

[Zümer Sûresi, 39/23]

Nebevî Seda

عَـنْ أَبِي مَسْـعُودٍ ـ رضـى اللّه عنه ـ قَالَ قَـالَ النَّبِيُّ
صلّـى اللّه عليه وسـلّم مَنْ قَـرَأَ بِالآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُـورَةِ
الْبَقَرَةِ فِـي لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ

Ebû Mes'ûd (ra) (Ukbe b. Amr b. Sa'lebe el-Bedrî) rivayet ediyor, diyor ki: Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Her kim bir gecede Bakara Sûresi'nin sonundan iki âyeti okursa, artık ona o gece (hem belalardan korunma, hem sevap kazanma konusunda) kifayet eder."*

[Buhârî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 10]

KUR'ÂN
Muhatabından Karşılık Görmek İsteyen Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. HÂRÛN (as)

"(Mûsâ dedi ki) Kardeşim Hârûn'un dili benimkinden daha düzgündür. Onu, beni destekleyen bir yardımcı olarak benimle gönder, çünkü beni yalanlamalarından korkarım! Allah buyurdu: Seni kardeşinle destekleyeceğiz ve size öyle bir kudret vereceğiz ki, ayetlerimiz (mucize yardımlarımız) sayesinde onlar size erişemeyecekler. Siz ve size tâbi olanlar üstün geleceksiniz."

[Kasas 28/34,35]

İlahî kelâmın muhatabında uyandırmaya çalıştığı etki birkaç şeyle sınırlandırılmayacak kadar geniştir. O, muhatabının her şeyini etki altına almak istemektedir. Bunun içinde ayetleri okununca karşısında akleden bir kalp, ürperen bir yürek, yaşaran bir göz, teslim olan bir beden görmek istemektedir. Çünkü, okunan ayetler sıradan cümleler değil, Allah'ın (cc) kelâmıdır, Sözün özü, sözün en güzeli ve en etkileyicisidir. Eğer o ayetler taşa okunsaydı, taşlar haşyetinden parçalanır, dağlara okunsaydı dağlar yerinden oynardı. Dağı, taşı, toprağı yerinden oynatan bu ayetler, canlı ve şuur sahibi insanı yerinde durdurabilir mi?

Vahye muhatap olan insan eğer canlı ise, yani akleden bir kalp taşıyor ise, o da harekete geçecektir. Yok eğer canlı değil de ölmüş ise, tabii ki hiçbir tepki vermeyecektir. Bunun için Efendimiz (sas) Allah'a (cc) şu şekilde sığınır, O'ndan (cc) yardım talep ederdi: *"Allah'ım! Haşyet duymayan kalpten, kabul olmayan duadan, yaşarmayan gözden, doymak bilmeyen nefisten, fayda vermeyen ilim-*

den sana sığınırım." [1] Bu nebevî duada sayılanlar sığınılması gereken durumlardır.

Bir kalp ki haşyet duymuyor, ayetler karşısında düşünüp akletmiyor, bir yürek ki ürpermiyor; cehennemden bahsedildiğinde sıkılıp daralmıyor, cennetten bahsedilince serinleyip ferahlamıyor, bir göz ki bazen sevinçten, bazen hüzünden ve kederden yaşarmıyor, bir beden ki tüm bunlardan etkilenip tepki vermiyor ise insan halen yaşadığını iddia edebilir mi? Canlı olmanın ilk şartı dışardan duyduklarına veya hissettiklerine tepki/karşılık vermesidir. Vahiy karşısında duran muhatabın canlılığını da işte yukarıda sayılan tepkilerin varlığı ile anlaşılabilir.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim'in en çok değindiği mevzulardan birisi de ahlaktır. Doğrudan ahlakî mesajları taşıyan 3194 ayete Kur'ân yer vermektedir.

Kur'ân-ı Kerîm, kendisine muhatap olanların karşılık vermelerinin önemini şöyle anlatır: *"Resûle indirileni duydukları zaman, hakikate olan tanışıklıklarından dolayı gözlerinden yaşlar boşandığını görürsün. Onlar gözlerinde yaş şöyle derler: Ey Rabbimiz! Bizleri de hakka şahit olanlardan yaz!"* [2]

SÂMİRÎ

İbret Şahsiyetler

"Mûsâ: 'Ya senin zorun nedir, ey Sâmirî?' dedi. O da: 'Ben, onların görmediklerini gördüm. Zira, o elçinin izinden bir avuç (toprak) alıp onu (erimiş mücevheratın içine) attım. Bunu böyle nefsim bana hoş gösterdi!' dedi. Mûsâ: 'Defol!' dedi, artık hayatın boyunca sen: 'Bana dokunmayın!' diyeceksin. Ayrıca senin için, kurtulamayacağın bir ceza günü var. Tapmakta olduğun ilâhına da bak! Yemin ederim, biz onu yakacağız; sonra da onu parça parça edip denize savuracağız!"

[Tâhâ 20/95-97]

[1] Tirmizî, *Daavât,* 69; Nesâî, *İstiâze,* 254.
[2] Mâide 5/83.

Kavramlar

- **İzzet;** "güçlü ve üstün olmak, galip gelmek, saygın olmak" anlamındadır. Genel manada ise "kişinin bedensel, psikolojik, ekonomik, sosyal statü vb. yönlerden güçlü, etkin ve saygın olması, baskı altına alınamaz bir konumda bulunması" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de izzet kelimesi on yerde geçmektedir.

- **Zillet;** "zayıf, âciz ve itibarsız olmak, aşağılanmak, yenik düşüp boyun eğmek" şeklinde mastar olarak, genel manada ise "bedensel, psikolojik, ekonomik, sosyal statü vb. yönlerden zayıflığı ve etkisizliği" ifade etmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de zillet kelimesi yedi yerde geçmektedir.

"(Resûlüm!) De ki: Ey mülkün gerçek sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin ve mülkü dilediğinden geri alırsın. Dilediğini yüceltir, dilediğini de alçaltırsın. Her türlü iyilik senin elindedir. Gerçekten sen her şeye kadirsin."

[Âl-i İmrân 3/26]

İşte bu hakikatlerden dolayı Kur'ân-ı Kerîm, bir roman gibi okunmasını, bir kaside gibi dinlenmesini, bir elmas gibi saklanmasını, bir süs eşyası gibi korunmasını istemez. O muhatabının karşılık vermesini bekler. Bu sıradan bir karşılık da olmamalı, muhatabın hayatının tamamını etkileyecek, tamamına hakim olabilecek bir tepki olmalıdır.

Onlarca ayet: *"Efela ya'kilun"* diyerek muhataplarından akleden bir kalp beklemektedir. Kalbin akletmesi; düşünmek, anlamak ve kavramak ile mümkündür. Eğer kalp bunu yerine getirirse, yüreği zorlayacak insanın içerisinde bir ürperti oluşturacaktır. Buna ister vicdan deyin ister başka bir şey deyin fark etmez. Önemli olan akleden kalbin yüreğe verdiği ürpertidir. Bu ürperti haşyet ve havfdır yani saygı ve korkudur. Neyin korkusudur bu? *"Allah'ım! Azabından korkar rahmetini umarım, hoşnutsuzluğundan endişe eder, rızanı beklerim. Seni kendime küstürmekten korkar, mağfiretini isterim!"* diyebilmenin ve bu taleplere Allah'ın (cc) nasıl cevap vereceğinin beklentisinin korkusudur.

İşte bu endişe göze yaş olarak yansır, O'nu (cc) her hissedişte, her anışta, O'nun (cc) kelâmını her okuyuşta, ayetlerine her muhatap oluşta kalp ve yüreğin zorlaması

Nûr Çeşmesi

Kur'ân şu İslâmiyet âlem-i mânevîsinin güneşi, temeli, hendesesi ve avâlim-i uhreviyenin mukaddes haritası ve Zât ve sıfât ve esmâ ve şuûn-u ilâhiyenin kavl-i şârihi, tefsir-i vâzıhı, burhan-ı kâtı'ı, tercüman-ı sâtıı ve şu âlem-i insaniyetin mürebbisidir.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler,* s. 491]

Ahlakı Kur'ân

İmanın Elbisesi: Vakar

"Rahmân'ın (has) kulları onlardır ki, yeryüzünde büyük bir vakar ile yürürler ve kendini bilmez kimseler onlara laf attığında (incitmeksizin) 'Selam!' der, işlerine bakarlar."

Furkân 25/63

ile gözlerden yaşlar boşanır. *"Gözyaşı Allah'ın bir rahmetidir, onu sevdiği kulunun yüreğine koyar."* [3] diyen Nebi'nin (sas) sözünü hatırlar, bir göz ki Allah (cc) için ağlamaz ne değeri var ki diyerek, kendisine sunulan rahmeti Rahim-i Rahman'ın yoluna harcar.

Tüm bunlar yani kalp, yürek, gözyaşı muhatabın bedenini de zorlar, onun da karşılık verip teslim olmasını sağlar. Bedenin teslimiyeti ikrar eden bir dili, amel eden bir hayatı kazandırır. İşte o zaman insan her haliyle vahyin insanı olur. Zaten vahyin istediği de bu değil midir?

Davası Furkân

Cennet Ucuz mu?

"(Ey iman edenler!) Yoksa siz, sizden önce gelip geçenlerin başına gelenler size de gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Yoksulluk ve sıkıntı onlara öylesine dokunmuş ve öyle sarsılmışlardı ki, nihayet Peygamber ve beraberindeki müminler: 'Allah'ın yardımı ne zaman!' dediler. Bilesiniz ki Allah'ın yardımı yakındır."

Bakara 2/214

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Enes b. Mâlik (ra) rivayet ediyor: *"Allah şüphesiz (kullarına) zerre kadar zulmetmez. Eğer bir iyilik olursa, onun karşılığını kat kat verir…"* [Nisâ 4/40] Allah Resûlü (sas) bu ayeti şöyle tefsir etmiştir: "Allah mü'minin yaptığı iyiliğin karşılığını vermemek hususunda ona asla zulmetmez. Eğer bir iyilik yapmışsa mutlaka dünyada da ahirette de onun karşılığını verir. Kâfire gelince, dünyada yapmış olduğu iyiliğin karşılığını dünyada verir, ama o iyiliğine karşılık ahirette hiçbir şey alamaz."

[Müslim, *Sıfâtu'l-Münâfıkîn*, 56]

[3] Buhârî, *Cenâiz*, 43; Müslim, *Kitabü'l-Fezâil*, 15.

✦ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ✦

• ***Kur'ân Sizin İçin Bir Ecirdir, Şereftir, Azıktır***

Hz. Ömer (ra) hilafet günlerinde Irak bölgesinde olan Ebû Musa el-Eş'arî'ye (ra): "Kur'ân okuyucularının isimlerini bana yazın ki, ben onları şeref ve maaş hususunda yükselteyim. Onları etrafa göndereyim ki halka Kur'ân öğretsinler" diye bir mektup yazdı. Ebu Musa el-Eş'arî, Hz. Ömer'e: "Benim yanımda Kur'ân okuyucularının sayısı üçyüz küsür kişidir" diye cevap yazdı. Bunun üzerine Hz. Ömer onlara şu mektubu yazdı: *"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla! Allah'ın kulu Ömer'den, Allah'ın kulu Abdullah b. Kays'a ve beraberinde bulunan Kur'ân hafızlarına! Selam sizin üzerinize olsun. Kesinlikle bu Kur'ân sizin için bir ecirdir, şereftir, azıktır. Ona tâbi olunuz. Sakın o sizi kovalamasın. Çünkü Kur'ân kimi kovalarsa, onu yüz üstü cehenneme atar. Kim Kur'ân'a tabi olursa, Kur'ân onu Firdevs cennetlerine götürür. Yapabilirseniz sizin için Kur'ân şefaatçi olacaktır. Sakın Kur'ân sizin hasmınız olmasın. Kur'ân kime şefaat ederse, o cennete girer, kime hasım olursa, o da cehenneme girer. Biliniz ki bu Kur'ân hidayetin kaynağıdır, ilmin çiçeğidir ve Allah katından en son gelen ilahi kitaptır. Allah, onunla kör gözleri, sağır kulakları, kapalı kalpleri açtı. Biliniz ki kul geceleyin kalkar, dişlerini misvaklar, abdestini alır, sonra tekbir getirir ve Kur'ân okursa, Allah'ın meleği ağzını o kulun ağzı üzerine koyar ve ona: "Oku! Oku! Temiz ve güzel kokan ağzınla oku! Sana mübarek olsun!" der. Kesinlikle namazda Kur'ân okumak, korunmuş bir hazinedir. Kurulmuş bir hayır ve bereket sofrasıdır. Öyleyse bunu elde etmek için gücünüz yettiği kadar çalışın. Çünkü namaz, zulmet perdelerini yırtan bir nurdur. Zekât yol gösteren bir rehberdir. Oruç, kötülüklerden koruyan bir kalkandır. Sabır ferahlatan ışıktır. Kur'ân ise, ya lehinize veya aleyhinize şahittir. O halde Kur'ân'a saygı gösterin, onu küçük görmeyin. Allah Teâlâ, Kur'ân'a saygı gösterenlere şeref verir. Onu hafife alanları alçaltır. Biliniz ki, Kur'ân'ı ezberleyen ve onun emirlerini yerine getiren kimsenin duası Allah katında muhakkak kabul edilir. Allah dilerse ona dünyada, dilerse ahirette verir. Şunu unutmayın ki, Allah katındaki nimetler, Allah'a inanarak tevekkül edenler için dünya menfaatlerinden daha üstün ve süreklidir."* [Ali el-Müttakî, *Kenzü'l-Ummâl,* I, 117; Yusuf Kandehlevî, *Hayâtü's-Sahâbe,* IV, 1584, 1585]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

- ***Kitab'a Hakkı İle Teslim Olmak***

İmam Zeynelâbidîn (v. 94/712) Kur'ân-ı Kerîm'i hatmettikten sonra şöyle bir dua yapardı: "Allah'ım! Sen beni Kitabı'nı hatmetmeye muvaffak eyledin. Öyle bir kitap ki onu, bir nur olarak indirdin; daha önce indirmiş olduğun kitapların koruyucusu/ denetleyicisi, açıkladığın tüm sözlerin en üstünü kıldın. Onu, helalini ve haramını birbirinden ayıran Furkân; hükmünle belirlenen yasalarını açıklayan Kur'ân, kulların için açıkladığın Kitap ve peygamberin Muhammed'e (sas) indirdiğin vahiy kıldın. Onu; uyanlarını sapıklık ve cehalet karanlıklarından kurtaran ve hidâyete vesile olan nûr, doğrulayarak ona kulak verenler için şifa, açıklaması asla haktan sapmayan adalet ölçüsü, şahitlerin için delileri sönmeyen hidâyet nûru, yolunu izleyenleri sapmadan koruyan ve sağlam kulpuna sarılanları helak olmaktan kurtaran kurtuluş bayrağı kıldın.

Allah'ım! Onu tilavet etmeye bizi muvaffak ettiğin, güzel ibarelerini söyleyebilmek için dilimizin düğümlerini çözdüğün gibi, bizi ona hakkıyla riayet eden, muhkem ayetlerine teslimiyet bağıyla boyun eğen, müteşabih ayetleriyle açık delillerine ikrar edenlerden kıl!

Allah'ım! Sen onu mücmel olarak peygamberin Muhammed'e (sas) indirdin; hayret verici yönlerinin bilgisini tümüyle ona ilham ettin; onun bilgisini açıklama ve tefsiriyle birlikte miras olarak bize (Ehl-i Beyt'e) verdin; böylece bizi onun bilgisine cahil olanlardan daha faziletli kıldın ve bize onu taşıma gücünü vererek taşımaya gücü yetmeyenlerden üstün kıldın.

Allah'ım! Kalplerimizi onun taşıyıcısı kıldığın, rahmetinle bizi onun üstünlüğü ve faziletiyle tanıştırdığın gibi, Kur'ân'la konuşan Muhammed'e ve Kur'ân'ın haznedarları olan Ehl-i Beyt'ine salât eyle ve bizleri, Kur'ân'ın senin katından olduğunu itiraf edenlerden et ki, onu tasdik etmekte şüphe etmeyelim ve onun doğru yolundan ayrılıp eğriliğe sapmayalım." [İmam Zeynelâbidîn, *Sahife-i Seccadiye,* Dua 32]

KUR'ÂN
Düşmanlarını Korkutan Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهٰذَا الْقُرْاٰنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ﴾

"İnkâr edenler birbirlerine: 'Bu Kur'ân'ı dinlemeyin, o okunurken gürültü yapın, saçma ve anlamsız şeyler uydurun ki onun gücünü bastırasınız.' derler."

[Fussilet Sûresi, 41/26]

Nebevî Seda

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صلّى اللّه عليه وسلّم قَالَ يَجِيءُ الْقُرْآنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُ يَا رَبِّ حَلِّهِ فَيُلْبَسُ تَاجَ الْكَرَامَةِ ثُمَّ يَقُولُ يَا رَبِّ زِدْهُ فَيُلْبَسُ حُلَّةَ الْكَرَامَةِ ثُمَّ يَقُولُ يَا رَبِّ ارْضَ عَنْهُ فَيَرْضَى عَنْهُ فَيُقَالُ لَهُ اقْرَأْ وَارْقَ وَتُزَادُ بِكُلِّ آيَةٍ حَسَنَةً

Ebû Hureyre'nin (ra) rivayetine göre, Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Kıyamet günü Kur'ân getirilecek ve şöyle diyecek: 'Ey Rabbim! Beni okuyup, benimle hayatını yaşayan bu kulunu giydir!' O kimseye keramet tacı giydirilecek sonra Kur'ân diyecek ki: 'Artır ya Rabbi!' İkram olarak elbise de giydirilecek sonra Kur'ân diyecek ki: 'Ey Rabbim! Ondan razı ol!' Allah'ta ondan razı olacak. Denilecek ki: 'Ey kul! Oku ve yüksel!' Böylece okuduğu her bir ayetle iyilik, sevap ve mükâfatları artırılacaktır."*

[Tirmizî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 16]

KUR'ÂN
Düşmanlarını Korkutan Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. DÂVÛD (as)

"Andolsun, Dâvûd'a tarafımızdan bir üstünlük verdik. 'Ey dağlar ve kuşlar! Onunla beraber tesbih edin!' dedik. Ona demiri yumuşattık. 'Geniş zırhlar imal et, dokumasını ölçülü yap. (Ey Dâvûd hanedanı!) İyi işler yapın. Kuşkusuz ben, yaptıklarınızı görmekteyim!' diye (vahyettik.)"

[Sebe' 34/10-11]

Kur'ân-ı Kerîm, kendi içinde barındırdığı cazibe ile nice çorak toprakları canlandırmış, nice harap gönülleri saçtığı ışık ile aydınlatmıştır. İlahî vahyin bu özelliğini ne yazık ki vahyin müntesiplerinden ziyade vahyin düşmanları daha iyi anlamışlardır.

Yıl 1899, Osmanlı en zorlu dönemlerini yaşamaktadır. Avrupa en acımasız bir biçimde hasta adam olarak ilan ettiği o gün için İslâm'ın kalesi olan devleti zorlamakta, onu parçalayıp yutmanın yollarını aramaktadır. Avrupa, ellerindeki tüm imkânları kullanarak hasta

İbret Şahsiyetler

CÜLÂS B. SÜVEYD

"(Ey Muhammed! O sözleri) söylemediklerine dair (Cülâs b. Süveyd) Allah'a yemin ediyorlar. Hâlbuki o küfür sözünü elbette söylediler ve müslüman olduktan sonra kâfir oldular. Başaramadıkları bir şeye (Peygambere suikast yapmaya) de yeltendiler. Ve sırf Allah ve Resûlü kendi lütuflarından onları zenginleştirdiği için öç almaya kalkıştılar. Eğer tevbe ederlerse onlar için daha hayırlı olur. Yüz çevirirlerse Allah onları dünyada da, ahirette de elem verici bir azaba çarptıracaktır. Yeryüzünde onların ne dostu ne de yardımcısı vardır."

[Tevbe 9/74]

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim'in en fazla değindiği ilişki, ilim-amel ilişkisidir. 2637 ayette Kur'ân, ilim-amel ilişkisine değinmekte ve bunun üzerinden mesajlar vermektedir

adamı öldürmeye çalışırken her seferinde kaynağını anlayamadıkları bir sorun ile karşılaşmakta, oyunları ve planlarının kendiliğinden bozulduğunu gözlemlemektedirler. *"Bu sefer, bu iş tamam, bitirmek üzereyiz!"* dedikleri anda bazı şeyler kendiliğinden oluşmakta yine de hasta adam hayatiyetini devam ettirmektedir. İslâm toplumlarındaki bu görünmez gücün kaynağını bulan dönemin sömürgeler bakanı Gladstone elindeki Kur'ân'ı kaldırarak der ki: *"Bu Kur'ân onların elinde olduğu müddetçe biz onlara tam manası ile hakîm olamayız. Ne yapıp edip, ya bu Kur'ân'ı sükût ettirip ortadan kaldırmalıyız veya Müslümanları ondan soğutmalıyız."*

İşte o gün bugündür; Kur'ân'ın bu cazibesini farkeden inkârcılar, insanların vahyin bu kutlu sesine kulak vermelerine engel olmaya çalışmış, tüm imkânlarını seferber ederek bu uğurda ellerinden geleni yapmışlardır. Çünkü bu inkârcılar, Kur'ân'ın içerisinde varolan bu potansiyelini çok iyi bilmektedirler. Vahyin ilk nazil olduğu dönemlerde kimse onun bu cazibesini farketmesin diye gürültü çıkarırlar, ortalığı velveleye verirlerdi. İnkârcıların bu yöntemi 14 asırdır devam etmektedir ve Kur'ân

Kavramlar

- **İhlas;** "arınmak, saflaşmak, kurtulmak" anlamındadır. Mastar olarak "bir şeyi, içine karışmış ve değerini düşürmüş olan başka şeylerden temizleyip arındırmak, saflaştırmak" genellikle ise "ibadet ve iyilikleri riyadan ve çıkar kaygılarından arındırıp sadece Allah için yapmak" mânasında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *ihlas* kelimesi geçmemektedir. Ama *muhlis* ifadesi geçmektedir.

- **Riya;** "saygınlık kazanma, çıkar sağlama gibi dünyevî amaçlarla kendisinde üstün özellikler bulunduğuna başkalarını inandıracak tarzda davranma" mastar olarak "gösteriş" genellikle ise "Allah'a itaat eder görünerek kulların takdirini kazanmayı isteme" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *riya* kelimesi de geçmemekle birlikte, bu kavramın taşıdığı anlamlar birçok ayette yer almaktadır.

"İblis, 'Rabbim! Beni azdırmana karşılık, andolsun ki yeryüzünde kötülükleri onlara güzel göstereceğim, içlerinde ihlâsa erdirilmiş kulların hariç, onların hepsini azdıracağım!' dedi."
[Hicr 15/40]

"Bunlar, mallarını insanlara gösteriş için harcayan, Allah'a ve ahiret gününe de inanmayan kimselerdir. Şeytan kimin arkadaşı olursa, o ne kötü arkadaştır."
[Nisâ 4/38]

Ahlakı Kur'ân

Sabır Olmazsa Olur mu?

"Sabret! Senin sabrın da ancak Allah'ın yardımı iledir. Onlardan dolayı kederlenme; kurmakta oldukları tuzaktan kaygı duyma! Çünkü Allah, (kötülükten) sakınanlar ve güzel amel edenlerle beraberdir."

Nahl 16/127, 128

varoldukça -ki varolacaktır- onlar bu davranışlarından vazgeçmeyecektir. İnkârcılar, sonlarının nereden olacağının çok iyi bilmektedirler. Onlar vahyin bu inanılmaz cazibesini sözde vahye iman etmiş topluluklardan çok daha iyi fark etmişlerdir.

Bugün Kur'ân-ı Kerîm'in sesi ve sedası muhataplara tam anlamı ile ulaşsın, muhatapların ön yargıları izale edilsin, hitap ile muhatap arasına engeller konmasın, o etki aynı şekilde kendisini bir kez daha hissettirecektir. Bazıları bunu iyi bildikleri için, o mesajların ulaşmaması adına birçok plan ve strateji yürütüyorlar.

O inkârcılar diyorlar ki: 'Eğer bir gün Kur'ân'a iman edenler onu sadece değerli bir eşya olmaktan çıkarırlar da hayatlarının temel öznesi olarak kabul ederlerse, işte o gün sonumuz olur. Artık hiçbir güç bu Kur'ân toplumunun önünde duramaz ve insanlar kitleler halinde vahyin sesine kulak verir.'

Bunu bildikleri içinde ellerindeki tüm imkânları seferber ederek, vahyin sesinin duyulmaması için çaba harcarlar, her türlü gürültüyü, sahte gündemleri ortaya çıkartarak bu cazibeyi engellemeye çalışmaktadırlar.

Ama onların unuttukları bir hakikat var ki vahiy cazibesini müntesiplerinden, taraftarlarından veya okuyanlarından almaz. Vahyin cazibesi zatîdir, yani kendi içindendir. Dışarıdan bir sebebe bağlı olmadığı için, dışarıdan bir müdahale ile bu cazibe engellenemez. O

Davası Furkân

Nemelazımcılık Yok!

"Sizden, hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir. Kendilerine belgeler geldikten sonra ayrılan ve ayrılığa düşenler gibi olmayın. Bir takım yüzlerin ağaracağı ve bir takım yüzlerin kararacağı günde büyük azap onlaradır. Yüzleri kararanlara: 'İnanmanızdan sonra inkâr eder misiniz? İnkâr etmenizden dolayı tadın azabı' denecektir."

Âl-i İmrân 3,104-105

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Enes b. Mâlik (ra) rivayet ediyor: *"Allah şüphesiz (kullarına) zerre kadar zulmetmez. Eğer bir iyilik olursa, onun karşılığını kat kat verir…"* [Nisâ 4/40] Allah Resûlü (sas) bu ayeti şöyle tefsir etmiştir: "Allah mü'minin yaptığı iyiliğin karşılığını vermemek hususunda ona asla zulmetmez. Eğer bir iyilik yapmışsa mutlaka dünyada da ahirette de onun karşılığını verir. Kâfire gelince, dünyada yapmış olduğu iyiliğin karşılığını dünyada verir, ama o iyiliğine karşılık ahirette hiçbir şey alamaz."

[Müslim, *Birr ve's-Sıla*, 52]

Nûr Çeşmesi

Kur'ân insaniyet-i kübrâ olan İslâmiyetin mâ ve ziyası ve nev-i beşerin hikmet-i hakikiyesi ve insaniyeti saadete sevk eden hakikî mürşidi ve hâdîsi ve insana hem bir kitab-ı şeriattır.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler*, s. 491]

inkârcılar ne yaparlarsa yapsınlar, bu cazibe her an birilerini etkilemektedir. Bu etkinin boyutunu şöyle gözlemlemekteyiz: İslâm toplumlarının en zayıf ve güçsüz olduğu dönemlerde vahyin insan kazanımı daha fazla olmaktadır.

Dolayısı ile inkârcılar ne yaparlarsa yapsınlar, asla bu yönelişin önüne geçemeyecek ve hiçbir zaman vahyin sesini tamamen kısamayacaklardır.

✦ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ✦

• ***Allah Resûlü'nün (sas) Resûlü (Elçisi)***

Allah Resûlü'nün (sas): *"Ümmetimden haram ve helali en iyi bilen Muâz b. Cebel'dir."* dediği o büyük sahâbî, genç yaşına rağmen ilim noktasında nicelerini geride bırakan biriydi.

Kendisi, Resûlullah (sas) tarafından Yemen'e muallim olarak gönderilmesini şöyle anlatıyor: "Allah Resûlü (sas) beni Yemen'e gönderirken: *'Ey Muâz! Sana hüküm vermen gereken bir mesele arz edilince ne ile hükmedeceksin?'* dedi. Ben: 'Allah'ın Kitabı ile!' dedim. Allah Resûlü (sas): *'Eğer aradığın hüküm Allah'ın Kitabı'nda yoksa (ne yapacaksın)?'* diye sordu. Ben: 'Allah Resûlü'nün hüküm verdiği şeyle (Sünnet ile) hüküm veririm.' dedim. Resûlullah (sas): *'Resûl'ün hüküm verdiği şeyde bir şey yoksa (ne yapacaksın)?'* diye sordu. Bende: 'Reyimle içtihad ederim, hüküm vermekten çekinmem.' dedim. Allah Resûlü (sas) verdiğim bu cevaptan hoşnut oldu, göğsüme hafifçe vurdu ve şöyle dedi: *'Allah Resûlü'nü (sas) memnun edecek şekilde, Allah Resûlü'nün elçisini muvaffak kılan Allah'a hamdolsun.'* Böylece sarıldık birbirimize ve beni Yemen'e yolcu etti." [İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 652]

Buhârî ve Müslim'de Muâz b. Cebel'in (ra) kendi aktardığı rivayetten çok önemli bir mesaj okuyoruz. Diyor ki o büyük sahâbi: "Peygamber Efendimiz'in (sas) devesinin terkisinde idim. Onunla aramızda semerin arka kaşından başka bir şey yoktu. Bana: *'Yâ Muâz!'* dedi. Ben *'Lebbeyk yâ Resûlallah!'* dedim. Sonra biraz yürüdü ve yine: *'Yâ Muâz!'* dedi. Ben: 'Lebbeyk yâ Resûlallah!' dedim. Bir şey söylemeden biraz daha yürüdü ve tekrar: *'Yâ Muâz!'* diye seslendi. Ben tekrar: 'Lebbeyk yâ Resûlallah!' dedim. *'Allah'ın kulları üzerindeki hakkı nedir bilir misin?'* diye sordu. Ben: 'Allah ve Resûlü daha bilir.' dedim. *'Gerçekten Allah'ın kulları üzerindeki hakkı, O'na ibadet etmeleri ve kendisine hiçbir şeyi ortak koşmamalarıdır.'* buyurdu. Sonra biraz daha yürüdük ve yine: *'Yâ Muâz!'* dedi. Ben yine: 'Lebbeyk yâ Resûlallah!' dedim. *'Bunu yaptıkları takdirde kulların, Allah üzerinde hakkı nedir bilir misin?'* diye sordu. Ben de: 'Allah ve Resûlü daha iyi bilir.' dedim. *'Onlara azap etmemesidir.'* buyurdu." Bu müjde karşısında çok sevindim ve: '*Ya Resûlullah! Bu çok büyük bir müjde, bu haberi insanlara söyleyeyim mi?'* diye sordum. Efendimiz (sas): *'Hayır, müjdeleme, yoksa insanlar hayır işlerinde tembellik yaparlar.'* dedi." [Buhârî, *Libas,* 101; Müslim, *İman,* 50]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Şehid Olmadan, Şehid Lakabını Almak!***

İmam Zeyd'in (v.122/740) doğum müjdesi babası İmam Zeynelâbidîn 'e geldiğinde, o rahlenin başında Kur'ân okuyordu. O anda Kur'ân'ı kapattı, Rabbine şükretti, sonra mushaftan rastgele bir yeri açtı ve gözüne takılan ilk ayeti okudu. Ayet Tevbe Sûresi'nin 111. ayeti idi: *"Muhakkak ki Allah müminlerden canlarını ve mallarını cennet karşılığında satın almıştır."* Sonra kapattı mushafı yine rastgele bir yeri açtı. Bu sefer, Âl-i İmrân Sûresi'nin 169. ayet geldi: *"Allah yolunda öldürülenlere ölüler demeyin, bilakis onlar diridirler, ama siz bunun farkında değilsiniz."* Sonra bir daha kapattı mushafı ve bir kez daha açtı. Bu sefer gelen ayet, Nisâ Sûresi'nin 95. ayeti oldu: *"Müminlerden özürlü olmaksızın oturanlarla Allah yolunda malları ve canlarıyla cihad edenler bir olmaz."*

Üç ayet böyle arka arkaya gelince İmam Zeynelâbidîn dedi ki: *"Ben doğan bu oğlumla gurur duydum, gurur da duyacağım. İnşallah benim bu oğlum dedesi Hüseyin gibi Allah yolunda şehit olacaktır."* Babasının bu duasından dolayı İmam Zeyd şehid olmadan, şehid lakabını alacak ve böylece *Zeyd eş-Şehid* diye anılacaktı. [Muhammed Ebû Zehra, *İmam Zeyd,* s. 22]

"Allah'ı bilmeyen dünyaya sarılır, dünyayı bilmeyen kuruntuya sarılır. Kuruntuya sarılan gerçeğe darılır. Yiğidi görmeyen ismine bayılır. Güzeli (Sevgiliyi) görmeyen resmine bayılır. Önünü görmeyen sonunda ayılır. Kanunu tanımayan kanun karşısında ayılır. Kitabı tanımayan hesapta uyanır. Kur'ân'ı anlamayan da tercemesine dolanır."

(Elmalılı Hamdi Yazır)

17. Ders

KUR'ÂN

İnsanın Seviyesini Yükselten Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿الٓرٰ كِتَابٌ اَنْزَلْنَاهُ اِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ بِاِذْنِ رَبِّهِمْ اِلٰى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِۙ﴾

"Elif Lâm Râ. Bu Kur'ân Allah'ın izni ile insanları karanlıklardan aydınlığa, Azîz ve Hamîd olan Allah'ın yoluna iletir."

[İbrahim Sûresi, 14/1]

Nebevî Seda

عَـنِ ابْـنِ عَبَّاسٍ، قَالَ قَالَ رَسُـولُ اللَّـهِ صلّى اللّه عليه وسـلّم إِنَّ الَّذِي لَيْسَ فِي جَوْفِهِ شَـيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ كَالْبَيْتِ الْخَرِبِ.

Abdullah b. Abbâs'tan (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Yaşantısında Kur'ân'dan hiçbir şey bulunmayan kişi, harabe bir ev gibidir."*

[Tirmizî, *Fezâilü'l-Kur'â*n, 18]

KUR'ÂN
İnsanın Seviyesini Yükselten Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. SÜLEYMAN (as)

"Süleyman'ın ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun öldüğünü, ancak değneğini yiyen bir ağaç kurdu gösterdi. (Sonunda yere) yıkılınca anlaşıldı ki cinler gaybı bilselerdi, o küçük düşürücü azap içinde kalmazlardı."

[Sebe' 34/14]

İlahî kelâm insanlığa sunulmuş bir rahmeti ilahîyedir. Bu rahmet insana üç şekilde yansır.

İlki: **İnsanlığı karanlıklardan aydınlığa taşır**

Kur'ân-ı Kerîm der ki: *"Eğer amacınız O'nun (cc) rızasını aramak ise, Allah sizi o kitap ile kurtuluş yollarına erdirir ve yardımı ile sizi karanlıklardan aydınlığa iletir"* [1]

Nurun/aydınlığın kaynağı tektir, o da Allah'tır. Allah (cc), *en-Nûr* olduğu için O'nun (cc) kitabı da nurdur. İlahî kelâm, insanlığa sunulmuş en büyük ikram olarak karanlıklar içerisinde dolaşan insanın önünde bir mahreç yani çıkış

İbret Şahsiyetler

EBÛ ÂMİR

"(Münafıklar arasında) bir de (müminlere) zarar vermek, (hakkı) inkâr etmek, müminlerin arasına ayrılık sokmak ve daha önce Allah ve Resûlü'ne karşı savaşmış olan adamı (Ebû Âmir) beklemek için bir mescid kuranlar ve: '(Bununla) iyilikten başka birşey istemedik!' diye mutlaka yemin edecek olanlar da vardır. Hâlbuki Allah onların kesinlikle yalancı olduklarına şahitlik eder."

[Tevbe 9/107]

[1] Mâide 5/16.

yoludur. Zulümat/karanlıklar Kur'ân'da hep çoğul olarak kullanılır. Ama bunun aksi olarak kullanılan nur kelimesi ise hep tekil olarak kullanılır. Bunun hikmeti şudur: Nur/aydınlık tektir, kaynağı birdir o da Allah (cc) ve O'nun kitabı olan Kur'ân'dır. Bunun dışındaki her şey ise zulümat yani karanlıklardır. Karanlığın ise kaynağı yoktur. Karanlık, ışığın/nurun yokluğundan ortaya çıkar. İşte Kur'ân, karanlıklar içerisinde dolaşan insana, Allah'ın yaktığı bir ışıktır. O ışık ile insanlık aydınlanmış, yönünü ve yolunu bulmuş, karanlık çukurlardan aydınlık yollara kavuşmuştur.

İkincisi: **İnsanlığı ednalıktan âlîliğe taşır**

İlahî kelâm der ki: *"Siz bir ateş çukurunun tam ortasındayken o sizi kurtarmıştı."* [2] O'nun (cc) varlığa en büyük nimetlerinden biri olan ilahî kelâm sayesinde, insanlar birbiri ile kardeş olmuşlar, gönüller birbirlerine ısınmış, alçak olan şeylerden daha ulvî şeylere kavuşmuşlardı.

İnsan edna olan yani alçak olan bir dünyada yaşamak zorundadır. Dünyanın bu ednalığı mekân olarak anlaşılabileceği gibi, değer olarak da anlaşılabilir. Mekân ve değer olarak ahiretten alçakta olan dünya hayatına, insanın hak ettiği kadar

Kavramlar

- **Emanet (Emn);** "güvenmek, korku ve endişeden emin olmak", mastar olarak ise "güvenilir olmak" anlamında kullanılmaktadır. Genellikle "güvenilen bir kimseye koruması için geçici olarak tevdi edilen şey" mânasında da kullanılır. Kur'ân-ı Kerîm'de *emanet* kelimesi iki yerde geçmektedir.
- **Hıyanet;** "Güveni kötüye kullanma, aldatma", mastar olarak ise "güvenli olmama" anlamında kullanılmaktadır. Genellikle "Bir kimseye koruması için geçici olarak tevdi edilen şeye karşı kişiyi aldatma" mânasında kullanılır. Kur'ân-ı Kerîm'de *hıyanet* kelimesi geçmemektedir.

"Şüphesiz biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar onu yüklenmek istemediler, ondan çekindiler. Onu insan yüklendi. Çünkü o çok zalimdir, çok cahildir."

[Ahzâb 33/72]

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim en fazla 1771 aslî kökten türeyen kelimelerden oluşmuş bir kitaptır. 1771 aslî kökten türeyen müştak ve siğaların toplamı 11.794, toplam kelime sayısı ise 77.807'dir.

[2] Âl-i İmrân 3/103.

Ahlakı Kur'ân

Büyüklenmek mi? Asla!

"İnsanları küçümseyip yüz çevirme, yeryüzünde böbürlenerek yürüme; Allah, kendini beğenip övünen hiç kimseyi şüphesiz ki sevmez. Yürüyüşünde tabiî ol, sesini alçalt. Unutma ki, seslerin en çirkini merkeplerin sesidir."

Lokmân 31/18, 19

değer vermesi ancak vahyin dünya-ahiret dengesini tam olarak anlamasıyla mümkündür. İşte ilahî kelâm insana bu dengeyi öğretmek, insanı alçaklıktan kurtarıp, yüceliğe eriştirmek için gönderilmiştir. Vahyin bu kutlu sesine kulak vermeyen nice ölmüş sineler ednalığa mahkûm olmakta, edna olana müşteri olup, yüce olana sırt dönmektedirler.

Kur'ân-ı Kerîm ise âdeta insanı silkelemekte, kendine getirtip neyin alçak neyin yüce, neyin değerli, neyin değersiz olduğunu öğretmeye çalışmakta, insanın elinden tutarak ednalıktan âlîliğe yükseltmektedir.

Davası Furkân

Kınayıcıların Kınamasından Korkmazlar!

"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse (bilsin ki) Allah, sevdiği ve kendisini seven müminlere karşı şefkatli, kâfirlere karşı izzetli ve güçlü bir toplum getirecektir. (Bunlar) Allah yolunda cihad ederler ve hiçbir kınayıcının kınamasından korkmazlar (hiçbir kimsenin kınamasına aldırmazlar). Bu, Allah'ın, dilediğine verdiği lütfudur. Allah'ın lütfu ve ilmi geniştir."

Mâide 5/54

Üçüncüsü: **Esfel-i sâfilînden ahsen-i takvime ulaştırır**

Yine Kur'ân der ki: *"Biz insanı en güzel biçimde yarattık, sonra onu aşağıların aşağısına indirdik."* [3]

İnsan, Allah'ın mükerrem kıldığı, muhterem ilan ettiği bir varlıktır.[4] İnsan bu değerini ancak bir şey ile elde edebilir ve devam ettirebilir. Bu değer ancak Kur'ân'a olan teslimiyet ile sağlanabilir. Vahyi kendisine rehber edinen; ilk yaratılıştaki gibi *"ahsen-i takvim"* en güzel, en değerli, en donanımlı şeklini muhafaza eder. İlk günkü gibi safiyetini ve ilahî format olan fıtratını koruyarak, vahiy ile kıymetini arttırır. Ama bunu yapmayarak ilahî kelâma

[3] Tîn 95/4-5.

[4] "Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık." İsrâ 17/70.

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Hz. Ömer (ra) rivayet ediyor, diyor ki: Allah Resûlü (sas) buyurdu ki: *"En'âm Sûresi, bana bir bütün olarak nazil oldu. Onu 70 bin melek tesbih ve tahmîd sesleri ile uğurladılar."*

[Heysemî, *Mecmâü'z-Zevâid*, VII, 20]

Nûr Çeşmesi

Kur'ân hem bir kitab-ı dua, hem bir kitab-ı hikmet, hem bir kitab-ı ubûdiyet, hem bir kitab-ı emir ve davet, hem bir kitab-ı zikir, hem bir kitab-ı fikir, hem bütün insanın bütün hâcât-ı mâneviyesine merci olacak çok kitapları tazammun eden tek, câmi' bir kitab-ı mukaddestir.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler*, s. 491]

karşı kulak tıkarsa, o değer ondan alınarak aşağıların aşağısına indirilir. Artık onun insanî kimliği sadece lafta kalan bir kimlik olur, o hayvanlardan bile daha aşağıya inmiş olur.[5]

Bu kitap işte böyle muhteşem bir kitaptır. Öyle bir potansiyele sahiptir ki nicelerini karanlıktan aydınlığa taşırken, nicelerini de ebediyyen karanlığa mahkûm etmektedir. Nicelerini ednalıktan âlîliğe taşımakta, nicelerini de yücelikten cüceliğe indirmektedir. Yine bu yüce kitap nicelerini ahsen-i takvim üzere muhafaza ederken, nicelerini de en derin çukurlara düşürmektedir. Vahye sarılan bu imkânları elde ederken, terkeden de bu nimetlerden mahrum kalmaktadır.

[5] *"... İşte onlar hayvanlar gibidir; hatta daha da aşağıdadırlar. İşte asıl gafiller onlardır."* A'raf 7/179; *"Yoksa sen, onların çoğunun gerçekten (söz) dinleyeceğini yahut düşüneceğini mi sanıyorsun? Hayır, onlar hayvanlar gibidir, hatta onlar yolca daha da sapıktırlar."* Furkân 25/44.

✦ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ✦

• ***Semanın Kapıları Üzerimize Kapandı***

Allah Resûlü'nün (sas): *"Kim cennet ehlinden bir kadınla evlenmekten hoşlanıyorsa, Ümmü Eymen ile evlensin."* dediği, ne zaman görse: *"Annemden sonra ki annem"* diyerek saygı ve muhabbet gösterdiği Ümmü Eymen (rh) validemiz, Asr-ı Saâdet'in çok farklı bir simasıdır. Kur'ân'ın ne demek olduğunu, vahyin değer ve kıymetinin sahâbe neslindeki yerinin ne olduğunu, Ümmü Eymen validemizin içinde yer aldığı şu tablo üzerinden daha iyi anlıyoruz.

Efendimiz'in (sas) vefatının acısı halen yüreklerde tazedir. O günlerde Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer, bir araya gelirler, ne yaparlarsa yüreklerindeki fırtınayı dindiremezler. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer'e der ki: *"Ömer gel anneciğe, Ümmü Eymen'e gidelim, nasıl Resûlullah (sas) hayatta iken onunla teselli oluyorduysa, biz de gidip onunla teselli olalım."* Böylece Ümmü Eymen validemizin evine doğru yürürler. Onların uzaktan geldiğini gören annemiz başlar ağlamaya... Çünkü her zaman Efendimiz (sas) sağına Ebû Bekir'i, soluna Ömer'i alır oraya gider, şimdi ise Ebû Bekir ve Ömer var, ama o tablonun en güzel parçası olan Efendimiz (sas) yoktur. Ümmü Eymen annemiz, Efendimiz (sas) yaşadığı günleri hatırlayıp gözyaşlarına boğulmuştur. O halde içeri girerler Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer... Ümmü Eymen onları gözyaşları ile karşıladığında Hz. Ebû Bekir şöyle der: *"Ey Anneciğim! Biz buraya seninle teskin olmak için geldik; ama sen bizden daha fena bir haldesin. Sen ölümün hak olduğuna ve onun bir gün Resûlullah'a kavuşacağına inanmıyor muydun ki, böyle gözyaşı döküyorsun!"* Hz. Ebû Bekir'in bu sözlerine karşı Ümmü Eymen annemiz gözyaşlarını silecek ve şu tarihi sözünü söyleyecekti: *"Vallahi ben ölümün hak olduğuna inanıyorum ve bir gün onu Resûlullah'ın (sas) tadacağını da biliyordum. Ben Resûlullah'ın (sas) vefatına üzülüyorum, ancak ondan daha fazla şuna üzülüyorum. O bizim içimizdeyken vahiy sağanak sağanak üzerimize yağıyordu. Bizler iyi şeyler yapsaydık vahiy geliyor ve bizi tasdik ediyordu. Kötü şeyler yapsaydık vahiy geliyor ve bizi tenkit ediyor, yanlışımızı düzeltiyordu. Ama şimdi Resûlullah (sas) vefat etti, semanın kapıları üzerimize kapandı. Allah bizimle bundan sonra Resûlullah (sas) hayatta iken konuştuğu gibi konuşmayacağı için ben ağlıyorum!"* [İbn Sa'd, *Tabakât,* X, 245]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Hz. Peygamber'in (sas) Nesli Fatıma'nın Evlatları***

Baba tarafından Hz. Hüseyin'in, anne tarafından Hz. Hasan'ın torunu olan Muhammed b. Ali ya da meşhur olan lakabı ile Muhammed el-Bâkır (v. 114/733) İmam Zeynelâbidîn'in oğludur. Bâkır lakabı, "bâkırü'l-ilm" tamlamasının kısaltılmış şekli olarak "ilmi yarıp derinliklerine ulaşan, geniş ilim sahibi" anlamına gelir.

Onunla Haccac-ı Zalim arasında geçen bir konuşma, İmam Muhammed el-Bâkır'ın nasıl bir Kur'ân anlayışına sahip olduğunu bize gösterir. Haccac bir-gün İmam Muhammed el-Bâkır ile karşılaşınca ona dedi ki: "Ey İmam! Siz peygamber neslinden olduğunuzu söylersiniz, oysa Hz. Peygamber'in (sas) erkek çocuğu yoktur." İmam Muhammed el-Bâkır bu soruya şöyle cevap verir: "Ey Haccac! Senin Kur'an'dan haberin yoktur. Allah (cc) Kur'ân'da şöyle söylemiyor mu: *"Biz O'na İshak ve (İshak'ın* oğlu*) Yakûb'u da armağan ettik; hepsini de doğru yola ilettik. Daha önce de Nûh'u ve O'nun soyundan Dâvûd'u, Süleyman'ı, Eyyûb'u, Yûsuf'u, Musa'yı ve Harun'u doğru yola iletmiştik; Biz iyi davrananları işte böyle mükâfatlandırırız. Zekeriyya, Yahya, İsa ve İlyas'ı da (doğru yola iletmiştik). Hepsi de iyilerden idi. İsmail, Elyesâ, Yûnus ve Lût'u da (hidayete erdirdik). Hepsini âlemlere üstün kıldık."* [En'âm 6/84-86] Bu ayetlerde ismi geçen Hz. İsa, Hz. Nûh'un anne cihetiyle mi baba cihetiyle mi oğludur?" Haccac: "Elbette anne cihetiyledir. Çünkü Hz. İsa babasız dünyaya gelmiştir." dedi. İmam Muhammed el-Bâkır dedi ki: "İşte bizim durumumuz da böyledir. Biz dedemiz Resûlullah'ın (sas) kızı, Fatıma'nın nesliyiz. O'nun erkek çocukları olmadığı için buyurmuşlardı ki: *"Her peygamberin nesli kendinden devam etmiştir; Benim neslim ise, kızım Fatıma'dan devam edecektir."* [Muhammed Mütevelli Şa'ravî, *Tefsir,* VI, 3772]

"Kur'ân yalnız dinin kalbi ve Allah Teâlâ'nın insanlığa gönderdiği bir rehber değil aynı zamanda insanlık için kanunlar mecmuasını teşkil eden bir siyaset belgesidir."

(PHİLİP K. HİTTİ)

18. Ders

KUR'ÂN

Allah (cc) Tarafından Korunan Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿اِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَاِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾

"Muhakkak ki zikri (Kur'ân'ı) biz indirdik, elbette onu yine biz koruyacağız."

[Hicr Sûresi, 15/9]

Nebevî Seda

قَالَ عُمَرُ أَمَا إِنَّ نَبِيَّكُمْ صلّى اللّه عليه وسلّم قَدْ قَالَ

إِنَّ اللَّهَ يَرْفَعُ بِهَذَا الْكِتَابِ أَقْوَامًا وَيَضَعُ بِهِ آخَرِينَ

Ömer b. Hattab (ra) şöyle dedi: Allah Resûlü (sas)
"Allah bu kitapla bazı kavimleri yükseltir; bazılarını ise alçaltır."
buyurdu.

[Müslim, *Müsâfirîn*, 47]

KUR'ÂN
Allah (cc) Tarafından Korunan Bir Kitaptır

Allah (cc), insanlığa bir rahmet ve lütuf nişanesi olarak birçok kitap göndermiştir. Bizim Kur'ân'dan öğrendiğimize göre bir takım sahifeler indirilmiş,[1] İsrailoğulları'na da birçok kitap indirilerek Tevrat oluşturulmuş, [2] Hz. Dâvûd'a (as) Zebur isimli bir kitap gönderilmiş, [3] Hz. İsa'ya (as) da bazı hükümler sunulmuş ve bunlarla İncil oluşmuştur. [4] Tevrat, kaynakların bize bildirdiğine göre İsrailoğulları'na verilen tüm kitapların

Örnek Şahsiyetler

HZ. İLYÂS (as)

"Doğrusu İlyâs da peygamberlerdendir. (İlyâs) milletine: '(Allah'a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Yaratanların en iyisi olan, sizin de Rabbiniz, sizden önce gelen atalarınızın da Rabbi olan Allah'ı bırakıp da Ba'l'e mi taparsınız?' demişti."

[Sâffât 37/123-126]

EBÛ CEHİL

İbret Şahsiyetler

"Namaz kılarken bir kulu (Peygamber'i namazdan) menedeni (Ebû Cehil'i) gördün mü? Ne dersin, o (Peygamber) doğru yolda ise yahut takvâyı emrediyorsa! Ne dersin o (meneden, Peygamber'i) yalanlıyor ve doğru yoldan yüz çeviriyorsa! (Bu adam) Allah'ın, (yaptıklarını) gördüğünü bilmez mi! Hayır, hayır! Eğer vazgeçmezse, derhal onu alnından (perçeminden), o yalancı, günahkâr alından (perçeminden) yakalarız ve cehenneme atarız! O, hemen gidip meclisini (kendi taraftarlarını) çağırsın. Biz de zebânîleri çağıracağız. Hayır! Ona uyma! Allah'a secde et ve (yalnızca O'na) yaklaş!"

[Alak 96/9-19]

[1] Â'lâ 87/18,19.
[2] Secde 32/23.
[3] İsrâ 17/55.
[4] Mâide 5/46.

ortak ismidir.[5] Zaten Kur'ân, Tevrat ifadesini sadece Hz. Musa'ya (as) gönderilen kitaba izafeten değil, İsrailoğulları'na gönderilen tüm Peygamberlere indirilen vahye dair kullanmıştır. [6]

İncil'e gelince Kur'ân, İncil'i Hz. İsa'ya (as) izafeten kullanır, ama yine kaynaklardan öğrendiğimize göre şuanki İncil'in Hz. İsa'ya (as) indirilen İncil olmadığı, en eski İncil olan Markos İncili'nin, onlara göre Hz. İsa'nın çarmıha gerilme hikâyesinden otuz yıl sonra kaleme alındığını gösterir. [7] Zaten İncil'i okuyan biri, onun ilahî bir kelâmdan ziyade bir biyografi olduğunu hemen anlayacaktır.

Önceki İlahî kitapların tamamının tahrife uğradığını yine Kur'ân bize haber vermektedir. Son kitap olan Kur'ân'ın ise her türlü tahrif, değiştirme ve gizlemeden uzak olduğunu; çünkü, bu kitabın Allah'ın (cc) koruması altında olduğunu belirtmektedir.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim en fazla Hurûf-u Mukattaa ile başlayan sûrelerden oluşur. 114 sûrenin 29 tanesi bu harfler ile başlar.

Kur'ân, Mâide Sûresi'nde belirttiği gibi, önceki kitapları Allah'ın (cc) bir hikmetine bağlı olarak korunmasını o kavmin âlimlerine bırakmıştı. [8] Allah (cc) kitaplarını koruma görevlerini onlara vererek, onları büyük bir mesuliyet ile görevlendirmişti. Ama onlar bu görevi hakkıyla yerine getirmeyerek, vahyi ellerinde bir oyuncağa çe-

[5] Daha fazla bilgi için bkz. Baki Adam, "Tevrat" *DİA*, XLI, 40-44.
[6] Mâide 5/110.
[7] Abdülhak Adnan Adıvar, *Tarih Boyunca İlim ve Din*, s. 480.
[8] Mâide 5/44.

Kavramlar

- **İlim;** "bir şeyin hakikat ve mahiyetini kavrayıp idrak etmek" anlamına gelir. Mastar olarak ise "bilmek" olarak genellikle "bilgi, bilim, bir şeyi gerçek yönüyle kavramak" karşılığında kullanılır. Kur'ân-ı Kerîm'de ilim kelimesi 80 yerde geçmektedir.

- **Zan;** "kuşkulanmak, kesin bilgiye ulaşmak, itham etmek", mastar olarak "kuşku, kesinleşmemiş kanaat", genellikle ise "birini diğerinden daha güçlü saymakla birlikte her iki durumu da mümkün görme" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de zan kelimesi 15 yerde geçmektedir.

"Bir de inkârlarından ve Meryem'e büyük bir iftira atmalarından ve 'Biz Allah'ın peygamberi Meryem oğlu İsa Mesih'i öldürdük' demelerinden dolayı kalplerini mühürledik. Oysa onu öldürmediler ve asmadılar. Fakat onlara öyle gibi gösterildi. Onun hakkında anlaşmazlığa düşenler, bu konuda kesin bir şüphe içindedirler. O hususta, hiçbir bilgileri yoktur. Sadece zanna uyuyorlar. Onu kesin olarak öldürmediler."

[Nisâ 4/157-158]

Ahlakı Kur'ân

Ahde Sadakat, İmana Sadakattir

"Sözleşmeler yaptığınız zaman, Allah'ın ahdini yerine getirin ve Allah'ı üzerinize şahit tutarak, pekiştirdikten sonra yeminleri bozmayın. Şüphesiz Allah, yapacağınız şeyleri çok iyi bilir. Bir toplum diğer bir toplumdan (sayıca ve malca) daha çok olduğu için yeminlerinizi, aranızda bir fesat aracı edinerek ipliğini sağlamca büktükten sonra, çözüp bozan (kadın) gibi olmayın. Allah, bununla sizi imtihan etmektedir. Hakkında ihtilafa düşmekte olduğunuz şeyi kıyâmet gününde mutlaka size açıklayacaktır."

Nahl 16/91, 92

virmiş, çeşitli dünyevi kazançlar uğruna tahrif ve tebdil yoluna gitmişlerdi.

Son vahiy olan Kur'ân-ı Kerîm ise böyle bir tahrif ve değişmeden berîdir. Çünkü, *el-Hafız* olan Allah (cc) bu kitabı kimseye bırakmadan kendi otoritesinin altına almış, korumuş, korumaya da devam edecektir.

Allah'ın (cc) korumasından maksat şunlardır:

1. Kur'ân, içerisindeki eşsiz nazmı sayesinde her türlü eksiltme ya da fazlalaştırma hemen fark edilecek ve bu ekleme kabul edilmeyecektir.

2. Kur'ân, eşsiz i'cazı ile herkesi aciz bırakacak, hiç kimse onun benzeri bir sûre dahi oluşturamayacaktır.

3. Kur'ân, sahifelerde ve hafızalarda korunacak binlerce, milyonlarca hattat ve hafız onu koruyarak, unutturmadan muhafaza edeceklerdir.

4. Allah, hiçbir beşere Kur'ân'ı değiştirme kudreti vermeyerek, onu kendi otoritesi altında sonsuza kadar koruyacaktır.

İlahî kelâm işte böyle korunmaktadır, korunmaya da devam edecektir. Çünkü, o Levh-i Mahfuz'da yani silinmez, kaybolmaz, aşınmaz, sağlam bir kitabeye işlenmiştir. [9]

Davası Furkân

Kötülüğü İyilikle Sav!

"Yine onlar, Rablerinin rızasını isteyerek sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli ve açık olarak (Allah yolunda) harcayan ve kötülüğü iyilikle savan kimselerdir. İşte onlar var ya, dünya yurdunun (güzel) sonu sadece onlarındır."

Ra'd 13/22

[9] Bûrûc 85/22.

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Câbir b. Abdullah (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Resûlullah (sas) "De ki: Üstünüzden ve altınızdan size azap göndermeye elbette gücü yeten O'dur!" ayetini (En'âm, 6/65) okuduğu zaman: "Senin zatına sığınırım!" dedi. "Altınızdan" ibaresini tekrar okuyunca bir kez daha: "Senin zatına sığınırım!" dedi. Ayetin: *"Sizi fırka fırka yapıp, kiminize kiminizin hıncını tattırmaya gücü yeter."* kısmını okuduğu zaman: "Bu iki azap daha hafif ya da daha kolaydır!" buyurdu.

[Buhârî, *Tefsir*, 193]

Nûr Çeşmesi

Kur'ân, asırları muhtelif bütün enbiyanın kütüplerini ve meşrepleri muhtelif bütün evliyanın risalelerini ve meslekleri muhtelif bütün asfiyanın eserlerini icmâlen tazammun eden ve cihât-ı sittesi parlak ve evham ve şübehâtın zulümâtından musaffâ, ve nokta-i istinadı, bilyakîn, vahy-i semâvî ve kelâm-ı ezelî ve hedefi ve gayesi, bilmüşahede, saadet-i ebediye, içi bilbedâhe, hâlis hidayet, üstü, bizzarure, envâr-ı iman, altı, biilmilyakîn, delil ve burhan sağı, bittecrübe, teslim-i kalb ve vicdan, solu, biaynilyakîn, teshir-i akıl ve iz'an, meyvesi, bihakkılyakîn, rahmet-i Rahmân ve dâr-ı cinân, makamı ve revacı, bilhads-i sâdık, makbul-ü melek ve ins ü cân bir kitab-ı semâvîdir.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler*, s. 493]

Bu sayede tarih boyunca ister Kur'ân'ı doğrudan tahrife kalkışanlara, isterse te'vil ve tefsir adı altında onun manasını bozmaya çalışanlara karşı Kur'ân hep kendini korumuş, Allah (cc) bunun daha ileri boyutlara taşınmasına imkân vermemiştir.

Bazen bilinçli ve belli amaçlara hizmet eden yaklaşımlarla te'vil, tefsir, nesh ve tahsis adı altında yapılan tahrifatlar, Müslümanların siyasal anlamda en güçsüz oldukları bir dönemde dahi görünmez bir otorite tarafından engellenmiş ve Kur'ân, korunduğunu dünya-âleme ispat etmiştir.

14 asırdır ilk günkü safiliğini koruyan bu kitap, dünya var oldukça da tek bir harfini, hatta harekesini yitirmeden kendi kendini koruyacaktır. Allah (cc) bu kitabı kendi koruması altına alarak, ona gelebilecek her türlü tehlikeye karşı etrafına sed çekmiş, hiçbir gücün ona karşı en küçük bir müdahale etme fırsatı tanımamıştır.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***Allah, Bu Kitap ile Bazı Toplulukları Yüceltir, Bazılarını ise Alçaltır***

Hz. Ömer'in (ra) hilafeti döneminde Mekke valisi olan Nâfi, yerine azatlı kölelerden biri olan İbn Ebzâ'yı vekil olarak bırakarak, bazı meseleleri Halife Ömer ile görüşmek maksadıyla Medine'ye doğru yola çıkar. Medine'ye varmadan Usfân denen mıntıkada, Halife Ömer ile karşılaşır. Hz. Ömer, Mekke valisini karşısında görünce ilk önce sorduğu; *"Kimi yerine vekil bıraktın?"* sorusu olur. Çünkü Hz. Ömer devlet işlerinde çok ciddidir, asla en küçük bir ihmalkârlığa ve disiplinsizliğe yer verilmesine tahammül etmemektedir. Vali Nâfi: *"Yerime İbn Ebzâ'yı bıraktım."* der. Hz. Ömer tanımadığı bu şahıs hakkında bilgi almak adına bu sefer de: *"İbn Ebzâ kim?"* diye sorar. Vali Nâfi: *"Bizim azatlı kölelerimizden biridir!"* diye cevap verir. Mekke'nin sosyal yapısını çok iyi bilen Hz. Ömer şaşırır ve Nâfi'ye der ki: *"Şimdi sen Mekkelilerin üzerine azatlı bir köleyi mi vekil olarak bıraktın?"* Nâfi vereceği cevapla Hz. Ömer'e, yıllar önce Efendimiz'den (sas) duyduğu bir sözü hatırlatacaktır. Vali Nâfi der ki: *"Ey Müminlerin Emiri! İbn Ebzâ içimizde Allah'ın kitabını en iyi bilenlerden biridir; böyle olduğu için zaten, ben onu vekil olarak bıraktım."* Hz. Ömer bir anda sarsılır ve yıllar önce Efendimiz'den (sas) duyduğu hadisi hatırlar ve der ki: *"Allah Resûlü (sas) ne kadar doğru söylemiş, o demişti ki: "Gerçekten Allah, bu kitap ile bazı toplulukları yüceltir, bazılarını ise alçaltır."* [Müslim, *Müsâfirîn,* 269; İbn Mace, *Mukaddime,* 16]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Zalimler Âlimlere Karşı***

Tabiîn devrinin büyük kametlerinden biri olan Saîd b. Cübeyr (v. 94/713) yaşadığı hayat ile dönemin zalimlerini kızdırmıştı. Haccâc b. Yûsuf (Zalim) aldığı emirle onu öldürmeye karar vermişti. Tutuklanıp, Haccâc'ın yanına getirildiği vakit orada bulunanlardan biri ağlamaya başladı. Saîd b. Cübeyr ağlayan şahsa: "Seni ağlatan nedir?" diye sordu. Adam: "Senin başına gelen şey" dedi. Saîd b. Cübeyr: "Ağlama! Böyle olacağı Allah'ın ilmi dâhilindeydi." dedi. Sonra şu ayeti okudu: *"Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki, biz onu yaratmadan önce, bir kitapta yazılmış olmasın."* [Hadîd 57/22]

Saîd b. Cübeyr'in çok vakarlı bir yürüyüşü vardı. O haliyle bakanları etkiliyordu. Haccâc'ın önüne getirildiğinde, Haccâc onunla belli bir müddet konuştu, sonra dedi ki: "Ey muhafızım! Onu götür boynunu vur." Muhafız, hemen denileni yapmak için harekete geçti. Öldürüleceği yere geldiğinde Saîd b. Cübeyr muhafıza dedi ki: "Bırak beni iki rekât namaz kılayım." Kıbleye doğru yöneldi. Uzaktan olanları seyreden Haccâc, muhafıza: "Sana ne dedi?" diye sordu. Muhafız: "Namaz için izin istiyor!" dedi. Haccâc: "Hayır izin verme ancak doğu tarafına (ters yöne) yönelirse izin ver." dedi. Bunun üzerine Saîd b. Cübeyr şu ayeti okudu: *"Doğu da Allah'ındır batı da. Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (zatı) oradadır. Şüphesiz Allah'(ın rahmeti ve nimeti) geniştir, O her şeyi bilendir."* [Bakara 2/115]

Sonra Saîd b. Cübeyr başını uzattı, muhafız boynunu vurarak, ona şehadeti tattırdı. [İbn Sa'd, *Tabakât*, VIII, 377, 378]

"Kur'ân'ı, Allah'ın Resûlü'nden ayırdınız mı, bir yere varamazsınız. Kitap, Nebi olmadıktan sonra kürekçisi olmayan bir kayık gibidir. Bu kayıkla acemi yolcular, hayat denizinde ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar, gitmek isledikleri yere varamazlar. Kitapsız bir peygamber ise ışığı olmayan bir kılavuz gibidir."

(Mevdudi)

19. Ders

KUR'ÂN
Eşsiz Bir Dua Mecmuasıdır

Kur'ân İklimi

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ
إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ﴾

"Kullarım beni sana sorduklarında söyle onlara, ben çok yakınım. Bana dua ettiklerinde onların dualarına hemen icabet ederim. O halde onlar da benim davetime uysunlar ve bana inansınlar ki doğru yola erebilsinler."

[Bakara Sûresi, 2/186]

Nebevî Seda

عَـنْ عَائِشَـةَ، عَـنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللـهُ عَلَيْهِ وَسَـلَّمَ قَالَ:
مَثَـلُ الَّـذِي يَقْرَأُ القُـرْآنَ، وَهُوَ حَافِظٌ لَـهُ مَعَ السَّـفَرَةِ الكِرَامِ
البَـرَرَةِ، وَمَثَلُ الَّـذِي يَقْرَأُ، وَهُـوَ يَتَعَاهَدُهُ،
وَهُوَ عَلَيْهِ شَدِيدٌ فَلَهُ أَجْرَانِ

Hz. Aişe (rh) validemizden rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Kur'ân'ı güzel okuyan ve amel eden kişi şerefli ve saygılı olan kâtip, meleklerle beraberdir. Kur'ân-ı güçlük çekerek okuyan kişiye ise iki sevap vardır. (biri okumasından diğeri de zorlanmasından dolayı)"*

[Buhârî, *Tefsir*, 339]

KUR'ÂN
Eşsiz Bir Dua Mecmuasıdır

Örnek Şahsiyetler

HZ. ELYASA (as)

"İsmâil, Elyesa, Yûnus ve Lût'u da (hidayete erdirdik). Hepsini âlemlere üstün kıldık. Onların babalarından, çocuklarından ve kardeşlerinden bazılarına da (üstün meziyetler verdik). Onları seçkin kıldık ve doğru yola ilettik."

[En'âm 6/86, 87]

Dua; kulu kul yapan, onu yücelten en büyük vesiledir. Dua Aziz Peygamber'in (sas) mübarek lisanıyla; *"İbadetin beyni ya da ta kendisidir."*[1]

Dua, müminin silahı, umudu, sermayesidir. Dua, insanın değer kazanmasının en önemli yoludur. Bunun için Kur'ân der ki: "Ey Resûlüm! Onlara de ki: Duanız olmasaydı Rabbim size ne diye değer versin ki!" [2] İşte değer kazanmanın kıymet bulmanın en önemli yolu duadır.

İbret Şahsiyetler

NADR B. HÂRİS

"Eğer Allah insanlara, hayrı çarçabuk istedikleri gibi şerri de acele verseydi, elbette onların ecelleri bitirilmiş olurdu. Fakat bize kavuşmayı beklemeyenleri (Nadr b. Hâris) biz, azgınlıkları içinde bocalar bir halde (kendi başlarına) bırakırız."

[Yûnus 10/11]

[1] Tirmizî, *Daavât,* 1; Ebû Dâvûd, *Salât*, 358.
[2] Furkân 25/77.

Peki, kul Mevlâ'sına nasıl yalvaracak? Ne isteyecek? Neyi, hangi yöntem ile, hangi kelime ve hangi üslup ile isteyecektir? Bu soruların cevapları hiç şüphesiz ilahî kelâmın içerisinde bulunmaktadır. Allah (cc) kuluna olan rahmet ve sevgisinden dolayı, kuluna kendisini nasıl tanıtmış ise, nasıl dünya ve ahirette ihtiyacı olan şeylerin ilkelerini anlatmış ise aynı şekilde kendisine nasıl dua edileceğini de, yüzlerce örnekle öğretmiştir.

O (cc), ilahî kelâmını müthiş bir dua olan Fâtiha ile başlatmış ve 6000 küsurluk ayetlerini yine bir dua olan Nâs Sûresi ile sonlandırmıştır. Çoğunluğu peygamberlere ait olan onlarca dua örneğini bizlere sunmuş, ayrıca meleklerin ve salih insanların dilinden duanın usûl ve üslubunu bizlere öğretmiştir.

İlk insan Hz. Âdem (as) düştüğü zelle karşısında Mevlâ'sına ne diyeceğini şaşırıp kalınca Allah (cc) onun imdadına yetişmiş, Hz. Âdem Rabbinden öğrendiği bir takım kelimelerle, O'na (cc) yalvarmış tevbe ve istiğfarda bulunarak mağfiret talep etmişti. [3]Vahiy, nasıl o gün Hz. Âdem'in imdadına yetişmiş ise o günden bu güne de dua etmek isteyen her kulun imdadına yetişmiştir. Kula en güzel, en sade ve en etkileyici kelimelerle nasıl yalvarılacağını öğretmiştir.

Kur'ân dua etmek isteyen her kula, ihtiyacına göre numuneler sunmuş, verdiği her dua örneği ile ona bitimsiz bir sermeye takdim etmiştir. Bu örneklerden istifade eden kul, Allah'a (cc), Allah'ın (cc) kelâmı ile yalvarmaya, O'nun (cc) kelâmı ile O'ndan af ve mağfiret dilemeye başlayacaktır. Böyle bir yöntem doğru bir kelâm ve üslup kullanıldığı için duaya icabet edilmesini inşallah sağlayacaktır.

Kavramlar

- **Velâyet;** "yakın olmak, yakınlık, dost olma", genellikle ise "sevmek; yönelmek, yardım etmek; bir işin sorumluluğu kendi üstünde olmak" anlamına gelmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de *velâyet* olarak geçmese de veli, mevlâ vs. şeklinde birçok kullanım yer almaktadır.

- **Adâvet;** "düşman olmak, düşmanlık" genellikle tüm düşmanlıklar için kullanılan genel bir kavramdır. Kur'ân-ı Kerîm'de *adavet* kelimesi altı yerde geçmektedir.

"İyilik ve fenalık bir değildir. Sen, fenalığı en güzel şekilde sav; o zaman, seninle arasında düşmanlık bulunan kişinin yakın bir dost gibi olduğunu görürsün."

[Fussilet 41/34]

[3] Bakara 2/37.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de Hurûf-u Mukattaa'dan sonra en fazla haber cümleleriyle başlayan sûreler vardır. Böyle başlayan sûre sayısı 21 tanedir

Kur'ân içerisindeki dua örnekleri insanın Allah'tan (cc) ne istemesi gerektiği hakkında bizlere önemli ipuçları verir. Kimi ayetlerde dua belli bir sıralama ve yöntem takip edilerek verilir. Mesela Hz. İbrahim (as) ve oğlu Hz. İsmail'in (as) dilinden denilir ki: *"Ey Rabbimiz! Bunu bizden kabul buyur, şüphesiz sen herşeyi bilen ve herşeyi duyansın. Ey Rabbimiz! Bizi sana teslim olanlardan kıl ve soyumuzdan sana teslim olmuş bir ümmet çıkar ve bize ibadet yöntemlerini ve usûllerini göster. Bizim tövbelerimizi kabul et. Şüphesiz tevbeleri kabul eden, bağışlayan ancak sensin. Ey Rabbimiz! Neslimizden de senin mesajlarını iletecek, kitabı ve hikmeti öğretecek ve onları temizleyip arındıracak bir elçi gönder, çünkü Sen kudret ve hikmet sahibisin."* [4]

Bu duada farkedildiği gibi bir yöntem ve sıralama vardır. Kur'ân'ın bu duada ve diğer bazı dualarda izlediği yöntemden yola çıkarak, İslâm âlimleri duada dört temel sıralamanın olduğunu söylemişlerdir.

1. Allah'ın birliğini dile getirme ve O'nu (cc) övgüyle anma

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Ümmetin Hakîmi olan Ebü'd-Derdâ'ya (ra): *"Onlar için dünya hayatında da müjde vardır!"* ayeti (Yûnus, 10/64) hakkında sordular; şöyle cevap verdi: "Bunu Allah Resûlü'ne (sas) sorduğum günden beri bana hiç kimse sormadı. O'na (sas) sorduğumda bana şöyle demişti: *"Bunu senden başka bana hiç kimse sormadı. Bu, müslümanın gördüğü ya da kendisine gösterildiği salih rüyadır!"*

[Tirmizî, *Rü'ya*, 3]

[4] Bakara 2/127-129.

Davası Furkân

Vesveseye Kapıları Kapa!

(Resûlüm!) Sen af yolunu tut, iyiliği emret ve cahillerden yüz çevir. Eğer şeytanın vesveseleri seni dürterse hemen Allah'a sığın. Çünkü O, işitendir, bilendir. Takvâya erenler var ya, onlara şeytan tarafından bir vesvese dokunduğunda (Allah'ın emir ve yasaklarını) hatırlayıp hemen gerçeği görürler.

A'raf 7/199-201

2. Allah'tan af, merhamet ve hayır gibi manevi isteklerde bulunma

3. Allah'tan dünyevî istek ve taleplerde bulunma

4. Hamd, salâvat ve tesbih ile duayı sonlandırma [5]

Kur'ân'daki her bir dua örneği insana neyi ne kadar isteyeceğini öğretir. Kimi dualarda dünya-ahiret dengesini, [6] kimi dualarda Allah'tan (cc) her türlü yardımı istemenin üslubunu, [7] kimi zaman ayakların doğru yolda sabit kılınmasını, [8] kimi zaman hayırlı bir mülk talep etmenin yöntemini, [9] kimi zaman da bir evlat istemenin nasıl olacağını,[10] öğretir. Hz. Eyyüb kadar bela ve musibetlere duçar olunca neler denileceğini, [11] Hz. Yûnus gibi görevi bırakıp gidip, pişman olduktan sonra nasıl tevbe edileceğini, [12] Hz. Yûsuf gibi zor bir imtihan ile başbaşa kalınca nasıl sığınılacağını, [13]yine bize Kur'ân öğretir.

Ahlakı Kur'ân

Randevu Sünnettir!

"Ey iman edenler! Kendi evinizden başka evlere, geldiğinizi farkettirip (izin alıp) ev halkına selâm vermedikçe girmeyin. Bu sizin için daha iyidir; herhalde (bunu) düşünüp anlarsınız. Orada hiçbir kimse bulamadınızsa, size izin verilinceye kadar oraya girmeyin. Eğer size: 'Geri dönün!' denilirse, hemen dönün. Çünkü bu, sizin için daha nezih bir davranıştır. Allah, yaptığınızı çok iyi bilir."

Nûr 24/27, 28

[5] Muhammed Emin Yıldırım, *İbadetin Beyni Dua,* s. 15.
[6] Bakara 2/201.
[7] Bakara 2/286.
[8] Âl-i İmrân 3/8.
[9] Âl-i İmrân 3/26.
[10] Âl-i İmrân 3/38.
[11] Sâd 38/41.
[12] Enbiyâ 21/87.
[13] Yûsuf 12/23.

Nûr Çeşmesi

Kur'ân'ın vazife-i asliyesi: Daire-i rububiyetin kemalât ve şuunatını ve daire-i ubudiyetin vezaif ve ahvalini tâlim etmektir.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler*, s. 438]

İlahî kelâm bu örneklerin dışında bir de bize gâybın gaybe (haberi olmadan başkasına arkasından dua etmek) dua etmesini öğretir. Der ki: *"Onlardan sonra gelenler dediler ki: 'Rabbimiz! Bizi ve bizden önce gelen kardeşlerimizi bağışla. O iman ehli olan kardeşlerimizden hiçbirine karşı kalplerimizde kin bırakma.' Ey Rabbimiz! Kuşkusuz sen çok şefkatli ve merhametlisin"* [14]

Başka bir örneğinde ise kimlere dua edileceğini öğretir: *"Rabbim! Beni, annemi, babamı, mümin olarak evime girenleri (eş ve çocuklarımı) ve bütün iman etmiş erkek ve kadınları bağışla!"* [15]

Tüm bu ilahî numuneler Allah'ın (cc) insana bahşettiği lütuflarının birer nişanesidir. Kur'ân-ı Kerîm, bunları içerisinde barındırarak kulun Mevlâ'sına nasıl yakaracağını öğreten önemli bir kaynak olarak, bu alanda da önemli bir rehber olduğunu haykırmaktadır.

[14] Haşr 59/10.
[15] Nuh 71/28.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***Kötü Bir Kur'ân Hamili/Hafızı Olayım!***

Yemâme'de şehadetinin ardından Hz. Ömer'in: *"Eğer Ebû Hûzeyfe'nin azadlısı Sâlim hayatta olsaydı, onu halife olarak tayin ederdim."* dediği Sâlim Mevlâ Ebî Huzeyfe, Kur'ân'ın yücelttiği bir sahâbî idi.

Efendimiz (sas) yatmak için Hz. Aişe'nin odasına çekildiği bir günün gecesinde, odanın sahibi olan Aişe validemizin olmadığını görür. Bekler, bekler; epey sonra Aişe validemiz odasına gelir. Efendimiz (sas) merakla Aişe validemize sorar: *"Ey Aişe! Sana ne oldu da bu kadar geç geldin?"* Öyle ya; ne görmüştü ki ya da ne olmuştu ki Aişe validemiz gecikmişti; başka zamanlar olsa, Efendimiz'den önce koşar gelir odasına, odasını hazırlar; sevinir, Efendimiz'in (sas) gelişini beklerdi. Şimdi çok büyük bir şey olması gerekirdi ki, Aişe validemizi meşgul etsin. Aişe validemiz dedi ki: *"Ya Resûlullah! Odama gelmek için Mescid'den geçerken bir sahâbînin Kur'ân okurken sesini duydum. O kadar güzel okuyordu ki o anda orada kalakaldım. Eğer seni bekletmemiş olsaydım, halen dinlemeye devam ederdim."* Aişe validemizin bu sözleri üzerine Efendimiz (sas) meraklandı: *"Peki, kimdi o?"* diye sordu. Aişe validemiz: "Bilmiyorum" dedi. Efendimiz (sas) daha da meraklandı. Aişe validemiz öyle kolay kolay kimseyi beğenmezdi; bu kadar beğenmişse onu bir öğrenmek gerekirdi. Efendimiz (sas) merakla odasından çıktı; Suffa ashâbının bulunduğu yere doğru geldi; halen Kur'ân sesi gelmeye devam ediyordu. Efendimiz (sas) yaklaşınca o şahsın Sâlim Mevlâ Ebî Huzeyfe olduğunu gördü. O kadar sevindi ki o anda, mübarek dudaklardan şu sözler döküldü: *"Ümmetimin içerisinden senin gibi güzel Kur'ân okuyan birini var eden Rabbime hamdolsun."* [İbn Mâce, *İkâme,* 176; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* VI, 165]

Abdullah b. Ömer (ra) diyor ki: *"Resûlullah (sas), bize Kur'ân'ı şu dört kişiden alın/öğrenin dedi: Abdullah b. Mes'ûd, Übeyy b. Ka'b, Muâz b. Cebel ve Ebû Huzeyfe'nin azatlısı Sâlim."* [Buhârî, *Fezâilü'l-Ashâb,* 26-27]

Bu nebevî beyandan dolayı Sâlim Mevlâ Ebî Huzeyfe, Yemâme'de şehit olduğunda insanlar: *"Gitti Kur'ân'ın dörtte biri!"* dediler. Onun Yemâme'de şehadete şöyle yürüdüğü rivayet edilir. Yemâme'de Hz. Sâlim, muhacirlerin bayraktarı idi. Savaşın bidayetinde İslam ordusu bir sarsıntı geçirmiş ve dağılmaya

yüz tutmuştu. İşte o an Sâlim Mevlâ Ebî Huzeyfe, elindeki bayrağı düşürmeme adına şöyle haykırıyordu: *"Eğer bu bayrağı bırakıp kaçarsam, ben kötü bir Kur'an hamili/hafızı olayım."* Bu sözlerden sonra kahramanca o meydanda savaşmış, en sonunda da şehadet şerbetini içmişti. [Taberî, *Tarih,* III, 288]

❁ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❁

• ***Kırk Sene İnsanların Enselerini Görmedim!***

Medine'nin meşhur yedi tabiîn fakihlerinden biri olan Saîd b. Müseyyeb (v.94/713), Ebû Hureyre'nin damadıydı. İlmî derinliği, zühdü, takvası, mücadele azmi dillere destan olan biriydi. Kendi ifadesiyle: "Otuz sene ezânı evinde duymamış, kırk sene hep cemaatin ilk safında yerini aldığı için insanların ensesini görmemiştir."

Birgün ona, "Ümeyyeoğulları için beddua et!" denildi. O da ellerini açtı:"Ey Allah'ım! Muhammed ümmetinin afiyeti için dinini aziz kıl, dostlarına yardım et, düşmanlarını rezil et!" dedi. Sonra sözlerine şöyle devam etti: "Ben ancak Rabbimin bana söylediğini söylerim. O (cc) Kur'ân'da müminlerin şöyle demesini istemişti: "Ey Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla. Kalplerimizde, iman edenlere karşı hiçbir kin tutturma! Ey Rabbimiz! Şüphesiz sen çok esirgeyicisin, çok merhametlisin." [Haşr 59/10]

Saîd b. Müseyyeb'in mevlâsı Bürd'e: "İbnü'l-Müseyyeb'in evdeki namazı nasıldı? Biz onun Mescid'deki namazını biliyoruz." diye soruldu. Bürd: "*Vallahi bilmiyorum, çokça namaz kılardı. Ancak çoğu zaman, 'Sâd ve'l-Kur'âni zi'z-zikr/ Sâd… O şanlı, şerefli Kur'an'a andolsun ki…"* sûresini okuduğuna şahit oldum." [İbn Sa'd, *Tabakât,* VII, 134,137,139]

20. Ders

KUR'ÂN

Bağlamı Dikkate Alınarak Okunması Gereken Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلاً إِنَّ لَدَيْنَآ أَنْكَالاً وَجَحِيماً﴾

"Nimetler içerisinde oldukları halde hakikati inkâr eden, o inkârcıyı sen bana bırak ve onun tavırlarına karşı sabret. Katımızda ağır cezalar ve elim bir ateş onu beklemektedir."

[Müzzemmil Sûresi, 73/11,12]

Nebevî Seda

عَنْ جُنْدَبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ قَالَ فِي القُرْآنِ بِرَأْيِهِ فَأَصَابَ فَقَدْ أَخْطَأَ

Cündeb b. Abdullah'dan (ra) rivayet edildiğine göre, Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Her kim Kur'ân ayetlerini (hiçbir delile dayanmadan) kendi görüş ve tahminlerine göre tefsir eder ve hüküm verirse, doğruya varsa bile şüphesiz o kimse yanılgıdadır, yanılmıştır."*

[Ebû Dâvûd, *İlim*, 24]

KUR'ÂN

Bağlamı Dikkate Alınarak Okunması Gereken Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. ZÜLKİFL (as)

"İsmâil'i, İdris'i ve Zülkif'i de yâdet/an! Hepsi de sabreden kimselerdendi. Onları rahmetimize kabul ettik. Onlar hakikaten iyi kimselerdendi."

[Enbiyâ 21/85,86]

Herhangi bir metne muhatap olan insan, o metnin anlamını iyice anlayabilmesi için şu soruların cevabını bulması gerekmektedir. Ne söylüyor? Niçin söylüyor? Kime söylüyor? [1]

Sıradan bir metnin anlaşılması için bile bu soruları sormak önemli iken, ilahî kelâm gibi belli bir muhatap çevresine, belli bir mekâna ve tabi ki belli bir zamana sahip olarak inen vahye de aynı soruları sormak, metnin doğru anlaşılmasının selameti için şarttır.

Bir sözün bağlamı, o sözün anlamını birebir etkilemektedir. Bağlamında ele alınmayan söz, anlaşılmayacağı gibi yanlış ve eksik anlaşılmaktadır. Sözü bağlamında ele almak Kur'ân'ın evrenselliğine asla engel değildir. Bilakis Kur'ân'ın ilk muhataplarını anlamak, onların vahiy ile kurdukları ünsiyeti öğrenmek, vahiy ile oluşturdukları bağın canlılığını fark etmek, ilahî kelâmın evrenselliğine müsbet yönde bir katkı sağlamaktadır. Bu katkıyı çok iyi bilen İslâm âlimleri *"Sebeb-i Nüzûl"* adı altında bir ilim geliştirmiş, Kur'ân'daki birçok ayeti indiği

İbret Şahsiyetler

TU'ME B. UBEYRIK

"Allah'ın sana gösterdiği şekilde insanlar arasında hükmedesin diye sana Kitab'ı hak ile indirdik; hainlerden (Tu'me b. Ubeyrık) taraf olma!"

[Nisâ 4/105]

[1] Dücane Cündioğlu, *Kur'ân'ı Anlamanın Anlamı,* s. 79-110.

zemine müracaat ederek anlamaya çalışmışlardır. Bu ilmi bilmek Kur'ân'a muhatap olan insana şu faydaları sağlayacaktır:

1. Kur'ân'daki hükümlerin hikmetlerini daha iyi anlar

İlk muhatapların kimliklerini bilmek, onların ayetlere gösterdikleri karşılıkları öğrenmek, Kur'ân'ın bazı emir ve yasaklarının hikmetlerinin anlaşılmasına sebep olacaktır. Mesela, Müzemmil Sûresi'nin 11. ve 30. ayetleri arasında anlatılan inkârcı tipin kimliği, ayetin mesajındaki sert üslubun sebebinin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bu ayetlerde anlatılan şahsın Velid b. Muğire olduğunu bilmek ve bu şahsın nasıl inkârda sınır tanımadığını öğrenmek, insana ayetlerin mesajlarının üslubunu kavrama imkânı sunacaktır.

Kavramlar

- **Zan;** "kuşkulanmak, kesin bilgiye ulaşmak, itham etmek" demektir. Kuşkuyu iyiye yorma, iyi düşünme mânasında *hüsn-ü zan*, kuşkuyu kötüye yorma, kötü niyetli düşünce ise *su-i zan* olarak tanımlanır.

"Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır... "

[Hucurât 49/12]

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de 17 sûrenin başında yemin vardır. Bu yeminlerden en fazlası, Rabbimizin kendi ismi üzerine yaptığı yeminlerdir. Allah [cc] 7 defa kendi ismi üzerine yemin etmektedir.

2. Kur'ân'daki bazı müphem (kapalı) mesajların daha iyi anlaşılmasını sağlar

Kur'ân'a muhatap olan insanın, bağlamı göz ardı ederek ilahî kelâmı okuması sahibini şüphe ve yanlışlıklara sevkedebilir. İmam Şâtibî'nin (v. 790/1338) Mâide Sûresi'nin 93. ayeti için verdiği örnek, bu bahsin anlaşılması için güzel bir misâldir. Bu ayette denilir ki: *"İman edip, güzel ameller işleyenlere tattıklarından dolayı hiçbir günah yoktur."* [2]

Bu ayeti bağlamında ele almayan bazıları, daha Asr-ı Saâdet'te şarabın mübah olduğunu iddia etmişlerdi. Ama ayetin sebeb-i nüzûlüne baktığımızda olayın aslını anlamış oluruz. Şarabın tamamen haram kılındığına dair ayet nazil olunca, daha önce

[2] Mâide 5/93.

Ahlakı Kur'ân

'Öf' Bile Demek Yok!

"Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine : 'Öf!' bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle. Onları esirgeyerek alçakgönüllülükle üzerlerine kanat ger ve: 'Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara (öyle) rahmet et!' diyerek dua et."

İsrâ 17/23, 24

Müslüman olup, şarap içerek ölenlerin hükmü Efendimiz'e (sas) soruldu. Bu soru üzerine de Mâide Sûresi'nin 93. ayeti nazil oldu. Hükümden önce vefat etmelerinden dolayı sorumlu olmadıkları böyle belirtildi."[3] Görüldüğü gibi bağlam, dikkate alınmaz ise Kur'ân'daki bazı ayetler, okuyanı şüphe ve yanlışa sevk edebilir.

3. Kur'ân'daki bazı mesajların muradını (hikmetini) daha doğru kavrar

Kur'ân'a muhatap olan insan bağlamını dikkate almadan okuduğu bazı ayetlerin lafızlarını anlasa bile, o lafızlardaki murad-ı ilahîyyeyi tam olarak kavrayamaz.

Allah'ın (cc) muradı, o sözün bağlamının yani se-bebinin dikkate alınması ile anlaşılabilir. Mesela, Nisâ Sûresi'nde geçen, *"Allah'ın sana gösterdiği şekilde, insanlar arasında hükmedesin diye sana kitabı hak ile indirdik. Öyleyse hainlerden taraf olma!"* [4] ifadesine muhatap olan Efendimiz'in (sas), neden böyle bir uyarı ile ikaz edildiğini ancak sebeb-i nüzûle müracaat ederek anlayabiliriz. Bu ayetin bağlamına baktığımızda, yaklaşık on ayette anlatılan, Medine'de Übeyrikoğulları'na mensup Ebû Tu'me isimli şahsın Müslüman görünüp, hırsızlık yaptığını ve bunu da olaydan hiçbir haberi olmayan Yahudi birinin üzerine attığını, olayın sonrasında kabilesinin, Ebû Tu'me lehine Efendimiz'den

Davası Furkân

Yiğit Kimdir?

"Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice erler/yiğitler vardır. Onlardan kimi, sözünü yerine getirip o yolda canını vermiştir; kimi de (şehitliği) beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde (sözlerini) değiştirmemişlerdir. "

Ahzâb 33/23

[3] İmam Şâtibî, *el-Muvâfakât,* III, 29.
[4] Nisâ 4/105.

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Hz Aişe (rh) validemiz rivayet ediyor: *"Bir gün Allah Resûlü'ne (sas): "Yerlerin başka yerle ve göklerin de başka göklerle değiştirildiği gün…"* ayetini (İbrâhim, 14/48) sordum; dedim ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Gökler ve yerler böyle birleşince insanlar o zaman nerede olacaklar?" Şöyle buyurdu: *"Sırat üstünde olacaklardır."*

[Müslim, *Sıfâtu'l-Münâfıkîn*, 29]

(sas) bir karar beklemeleri üzerine bu ayetlerin nazil olduğunu görürüz.[5] Bu hadiseyi bilmeden sözü edilen ayeti okuyunca neden Allah'ın (cc), Peygamber'ine (sas) böyle bir uyarıda bulunduğunu anlayamayız.

Görüldüğü gibi sözün bağlamı, ilahî kelâmın anlaşılması için çok önemlidir. Bu öneminden dolayı tefsir usûlünde bir kaide olarak şu ilke belirlenmiştir:

"Bir ayetin tefsiri, o ayete ait hadiseye vakıf olmadan, yani sebeb-i nüzûlü bilinmeden yapılamaz."[6]

Sözün bağlamına müracaat etmek Kur'ân'ın evrenselliğine asla gölge düşürmez, aksine bağlamı ile bugün arasında bir bağ kurulmasına sebep olur. Vahyin ilk muhataplarını anlamak, ilahî kelâmın yere basan ayaklarını anlamaktır. Ayağından mahrum ettiğiniz herhangi bir metin, muhatabını yanlışa düşürecektir. Bunun için vahye muhatap olan insan bu önemli hususu ihmal etmeden, bu müthiş mirastan istifade etmeli, ama sebebe bağlayarak ayetin mesajlarını o gün ile sınırlandırmamalıdır. O alandan istifade ederek vahyin maksadını, murad-ı ilahîyeyi daha iyi anlamalı, anladıklarıyla bugünü doğru okuma imkânını elde etmenin yollarını aramalıdır.

Nûr Çeşmesi

Tefsir iki kısımdır: Birisi, malum tefsirlerdir ki Kur'an'ın ibaresini, kelime ve cümlelerinin manalarını beyan, izah ve ispat ederler. İkinci kısım tefsir ise Kur'an'ın imanî hakikatlerini kuvvetli hüccetlerle beyan, ispat ve izah ederler. Bu kısmın pek çok ehemmiyeti var. Zahir malum tefsirler, bu kısmı bazen mücmel (çok kısa) bir tarzda derc ediyorlar. Fakat Risale-i Nur, doğrudan doğruya bu ikinci kısmı esas tutmuş, emsalsiz bir tarzda muannit feylesofları susturan bir manevî tefsirdir.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Şualar*, s. 434]

[5] Tirmizî, *Tefsirü'l-Kur'ân*, 4; Vâhidî, *Esbâbü'n-Nüzûl*, s. 124.
[6] Suyûtî, *el-İtkân fî Ulûmi'l Kur'ân*, I, 29.

✦ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ✦

• ***Bu Çağrı Bana Değil mi?***

Nübüvvet evinin sultanlarından biri olan Ümmü Seleme validemiz, tam bir dirayet abidesidir. Allah Resûlü (sas) ile birçok hatıra yaşamış, Hücre-i Saâdet'in en son vefat eden hanımı olduğu için de (v. 61/680) sonraki nesillere epey mesaj miras olarak bırakmıştır.

Oğlu Ömer b. Ebî Seleme rivayet ediyor: *"Ey Ehl-i Beyt! Gerçekten Allah, sizden her türlü kiri (günah ve çirkinliği) gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister."* (Ahzâb 33/33) ayeti annem Ümmü Seleme'nin evinde/odasında nazil oldu. Bu ayet inince Efendimiz (sas) hemen Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i çağırdı. Onların üzerine bir örtü örttü ve dedi ki: *"Allah'ım! İşte bunlar benim Ehl-i Beyt'imdir; onlardan her türlü kiri gider ve onları tertemiz kıl!"* Efendimiz (sas) böyle yapınca annem Ümmü Seleme dedi ki: "Ya Resûlullah! Ben de onlarla beraber miyim?" Yani ben de Ehl-i Beyt'ten miyim? Efendimiz (sas) dedi ki: *"أنت على مكانك وأنت على خير/ Enti alâ mekâniki ve enti alâ hayr/ Sen zaten yerindesin/ mekânındasın ve sen hayır üzeresin."* [Tirmizî, *Tefsiru'l-Kur'ân,* 34]

Ahzab Sûresi'nin 6. ayetinde geçen: *"Peygamber müminlere kendi öz canlarında daha evladır, önceliklidir; O'nun hanımları ise müminlerin anneleridir."* hükmü nazil olunca, Ümmü Seleme validemiz yapı itibariyle çok utangaç biri olmasına rağmen, sahâbeye 'çocuklarım' diye hitap etmeye başlar. Mesela Hz. Osman'ın hilafet günlerinde, onu uyarırken söze: *"Ey Oğulcuğum!"* diye girmiştir. Diğer annelerimiz biraz bu konuda Ümmü Seleme'yi eleştirince, onlara der ki: *"Allah'ın bize verdiği bu büyük şerefi siz nasıl dikkate almazsınız? Biz onların hepsinin annesi, onlar ise bizlerin çocuklarıdır."* [İbn Sa'd, *Tabakât,* X, 190]

Bir kardeş kavgası olan Cemel vakasına gelindiğinde, olayın içerisine bir şekilde dahil olan Hz. Aişe validemize, Ümmü Seleme şöyle der: *"Ey Aişe! Allah bizleri onlara anne kılmışken, sen nasıl kalkar Ali gibi bir evlada karşı bu tavrı takınırsın. Annelere düşen kavgaya zemin hazırlamak değil, barışa vesile olmaktır."*

Ama ok yaydan bir kere çıkmıştır; bakacak ki Ümmü Seleme, Aişe validemizi ikna etmek mümkün değildir; bu sefer Ali'nin yanına gidecek; gözyaşları içinde Hz. Ali'ye diyecektir ki: *"Ey Oğlum! Eğer Efendimiz (sas) evlerinizde oturun ve vakarınızı muhafaza edin demeseydi, vallahi kılıç elimde senin arkanda*

yerimi alırdım. Çünkü ben çok iyi biliyorum ki, senin davan, senin duruşun hak bir duruştur. Ancak ben gelemesem de, oğlum Ömer'i sana asker olarak veriyorum. O bana canımdan daha kıymetlidir. Ama senin davan ondan daha kıymetlidir." [Hakim, *el-Müstedrek,* III, 129]

Ümmü Seleme annemizin en önemli özeliklerinden biri de hiç şüphesiz Kur'ân'ın her çağrısına kayıtsız ve şartsız icabet etmesi ve kendini ilahî kelâma muhatap saymasıdır. Birgün evinde/odasında saçlarını bir hanıma taratırken Hz. Peygamber'in (sas) mescitten: *"Ey İnsanlar!"* diye seslendiğini duydu; anında ayağa kalkarak, saçını taramakta olan kadına: *"Bırak sonra tararsın."* dedi, örtüsünü alıp hemen mescide doğru koşmak istedi. Kadın, "Resûlullah erkekleri çağırıyor, kadınları değil!" deyince, ona: *"Resûlullah 'Ey İnsanlar!' dedi. Ben de bir insanım, bu çağrı banada değil mi, nasıl bu hitaba kayıtsız kalabilirim?"* demiş ve hemen mescide gitmiştir. [Müslim, *Fezâilü's-Sahâbe,* 9; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* VI, 297]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

- ***Gece Düşün, Gündüz Yaşa!***

Tabiîn devri der demez akla gelen ilk isimlerden biri olan Hasan-ı Basrî (v.110/728), Ümmü Seleme annemizin terbiyesinde yetişmiş birisiydi. Onun annesi Hayre, Ümmü Seleme'nin âzatlısı olduğu için annemiz Hasan-ı Basrî ile çok fazla ilgilenmiş, onun bilgili ve hakîm bir kişi olarak yetişmesi için ciddi bir gayret sarf etmiştir.

Çok iyi bir hatip ve etkili bir vâiz olan Hasan-ı Basrî, çok erken zamanlarda fesahat ve belâgatte adından söz ettirmişti. O, dünyaya ve dünya malına pek değer vermez, zamanını eviyle mescit arasında geçirir, mescitte ve evinde dinî sohbetler yaparak halkı İslâm'ın güzelliklerini yaşamaya davet ederdi. Devamlı Kur'ân okurdu. Ashabın hayatına derin bir özlem duyan Hasan-ı Basrî bu özlemini şu sözlerle ifade etmiştir: "Yetmiş Bedir gazisine yetiştim... Siz onları görseydiniz deli sanırdınız; onlar da sizin iyilerinizi görselerdi artık ahlâkın kalmadığına hükmeder, kötülerinizi görselerdi bunların hesap gününe bile inanmadıklarını söylerlerdi"

Birgün Hasan-ı Basrî karşısında bulunan cemaate şöyle diyecekti: "Siz Kur'ân'ın okunmasını konaklar edinmişsiniz, geceyi de deve... O deveye biner,

onunla konakları geçersiniz. Oysa, sizden öncekiler Kur'ân'ı Rablerinden risaleler ve fermanlar olarak görürlerdi. Geceleyin sabahlara kadar Kur'ân'ı oku ve üzerinde düşünür ve gündüzleyin ise onun ahkâmını uygulamaya çalışırlardı."
[Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, III, 134, 138]

Senin sırrın yaşayan Kur'ân'dadır.
O Kur'ân ki hikmeti ezeli ve ebedidir.
O, köleyi götürüp hür getirir.
O, tüm avcıların zulmünü keser.
O, insanlığın son mesajı.
"Rahmeten li'l-Alemin"in taşıyıcısı.
Değersiz onunla değer bulur.
Onun önünde secdeye varan yücelir.
Yol kesenler, onu anlamak ve korumakla
önderleştiler.
O kitapla deftere sahip oldular.
Çöl vahşileri bu meşalenin aydınlığı ile.
İdraklerinde ilmin yüzlerce tecellisini
gördüler.
Dağların bile taşmaya güç yetiremediği
Ve yüklenmekten çekindiği ilahı emaneti, o yüklendi.
O, ayet-i mübinden birkaç ayet okuyunca;
Köle gelmişken efendi olarak çıktı.
Eğer Müslüman'ca yaşamak istiyorsan,
Kur'ân' ca yaşa ve yine Kur'ân'ca yaşa.
Hakkı sana ancak Kur'ân anlatır,
Her isteğin varsa orada ara!

(MUHAMMED İKBAL)

21. Ders

KUR'ÂN

Hz. Peygamber'e (sas) Verilmiş En Büyük Mucizedir

Kur'ân İklimi

﴿وَقَالُوا لَوْلَا يَأْتِينَا بِاٰيَةٍ مِنْ رَبِّهِۦٓ اَوَلَمْ تَأْتِهِمْ بَيِّنَةُ مَا فِي الصُّحُفِ الْاُولٰى﴾

"Onlar: '(Muhammed) bize Rabbinden bir mucize getirmeli değil miydi? dediler. Aslında önce gelen kitapların apaçık bir delili olan Kur'ân onlara gelmedi mi?"

[Tâhâ Sûresi, 20/133]

Nebevî Seda

عَـنْ عِمْـرَانَ بْنِ حُصَيْـنٍ، أَنَّهُ مَرَّ عَلَى قَـارِئٍ يَقْرَأُ، ثُمَّ سَـأَلَ فَاسْـتَرْجَعَ، ثُمَّ قَالَ: سَـمِعْتُ رَسُـولَ اللَّـهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْـهِ وَسَـلَّمَ يَقُـولُ: مَنْ قَـرَأَ القُرْآنَ فَلْيَسْـأَلِ اللَّهَ بِـهِ، فَإِنَّهُ سَـيَجِيءُ أَقْوَامٌ يَقْـرَءُونَ القُرْآنَ يَسْـأَلُونَ بِهِ النَّاسَ

İmrân b. Husayn'in (ra) anlattığına göre, kendisi Kur'ân okuyan, arkasından da buna mukabil halktan dünyalık talep eden birisine rastlamıştı. Hemen: *"İnnâ lillâh ve innâ ileyhi râciûn"* deyip, arkasından şu açıklamayı yapmıştı: Hz. Peygamber'in (sas) şöyle söylediğini işittim: *"Kim Kur'an okursa (isteyeceğini) Allah'tan istesin. Zira bir takım insanlar zuhur edecek, onlar Kur'an okuyup, okudukları mukabilinde halktan (dünyalık) isteyecekler."*

[Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XXXIII, 167]

KUR'ÂN

Hz. Peygamber'e (sas) Verilmiş En Büyük Mucizedir

Örnek Şahsiyetler

HZ. YÛNUS (as)

"Zünnûn'u da (Yûnus'u da zikret). O öfkeli bir halde geçip gitmişti; bizim kendisini asla sıkıştırmayacağımızı zannetmişti. Nihayet karanlıklar içinde: 'Senden başka hiçbir ilâh yoktur. Seni tenzih ederim. Gerçekten ben zalimlerden oldum!' diye niyaz etti."

[Enbiyâ 21/87]

Allah (cc) insanlığa göndermiş olduğu elçilerini birçok olağanüstü kabiliyetlerle donatarak göndermişti. O elçilerin gönderildiği zamanın şartları, o anki insanların talepleri gözönünde bulundurularak; Allah (cc) her peygamberine farklı bir mucize bahşetmişti. Kur'ân'ın bize bildirdiğine göre Hz. İbrahim'in (as) ateşte yanmaması [1] Hz. Salih'in (as), Semûd kavmine getirdiği deve, [2] Hz. Yakub'un oğlu Hz. Yûsuf'un gömleği ile görmeyen gözlerinin açılması, [3] Hz. Süleyman'ın kuş ve karınca dillerini bilmesi,[4] hep birer mucizedir.

İbret Şahsiyetler

ÜBEY B. HALEF

"Kendi yaratılışını unutarak bize karşı misal getirmeye kalkışıyor (Übey b. Halef) ve: 'Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?' diyor. De ki: Onları ilk defa yaratmış olan diriltecek. Çünkü O, her türlü yaratmayı gayet iyi bilir."

[Yâsîn 36/78,79]

[1] Enbiya 21/69.
[2] Şuarâ 26/141-158.
[3] Yûsuf 12/92-96.
[4] Neml 27/18-28.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de en hayırlı örtünün, takva örtüsü olduğu belirtilmektedir. A'raf Sûresi, 26. ayette bu hakikate dikkat çekilmiştir.

Yahudi ve Hristiyanlar'ın Efendimiz'den (sas) açık mucize talep etmelerinin gerçek sebebi ise, bu iki şeriatin peygamberleri olan Hz. Musa ve Hz. İsa'nın hayatlarında mucizenin çokça yer almasındandır. Hz. Musa bilindiği gibi sihrin en çok yapıldığı bir dönemde gelmişti. Allah'da (cc) elçisine sihirbazları bile hayrete düşürecek ve onların imana kavuşmalarını sağlayacak olağanüstü bir mucize göndererek Hz. Musa'yı onlara karşı desteklemişti. [5] Hz. Musa'nın tek mucizesi elbette bu değildi. O, elinin bembeyaz olması,[6] denizi yarıp İsrailoğulları'nı oradan geçirerek kurtarması,[7] Allah (cc) ile Tur-i Sina'da konuşması, [8] gibi onlarca mucizenin sahibiydi.

Hz. İsa'ya ise Allah (cc); çamurdan kuş yapıp ona üflediği zaman kuşa can gelmesi, ölüleri diriltmesi, anadan doğma körü ve alaca hastalığına yakalanmış kişileri iyileştirmesi, [9] havarilerine gökten sofra indirmesi[10] ve akibet, yani sonunun ne olduğu hakkında mucizeler vermişti.

[5] Tâhâ 20/17-21.
[6] Tâhâ 20/22.
[7] Şuarâ 26/61-66.
[8] Nisâ 4/164.
[9] Mâide 5/110.
[10] Mâide 5/114-115.

Kavramlar

- **Vahdet;** "bir ve tek olmak, tek kalmak", mastar olarak ise "birlik, teklik, bütünlük" anlamına gelmektedir. Genellikle "bütünlük sağlayıp bir ve tek olma" mânasında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *vahdet* kelimesi geçmemektedir
- **Tefrika;** "ayırma, ayırt etme, parçalama; dağılma, parçalanmışlık" anlamlarında kullanılmaktadır. Tefrika genellikle "belirli bir dinî, fikrî veya siyasî birliğe sahip insan topluluklarının bölünüp parçalanması, ayrılması" anlamına gelmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de tefrika kelimesi geçmemektedir. Ama gerek vahdet gerekse *tefrika* kavramlarının ihtiva ettiği mesajları taşıyan birçok ayet vardır.

"Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'an'a) sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın. Hani sizler birbirinize düşmanlar idiniz de O, kalplerinizi birleştirmişti. İşte O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Yine siz, bir ateş çukurunun tam kenarında idiniz de O sizi oradan kurtarmıştı. İşte Allah size ayetlerini böyle apaçık bildiriyor ki doğru yola eresiniz."

[Âl-i İmrân 3/103]

Ahlakı Kur'ân

Bilmediğin Şeyin Ardına Düşme!

"Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur. Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma! Çünkü sen (ağırlık ve azametinle) ne yeri yarabilir ne de dağlarla ululuk yarışına girebilirsin. Rabbinin katında bunların hepsi beğenilmeyen kötü şeylerdir."

İsrâ 17/36-38

Peygamberlerin sonuncusu olan Efendimiz'e (sas) gelince hiç şüphesiz O'na verilen en büyük mucize ilahî kelâm olan Kur'ân'dı. Elbette böyle bir ifade, Efendimiz'e (sas) hissî mucizeler verilmemiştir, O'nun (sas) hayatında Kur'ân dışında hiçbir mucize yoktur demek değildir. Kur'ân, Efendimiz'e (sas) verilmiş en büyük mucizedir ve diğer mucizeleri gölgede bırakmıştır. Efendimiz (sas) kendi dilinden bize bunu şöyle haber vermektedir: *"Gönderilen her peygambere, insanların imana gelmesine vesile olacak birer mucize muhakkak verilmiştir. Bana verilen mucize ise Allah'ın kelâmı olan Kur'ân'dır. Bu sebeple kıyamet günü ümmetimin diğerlerinden sayıca çok olmasını ümit ediyorum."* [11]

Efendimiz'in (sas) de bir iftihar vesilesi olarak belirttiği gibi kendisine verilen en büyük mucize Kur'ân'dır. Çünkü Kur'ân, bazı mucizeler gibi belli bir zamanda olup bitmemiş, ilk nâzil olduğu günden bugüne, bugünlerden son güne hep canlılığını muhafaza etmiştir ve edecektir.

Efendimiz (sas), son peygamber ve Kur'ân da son kitap olmasından dolayı, O'na (sas) verilecek mucize öyle bir mucize olmalıydı ki her yerde ve her zamanda etkisini göstermeli, insanların kurtuluşuna vesile olmalıydı.

İşte bu yönü zatında barındıran Kur'ân, varlık âleminin tanışma şerefini kendinde bulduğu en büyük mucizedir.

Davası Furkân

Hazırlık Olmadan Olur mu?

"Onlara (düşmanlara) karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve cihad için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın, onunla Allah'ın düşmanını, sizin düşmanınızı ve onlardan başka sizin bilmediğiniz, Allah'ın bildiği (düşman) kimseleri korkutursunuz. Allah yolunda ne harcarsanız size eksiksiz ödenir, siz asla haksızlığa uğratılmazsınız. "

Enfâl 8/60

[11] Buhârî, *Fezâilü'l-Kur'ân,* 1.

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Ebû Hureyre (ra) diyor ki: Allah Resûlü (sas): *"İnne Kur'âne'l-fecri kâne meşhuda/Muhakkak ki sabah namazı şahitlidir."* ayetini (İsrâ 17/78) şöyle tefsir etti: *"Gündüz melekleri ile gece melekleri sabah namazında buluşurlar ve birbirlerine gördüklerini anlatırlar."*

[Tirmizî, *Tefsirü'l-Kur'ân*, 18; İbn Mace, *Salât*, 2]

O üslubuyla, muhtevasıyla, manasıyla, belağât ve fesâhatıyla en büyük mucize olduğunu dünya-âleme ispat etmiştir. Efendimiz (sas) bu büyük mucize ile nice katı kalpleri İslâm'a ısındırmış, nice inkârcıları imana yöneltmiştir. Kur'ân, hissî bir mucizenin yapamayacağı nice başarılara imza atmış, hissî bir mucize gibi tarihin belli bir dönemine değil, her ana etki etme özelliğini yüzyıllardır korumuş, korumaya da devam edecektir. Bunun için *"Mucize isteyene Kur'ân yeter"* denmiş, ondan daha güzel, daha etkileyici, daha tesirli, hiçbir şeyin olmayacağı belirtilmiştir.

Nûr Çeşmesi

Kur'an'ın altı yönü de doğruluğunu gösterir: Üzerine oturduğu zemin, delil sütunları üzerine oturur. Üstünde mucize olduğuna dair parıltılar bulunur. Arkasını semavi vahyin gerçeklerine dayandırır. Önünde gösterdiği hedef, dünya ve ahiret mutluluğudur. Sağ tarafında aklı konuşturup tasdikini alır. Sol tarafında temiz kalplere ve vicdanlara hitap eder, fıtratın şahitliğini alır.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Şualar*, s. 134]

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***Allah Teâlâ Bana, Sana Kur'ân'ı Okumamı Emretti***

Efendimiz'in (sas): *"Ümmetimin en iyi (Kur'ân) okuyucusu Übey'dir."* dediği, bundan dolayı insanların, *"Şemsü'l-Kurrâ/Kârilerin Güneşi"* diye isimlendirdikleri Übey b. Ka'b (ra) tam bir Kur'ân muallimi idi.

Efendimiz (sas) birgün Mescid-i Nebevî'ye girdi, Übey b. Ka'b'ı buldu ve ona: *"Allah bana, sana Lem yekünillezi sûresini (Beyyine Sûresi) okumamı emretti."* dedi. Hz. Übey: Hiç beklemediği bu sözleri duyunca: "Ya Resûlullah! Rabbim beni mi söyledi?" dedi. Efendimiz (sas): *"Evet"* dedi. Übey daha da heyecanlandı: "Ya Resûlullah! Rabbim benim adımı söyleyerek mi bunu istedi?" diye sordu. Resûlullah: *"Evet, Rabbim hem senin adını, hem senin nesebini andı!"* dedi. Übey artık söyleyecek hiçbir söz bulamadı ve sevincinden çocuklar gibi ağlamaya başladı. [Müslim, *Fezâilü's-Sahâbe,*122; İbn Sa'd, *Tabakât,* III, 573]

Bir başka gün Übey b. Ka'b'a, Efendimiz (sas), şöyle bir soru sormuştu: *"Ey Übey! Kur'ân'ın değer bakımından en ağır ve en muazzam ayeti hangisidir?"* Übey, her zaman ki edeple: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir!" demişti. Efendimiz (sas) bir daha soruyu tekrar etmiş ve ondan bir cevap duymak istemişti. Bu konuda Efendimiz'in ısrar ettiğini görünce, Hz. Übey demiştir ki: *"Kur'ân'ın en muazzam ayeti Ayete'l-Kürsî'dir."* Bu cevap karşısında Efendimiz (sas) oldukça memnun olmuş, mübarek ellerini Übey'in göğsünün üzerine koymuş ve demişti ki: *"Ey Ebâ Münzir! Allah ilmini sana mübarek kılsın ve ondan seni nasiplendirsin."* [Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ,* I, 250]

Übey b. Ka'b anlatıyor: "Bir adam vardı ki ben mescide ondan daha uzakta oturan bir başkasını tanımıyorum. Bu kişi cemaatle namazı hiç kaçırmazdı.- Kendisine: "Bir eşek alsan da hava karanlık ve sıcak olduğunda ona binsen! dediler. (veya ben dedim) Adam şöyle cevap verdi: *"Evimin, mescidin yanı başında olması beni hiç de memnun etmez. Çünkü ben mescide gidiş ve evime dönüşümün her adımına ecir olarak sevap yazılmasını diliyorum."* Bunun üzerine Resûlullah (sas) o adama: *"Bunların hepsinin sevabını Allah, senin için derleyip topladı. Allah'tan beklediğin, sana verilmiştir."* [Müslim, *Mesâcid,* 278]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Bütün Hallerimi Güzel Kıl!***

Tabiîn devrinin meşhur müfessirlerinden olan Muhammed b. Kâ'b b. Süleym el-Kurazî (v.108/726), Hz. Ali'nin hilâfetinin son yılında (40/661) Kûfe'de doğdu. Gençlik döneminde Medine'ye yerleşti ve burada çok ciddi bir ilim aldı. Çok geçmeden tefsir konusunda adından söz ettirmeye başladı.

Yaptığı tefsir derslerine İslam dünyasının birçok yerinden talebeler katıldı. O derslerin birinde, İsrâ Sûresi'ndeki: "Ve şöyle niyaz et: Rabbim! Gireceğim yere dürüstlükle girmemi sağla; çıkacağım yerden de dürüstlükle çıkmamı sağla. Bana tarafından, hakkıyla yardım edici bir kuvvet ver." [İsrâ 17/80] ayetine gelince, defaatle bu ayeti okudu sonra şöyle dua etmeye başladı: "Yâ Rabbi! Benim gizli halimi de aşikâr halimi de güzel kıl. Rabbim! Beni salih amel işlemeye güzellikle sevk et. İhlâslı olmaya kavuştur. Yine beni salim olarak işlerin içinden çıkart, çıkmayı bana nasip et." [Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, III, 248, 249]

"Kur'ân-ı Kerîm; onların (Müslümanların) ruhlarının gıdası, ahlaklarının temeli, ibadetlerinin esası, tebliğ vasıtaları, günlük zikirleri ve tarihleridir; tek kelimeyle o, hayatın bütün yönlerini düzenleyen temel kanunlarıdır. Kur'ân-ı Kerîm'in hiçbir yerinde şiddet hareketinin meşru gösterildiğini görmeyiz. Bütün mesele, hasmın durumuna uygun bir şekilde karşı koyarak, adaleti yeniden tesis etmektir."

(M. Abdullah Draz)

KUR'ÂN

Ayetleriyle Muhkem ve Müteşabih Olan Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿هُوَ الَّذِي اَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ اٰيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ اُمُّ الْكِتَابِ وَاُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَاَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَاْوِيلِهِ ۚ وَمَا يَعْلَمُ تَاْوِيلَهُ اِلَّا اللّٰهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ اٰمَنَّا بِهِ ۙ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا ۚ وَمَا يَذَّكَّرُ اِلَّا اُولُوا الْاَلْبَابِ﴾

"Sana kitabı indiren O'dur. Onun bazı ayetleri muhkemdir ki bunlar kitabın esasıdır. Diğerleri de müteşabihtir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve ona keyfi anlamlar yüklemek için onda-ki müteşabih ayetlerin peşine düşerler. Hâlbuki onların te'vilini (açıklamasını) ancak Allah bilir."

[Âl-i İmrân Sûresi, 3/7]

Nebevî Seda

عَنْ صُهَيْبٍ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَا آمَنَ بِالقُرْآنِ مَنْ اسْتَحَلَّ مَحَارِمَهُ

Suheyb-i Rûmî (ra) rivayet ediyor, diyor ki: Resûlullah (sas) şöyle buyurdular: *"Kur'ân'ın haram kıldığı şeyleri helal gören bir kimse Kur'an'a inanmamıştır."*

[Tirmizî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 20]

22. Ders

KUR'ÂN
Ayetleriyle Muhkem ve Müteşabih Olan Bir Kitaptır

İlahî kelâmın ayetleri, manaya delaletleri açısından iki farklı içeriktedir. Âl-i İmrân Sûresi'nde de belirtildiği gibi bazı ayetler muhkemdir ve bunlar çoğunluktadır. Bu ayetler, kitabın anası ve esası hükmündedir. Diğer bazı ayetler ise müteşabihtir.

Öncelikle bu iki terimin anlamını iyice kavramak zorundayız. Muhkem, lügatte; *"fesattan ve bozulmadan*

Örnek Şahsiyetler

HZ. ZEKERİYYÂ (as)

"Zekeriyyâ'yı da (an). Hani o, Rabbine şöyle niyaz etmişti: 'Rabbim! Beni yalnız bırakma! Sen, vârislerin en hayırlısısın, (her şey sonunda senindir).' Biz onun da duasını kabul ettik ve ona Yahyâ'yı verdik; eşini de kendisi için (çocuk doğurmaya) elverişli kıldık. Onlar (bütün bu peygamberler), hayır işlerinde koşuşurlar, umarak ve korkarak bize yalvarırlardı; onlar, bize karşı derin saygı içindeydiler."

[Enbiyâ 21/89-90]

FENHAS B. AZÛRA

İbret Şahsiyetler

"Yahudiler, Allah'ın eli bağlıdır (sıkıdır), dediler. (Fenhas b. Azûra) Hay dedikleri yüzünden elleri bağlanası ve lânet olasılar! Bilâkis, Allah'ın elleri açıktır, dilediği gibi verir. Andolsun ki sana Rabbinden indirilen, onlardan çoğunun azgınlığını ve küfrünü arttırır. Aralarına, kıyamete kadar (sürecek) düşmanlık ve kin soktuk. Ne zaman savaş için bir ateş yakmışlarsa (fitneyi uyandırmışlarsa) Allah onu söndürmüştür. Onlar yeryüzünde bozgunculuğa koşarlar; Allah ise bozguncuları sevmez."

[Mâide 5/64]

uzak, eksiksiz derecede sağlam, güçlü ve şüpheden öte, açık ve anlaşılır" anlamlarına gelir. [1]Bu manada Kur'ân, ayetlerinin tamamının *"kitabun uhkimet ayâtihi/ayetleri sağlamlaştırılmış bir kitap olduğunu"* bize bildirir. [2]Ayetlerinin tamamı anlaşılır ve sağlam olan bir kitabın büyük bir kısmı özel bir ifade ile muhkemdir. Yani Kur'ân'ın haram, helal, namaz, oruç, zekât, hac gibi ibadetleri belirten ayetleri, emirler ve yasaklar çok açık bir şekilde ifade edilmiştir. Amacı anlamak olan muhatap, kitabın bu ayetlerini çok rahat anlar, ne demek istediğini kavrar.

Kitabın diğer bir kısım ayetleri ise müteşabihtir. Müteşabih kelimesi *şe-bi-ha* fiilinden türetilmiştir. Anlamı; *"Birbirine benzeyen, birden fazla tercihi bulunan, manasında bu benzerlikten dolayı kısmî kapalılık bulunan"* demektir. [3] Bu içerikteki ayetler ilahî kelâm içerisinde azdır ve anlaşılması için belirli bir ilmî alt yapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Zaten Âl-i İmrân Sûresi'ndeki ayetin son cümlesi buna işaret etmektedir:

"İlimde derinleşenler (bu müteşabih ayetleri anlama çabası verdikten sonra) derler ki: 'Biz ona inandık, hepsi Rabbimiz tarafındandır. Derin kavrayış sahipleri dışında kimse bundan ders alamazlar." [4]

[1] İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab,* VIII, 503-505.
[2] Hûd 11/1.
[3] İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab,* VIII, 503-505.
[4] Âl-i İmrân 3/7.

Kavramlar

- **Taharet;** "temizlenmek, arınmak" mânasındadır. Tahâret genellikle "maddî kiri (necâset, habes) veya mânevî pisliği (hades) gidermek" anlamına gelmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de *taharet* kavramı geçmemektedir.
- **Necaset;** "pis" anlamındadır. Mastar olarak "maddî necâset, necis şey" mânasına gelmektedir. Genellikle "dinen pis hükmünde olan şeylerin genel ismi" mânasında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de necaset kavramı geçmemektedir. Ancak hem taharet hem de *necaset* kavramlarının içerdiği manaları yansıtan bir ayet mevcuttur.

"Hani (Allah) kendi tarafından bir güvenlik olarak sizi hafif bir uykuya daldırıyor; sizi temizlemek, sizden şeytanın vesvesesini gidermek, kalplerinizi pekiştirmek ve ayaklarınızı sağlam bastırmak için üzerinize gökten yağmur yağdırıyordu."

[Enfâl 8/11]

"Ey iman edenler! Allah'a ortak koşanlar ancak bir pislikten ibarettir. Artık bu yıllarından sonra, Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Eğer yoksulluktan korkarsanız, Allah dilerse lütfuyla sizi zengin kılar. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir."

[Tevbe 9/28]

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de en hayırlı gece, bin aydan hayırlı olduğu belirtilen [Kadir 97/3] Kadir Gecesi'dir. Kur'ân'ın indiği gece böyle büyük bir değer kazanmıştır.

Kur'ân-ı Kerîm içerisinde bulunan müteşabih ayetleri İslâm âlimleri üç sınıfa ayırmışlardır.

İlki: Müteşabihliğin sadece lafızda olması

Ayetin mesajında mananın açık, lafzın kapalı olmasıdır. Mesela, Sâffât Sûresi'nde denilir ki: *"Bunun üzerine yanlarına gelip sağ eliyle (bi'l-yemin) vurdu."* [5] Ayette Hz. İbrahim'in putları nasıl kırdığı ifade edilirken *"yemin"* kelimesi kullanılır. Burada mana açıktır, sağ el ile vurduğu anlaşılır. Ama lafız, birkaç anlama gelir. Yemin kelimesi ile Kur'ân, güçlü kuvvetli vurmak, kırıp geçirmek, paramparça etmek gibi anlamlar da kastetmiş olabilir.

İkincisi: Müteşabihliğin sadece manada olması

Bu ise ilkinin tam tersidir. Burada ayetin mesajında lafız açık, ama mana kapalıdır. Özellikle Kur'ân-ı Kerîm'de anlatılan Cenab-ı Hakk'ın isim, sıfat

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Ümmü Mübeşşir el-Ensâriyye (rh) validemiz rivayet ediyor: "Allah Resûlü (sas) Hz. Hafsa annemizin yanında şöyle buyurmuş: *"(Hudeybiye'de) Ağaç altında biat edenlerden inşallah hiç kimse cehenneme girmeyecektir."* Bunu işiten Hafsa validemiz: "Ama Ya Resûlullah! Rabbimiz kitabında: *'Sizden hiç kimse yok ki oraya (cehenneme) uğramasın! Bu kesinleşmiş bir hükümdür.'* [Meryem, 19/71] buyurmuyor mu?" Bunun üzerine Efendimiz (sas) o ayetin arkasından gelen ayeti [Meryem 19/72] okudu: *"Sonra Allah'tan korkanları (onların arasından çekip) kurtarırız ve zalimleri de orada diz üstü çökmüş olarak bırakırız!"*

[Müslim, *Fezâilü's-Sahâbe*, 163]

[5] Sâffât 37/93.

Ahlakı Kur'ân

Her Şeyde Denge!

"Ne elini boynuna bağlayıp cimri ol, ne de sonuna kadar açıp, varını yoğunu ortaya döken savurgan ol! Böyle yaparsan, kendini kınanır durumda ve bir şeye gücün yetmeyerek, pişman bir halde oturur kalırsın. Doğrusu senin Rabbin dilediği kimsenin rızkını genişletir ve bir ölçüye göre verir. O kullarını gören ve haberdar olandır."

İsrâ 17/29, 30

ve nitelendirmelerinde müteşabihlik ortaya çıkar. Mesela: *"Rahman arşa istiva etti."* [6] ayetindeki *"istiva"* kelimesi gibi. Burada lafız açıktır, ama mana müteşabihtir. Bunun için bu gibi ayetlerde çok fazla yorum yapmamak en doğru yoldur. Bu ayetin yorumu İmam Mâlik'e (v.179/795) sorulunca, o büyük imam der ki: *"İstiva malumdur, keyfiyeti meçhuldür, keyfiyetini sormak ise bid'attir."* [7]

Bu tarz ayetlere en doğru yaklaşım Kur'ân'ın ifadesi ile وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ *"Ve'ma ye'alemu tevilehu illallah/Onun açıklamasını sadece Allah bilir."* [8] demektir.

Üçüncüsü: Müteşabihliğin hem manada hem lafızda olması

Kur'ân'ın bazı ayetlerinde hem lafız hem mana müteşabih olabilir. Mesela; Bakara Sûresi'nde ifade edilen şu ayet gibi: *"İyilik evlere arkalarından girmek değildir, asıl iyilik korunmak ve ölçülü davranmaktır. Evlere kapılarından girin, Allah'tan korkun, umulur ki kurtuluşa erersiniz."*[9] Bu ayette söz edilen evlere arkalarından girmek hem lafız olarak hem mana olarak müteşabihtir. Ayetin mesajını ancak ilk döneme gidince anlayabiliyoruz. Cahiliye döneminde bir âdet olan bu davranış, daha takvalı olmak adına yapılırdı. Bu adet tam bilinmeden ayetten istenilen oranda istifade edilemez.

Davası Furkân

Bu Dava Ölmez!

"Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür ya da öldürülürse, gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse, Allah'a hiçbir şekilde zarar vermiş olmayacaktır. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır."

Âl-i İmrân 3,144

[6] Tâhâ 20/5.
[7] Suyûtî, *el-İtkân fi Ulûmi'l Kur'ân*, II, 6.
[8] Âl-i İmrân 3/7.
[9] Bakara 2/189.

Burada kısaltarak anlatmaya çalıştığımız [10]Kur'ân'ın müteşabih ayetlerinin varlığına dair: "Ne faydası var?" diye bir soru aklımıza gelebilir. Gerçekten de *mübîn* olma vasfına sahip olan Kur'ân neden böyle bir muhtevaya ihtiyaç duymuştur. Bu soruya 3 nokta ile cevap verebiliriz:

1. Ayetler üzerinde anlaşılma çabası verilsin diye

İnsanlar Kur'ân-ı Kerîm üzerinde sabit fikirleri dayatıp, belirli bir dönem verilen gayretin mirasına konmayıp, düşüncelerini vahiy üzerinde yoğunlaştırıp, akıllarını kullanıp daha güzel sonuçlara varsınlar diye Kur'ân böyle bir imkânı muhataplarına vermiştir.

Nûr Çeşmesi

Cenab-ı Hakk'ın rahmetiyle kalbime geldi ki bütün tarikatların başı, bütün gezegenlerin güneşi, Kur'an-ı Hakîm'dir. Hakiki tevhid-i kıble bunda olur. Ona sarıldım. Nâkıs istidadım, elbette layıkıyla o mürşid-i hakikiden en mükemmel şekilde istifade etmese de, yine de Kur'an'ın feyzini, yine onun feyziyle gösterebiliriz. Demek Kur'an'dan gelen o sözler ve o nurlar, yalnız birtakım ilmî meseleler değil, aynı zamanda kalbî, ruhî, hâlî olan imanî meselelerdir. Ve pek kıymetli ilahî irfan hükmündedir.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Mektubât*, s. 331]

2. Ayetlerin mesajlarının evrenselliği korunsun diye

İlahî kelâm belli bir zaman dilimine ve belli bir muhatap çevresine inmiştir. Bazı olaylar ve hadiseler üzerine inen ayetlerde öyle bir dil kullanmalıydı ki hem o günün sorunlarını çözmeli hem de bugünü ilgilendiren mesajları içerisinde barındırmalıydı. Mesela, yukarıda aldığımız ayette cahiliye adetlerinden olan evlere arkalarından girme geleneği kaldırılmıştı. Bugünün insanı bu ayeti okuduğunda ayetin müteşabihliğinden dolayı şöyle bir anlama imkânı elde edebilmektedir: *"Gerçek iyilik imanî meselelere arka kapıdan yanaşmak yani çeşitli dini vecibelerin ifası için konulmuş şekil ve sûretlere uymaktan ibaret değildir."* [11] Yani sadece şekle sarılıp özü terk etmek değildir. İşte bu anlama imkânını bize veren ayetin müteşabih olma özelliğidir.

[10] Bkz. İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usulü*, s.128-134.
[11] Muhammed Esed, *Kur'ân Mesajı*, s. 54.

3. Ayetlerin mesajları ile muhatapları denensin diye

Bazı ayetlerde var olan bu müteşabihlik imkânını yanlış kullanıp, kalplerindeki eğriliğe uyanlar ile bu ayetlerin tamamına kayıtsız-şartsız teslim olanlar birbirinden ayrılsınlar diye, Allah (cc) böyle bir imtihanı vahyinin içerisine yerleştirmiştir.

İşte Kur'ân bu sebeplerden dolayı bir kısım ayetini müteşabihlik özelliği ile muhatabına ulaştırmıştır. Doğru bir biçimde kullanılınca ilahî bir imkân olan bu alan, bazılarını cennete taşırken, bazılarını da cehenneme ulaştırabilir. Kur'ân'ın muhatabı olan insan vahyin bu özelliğini bilerek, bu fırsatı bir nimet bilip, onunla ilahî kelâmı daha iyi anlama ve kavrama imkânına dönüştürmelidir.

✦ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ✦

• ***İsrailoğulları'nın Şahidi***

Asıl ismi Husayn olan Abdullah b. Selâm, İslam öncesi hayatında Yahudilerin değer verdikleri, ilminden ve irfanından çokça istifade ettikleri biriydi. Abdullah b. Selâm hakkında birçok ayetin indiğine, birçok ayeti de onun önceki ilmine dayanarak tefsir ettiğine şahit olmaktayız.

Mesela, Abdullah b. Selâm ile birlikte kardeşi Salebe b. Selâm, Yahudi alimlerden Sa'lebe b. Sa'ye, Üseyd b. Sa'ye, Esed b. Ubeyd gibi tanınmış isimler, samimi olarak Müslüman oldular. Fakat bazı Yahudi âlimleri: *"Muhammed'e yalnız bizim şerlilerimiz, kötülerimiz inandı. Eğer, onlar hayırlılarımızdan olsalardı, atalarının dinini bırakmazlardı."* dediler. Bunun üzerine inen ayet-i kerîmelerde [Al-i İmrân 3/113, 114] şöyle buyruldu: *"Onların (Ehl-i Kitab'ın) hepsi bir değildir. Ehl-i Kitab'ın içinde bir cemaat vardır ki, onlar gece vakitlerinde secdeye kapanarak Allah'ın ayetlerini okurlar. Allah'a ve ahiret gününe inanırlar, iyiliği emrederler, kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar, hayır işlerinde de birbirleriyle yarış yaparlar. İşte onlar salihlerdendirler."* [Suyûti, *ed-Dürrü'l-Mensûr,* II, 296]

Bu ayetlerde övülen Ehl-i Kitab mensuplarından birinin Abdullah b. Selâm olduğu birçok kaynağımızın ortak kanaatidir. Ayrıca Rad Sûresi 43. ayette ve Ahkaf Sûresi 10. ayette Allahu Teâlâ onu, müşriklere karşı şahit göstermektedir. *"Şâhidün Benî İsrail/İsrailoğulları'nın Şahidi"* ifadesi ile kastedilen, başta Abdullah b. Selâm olmak üzere, Yahudiler içerisindeki hakikate tâbi olan şahıslardır.

Tercümânü'l-Kur'ân olan İbn Abbas'ın nakline göre, Kureyş'ten bir adam Abdullah b. Selâm'a 1200 ukiyye altınını emanet olarak bırakmıştı. Bir müddet sonra o Kureyşli gidip emanetini geri istediğinde Abdullah b. Selâm emanetini tastamam o adama vermişti. Başka bir Kureyşli ise Yahudi alimlerinden Finhâs b. Azûrâ'ya bir dinar emanet etmişti. Bir müddet sonra o Kureyşli dinarını geri istediğinde Finhâs inkâr etti ve: *"Sen bana dinar falan vermedin!"* dedi. Bunun üzerine Âl-i İmrân Sûresi'nin 75. ayeti nazil oldu. Rabbimiz buyurdu ki: *"Ehl-i Kitab'tan öylesi vardır ki, ona yüklerle mal emanet bıraksan, onu sana noksansız iade eder. Fakat onlardan öylesi de vardır ki, ona bir dinar emanet bıraksan, tepesine dikilip durmazsan onu sana iade etmez. Bu da onların: 'Ümmîlere karşı yaptıklarımızdan dolayı bize vebal yoktur!' demelerindendir. Onlar Allah adına bile bile*

yalan söylüyorlar." Bu ayet ile İbn Selâm'ın, emanete riayet edişi Kur'ân tarafından tasdik edilmiş oluyordu. [Fahreddin er-Râzî, *Mefâtihu'l-Ğayb,* VIII, 100]

Câbir b. Abdullah ve İbn Abbas'ın ortak nakillerine göre, Abdullah b. Selâm, Müslüman olduktan sonra tüm Yahudiler ona düşman olmuşlardı. Onun evi de Yahudilerin mahallesinde idi. Öyle bir hale gelmişti ki, komşuları selâmı sabahı kesmiş, akrabaları ilişkilerini koparmış; yolda onu gören yolunu değiştirmiş, yüzünü çevirmiş, onu tam bir tecride tabi tutmuşlardı. Bu durumdan bayağı sıkıntı duyan Abdullah b. Selâm, halini Efendimiz'e (sas) arz etmiş: *"Ya Resûlullah! İman etik, ne bir dostumuz kaldı, ne bir akrabamız!"* demişti. Bunun üzerine Maide Sûresi 55. ve 56. ayetler nazil olmuştu. Rabbimiz bu ayetlerde buyurmuştu ki: *"Sizin dostunuz (veliniz) ancak Allah, Resûlü ve iman edenlerdir. Onlar ki Allah'ın emirlerine boyun eğerek namazı kılar, zekâtı verirler. Kim Allah'ı, Resûlü'nü ve iman edenleri dost edinirse (bilsin ki) üstün gelecek olanlar şüphesiz Allah'ın taraftarlarıdırlar."* [Kurtubî, *el-Câmi li-Ahkâmi'l-Ḳur'ân,* VI, 143]

Son bir örneği Abdullah b. Selâm'ın kendi lisanından okuyalım: "Biz ashâbdan bazıları ile oturuyorduk ve şu meseleyi konuşuyorduk: *'Keşke hangi amelin Allah katında daha makbul olduğunu bilsek de onu yapıp, Rabbimizi memnun ve hoşnut etsek!'* Biz bu meseleyi tartışırken Saf Sûresi'nin ilk 4 ayetinin nazil olduğunu duyduk. Rabbimiz o ayetlerde diyordu ki: *"Göklerde ve yerdekilerin hepsi Allah'ı tesbih eder. O, üstündür, hikmet sahibidir. Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz, Allah katında büyük bir nefretle karşılanır. Allah, kendi yolunda kenetlenmiş bir yapı gibi saf bağlayarak savaşanları sever."* [Tirmizî, *Tefsiru'l-Kur'ân,* 61]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

- ***Hayrın Anahtarı Hayır Yollarında***

Enes b. Mâlik'in çok sevdiği, değer verdiği ve *"gözleri aynen Allah Resûlü'nün (sas) gözlerine benziyor"* dediği, Sâbit b. Eslem el-Bünânî (v.120/737), tabiîn devrinin meşhur alim ve zahitlerindendir.

Birgün kalabalık bir cemaat Enes b. Mâlik'i ziyarete gitmişti. Hz. Enes, onlara biraz sohbet ettikten sonra şöyle demişti: *"Allah'a yemin olsun ki sizin her birinizi kendi çocuklarım kadar seviyorum. Ancak kendi çocuklarımdan sizde olan özelliklere sahip olanı biraz daha fazla seviyorum."* Bu sözleri söylerken Hz. Enes,

Sâbit b. Eslem'e bakıyordu, orada bulunanlar bu bakışın ne anlama geldiğini anlamışlardı.

Sâbit b. Eslem bir sözünde şöyle diyordu: *"Bir kişide ne kadar hayırlı ve güzel hasletler bulunursa bulunsun, onda namaz ve oruç hasleti bulunmadığı müddetçe, o kişi âbid sayılmaz. Allah'a yemin olsun ki, bu iki şey, âbidin eti ve kanıdır."*

Sâbit b. Eslem birgün evinde oturmuş Kur'ân okuyordu. Birden başını ellerinin arasına aldı ve: "Vay başıma gelenler, vay başıma gelenler!" diye söylenmeye başladı. Evin sakinleri ne olduğunu sorduklarında cevap Hümeze Sûresi'nin 8. ve 9. ayeti oluyordu: *"Onlar (bu ateşin içinde) uzatılmış sütunlara bağlanmışlar ve o vaziyette o (ateş) üzerlerine kapatılmıştır."* [İbn Sa'd, *Tabakât*, IX, 245, 246]

"Kur'ân-ı Kerîm, Yüce Allah'ın yeryüzüne şeref veren en kutsal kitabıdır. Bu öyle bir kitaptır ki insanlar ancak onun gösterdiği yolda yürüdükleri takdirde mutluluğa kavuşurlar. Ve Allah'ın rızasına ererler. İnsanlar arasında her türlü iyi duygular yükselmeye başlar, kardeşlik ve beraberlik meydana gelir."

(Ömer Nasuhi Bilmen)

23. Ders

KUR'ÂN

Allah'ın (cc) Yasalarını Öğreten Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿سُنَّةَ اللّٰهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ ۚ
وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللّٰهِ تَبْدِيلاً﴾

"Allah'ın öteden beri süregelen yasası budur. O'nun kanun ve yasalarında asla bir değişiklik bulamazsın."

[Fetih Sûresi, 48/23]

Nebevî Seda

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لِكُلِّ شَيْءٍ سَنَامٌ، وَإِنَّ سَنَامَ القُرْآنِ سُورَةُ البَقَرَةِ وَفِيهَا آيَةٌ هِيَ سَيِّدَةُ آيِ القُرْآنِ، هِيَ آيَةُ الكُرْسِيِّ

Ebû Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sas) şöyle buyurmuştur: *"Her şeyin bir zirvesi vardır; Kur'ân'ın zirvesi ise, Bakara Sûresi'dir. Çünkü onun içinde Kur'ân ayetlerinin efendisi olan bir ayet vardır; o ayet; Ayete'l-Kürsî'dir."*

[Tirmizî, *Fezâilü'l-Kur'*ân, 2]

KUR'ÂN
Allah'ın (cc) Yasalarını Öğreten Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. YAHYÂ (as)

"Ey Yahyâ! Kitab'a (Tevrat'a) var gücünle sarıl!' (dedik) ve henüz sabî iken ona (ilim ve) hikmet verdik. Tarafımızdan ona kalp yumuşaklığı ve temizlik de (verdik). O, çok sakınan bir kimse idi. Ana-babasına çok iyi davranırdı; o, isyankâr bir zorba değildi."

[Meryem 19/12-14]

Sünnet, sözlüklerde "İyi olsun, kötü olsun takip edilen yol, devam edegelen davranış" anlamlarında kullanılır.[1] Şu an Sünnet deyince aklımıza hemen, Efendimizin (sas) takip etmek için bizlere miras olarak bıraktığı nebevî yol gelir. *Sünnetullah* ise Allah'ın (cc) çizdiği yol, ilke ve yasaları demektir. Kur'ân birçok ayette, bu yasalarına dikkat çeker, yüzlerce ayet ile de bu yasaların neler olduğunu bizlere öğretir. Sünnet kelimesini Kur'ân 13 kez kullanır.[2] Bu kullanımlardan dört tanesi "geçmiş ümmetlerin yolu" anlamında,[3] geriye kalan dokuz tanesi ise Allah'ın varlık âlemine koyduğu yasaların özelliklerine dikkat çekmek için

İbret Şahsiyetler

ÜMEYYE B. HALEF

"Onlar (Ümeyye b. Halef): 'Sen, bizim için yerden bir kaynak fışkırtmadıkça sana asla inanmayacağız. Veya senin bir hurma bahçen ve üzüm bağın olmalı; öyle ki, içlerinden gürül gürül ırmaklar akıtmalısın. Yahut iddia ettiğin gibi, üzerimize gökten parçalar yağdırmalısın veya Allah'ı ve melekleri gözümüzün önüne getirmelisin.' dediler. "

[İsrâ 17/90-92]

[1] İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, I, 89.
[2] M. Fuad Abdülbaki, *Mu'cemü'l-Müfehres*, s. 451.
[3] Enfâl 8/38; Hicr 15/13; Kehf 18/55; Fâtır 35/43.

kullanılmıştır.[4] Bu noktada şu soruyu sorabiliriz: Allah neden bu yasa ve ilkeleri koyma ihtiyacı hissetmiştir? Bu soruya verilebilecek cevapları şöyle iki maddede toparlayabiliriz:

1. Allah düzenlidir, düzeni ve disiplini sever

O (cc) varlık âlemini bir kader/ölçü üzere var etmiştir. Yaratılan her şey onun katında bir ölçü, bir hesap üzeredir. O'nun (cc) her şeyi böyle bir ölçü üzere var etmesi ne kadar düzenli olduğunun en büyük delilidir. O (cc) eğer varlık âlemine bir düzen ve disiplin çizmeseydi, evren bu kadar uyum ve ahenk içerisinde olmazdı. Evrenin selameti için O (cc) bazı yasa ve kurallar koyarak her şeyi disipline etti ve bu disiplinle, başıboşluğa, düzensizliğe, karmaşaya, tesadüfe imkân bırakmadı.

Allah (cc), disipline olan hassasiyetinin aynısını, kulunda da görmek istemektedir. Adeta Cenab-ı Hakk bu özelliğini gündemde tutarak kullarına der ki: "Ey kullarım! Ben düzenli ve disiplinliyim, sizin de disiplinli olmanızı isterim, çünkü disiplini severim!" Bu istek bakın vahyin dilinde nasıl ifade edilir: *"Nice sayıca az, ama disiplinli topluluk, Allah'ın izni ile sayıca çok, ama disiplinsiz topluluğu mağlup eder."* [5]

Başka bir ayette ise Allah'ı (cc) hoşnut eden bir disiplinin nasıl olacağının haberi verilir: *"Allah kendi yolunda kenetlenmiş bir duvar bağlayarak (yani disiplinli olarak) savaşanları sever."* [6]

İşte Allah (cc) disipline olan tavrını Sünnetullah ile ortaya koyarak, kullarından da bunu istemektedir.

Kavramlar

- **İtaat;** "baş eğmek, emredileni yerine getirmek, söz dinlemek", mastar olarak "istenileni yapmak", genellikle ise "meşrû emir ve isteklere uyma" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *itaat* kavramı geçmemektedir.
- **İsyan;** "ayrılmak, zulmetmek, haddi aşmak", mastar olarak "baş kaldırmak", genellikle ise "meşrû olan bir şeye karşı yapılan zulm, boyun eğmeme" mânasında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *isyan* kelimesi bir tek yerde geçmektedir.

"Bilin ki, aranızda Allah'ın elçisi bulunmaktadır. Eğer o, birçok işlerde size uysaydı, sıkıntıya düşerdiniz. Fakat Allah, size imanı sevdirmiş ve onu gönüllerinize güzel göstermiş; inkârı, fasıklığı ve (İslâm'ın emirlerine) karşı çıkmayı da çirkin göstermiştir. İşte bunlar doğru yolda olanların ta kendileridir."
[Hucurât 49/7]

[4] İsrâ 17/77; Ahzâb 33/38, 62; Fâtır 35/43; Mü'min 40/85; Fetih 48/23.
[5] Bakara 2/249.
[6] Saf 61/4.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de en hayırlı kazancın helal kazanç olduğu belirtilmiştir. [Hûd 11/86] Haksızlıkla elde edilen kazançların haram ve bereketsiz olduğunun altı çizilmiştir.

2. Allah (cc) insanlara yasalarını duyurarak, onlarla nasıl bir iletişime gireceğini bildirir

Allah (cc) ortaya koyduğu ilke ve yasalarla bir varlık âlemi anayasası oluşturmuştur. Bu sebep-sonuç ilişkisini insanlara öğreterek, yasalara uyulmasını şiddetle tavsiye eder. Eğer uyulmaz ise 'öncekilerin başlarına gelenlerin sizlerin de başına gelmesi kaçınılmaz olur' diyerek, geçmiş ümmetlerden ders çıkarılmasını öğütler. Vahiy bu temel ilkeyi bize şöyle bildirir: *"İnkâr edenlere, eğer sana düşmanlıktan vazgeçerlerse, onların geçmiş günahlarının bağışlanacağını söyle. Yok, eğer inkârda diretirlerse kendinden öncekilerin durumları ortadadır, onlar da aynı akıbete uğrayacaklardır."* [7]

Allah'ın (cc) varlık âlemine koyduğu, bu ilke ve yasalarının çok temel bir özelliği vardır. Bu özellik vahyin dilinde iki farklı biçimde ifade edilir.

İlki: وَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا *"Ve len tecide li sünneti'llahi tehvila/ Allah'ın sünnetinde/yasalarında asla bir tehvil bulamazsın!"* [8]

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Enes b. Mâlik (ra) diyor ki: "Allah Resûlü (sas): *"Şüphesiz, Rabbimiz Allah'tır deyip, sonra dosdoğru yolda yürüyenlerin üzerine melekler iner. Onlara: Korkmayın, üzülmeyin, size vâdolunan cennetle sevinin! derler."* ayetini (Fussilet, 41/30) okudu ve sonra şöyle buyurdu: *"Bunu insanlar hep söylediler. Fakat sonra çoğu küfre girdi. Kim bu söz üzere ölürse doğru istikamet üzere ölmüş olur."*

[Tirmizî, *Tefsîru'l-Kur'ân*, 42]

[7] Enfâl 8/38.
[8] Fâtır 35/43.

İkincisi: وَلَن تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا *"Ve len tecide li sünneti'llahi tebdila/Allah'ın sünnetinde, yasalarında asla bir tebdil bulamazsın!"* [9]

Tehvil: Saptırma, yoldan çıkarma, yolda değişikliğe uğratma anlamlarına gelir.

Tebdil ise dönüştürme, iptal etme anlamlarına gelir. Bu manaları göz önünde bulundurursak Sünnetullahın manasını şöyle özetleyebiliriz: "Allah'ın varlık âlemine koyduğu kurallarda hiçbir değişiklik (tebdil) göremez; hiçbir sapma, ona karşı koyma ya da onları dönüştürme (tehvil) bulamazsınız. İşte Sünnetullah'ın temel özelliği vahyin dilinde böyle ifade edilir.

Peki, bu özellik mutlak manada sabit midir? Değişmesi imkân dâhilinde değil midir? Bu soruya da yine Kur'ân'dan cevap buluyoruz. Vahiy bizlere der ki: "Allah (cc) bir yasasını başka bir yasasını yerine getirmek için değiştirebilir." Bu değişiklik mutlak bir değişiklik değil, çok özel şartlara bağlı ve sadece o şartlar için geçerli bir değişikliktir. Mesela: Allah (cc), Ay'a bir sünnet tayin etmiştir; bıçağı, ateşi, denizi, balığı yani varlık âlemindeki her şeyi bir yasaya bağlı olarak var etmiş, hepsine bir kanun ihdas etmiştir. İşte bazen Allah (cc) şu yasasından dolayı onların yasasını bir anlık devre dışı bırakabilir. Nedir bu yasa? Kur'ân-ı Kerîm der ki: *"Ey iman edenler! Eğer siz Allah'a (O'nun dinine) yardım ederseniz, O da size yardım eder, ayaklarınızı kaydırmaz."* [10] Bu temel bir yasadır. Allah (cc) dinine yardım edene yardım eder. Peki, bu yardımı nasıl eder? Bazen o yardımı hak edene güç ve kuvvet verir, korku-

Ahlakı Kur'ân

Kardeşinin Ölü Eti

"Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının. Çünkü zannın bir kısmı günahtır. Birbirinizin kusurunu araştırmayın. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O halde Allah'tan korkun. Şüphesiz Allah, tevbeyi çok kabul edendir, çok esirgeyicidir."

Hucurât 49/12

Davası Furkân

İşine Bak, Neticeye Takılma!

"(Resûlüm!) İnkâr edenin inkârı seni üzmesin. Onların dönüşü ancak bizedir. İşte o zaman yaptıklarını kendilerine haber veririz. Allah kalplerde olanı şüphesiz çok iyi bilir. "

Lokmân 31/23

[9] Fetih 48/23.
[10] Muhammed, 47/7.

Nûr Çeşmesi

Evet, Kur'ân'ın üslûbları hem garibdir, hem bedi'dir, hem acibdir, hem mukni'dir. Hiçbir şeyi, hiçbir kimseyi, taklid etmemiş. Hiç kimse de Onu taklid edemiyor. Nasıl gelmiş, öyle o üslûblar taravetini, gençliğini, garabetini daima muhafaza etmiş ve ediyor.

Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler,* s. 392]

suz bir kalp ve cesaretli bir beden verir. Bazen de koyulan yasaları bir anlık devre dışı bırakır, bir yasayı diğer yasayı uygulamak için durdurur. Mesela, dinine yardım eden Hz. Muhammed'e (sas) inkârcıların 'ayı ikiye böl' taleplerine, Allah (cc) müdahil olup, ayın sünnetini bir an durdurarak *"şakkü'l-kamer/ayın ikiye bölünmesi"* mucizesini O'na (sas) bahşederek elçisine yardım eder. Yine Hz. Musa'ya (as) asasının yasasını değiştirerek olağanüstü haller vermesi, Kızıldeniz'i yarması, onları sağ salim geçirerek Firavun ve askerlerini boğması gibi yardımlar eder... Hz. İbrahim'e (as) ateşi serin ve selametli kılarak yardım eder. Hz. İsmail'e (as) bıçağın vereceği zararı önleyerek yardım eder. Hz. Yûnus'a (as) balığın karnını bir ev gibi rahat kılarak yardım eder. Hz. Süleyman'a kuşların, karıncaların nutkunu öğreterek yardım eder. Bunların hepsini Allah (cc), bir yasasını gerçekleştirmek için diğer bir yasasını bir anlık durdurarak yapar.

Allah'ın (cc) ilahî kitap içerisinde vazettiği birçok kanundan bazıları şunlardır: Sebeb-sonuç, hidâyet-delâlet, mücadele, imtihan, zulüm, ihtilaf, tuğyan, günah ve sonuçları, takva, iman ve salih ameller, rızık kanunu gibi onlarca yasa Kur'ân'da çok güzel bir biçimde açıklanır.[11]

Allah'ın (cc) yasalı ve ilkeli olduğunu bilen Kur'ân muhatabı, vahyin içerisinde bu yasaları tespit etme çabasını verecek, bu yasaları öğrenecek, vazedilen ilkelerle ilkeli bir hayat düzlemi oluşturacaktır. Kur'ân ilkeli bir kitaptır, deyip ona muhatap olanın da ilkeli olması gerektiğini fark edecek, hayatını vahyin ilkeleri doğrultusunda oluşturmaya çalışacaktır. İlkelerinin tespitini Kur'ân'dan oluşturacak, vahyin insanı olma ve onu hayatına taşıma onun en büyük hedefi haline gelecektir.

[11] Bkz. Abdülkerim Zeydan, *İlahi Kanunların Hikmetleri,* s. 26-372.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

- ***Sahâbe Nasıl Kur'ân Okurdu?***

Resûlullah'ın (sas): *"Ey Esmâ! Burada feda ettiğin bu kuşağına karşılıkAllah, sana cennette iki kuşak bağışlayacaktır."* müjdesini kazanan ve bundan dolayı tarihte *"Zâtü'n-Nitakayn/Çifte kuşaklı"* lakabı ile anılan Esmâ bint Ebî Bekir (rh) mücadele, ilim, vakar, sabır ve daha birçok alanda mühim hatıraların sahibi bir annemizdir.

Hz. Esmâ validemiz hicret edip Medine'ye geldikten 6 veya 7 yıl sonra annesi Kuteyle bint Abdüluzza, kızını ziyarete gelir. O, daha iman etmemiş, iman etmediği için de Hz. Ebû Bekir tarafından boşanmıştır. Annesi, yıllarca görmediği kızını görmek için yanına hediyeler de alarak Medine'ye gelince, sorarak kızının evini bulmuş ve kapısını çalmıştı. Hz. Esmâ gelenin annesi olduğunu görünce hem sevinmiş hem de nasıl davranacağı konusunda bir an şaşırmıştı. Çünkü annesi halen müşrikti; 'bir mümin bir müşriği nasıl evine alır; öz annesi de olsa nasıl karşılar' bu konuda endişeleri vardı. Annesine bu endişelerini yansıttı ve kendisini evine alamayacağını söyledi. Bu tabloya şahit olan Hz. Aişe validemiz, ablasının bu tavrını hemen Efendimiz'e (sas) gidip anlattı ve Hz. Esmâ'nın nasıl davranması gerektiğini sordu. Efendimiz (sas): *"Esmâ'ya söyle! Annesini hemen içeri alsın; müşrik de olsa o onun annesidir."* demişti. Bu olayın arkasından Mümtehine Sûresi'nin 8. ve 9. ayetleri nazil olmuştu. Rabbimiz bu ayetlerde diyordu ki: *"Sizinle din hususunda savaşmamış ve sizi yurtlarınızdan çıkarmamış olanlara iyilik ve adaletle davranmanızı Allah size yasaklamaz. Çünkü Allah adaletle davrananları sever. Ama sizinle din hususunda savaşanları ve sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanız için onlara yardım edenleri dost edinmenizi yasaklar. Kim onlarla dost olursa işte onlar zalimlerdendir."* [Mümtehine 60/8, 9]

Bu ayetler Müslüman olmayanlara karşı nasıl tavır takınılması gerektiği konusunda önemli bir bilinç vermektedir. Müslümanlarla harbî olanlara/ savaş halinde olanlara karşı tavır başka, sulhî olanlara/barış halinde olanlara ise başkadır. Esmâ validemizin annesi o ana kadar müşrikti; ama Müslümanlarla ne savaş halinde idi ne de savaş halinde olanlara dost idi; kendi halinde biri idi. Ama Esmâ validemizin hassasiyeti gerçekten mühimdir ve bize çok şey söylemektedir. Tam bilemiyoruz, ama belki de annesi bu hadise sonrası iman etmiş, imanın değer ve kıymetini kızının tavrı ile daha iyi öğrenmiştir.

Hz. Esmâ validemizin içinde bulunduğu çok önemli bir rivayeti bize Hz. Aişe annemiz aktarır. *"Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar; namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna olmak üzere, zinetlerini teşhir etmesinler. Başörtülerini, yakalarının üzerine (kadar) örtsünler..."* [Nûr 31/24] ayetinin daha yeni nazil olduğu günlerde Esmâ validemiz, Efendimiz'in (sas) yanına ince bir elbise ile çıkar. Efendimiz (sas) onun eniştesi, o da Efendimiz'in baldızıdır. Bu yakınlıktan dolayı bir mahzur olmadığını düşünerek böyle davranmıştır. Efendimiz (sas) bundan hoşnut olmaz ve orada der ki: *"Ey Esmâ! Bir hanım buluğa erince,* -söz biter fiil başlar mübarek elleri ile işaret ederek- ***şu ve şu uzvundan başkasını göstermesi caiz değildir."*** Efendimiz (sas) Hz. Esmâ'ya elleri ile yüzünün dışındaki yerleri gösteriyordu. O günden sonra tesettür konusunda Esmâ validemiz, bambaşka bir kametin sahibi oluyordu. [Ebû Dâvûd, *Libâs,* 31]

Esmâ validemiz başka bir rivayette sahâbenin Kur'ân okuyuşunu bize şöyle anlatır: *"Sahâbe'nin büyüklerinden hiç kimse, Kur'ân okunurken ne bayılır ne de kendilerinden geçerdi. Onlar (Kur'ân'ı) dinlerken sadece gözlerinden yaşlar boşanır ve derileri diken diken olurdu. Sonra hem bedenleri hem de kalpleri Allah'ın zikri sebebiyle yumuşayıp yatışırdı."* [Rûdânî, *Cem'ü'l-Fevâid,* IV, 160]

✥ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ✥

- ***Dünyadan Son Nasibi Müddessir Sûresi Oldu***

Tabiîn devrinin büyük muhaddislerinden biri olan Ebû Abdillâh Mutarrif b. Abdillâh b. eş-Şıhhîr (v. 95/713-14) bir sahâbî oğludur. Babası Abdullâh b. eş-Şıhhîr, Benî Âmir b. Sa'sâ heyetiyle birlikte Medine'ye gelmiş, Müslüman olmuş, Resûlullah'ın (sas) arkasında namaz kılmış ve ondan hadis rivayet etmiştir. Mutarrif b. Abdillâh'ın son anlarını şöyle anlatırlar. "Rahlesinin başında Kur'ân okuyordu. Sıra Müddessir Sûresi'ne gelmişti. Şu ayetleri [Müddessir 74/1-10] okudu: *"Ey örtüsüne bürünen (Peygamber)! Kalk artık uyar. Sadece Rabbini yücelt. Elbiseni temizle. Pislikten sakın. Yaptığını çok görerek başa kakma. Rabbin için sabret. O sûra üflendiği zaman, işte o gün pek zorlu bir gündür. Kâfirler için hiç kolay değildir."* Sonra bir müddet sessizlik oldu. Ailesi meraklanıp odaya girdiklerinde, Mutarrif b. Abdillâh'ı rahlenin başında, ruhunu Rahman'a teslim ettiğini gördüler." [Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, II, 240, 241]

KUR'ÂN

Yol Bulmak İsteyenlere Yol Gösteren Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿إِنَّ هٰذَا الْقُرْاٰنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ اَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ اَنَّ لَهُمْ اَجْراً كَبِيراً﴾

"Şüphesiz ki bu Kur'ân doğru yola iletir. İyi davranışlarda bulunan mü'minlere, kendileri için büyük bir mükâfat olduğunu müjdeler."

[İsrâ Sûresi, 17/9]

Nebevî Seda

عَنْ أَبِي مُوسَـى، عَـنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَـلَّمَ، قَـالَ: تَعَاهَـدُوا هَذَا الْقُـرْآنَ، فَوَ الَّذِي نَفْـسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَهُوَ أَشَـدُّ تَفَلُّتًا مِنَ الْإِبِـلِ فِي عُقُلِهَا

Ebû Mûsâ el-Eş'arî (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: *"Bu Kur'ân'ı muhafaza etmeye itina gösterin! Muhammed'in canı elinde olana yemin ederim ki, Kur'ân'ın insanın kalbinden kaçışı, devenin bağlarından çözülüp kaçmasından daha kolaydır."*

[Müslim, *Müsâfirîn*, 6]

24. Ders

KUR'ÂN

Yol Bulmak İsteyenlere Yol Gösteren Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. İSÂ (as)

"Allah buyurmuştu ki: Ey İsâ! Seni vefat ettireceğim, seni nezdime yükselteceğim, seni inkâr edenlerden arındıracağım ve sana uyanları kıyamete kadar kâfirlerden üstün kılacağım. Sonra dönüşünüz bana olacak. İşte o zaman ayrılığa düştüğünüz şeyler hakkında aranızda ben hükmedeceğim."

[Âl-i İmrân 3/55]

Allah (cc) insanı en güzel biçimde yaratmış, ihtiyaç duyduğu her donanımı içerisinde var etmiş, ona akıl gibi bir nimet ihsan ederek doğru yolu bulmasına imkân sağlamıştır. Ama insan unutan bir varlık olduğu için sorumluluğunu unutmuş, yolunu kaybetmiş, yönünü şaşırmıştır. İnsan şaşkın şaşkın dolaşırken Allah (cc) yine imdada yetişmiş, *el-Hâdî* oluşunu insana göstermiştir. O (cc) el-Hâdî'dir, yol gösteren, yönünü kaybedene yardımcı olandır. O'nun (cc) bu alanda insana yardımı *"hüdâ"* olan Kur'ân'ı indirmekle gerçekleşmiştir. O (cc) *el-Hâdî,* O'nun (cc) kitabı *hüdâ,* o kitaba iman ise *hidâyettir.* Kur'ân-ı Kerîm buna işaret ederek der ki: *"Gerçekten onlara, inanan bir toplum için yol gösterici ve rahmet olarak ilim üzere açıkladığımız bir kitap gönderdik."* [1]

İbret Şahsiyetler

UKBE B. EBÎ MUAYT

"O gün, zalim kimse (Ukbe b. Ebî Muayt) pişmanlıktan ellerini ısırıp şöyle der: Keşke o peygamberle birlikte bir yol tutsaydım!"

[Furkân 25/27]

[1] A'raf 7/52.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de en büyük zulmün şirk olduğu söylenmiştir. [Lokmân 31/13] Şirkin dışında tüm günahların affedilebileceğini, ama şirkin asla affedilmeyeceğini belirtmiştir. [Nisâ 4/48]

Kur'ân daha başlangıcında, Fatiha Sûresi'nde insanın Allah'tan (cc) ilk olarak ne isteyeceğini öğreterek demiştir ki: اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ *"İhdinâ's sırâta'l-müstakîm!/Bizi dosdoğru yoluna ilet!"*[2] Bu dua ile ilahî kelâm, insanın Allah'tan (cc) isteyebileceği en önemli şeyin ne olacağını öğretmiştir. Akabinde gelen ayette ise müttakileri şöyle vasfetmişti: الٓمٓ ذٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِلْمُتَّقِين *"Elif, Lâm, Mîm. Zâlike'l-kitâbu lâ raybe fîhi huden li'l-müt'takîn/Elif, Lâm, Mîm. İşte bu kitap onda asla şüphe yoktur. O müttakiler için bir yol göstericidir."*[3]

Demek ki yol bulmak isteyen, doğruya, iyiye, güzele, saâdete, huzura, ebedi kurtuluşa varmak isteyen, bir yol haritası olan Kur'ân'a müracaat etmeli; yönünü şaşıran, neye, ne kadar kıymet vereceğini bilemeyen, neyi öne alıp, neyi geriye bırakacağını iyice hesap edemeyen, yine Kur'ân'a müracaat etmelidir. Çünkü bu kitap *"huden"* yani kılavuz, mürşid, delil ve münkız (uyarıcı) bir kitaptır. Bu kitabın kılavuzluğuna teslim olan hidâyete ulaşırken, bu kitaba sırt dönen ise delâlete saplanmaktadır. İkisinin ortası olacak, bir yol daha yoktur. İnsan ya Kur'ân'a sarılıp hidâyete ya da sarılmayıp delâlete düşmektedir.

Bunun için Kur'ân kendisine sırt dönenlerin nasıl sonucu zarar olan bir ticaret yaptıklarını bize şöyle haber

[2] Fatiha 1/6.
[3] Bakara 2/1, 2.

Kavramlar

- **Tevazu;** kendi itibar ve derecesini düşük görmek, birine boyun eğmek", mastar olarak "alçak gönüllülük, gösterişsizlik", genellikle ise "kişinin başkalarını aşağılayıcı duygu ve davranışlardan kendini arındırması" mânasında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *tevazu* kelimesi geçmemektedir.
- **Kibir;** "büyüklük" anlamına gelmektedir. Kibir (kibr), mastar olarak "kişinin kendini üstün görmesi ve bu duyguyla başkalarını aşağılayıcı davranışlarda bulunması" demektir; genellikle "büyüklenme ve böbürlenme şeklindeki davranışların ise bu huyların dışa yansımasından ibaret olduğu" anlamına gelmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de *kibir* kelimesi bir tek yerde geçmektedir.

"Allah'ın ayetleri hakkında, kendilerine gelmiş bir delilleri olmaksızın tartışanlar var ya, onların kalplerinde ancak bir büyüklük taslama vardır. Onlar, tasladıkları büyüklüğe asla ulaşmazlar. Sen Allah'a sığın. Şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir."
[Mü'min 40/56]

Ahlakı Kur'ân

Şeytanların Kardeşleri

Bir de akrabaya, yoksula, yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere de saçıp savurma. Şüphe yok ki, saçıp savuranlar, şeytanların kardeşleridir. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür. Eğer Rabbinden umduğun (beklemek durumunda olduğun) bir rahmet için onların yüzlerine bakamıyorsan, hiç olmazsa kendilerine gönül alıcı bir söz söyle."

İsrâ 17/26-28

verir: *"İşte onlar hidâyete karşılık delâleti satın almışlardır. Ancak onların bu ticareti kazançlı olmamış ve kendileri de doğru yola girememişlerdir."*[4]

Doğru yola girmeleri mümkün müdür? Kur'ân'a sırt dönen, onu hayat rehberi, mürşid olarak belirlemeyen doğruyu bulabilir mi? İlahî kelâm bunun cevabını çok açık bir şekilde verir ve der ki: *"İşte O sizin gerçek Rabbiniz olan Allah'tır. Artık haktan ayrıldıktan sonra (yani Allah'ın kitabına sırt döndükten sonra) insan delâletten başka ne kazanabilir ki? O halde nasıl delâlete dönüyorsunuz?"* [5]

Ayette görüldüğü gibi Kur'ân, insanın delâlete müşteri olmasına hayret ediyor. Çünkü hidâyetten yüz çeviren insanın, neyi kaybedip, neyi kazanacağı bellidir. Onlar dünyada da yol bulamayacak, acılar içerisinde kıvranıp duracaklar, ahirette de zaten hüsrana uğrayıp cehennem azabına mahkûm olacaklardır.

İşte *el-Hâdî* olan Allah (cc) insanlara bir hediye olarak *"hüdâ"* olan kitabını göndermiş, insanların delâlete değil hidâyete talip olmalarını istemiştir.

Allah'ın (cc) *el-Hâdî* oluşunun tezahürü olan hidâyet, Kur'ân içerisinde dört farklı manada, ama birbirini tamamlayan şekilde kullanılır. Şöyle ki:

- Allah'ın her mükellefe verdiği, akıl, zekâ ve zaruri bilgi.

Davası Furkân

İşin Temeli Merhamet!

"O vakit Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi. Şu halde onları affet; bağışlanmaları için dua et; iş hakkında onlara danış. Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever

Âl-i İmrân 3,159

[4] Bakara 2/16.
[5] Yûnus 10/32.

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Enes b. Mâlik (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Hudeybiye dönüşü Resûlullah'a (sas) "Böylece Allah, senin geçmiş ve gelecek günahını bağışlar. Sana olan nimetini tamamlar ve seni doğru bir yola iletir." Ayeti (Fetih 48/2) nazil olmuştu. Bunun üzerine Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Bana yeryüzünde olanların en sevimlisi olan bir ayet indirilmiştir."* Sonra inen ayeti sahâbeye okudu. Onlar da şöyle dediler: *"Ey Allah'ın Resûlü! Ne mutlu sana! Allah sana ne yapacağını açıklamış. Peki ya bize ne verecek ve ne yapacak?"* Bu sözler üzerine sûrenin 5. ayeti nazil oldu. Ayet diyordu ki: *"(Bütün bu lütuflar) mümin erkeklerle mümin kadınları, içinde ebedî kalacakları, zemininden ırmaklar akan cennetlere koyması, onların günahlarını örtmesi içindir. İşte bu, Allah katında büyük bir kurtuluştur."*

[Buhârî, *Meğâzî*, 35]

- Gönderdiği peygamberler ve kitaplar ile insanların hak yola çağrılması.
- Bu elçi ve kitaplara uyanlara verilen lütuf , bahşedilen tevfîk.
- Ahiret hayatında sadık kullarına verilecek ödül. [6]

Kur'ân'ın bu dört ayrı kullanımı, birbirlerini şöyle tamamlamaktadır: "İnsan kendisine verilen akıl ve zekâyı tahrif etmeden, elçilerle gönderilen kitapları anlamaya çalışırsa, o kitapların *"huden"* özelliğine teslim olur, onları kendine yol haritası ve yön belirleyen pusulası olarak edinirse, bu dünyada büyük bir *tevfike,* ahirette ise akla hayale gelmeyen ödüllere kavuşur." Dolayısı ile o kitap ile hem dünyada hem ahitette kendini saâdete taşıyan bir vesile bulur, böylelikle iki cihanda da mutlu ve mesut olur.

Nûr Çeşmesi

Evet, Kur'an mânen üslûb-u Beyân cihetiyle fevkalâde belîğ olduğu gibi, lâfzında gâyet selis bir fesahati vardır. Fesahatin kat'î vücuduna, usandırmaması delildir ve fesahatin hikmetine, fenn-i Beyân ve maânînin dâhî ülemâsının şehadetleri bir bürhân-ı bâhirdir. Evet binler defa tekrar edilse usandırmıyor, belki lezzet veriyor. Küçük basit bir çocuğun hâfızasına ağır gelmiyor, hıfzedebilir. En hastalıklı, az bir sözden müteezzî olan bir kulağa nâhoş gelmiyor, hoş geliyor. Sekeratta olanın damağına şerbet gibi oluyor. Zemzeme-i Kur'an onun kulağında ve dimağında, aynen ağzında ve damağında mâ-i zemzem gibi leziz geliyor.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sözler*, s. 396]

[6] Rağıp el-İsfahânî, *Müfredât*, s. 835.

✵ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ✵

• ***Şehîdü'l-Hayy/Yaşayan Şehid Olmak!***

Uhud'un üzerinden birkaç sene geçmiştir. Allah Resûl'ü (sas) mübarek mescidinde bir hutbe irad etmektedir. Hutbenin bir yerinde Ahzab Sûresi'nin 23. ayetini okudu. Bu ayette Rabbimiz buyuruyordu ki: *"Müminlerden öyle erler, öyle yiğitler vardır ki onlar Allah'a verdikleri ahdin üzerinde sabitkadem olarak dururlar. Onlardan kimi, sözünü ve ahdini yerine getirmiş ve hayatını imanına şahit kılarak Allah yolunda öldürülmüşlerdir. Kimi ise sırasını beklemektedir. Onlar verdikleri söze riayet ederek, her an bu sözün üzerindedirler."*

Efendimiz (sas) bu ayeti okuyunca birden mescidin havası değişmişti. Çünkü bu ayetin hatıraları vardı. Bu hatıraları bilenler bir anda Hz. Hamza'yı hatırlamışlardı, o yiğit amcayı… Enes b. Nadr'i hatırlamışlardı, Uhud'un kahramanını… Abdullah b. Cahş'ı hatırlamışlardı; o şehadet aşkı ile yanıp tutuşan ve bu aşkı dualarının başına koyan yiğidi… Mus'ab b. Ümeyr'i hatırlamışlardı, Peygamber sevdalısı Mus'ab'ı… İbn Kamiâ'nın kılıcı altında lime lime doğranırken yüzünü toprağa gömdükçe gömen Mus'ab'ı… Bu hatıraları bilenler birden duygulanmış, okunan ayet onları alıp çok farklı duygulara taşımıştı.

Ama bu hatıralara şahit olmamış, sonradan sahâbenin altın halkasına dâhil olmuş olanlar da vardı. Bunun için bilemiyorlardı, bu ayetin kimleri kastettiğini… Onlardan biri ayağa kalktı ve şöyle dedi: "Ya Resûlullah! Ayetin: *'Fe min hum men kadâ nahbehu/Onlardan bir kısmı, sözlerini yerine getirip şehit oldular'* kısmını anladık, ki bunlar Allah yolunda şehit olanlardır. Peki, Ya Resûlullah! *'Ve min hum men yentazir ve ma beddelû tebdîlâ/Sözlerini değiştirmeden bekleyenler'* kimler? Bunlara örnek verebilir misin?" Efendimiz (sas) bu soruya hemen cevap vermedi, soru sahibi sahâbî belki sorum anlaşılmamıştır diye sorusunu bir daha tekrarladı; Efendimiz (sas) yine cevap vermedi, gözleriyle cemaati süzdü, sanki birilerini arıyordu; ama hiçbir şey söylemeden minberden aşağı indi. Kapıya doğru yürüdü, tam kapıya varmışken karşısına o gün için yemyeşil bir elbise giymiş Talha b. Ubeydullah çıktı. Allah Resûlü (sas), Talha'yı görünce tebessüm etti, cemaate döndü ve dedi ki: *"Biraz önce bana soru soran kişi nerede?"* O sahabî ayağa kalktı ve: "Benim Ya Resûlullah!" dedi. Efendimiz (sas) o sahabîye dönerek: *"İşte! Bana sorduğun sorunun cevabı… Şu yeşil elbise giymiş insana bak! O, Allah yolunda şehadeti isteyip ve o yolda verdiği ahdi değiştirmeden duran birisidir."* Efendimiz (sas) soru soran sahabîye bu cevabı verdikten sonra cemaate dönüp Hz. Talha hakkında bir müjde daha verdi. Bu müjde

öyle bir müjdeydi ki, mescidde bulunan herkes o müjdenin sahibini haklı olarak kıskandı ve o gün Hz. Talha'nın yerinde olmak istediler. Efendimiz (sas) buyurdular ki: *" Yeryüzünde yaşayan bir şehit görmek isteyen Talha b. Ubeydullah'a baksın!"* Hz. Talha bu sözleri duyunca sevinçten ne yapacağını şaşırdı. O günden sonra insanlar Talha'ya *"Şehîdü'l-Hayy/Yaşayan Şehid"* demeye başladılar. [Hâkim, *el-Müstedrek,* III, 424]

❁ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❁

• ***Kur'ân-ı Kerîm İnsanı Çarpar mı?***

Meşhur zâhidlerden biri olan Mâlik b. Dînâr (v.131/748) tarihin, ikinci Hasan-ı Basrî'si sayılır. Onun gibi hayatı hep hüzün, sadâkat, zikir, ibadet, zühd ve mârifet üzere olmuştur. Kulluk yolunun en önemli azığı olarak Kur'ân-ı Kerîm'i hayatının merkezine yerleştiren Mâlik b. Dînâr, şöyle diyecektir: *"Bahar yağmurları yeryüzünü yeşillendirdiği gibi, Kur'ân-ı Kerîm de kalbin yağmurudur ve onu canlandırır."*

Birgün Mâlik b. Dînâr'ın yanında Kur'ân okunuyordu. Okuyan hafız Tûr Sûresi'ne gelmiş ve şu ayetleri okumuştu: *"Tûr'a, yayılmış ince deri üzerine satır satır yazılmış Kitab'a, Beyt-i Ma'mûr'a, yükseltilmiş tavana, dolu denize andolsun ki, Rabbinin azabı mutlaka vuku bulacaktır. Ona engel olacak hiçbir şey yoktur."* [Tûr 52/1-8]

Bu ayetleri duyar duymaz Mâlik b. Dînâr titremeye başladı. Adeta çarpılmış gibiydi. Titredi, titredi; sonra bir anda kendinden geçip bayıldı. [Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, II, 357]

KUR'ÂN
Ahlakın Temeli Olan Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿إِنَّ اللّٰهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَآئِ ذِي الْقُرْبٰى وَيَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَآءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾

"Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi emreder. Çirkin işleri, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O (cc) düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor."

[Nahl Sûresi, 16/90]

Nebevî Seda

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ نَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَفِينَا الْأَعْرَابِيُّ وَالْأَعْجَمِيُّ، فَقَالَ: اقْرَءُوا فَكُلٌّ حَسَنٌ وَسَيَجِيءُ أَقْوَامٌ يُقِيمُونَهُ كَمَا يُقَامُ الْقِدْحُ يَتَعَجَّلُونَهُ وَلَا يَتَأَجَّلُونَهُ

Câbir b. Abdullah (ra) anlatıyor: "Bizler (Suffa'da) Kur'ân okuyorken, birden Resûlullah (sas) yanımıza geldi. Aramızda Arap da vardı, Arap olmayan da. Şöyle buyurdu: *"Okuyun, her okuyuş güzeldir. İleride bir kavim gelecektir ki bunlar, Kur'ân'ı (kelime ve lafızlarını) okun yontulması gibi yontacaklar. (İnsanların hoşuna gitsin diye eğip, bükerek okuyacaklar) Ondan hâsıl olan ecri âhirete bırakmayıp dünyada alacaklar."*

[Ebû Dâvûd, *Salât*, 2]

KUR'ÂN
Ahlakın Temeli Olan Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. ZÜLKARNEYN (as)

"(Resûlüm!) Sana Zülkarneyn hakkında soru sorarlar. De ki: Size ondan bir hatıra okuyacağım/anlatacağım. Gerçekten biz onu yeryüzünde iktidar ve kudret sahibi kıldık, ona (muhtaç olduğu) her şey için bir sebep (bir vasıta ve yol) verdik. O da bir yol tutup gitti."

[Kehf 18/83-85]

Ahlak, insanın iyi ve kötü olarak vasıflandırılmasına yol açan manevi nitelikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu iradeli davranışların tamamına denir. [1] Bu tanımdan da anlaşıldığı gibi her insanın davranışlarını dayandırdığı bir ahlakî yapısı vardır. Ahlaksız tabiri o insanda ahlakın olmadığı için değil, sû-i ahlak yani kötü ahlakın olduğunu duyurmak için kullanılır. Burada şunu sorabiliriz: Öyleyse insan ahlakî ilkelerini nereden alır ya da ahlakını neye

YE'CÛC VE ME'CÛC

İbret Şahsiyetler

"Nihayet Ye'cûc ve Me'cûc (sedleri) açıldığı ve onlar her tepeden akın ettiği zaman ve gerçek vaad (ölüm, kıyamet) yaklaşınca, birden, inkâr edenlerin gözleri donakalır! 'Yazıklar olsun bize!' (derler), gerçekten biz, bu durumdan habersizmişiz; hatta biz zalim kimselermişiz."

[Enbiyâ 21/96,97]

[1] Mustafa Çağrıcı, "Ahlâk" *DİA*, II, 1.

göre şekillendirir? Buna birçok cevap verilebilir. Mesela, insan ahlakî yapısını gelenek ve göreneklerine göre şekillendirebilir. Yaşamış olduğu çevrenin iyi ve kötü vasıflarını kabul edip, içselleştirerek kendi ahlakî yapısını oluşturabilir. Ya da insan, ahlakî yapısını devletin koyduğu yasa ve kanunlarla oluşturabilir. Böyle bir ahlak her şeye yasak veya serbest gözü ile bakar, devletin hoş görmediğini hoş görmez, iyi gördüğünü ise iyi görebilir. Ahlakî yapısını bu tarz şeylere inşa ettiren insan iki temel sorun ile karşı karşıya kalır:

İlki: İyi-kötü, güzel-çirkin, doğru-yanlış gibi insan hayatına doğrudan etki eden kavramlarını kendi gibi insan olan hemcinslerine belirletir. Beşer aklının bu kavramların içeriğini hangi ölçüleri esas alarak dolduracağı ve böyle bir alanda ne kadar başarı göstereceği herkesin malumudur. Dolayısı ile bu kavramları şekillendirecek olan otorite insanüstü olmalı, kendi çerçevesinden değil tüm insanlığı kuşatacak boyutta, kavramlara anlamlar yüklemelidir. Bu kavramları, geleneğe, göreneğe veya yasalara göre belirleyen bir tarafı memnun ederken, diğer bir tarafı mağdur edebilir. Birilerini bu ilkelerle koruyabilirken, başka birilerini ezebilir. O halde öyle bir otorite bu kavramları belirlemeli ki toplumun her kesimini kuşatmalı, hiçbir mağduriyete imkân tanımamalıdır.

İkincisi: Ahlakî yapısını beşer aklının ürettiği ilkelerle oluşturan, kendi için kutsal saydığı şeylerin ortadan kalkması ile, bu ahlakî davranışlardan vazgeçebilir. Yalan söylemeyi gelenek ya da yasa ile kendisine yasaklayan insan, bulunduğu bu çevreden uzaklaşınca veya devletin göremeyeceği bir alana sahip olunca yalanı meşru görebilir. Özellikle askerlik ocağında sivil hayatın tam zıddı bir ahlakı insanın

Kavramlar

- **Takva;** mastar olarak "korumak, korunmak, sakınmak, saygı göstermek, dindar olmak, itaat etmek, korkmak, çekinmek" genellikle ise "dinin emir ve tavsiyelerine uyma, haram ve günahlardan kaçınma hususunda gösterilen titizlik " mânasında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *takva* kelimesi on beş yerde geçmektedir.
- **Fücûr;** "yarmak, birşeyi genişçe yarıp açmak " mastar olarak "yarılıp açılmak, fışkırmak " anlamında kullanılmaktadır. Genellikle "haktan sapmak, hak yolu ayrılıp kötülük ve isyana düşmek, sınır tanımaz bir şekilde günah işlemek" anlamına gelmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de *fücûr* kelimesi bir yerde geçmektedir.

"Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülükten sakınma yeteneğini) ilham edene andolsun ki, nefsini arındıran kurtuluşa ermiştir."

[Şems 91/8]

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerîm'de en güzel boyanın Allah'ın [cc] boyası olduğu belirtilmiştir. [Bakara 2/138] Allah'tan daha güzel boya/renk verenin olamayacağı hakikatine dikkat çekilmiştir.

sergilemesi, sivilde hoş görmediği yığınla davranışı askerlik ocağında yapması, o insanın ahlakî ilkelerini, neyle oluşturduğuna dair çok önemli bir bilgi verir. İnsanların çevreleri değişince, bulundukları imkânlar azalıp veya çoğalınca, eğer ahlakî yapıları farklılık gösteriyorsa, bu davranıştan biz, o insanın ahlakî yapısını oluşturan ilkelerin beşeri olduğu sonucunu çıkarabiliriz.

İşte bu nedenlerden dolayı ahlakî ilkeleri belirleyen otorite ilahî olmak zorundadır. Eğer ahlakın kaynağı ilahî olursa, o insan varlıkta-yoklukta, iktidarda-muhalefette, zayıflıkta-güçlülükte, gençlikte-yaşlılıkta, her ne hal ve durumda olursa olsun aynı davranışları ortaya koyacaktır. O insan, ister yakın arkadaşları veya akrabalarının yanında, isterse yabancı bir ülkede, bambaşka bir topluluk içerisinde bulunsun, doğru bildiğini savunacak, yanlış bildiğine ise karşı çıkacaktır. Çünkü o ahlakî değerlerini değişmez bir kaynaktan almıştır. O kaynak ise elbette ki Kur'ân-ı Kerîm'dir.

Kur'ân-ı Kerîm, muhataplarına en doğru, en doyurucu ve en iyi ahlakî ilkeleri bildirir. O ilkelerle ahlakî yapısını oluşturan, *'Kur'ân İnsanı'*, o ilkelerden oluşan topluma da *'Kur'ân Toplumu'* denir. Kur'ân muhataplarından yaşayan Kur'ân olmalarını ister, aynen Efendimiz (sas) gibi ahlaklarının Kur'ân olmasını bekler.

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Abdullah b. Abbâs (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Resûlullah (sas): *"Ufak tefek kusurları dışında büyük günahlardan ve hayâsızlıklardan kaçınanlara gelince, bil ki Rabbin, affı bol olandır…"* ayetini (Necm, 53/32) okurken şöyle dua ederdi: *"Allah'ım! Eğer bağışlarsan hepsini bağışla! Ufak tefek kabahatleri hangi kulun yapmaz ki?"*

[Tirmizî, *Tefsirü'l-Kur'ân*, 53]

Ahlakı Kur'ân

Alay Etme! Alaya Alma!

"Ey iman edenler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fâsıklık ne kötü bir isimdir! Kim de tevbe etmezse işte onlar zalimlerdir."

Hucurât 49/11

Onların zihinlerinde neyin iyi, neyin kötü, neyin övülen, neyin yerilen ameller olduklarını belirler. Bu davranış şekillerini ilahî vahye inşa ettiren ahlakî yapısında yepyeni bir kamusa/sözlüğe kavuşur. Artık o hem kendi sergilediği davranışları hem de başkalarının yaptığı davranışları o sözlüğün kavramlara yüklediği anlamlarla niteler, vahyin gözü ile iyiyi ve güzeli tespit eder, çirkin ve kötü olanı da yine o gözle tanımlar.

Kur'ân muhatabına iyi ve kötü ahlakın ne olduğunu kavramlarla öğretir. *Bîrr, takva, hidâyet, sıdk, amel-i salih, hayır, ma'ruf, ihsan, hasene, istikâmet,* gibi kavramların güzel ahlaka; *ism, dalâl, fahşâ, münker, bağy, seyyie, heva, israf, fısk, fücur, hâtie, zulüm* gibi davranışların da kötü ahlaka dair kavramlar olduğunu öğretir. Muhatabından bu kavramların içeriğine göre hayatlarına yön vermesini bekler ve hep iyi olanı tavsiye eder.

Davası Furkân

İşleri İstişare İledir!

"Yine onlar (mü'minler), Rablerinin davetine icabet ederler ve namazı kılarlar. Onların işleri, aralarında istişare iledir. Kendilerine verdiğimiz rızıktan da harcarlar. Bir haksızlığa uğradıkları zaman, yardımlaşırlar."

Şûrâ 42/38, 39

Ahlakî ilkelerin kaynağının ilahî olması insana birçok fayda sağlar.

Bunların en başında hiç şüphesiz muhatabında oluşturduğu vicdan kültürü gelir. İlahî kelâm temel ahlakî ilkeleri saydıktan sonra der ki: *"Hayır da bellidir, şer de artık isteyen istediği yolu seçsin!"* [2] İlkeleri belirttikten sonra insanı, seçimi için özgür bırakır. Bu kavramlarını vahye inşa ettiren, özgür

[2] Beled 90/10.

Nûr Çeşmesi

İslâmın yüzde doksanını oluşturan zaruri hükümler, Bizzat Kur'ân'ın ve onun tefsiri olan sünnetin malıdır. İçtihaddan kaynaklanan hilâfi mes'eleler ise, yüzde on nisbetinde olup ikisi arasında kıymet bakımından çok fark vardır. İçtihaddan kaynaklanan hilâfi meseleler altın ise, zaruri hükümler birer elmas sütundur. Acaba doksan elmas sütunu on altının himayesine vermek caiz midir? Bilinmelidir ki, halkı, Kur'ân'ın emirlerini dinlemeye ve onlara uymaya sevkeden şey, kaynaktaki kudsiyettir. Bu yüzden müçtehidlerin kitapları cam gibi Kur'ân'ı göstermeli, gölge olmamalıdır

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sünûhat*, s. 135]

kalsa dahi içerisinden gelen bir sesin kendini zorladığını fark edecektir. O ses vahyin insan içerisinde oluşturduğu vicdanının sesidir. Vicdanını içerisinde bir mahkeme gibi yaşatan, başka bir yargı mercîine ihtiyaç duymayacak, yaptığı en küçük gayr-i ahlakî davranışta hemen kendini yargılayacak, vicdanının baskısına daha fazla dayanamayacaktır. Bunun için Kur'ân'ın inşa ettiği, saâdet asrının o güzide insanları, yaptıkları bazı kötü davranışlarında hemen temizlenme yollarını ararlardı. Ebû Lübâbe'yi (ra) mescidin sütunlarına bağlatan, Mâiz b. Mâlik'i (ra),Efendimiz'in (sas) önüne getirten ve had uygulamaya zorlatan, Ka'b b. Mâlik'i (ra), o inanılması zor imtihana sabrettiren, hep o yüreklerinden yükselen vicdanlarının sesiydi.

İşte ilahî kelâm mutlak doğruların kaynağı olarak, en temel ahlakî ilkeleri en ince ayrıntısına kadar belirtir ve muhatabından bu ilkelerle hayatına yön verip, ahlakî yapısını Kur'ân'dan oluşturmasını ister. Kur'ân'ın bu beklentisi hiç şüphesiz muhatabının selameti içindir. Çünkü ahlakı Kur'ân olan bir insan, dünyada asla mağdur olmayacak, ahirette ise en güzel mükâfatlara sahip olacaktır.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***Kendi Ellerinizle Kendinizi Tehlikeye Atmayın!***

İstanbul'un manevi fatihi olan Ebû Eyyüb el-Ensârî (ra) cihad ve mücadele alanlarında abidevi bir isim olduğu gibi ilim ve irfan sahasında da önemli biridir.

Ebû Eyyüb el-Ensârî, yıllar önce Hz. Peygamber'den (sas) bir hadis duymuştur, ama aklında doğru kalıp kalmadığından emin değildir. Bu hadisi Efendimiz'den (sas) duyduğu zaman yanında o günlerin Mısır valisi olan Ukbe b. Âmir vardır. Sadece o hadisi doğrulatmak için Medine'den kalkmış, günler süren bir yolculukla Mısır'a gitmiştir. Ukbe b. Âmir'in yanına varınca, Ukbe çok sevinmiş, onu ağırlamak istemiş; ama Ebû Eyyûb el-Ensârî geliş maksadını söyleyerek niyetine başka şeyler karışmasını istememiştir. Demiştir ki: "*Ben buraya senden bir hadisi sormak için geldim. Hz. Peygamber'in (sas) bu sözü söylediği sırada orada bulunanlardan bir tek seninle ben hayattayız. Hadis mü'minin ayıp ve kusurlarının gizlenmesi hakkında idi; fakat ben tam olarak hatırlayamıyorum.*" Ukbe b. Âmir, "Evet, hadisi ben hatırımda tuttum. Hadis şöyleydi: *'Kim bir müminin ayıbını örterse Allah da kıyamet gününde onun ayıplarını/günahlarını örter.'* dedi." Ebû Eyyûb el-Ensârî: *"Vallahi, benim aklımda kalanda böyleydi!"* dedi. Bunun üzerine Ebû Eyyûb el-Ensârî hiç beklemeksizin Medine'ye geri döndü. Medine'ye vardığında devesinin yükünü ve eyerini çözmeden insanlara bu hadisi nakletti. [Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned,* IV, 153]

Ebû İmran isimli ravi naklediyor, diyor ki: "Biz Kostantiniye seferindeydik. Mısır'dan gelen askerlerin başında Ukbe b. Âmir, Şam'dan gelen askerlerin başında ise Fedâle b. Ubeyd vardı. Kostantiniye'den büyük bir ordu çıkarak bize karşı saf tuttu. Biz de onlarla savaşmak üzere saf tuttuk. Müslümanlardan bir kişi Rumlara hücumda bulundu; onların arasına girdi, sonra dönerek geri geldi. Halk o kişiye bağırarak: *"Sübhanallah! Bu kişi kendi eliyle kendisini tehlikeye attı. Hâlbuki Allah, Kur'an'da böyle yapılmasını hoş görmemişti." d*ediler. Bu sözler karşısında Ebû Eyyüb el-Ensârî ayağa kalktı ve: *"Ey İnsanlar! Siz bu ayeti yanlış anlıyorsunuz. Bu ayet biz ensâr hakkında nazil oldu."* dedi. Sözlerinin devamında dedi ki: "Allah dinini aziz kıldıktan ve yardımcılarını çoğalttıktan sonra biz de peygamberden gizli olarak bir kısmımız diğerine: 'Bizim mallarımız tamamen gitti. Biz mallarımızın arasında bulunsak, zayî olan mallarımızı yeniden kazansak ne güzel olur!' dedik. Bunun üzerine Allah Teâlâ: *"Allah yolunda mallarınızı sarf edin. Fakat kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. İyilik edin, çünkü Allah iyilik edenleri sever."* [Bakara 2/195] ayetini,

bizim yanlışımızı düzeltmek maksadıyla indirdi. Böylece anlaşıldı ki cihadı terk edip mallarımızla uğraşmak bizi tehlikeye sürükleyecek bir davranıştır. Ama şimdi kalkmış siz bu ayeti kahramanca savaşan bir mücahit için kullanıyorsunuz, bu doğru değildir." [Beyzâvî, *Envâru't-Tenzîl,* I, 279]

❁ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❁

• ***Tadın Cehennemin Dokunuşunu!***

Hanefî mezhebinin imamı, büyük müçtehit İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe (v. 150/767), ilim ve mücadelenin yanında, ibadet ve zühd hayatı ile de öne çıkmış bir isimdir. Onu anlatan bazı rivayetler, hayatının büyük bir kısmında, gecelerinin hep ibadetle geçtiğini söylerler. Yahya b. Abd el-Hamid el-Himmanî, babasından rivayetle der ki: "Ebû Hanîfe ile 6 ay arkadaşlık yaptım. Onu sürekli yatsı namazının abdesti ile Sabah namazını kıldığına şahit oldum. Özellikle Ramazan ayında her gece sahur vaktinde, onu Kur'ân'ın önünde buldum."

Başka biri İmam Ebû Hanîfe'yi (rh) şöyle anlatıyor: "Mescide girdiğimde bir adam namaz kılıyordu. Kıraati hoşuma gitti, sesini duyacak bir yerde durdum ta ki o yedi sûre (veya cüz) okuyana kadar… Kendi kendime dedim ki şimdi rükûa eğilecek; ama o okumaya devam etti. Kaç sûre daha okudu; şimdi eğilecek dedim; ama baktım okumasını sürdürdü. Öyle okudu ki ben onu dinlemekten yorulmuştum. Saatler sonra namazını bitirdi. Kim diye merakla yanına vardığımda, onun Ebû Hanîfe olduğunu gördüm.

İmam Ebû Hanîfe bir gece sabaha kadar Kamer Sûresi'nin şu ayetlerini tekrar edip durdu: *"Bilakis kıyamet onlara vâdedilen asıl saattir ve o saat daha müthiş ve daha acıdır. Şüphesiz suçlular sapıklık ve çılgınlık içindedirler. O gün yüzüstü ateşe sürüklendiklerinde onlara: 'Tadın cehennemin dokunuşunu!' denir."* [Kamer 54/46-48] Gözyaşları içerisinde bu ayetleri tekrar tekrar okuyan İmam Ebû Hanîfe'nin ağlama sesleri evin diğer sakinlerini uyandırmıştı. [İsfahanî, *Hilyetü'l-Evliyâ*, IX, 181]

26. Ders

KUR'ÂN
Birçok Misale ve Örneğe Yer Veren Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ فِي هٰذَا الْقُرْاٰنِ مِنْ كُلِّ مَثَلٍ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ﴾

"Andolsun ki biz, öğüt alıp düşünsünler diye, bu Kur'ân'da insanlara çeşitli misaller verdik."

[Zümer Sûresi, 39/27]

Nebevî Seda

سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ، يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ نَامَ عَنْ حِزْبِهِ، أَوْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ، فَقَرَأَهُ فِيمَا بَيْنَ صَلَاةِ الْفَجْرِ، وَصَلَاةِ الظُّهْرِ، كُتِبَ لَهُ كَأَنَّمَا قَرَأَهُ مِنَ اللَّيْلِ

Hz. Ömer (ra) rivayet ediyor, Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: *"Kim gece kalkamayıp, Kur'ân'dan ayırdığı hizbi okuyamazsa, onu sonra sabah namazı ile öğlen namazı arasında okusun. Bu takdirde sanki gece okumuş gibi sevap kendisine yazılır."*

[Müslim, *Müsâfirîn*, 18]

KUR'ÂN

Birçok Misale ve Örneğe Yer Veren Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. LOKMÂN (as)

"Andolsun biz Lokmân'a: 'Allah'a şükret!' diyerek hikmet verdik. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur. Nankörlük eden de bilsin ki, Allah hiçbir şeye muhtaç değildir, her türlü övgüye lâyıktır."

[Lokman 31/12]

İlahî kelâm kendisine muhatap olan insanların, aklî yapılarını, bilgi seviyelerini ve kavrama düzeylerini çok iyi bilmektedir. Bunu bildiği içinde bütün ayetlerinde muhatapları daha iyi anlasınlar diye, anlaşılır bir dil ve üslup kullanmıştır. Kur'ân-ı Kerîm bazen de anlatmak istediği mesaj daha iyi anlaşılsın, muhatap iyice kavrayıp unutmasın diye, birçok örneğe ve misale yer verir. Bu kullanımlar Kur'ân içerisinde çokça yer aldığı için, tefsir usulü ilminde ayrıca ele alınmaya ihtiyaç duyulmuş *"Emsâlü'l-Kur'ân"* başlığı altında tüm bu meseller incelenmeye tabi tutulmuştur.[1]

İbret Şahsiyetler

ŞEYBE VE UTBE B. REBÎA

"Ve dediler ki (Şeybe ve Utbe b. Rebîa): Bizi çağırdığın şeye karşı kalplerimiz kapalıdır. Kulaklarımızda da bir ağırlık vardır. Bizimle senin aranda bir perde bulunmaktadır. Onun için sen (istediğini) yap, biz de yapmaktayız!"

[Fussilet 41/5]

[1] İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Usûlü,* s. 174-177.

Emsâl, mesel kelimesinin çoğuludur. Mesel, şibih ve nazir gibi bir şeyi başka bir şeyle örnekleme, kıyaslama ya da benzetmedir.[2] Bu benzetmelerle Kur'ân, anlatmak istediği konuyu örneklendirir, çok güzel ve anlaşılır bir usûl ile muhatabına mesajlarını iletir. Mesela; A'raf Sûresi'nin 58. ayetinde iman ile inkâr sahiplerinin aynı eylemler ortaya koyamayacağını; iman edenin salih eylemler, inkâr edenin ise çirkin eylemler ortaya çıkaracağını şöyle misallendirir: *"Rabbinin izniyle güzel olan memleketin (toprağın) nebatı güzel, kötü olanın nebatı ise faydasız olacaktır."* [3]

İbrahim Sûresi'nde geçen meselde ise Allah (cc) güzel söz ile kötü sözü birbirine kıyaslayarak şu temsili verir: *"Güzel söz kökü yerde sabit, dalları gökte olan bir ağaca benzer. O ağaç Rabbi'nin izni ile her zaman yemişini verir. Allah öğüt alsınlar diye insanlara böyle misaller getirir. Kötü bir söz ise gövdesi yerden koparılmış, bu yüzden ayakta durma imkânı olmayan bir ağaca benzer."* [4]

Bu misaldeki temsilin amacını ise Allah(cc) bir sonraki ayette şöyle belirtir: *"Allah sağlam sözlerle, iman edenleri hem dünya hayatında hem de ahirette sapasağlam tutar. Zulmedenleri ise saptırır. Çünkü Allah dilediğini yapmaya güç yetirendir."* [5]

[2] İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab,* XIII, 109.
[3] A'raf 7/58.
[4] İbrahim 14/24-26.
[5] İbrahim 14/27.

Kavramlar

- **Hikmet;** pek çok değişik tarifleri olan, farklı mânâlar verilen bir kavramdır. Bunlardan birkaçı şöyledir: "İşleri en doğru ve en uygun biçimde yapmak, eşyanın hakikatinden bahseden ilim, eşyada gizli ilâhî sırlar ve gayeler, amelle beraber ilim, faydalı ilim ve salih amel, insandaki akıl kuvvesinin istikamet üzere ve aşırılıklardan uzak olma mertebesi!" Kur'ân-ı Kerîm'de *hikmet* kelimesi 20 yerde geçmektedir.
- **Batıl (Butlan); "**boşa gitmek, temelsiz ve devamsız olmak" demektir. Genellikle "gerçeğe uymayan inanç, hüküm ve düşünceler" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *batıl* kelimesi 24 kere geçmektedir.
- **Abes;** "herhangi bir fayda sağlamayan ve bir zararı önlemeyen iş ve davranış", mastar olarak "faydasız, boş iş", genellikle ise "hiç kimseye faydası olmayan veya dinî bir gaye taşımayan her söz ve davranış, gereksiz şeyler yapmak" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *abes* kelimesi bir yerde geçmektedir.

"Ve Allah ona kitabı, hikmeti, Tevrat ve İncil'i öğretecek."

[Âl-i İmrân 3/48]

"Şüphesiz bunların (din diye) içinde bulundukları şey yok olmaya mahkûmdur. Yapmakta olduklarının hepsi batıldır."

[A'raf 7/139]

"Sizi boşuna yarattığımızı ve bize tekrar döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?"

[Mü'minûn 23/115]

Bakara Sûresi'nin içerisinde geçen iki ayrı mesel ile Kur'ân, Allah (cc) yolunda malını harcayanla, gösteriş için malını harcayanın bir olmadığını ikisi arasında bir kıyaslama yaparak açıklar. Malını Allah (cc) için harcayanın nasıl bir karşılık alacağını ilahî kelâm şöyle vasfeder: *"Mallarını Allah yolunda harcayanın durumu, yedi başak bitiren ve her başağında yüz dane bulunan bir danenin durumuna benzer. İşte Allah dilediğine böyle kat kat karşılık verir. O'nun lütfü ve ilmi geniştir."* [6]

Malını Allah (cc) yolunda harcayana böyle kat kat karşılık verilirken, malını gösteriş için harcayanların ise ellerinin nasıl boş kalacağını Kur'ân şu mesel ile anlatır. *"Malını sırf insanlara gösteriş olsun diye harcayanın durumu, üzerinde biraz toprak bulunan düz bir kayaya benzer. Dışarıdan bakan o kayayı verimli bir toprak zanneder. Ama biraz yağmur yağsa o toprak gider, yerine koca bir kaya kalıverir. İşte bunlar kazandıklarından dolayı hiçbir şeye sahip olamazlar."* [7]

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de en çirkin sesin eşek sesi olduğu söylenmiştir. [Lokmân 31/19] Bu bilgi üzerinden çok önemli ahlakî ilkelere dikkat çekilmiştir.

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Câbir b. Abdullah (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Resûlullah (sas) birgün ashâbının yanına gelip, onlara Rahman Sûresi'ni başından sonuna kadar okudu. Hepsi büyük bir dikkatle susup, dinlediler. Bunun üzerine Resûlullah (sas) şöyle buyurdu: *"Bu sûreyi ben, cinlerle buluştuğum gecede onlara okuduğum zaman sizden daha iyi dinlediler ve daha güzel cevap verdiler. Zira ne zaman: 'Öyleyse Rabbinizin hangi nimetini yalanlarsınız?' ayetini okudumsa, hepsi birden şu karşılığı veriyorlardı: "Ey Rabbimiz! Senin nimetlerinden hiçbir şeyi yalanlamıyoruz. Hamd sana mahsustur."*

[Tirmizî, *Tefsirü'l-Kur'ân*, 55]

[6] Bakara 2/261.
[7] Bakara 2/264.

Ahlakı Kur'ân

Adalet Esastır!

"Ey iman edenler! Adaleti titizlikle ayakta tutan, kendiniz, ana-babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa Allah için şahitlik eden kimseler olun. (Haklarında şahitlik ettikleriniz) zengin olsunlar, fakir olsunlar Allah onlara (sizden) daha yakındır. Hislerinize uyup adaletten sapmayın, (şahitliği) eğer, büker (doğru şahitlik etmez), yahut şahitlik etmekten kaçınırsanız (biliniz ki) Allah yaptıklarınızdan haberdardır."

Nisâ 4/135

Bizim birkaç örnekle sınırladığımız meseller, Kur'ân-ı Kerîm içerisinde 20'nin üzerindedir. Vahiy misali ile muhteşem olan Nûr ayetinde Allah'ın (cc) varlığının tezahürünü,[8] Lokmân Sûresi'nde Allah'ın (cc) ilminin genişliğini,[9] Haşr Sûresi'nde vahyin mesajının ağırlığını, kıymet ve değerini temsillerle anlatır.[10]

Yine ilahî kelâm bir ayette sahâbenin özelliklerini, [11] bir ayette hakkın kalıcılığı, batılın ise geçiciliğini,[12] bir ayette ölümden sonra dirilmeyi,[13] bir kaç ayette de dünya hayatının geçiciliğini, [14]yine bir kaç ayette mümin ile kâfirin karşılaştırmasına yer verir. [15]

Tüm bu meseller muhatabın, mesajı daha iyi anlayabilmesi için kelâmın sahibi olan Allah'ın (cc) verdiği lütuf ve imkânlardır. Muhataba düşen ise bu mesajları iyice anlayıp, düşünüp ibret alıp, ders çıkarmasıdır.

Efendimiz (sas) bir sözünde Kur'ân'ın bu özelliğine dikkat çekerek der ki: *"Kur'ân beş vecih üzerine nazil oldu. Bunlar: Helal, haram, muhkem, müteşabih ve emsâldir. Helali işleyin, haramdan kaçının, muhkeme tabi olun, mü-*

Davası Furkân

Neyde Yardımlaşmalı?

"İyilik ve (Allah'ın yasaklarından) sakınma üzerinde yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerine yardımlaşmayın. Allah'tan korkun; çünkü Allah'ın cezası çetindir."

Mâide 5/2

[8] Nûr 24/35.
[9] Lokmân 31/27.
[10] Haşr 59/21.
[11] Fetih 48/25.
[12] Ra'd 13/17.
[13] Bakara 2/259.
[14] Yûnus 10/24; Kehf 18/45.
[15] En'âm 6/122; Hûd 11/24.

Nûr Çeşmesi

Eğer zaruriyat-i diniye anlatılırken doğrudan doğruya Kur'ân gösterilseydi zihinler tabii olarak kudsiyete intikal ederdi. Müçtehidlerin kitapları birer şeffaf cam tarzında olmak lâzım gelirken zamanla ve mukallidlerin hatası yüzünden paslanıp Kur'ân'a perde olmuşlardır.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sünûhat*, s. 135]

teşabihe inanın ve emsâllerinden ibret alın." [16] O halde Kur'ân'ın muhatabı olan insan, bu mesellere ibret gözü ile bakmalı, olumsuz kimlikleri öne çıkarılan kıyaslanmaların durumuna düşmemek için, o uyarılardan dersler çıkarmalıdır. Eğer bu istifade sağlanabilirse mesellerin anlatılış gayesi yerini bulmuş olur. Zaten Kur'ân buna işaret ederek diyor ki: *"İşte biz bu temsilleri insanlar düşünsünler diye getiriyoruz. Fakat bunlardan sadece bilenler ve düşünenler öğüt alabilirler."* [17]

[16] Zerkeşî, *el-Burhan fî Ulûmi'l-Kur'ân,* I, 486.
[17] Ankebût 29/43.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***Siz Kur'ân'a Uyun, O Size Uymasın!***

Asıl adı Abdullah b. Kays olan Ebû Mûsâ el-Eş'arî (ra) Güney Arabistan'ın Yemen bölgesinde yer alan Zebîd şehrinde dünyaya geldi. Onun mensubu olduğu Eş'ar kabilesi, Kahtânî asıllı Arap soylarından birisidir.

Hz. Peygamber'in (sas) Mekke'de davetini başlattığını haber alınca İslâm'ı öğrenmek ve Müslümanlar arasına dâhil olmak amacıyla kabilesine mensup kişilerle Kızıldeniz yoluyla Mekke'ye gitmeye karar vermiş, ancak gemileri fırtına sebebiyle Habeşistan'a sığınmak zorunda kalınca, o da yanındakilerle birlikte Habeşistan'a hicret etmiş bulunan Mekkeli Müslümanlara katılmıştı. Ebû Mûsâ (ra) burada belli süre kaldıktan sonra Hayber Fethi esnasında buradaki muhacirlerle birlikte Medine'ye dönmüştü. Dolayısıyla Ebû Mûsâ (ra) hem Habeşistan, hem de Medine'ye hicret etmesi sebebiyle iki hicret sevabı alanlar arasında sayılmıştır.

Çok güzel bir sesi ve sedası olan Ebû Mûsâ el-Eş'arî, Kur'ân okumaya başladığında, herkesi kendine hayran bırakır ve o okumayı bitirinceye kadar kimse yerinden kalkamazdı.

Birgün Resûlullah (sas) Mescid'e girdi. Birinin (Kur'ân) okuyuşunu işitip, "Kim bu?" dedi. Oradakiler: 'Abdullah b. Kays' dediler. Efendimiz (sas) oturup onun okuyuşunu dinledi. Dinlerken de memnuniyeti mübarek yüzünden belli oluyordu. Ebû Mûsâ el-Eş'arî okuyuşunu bitirince Efendimiz (sas) buyurdular ki: *"Kuşkusuz ona Dâvûd ailesinin nağmelerinden verilmiştir!"* [İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 122]

Başka birgün Ebû Musa el-Eş'arî (ra) mescidde gece namazı kılmaya başlamıştı. Kıraatini biraz sesli yaptığı için Hz. Peygamber'in (sas) eşleri onun sesini duydu. Çok tatlı ve etkileyici bir sesi vardı. Her duyan, olduğu yerde kalıyor ve onu dinlemeye başlıyorlardı. Sabah olduğunda Hz. Peygamber'e (sas) kadınların (onu) dinlediği söylendi. Bunun üzerine Resûlullah (sas) şöyle dedi: "Şayet bilseydim, elbette sizi gerçekten hazırlar ve teşvik ederdim!" (İbn Sa'd, Tabakât, IV, 122) Yani Ebû Musa el-Eş'arî hakkında size bilgi verir, sizin de onu rahat dinleyeceğiniz bir ortam hazırlardım.

Hz. Ömer, ne zaman Ebû Musa'yı görse hemen: "Ey Ebû Musa! Bize hatırlat!" derdi. O da onun yanında (Kur'ân) okurdu. O okudukça Hz. Ömer etkilenir, bazen gözyaşlarını tutamaz ağlardı.

Bir Kur'ân aşığı olan Ebû Musa el-Eş'arî, tüm Kur'ân sevdalılarına şöyle bir uyarıda bulunuyordu: *"Kur'ân öyle bir şeydir ki, ona uyarsanız sizin için ecir, uymazsanız ağırlık ve yük olur. O halde ona uyunuz, o size uymasın. Zira Kur'ân kendisine uyanları cennete götürür, uymayanları da yüzüstü cehenneme sürükler."* [Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ,* I, 257]

Vefat edeceği zaman şöyle bir vasiyette bulunmuştu: "Cenazemi süratle götürünüz. Peşimden kimse gelmesin, mezarımda vücudumla toprak arasına birşey konmasın. Kimseler kabrimin üstüne bir türbe yapmasın. Kadınlar içinde saçını-başını yolarak ağlayanları uzaklaştırınız. Ben bütün bunları Resûlullah'tan (sas) duydum, O (sas) bunlardan bizleri sakındırdı." [Ahmed b. Hanbel, *el- Müsned,* IV, 397]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Allah Bize Yeter, O Ne Güzel Vekildir***

Mâlik b. Enes (v.179/795) Mâlikî mezhebinin imamı, büyük müçtehit ve muhaddis idi. Talebelerinden biri, birgün ona: *"Senin yüzüğünün nakşı nedir?"* diye sordu. İmam Mâlik: *"Hasbiyallâh ve ni'me'l-vekîl"* dedi. Talebe: *"İnsanların yüzüklerine yaptığı nakışlar arasından neden bu nakşı seçtin?"* diye sordu. İmam: "Allah Tebâreke ve Teâlâ'nın bir topluluk için: "*Kâlû, hasbünellâhü ve ni'me'l-vekîl. Fen kalebû bi-ni'metin minellâhi ve fadlin, lem yemseshüm sûün… / (Müminler) dediler ki:'Allah bize yeter, o ne güzel vekildir.' Bunun üzerine, kendilerine hiçbir fenalık dokunmadan, Allah'ın nimet ve keremiyle geri geldiler…"* [Âl-i İmrân 3/173-174] dediğini duydum. Talebe diyor ki: *"Bunun üzerine ben de yüzüğümün nakşını sildim ve "Hasbiyellâh ve ni'me'l-vekîl" sözünü nakış yaptım."*

İmam Mâlik'in, hadislerin yüz yüze doğrudan şeyhin ağzından dinlemek suretiyle alınması gerektiğini söylüyordu. Buna itiraz eden birine o şöyle diyordu: "Kur'ân'ı bir kıraat âlimine karşı okuduğun zaman, bu konuda görüşün nedir? Sana soruyorum: Onu sana kim okudu? O zaman "Bana falan oğlu falan okudu." demez misin? Hâlbuki o kişi sana az ve çok hiçbir şey okumamıştır. Aslında sen ona okudun ve bu da senin için kâfi geldi. O, Kur'ân'dır. Niçin hadisin arz yoluyla alınmasını yeterli görmüyorsun? Hâlbuki Kur'ân, hadisten daha yücedir." [İbn Sa'd, *Tabakât,* VII, 613, 614]

KUR'ÂN

Hakikatlerini Tekrar Eden Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هٰذَا الْقُرْاٰنِ لِيَذَّكَّرُواۜ وَمَا يَزِيدُهُمْ اِلَّا نُفُوراً﴾

"Biz onların akıllarını kullanabilmeleri için Kur'ân'da çeşitli ikazları türlü türlü şekillerde tekrar ederiz. Fakat bu, onlara (inkârcılara) daha da kaçıp uzaklaşmaktan başka bir şey sağlamıyor."

[İsrâ Sûresi, 17/41]

Nebevî Seda

عَـنْ أَبِـي الـدَّرْدَاءِ، قَالَ: خَـرَجَ عَلَيْنَا رَسُـولُ اللهِ صَلَى اللـهُ عَلَيْهِ وَسَـلَّمَ، وَنَحْنُ نَذْكُـرُ الْفَقْرَ وَنَتَخَوَّفُهُ، فَقَالَ: أَلْفَقْرَ تَخَافُونَ؟ وَالَّذِي نَفْسِـي بِيَـدِهِ، لَتُصَبَّـنَّ عَلَيْكُـمُ الدُّنْيَا صَبًّا، حَتَّـى لَا يُزِيغَ قَلْبَ أَحَدِكُـمْ إِزَاغَةً إِلَّا هِيَـهْ، وَايْـمُ اللَّهِ، لَقَـدْ تَرَكْتُكُمْ عَلَى مِثْـلِ الْبَيْضَاءِ، لَيْلُهَا وَنَهَارُهَا سَـوَاءٌ . قَـالَ أَبُو الـدَّرْدَاءِ: صَدَقَ وَاللَّهِ رَسُـولُ اللَّـهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَـلَّمَ: تَرَكَنَا وَاللَّـهِ عَلَى مِثْـلِ الْبَيْضَاءِ، لَيْلُهَا وَنَهَارُهَا سَـوَاءٌ

Ebü'd-Derdâ'dan (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Biz fakirlik hakkında aramızda konuşup, ondan duyduğumuz endişeleri belirtirken, Resûlullah (sas) bizim yanımıza geldi. Neler konuştuğumuzu öğrenince: *"Fakir düşmekten mi korkuyorsunuz? Nefsim kudret elinde olan Allah Teâlâ'ya yemin ederim ki, muhakkak surette dünya malı sizlere bol bol verilecektir. Sizler öyle zengin olacaksınız ki servetten başka hiçbir şey her hangi birinizin kalbini hak yoldan sapıtmayacaktır. Allah Teâlâ'ya yemin ederim ki ben sizlere gecesi gündüz kadar aydınlık olan bir yol bıraktım."* Ebü'd-Derdâ diyor ki: "Vallahi Resûlullah (sas) doğru söyledi. Vallahi o bize gecesi gündüz kadar aydınlık olan bir yol bıraktı."

[İbn Mace, *İman*, 1]

KUR'ÂN
Hakikatlerini Tekrar Eden Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. ÜZEYR (as)

"Yahudiler, Üzeyr Allah'ın oğludur, dediler. Hıristiyanlar da, Mesîh (İsa) Allah'ın oğludur dediler. Bu onların ağızlarıyla geveledikleri sözlerdir. (Sözlerini) daha önce kâfir olmuş kimselerin sözlerine benzetiyorlar. Allah onları kahretsin! Nasıl da (haktan bâtıla) döndürülüyorlar!"

[Tevbe 9/30]

İlahî kelâm içerisinde bazen bir ayetin, bazen bir kelimenin, bazen de bazı kıssa ve olayların çeşitli yerlerde tekrar edildiğini görürüz. Sözün özü olan vahiy, bu tekrarları iş olsun diye yapmamaktadır. Kur'ân içerisindeki bir harf, hatta bir hareke bile fazla olmadığına göre, neden ilahî kelâm bu tekrarlara ihtiyaç duymaktadır? Vahyin bu tekerrürleri/tekrarları ne lüzumsuz ne usandırıcı ne de edebî kıymeti azaltıcı bir eksikliktir. İlahî kelâmın bu özelliği neden kullandığına iki yönden cevap verilebilir.

İlki, Arap dilinde, tekrarların öneminden kaynaklanmaktadır. Arapça dil olarak tekrara önem veren ve bu tekrarlarla cümlenin ihtiva ettiği anlam arasında bağ kuran bir dildir.

İbret Şahsiyetler

HÂRİS B. KAYS ES-SEHMÎ

"Hevâ ve hevesini ilâh edinen ve Allah'ın (kendi katındaki) bir bilgiye göre saptırdığı, kulağını ve kalbini mühürlediği, gözünün üstüne de perde çektiği kimseyi (Hâris b. Kays es-Sehmî) gördün mü? Şimdi onu Allah'tan başka kim doğru yola eriştirebilir? Hâla ibret almayacak mısınız? Dediler ki: 'Hayat ancak bu dünyada yaşadığımızdır. Ölürüz ve yaşarız. Bizi ancak zaman helâk eder.' Bu hususta onların hiçbir bilgisi de yoktur. Onlar sadece zanna göre hüküm veriyorlar."

[Câsiye 45/23,24]

Kur'ân'da Arapça olduğundan dolayı bu özelliği kullanmıştır.

İkincisi, tekrarları bir amaca bağlı olarak yapılmıştır. Vahyin içerisinde yer alan tüm tekrarlar bulundukları bağlam göz önüne alındığında görülecektir ki bu tekrarlar ya mesajın tenbih ve va'idlerinin ehemmiyetini yükseltmek için, ya ifade ve hükümlerin kuvvetini artırmak için ya da farklı vurgulara işaret etmek için kullanılmıştır.

İlahî kelâm içerisindeki tekrarların ne kadar önemli olduğunu kavramak için şu örneklere bakmamız yeterli olacaktır.

1. Tekrar edilen kelimeler

Kur'ân bazı kelimeleri sıkça tekrar edebilir. Mesela, *"Rab"* kelimesi vahiy içinde 900'ün üzerinde bir kullanıma sahiptir. Allah'ın (cc) sıfat ve nitelendirmelerinden özellikle Rab isminin bu düzeyde yoğun kullanılmasının amacı rububiyet yetkisinin önemini ortaya koymaya yöneliktir. İnsanların çoğu Allah'a (cc) ait bir alanı başkası ile paylaşarak bu alanı ihlal ederler. Bunun için insanın bu kaymasının en fazla yaşandığı alan olan rububiyetin iyice anlaşılması ve bu alanın sadece Allah'a (cc) ait olduğunu iyice belletilmesi için Rab ismi bu kadar çokça kullanılır.

2. Tekrar edilen cümleler

İlahî kelâm içerisinde, kelimeler gibi cümlelerin bazılarının da çokça tekrar edildiği görülür. Mesela, Kamer Sûresi'nde *"Benim azabım ve uyarılarım nasılmış!"* [1] cümlesi ile *"Andolsun biz Kur'ân'ı düşünüp öğüt alasınız*

Kavramlar

- **Şakir;** "şükreden, durumundan memnun olan", mastar "teşekkür, memnunluk", genellikle ise "kendisine verilen bir şeye karşı şükrü eda etmek, karşılığını vermek" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *şakir* kelimesi bir yerde geçmektedir.
- **Nankör;** "memnun olmayan, şükretmeyen", mastar olarak "bir şeyi örtmek, nimeti inkâr etmek", genellikle "kendisine verilen bir şeye karşı şükrü eda etmeyen, yapılan iyiliği görmemek" anlamında kullanılmaktadır. Nankör kelimesi Farsça olup Arapça karşılığı olan münkir veyahut nakir kelimesi Kur'ân-ı Kerîm'de geçmemektedir.

"Hatırlayın ki Rabbiniz size: 'Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) artıracağım ve eğer inkâr (nankörlük) ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir!' diye bildirmişti."

[İbrahim 14/7]

[1] Kamer 54/16,21,30,39.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de yapılan iyi işlerin karşılığını en güzel şekilde verenin sadece Allah [cc] olduğu hakikatine dikkat çekilmiştir. [Zümer 39/35]

diye kolaylaştırdık. Öğüt alan yok mu?" [2] cümlesi dörder kez tekrarlanır.

Rahman Sûresi'nde *"Öyle ise Rabbinin ayetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?"* cümlesi 31 kez tekrar edilir.

Mürselat Sûresi'nde; *"O gün hakkı yalan sayanların vay haline!.."* cümlesi tam 10 kez tekrarlanmaktadır. Tüm bu tekrarlar dikkatlice okunduğunda, vahyin neden buna ihtiyaç duyduğu ortaya çıkmaktadır. Kur'ân bu tekrarları ile vurgusunu pekiştirir, uyarı ya da mesajını sağlamlaştırır. Buna bir örnek vermek gerekirse Nisâ Sûresi'nin 11 ve 12. ayetleri arasında geçen şu cümleyi verebiliriz. Kur'ân der ki:

مِن بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ دَيْنٍ *"Min ba'di vasiyyetin yûsî biha ev deynin/Tüm bunlar ölenin vasiyetinden ve borcundan sonradır."* Bu cümle peşi sıra gelen iki ayette dört kere geçmektedir.[3] Ayetleri dikkatlice okuduğumuzda bu tekrarların iki önemli noktada mesajının olduğunu fark ederiz. *İlki,* ölenin yakınlarına vasiyet ve borcun önemini duyurmak; *İkincisi,* her vâsiye, bu işin önemini ve gerekliliğini duyurarak ihmal edilmemesi gerektiğini bildirmek-

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Abdullah b. Mes'ûd (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Resûlullah (sas): *"Allah'ın izni olmaksızın hiçbir musibet insana isabet etmez. Kim Allah'a inanırsa, Allah onun kalbini doğruya götürür. Allah her şeyi bilendir."* [Teğâbûn 64/11] ayetini şöyle tefsir etti: *"Kişi birçok musibetlerle karşılaşır ve bunların Allah tarafından geldiğini bilir de teslim olup razı olursa, vadedilen müjdeye nail olur."*

[Buhârî, *Tefsir*, 67]

[2] Kamer 54/17,22,32,40.
[3] Nisâ 4/11,12.

Davası Furkân

Ensâr Olmak!

"Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları (ensâr) olun. Nitekim Meryem oğlu İsâ havârîlere: 'Allah'a (giden yolda) bana kim yardımcı olacak?' demişti. Havârîler de: 'Allah (yolunun) yardımcıları biziz!' demişlerdi. İsrâiloğullarından bir zümre inanmış, bir zümre de inkâr etmişti. Nihayet biz inananları, düşmanlarına karşı destekledik. Böylece üstün geldiler."

Saf 61/14

tir. Bu dört tekrarı iyice okuduğumuzda görürüz ki dört ayrı tekrar, dört ayrı muhataba hitap etmektedir.

1. Hitap: Çocuklar ve ana-babayadır.

2. Hitap: Çocuklu eşleredir.

3. Hitap: Çocuksuz eşleredir.

4. Hitap: Kelâle yani birinci dereceden yakını olmayanlaradır.

İşte bir cümlenin dört ayrı yerde, tekrar edilmesinde böyle önemli mesajların muhataplara duyurulmasının amacı güdülmektedir.

Ahlakı Kur'ân

Her Şey İmtihandır!

"Doğrusu mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihandır. Büyük mükâfat ise Allah'ın yanındadır. O halde gücünüz yettiğince Allah'a isyandan kaçının. Dinleyin, itaat edin, kendi iyiliğinize olarak harcayın. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerdir."

Teğâbûn 64/ 15, 16

3. Tekrar edilen kıssalar

İlahî kelâm kelime ve cümleler gibi bazı kıssaları da tekrar etmekte fayda görür. Vahiy özelikle peygamberlere ait kıssaları, önemine, içerisinde taşıdığı vurgulara, bağlamında muhataba verdiği mesajlara göre birçok yerde tekrar edebilir. Mesela, Kur'ân'ın en çok ele aldığı, Hz. Musa ile İsrailoğulları'na ait kıssalar, 114 sürelik ilahî kelâmın tam 40 sûresinde yer alır. Birçok ayette bu kıssalar kronolojik sıralama gözetilmeden, olaylara ve olayların içerisindeki mesajlara değinilir. Ama özellikle bazı olayları Kur'ân'ın birkaç kez tekrar ettiğini görürüz. Bu tekrarları doğru bir tahlile tabi tutarsak, iş olsun diye ya da sırf dile getirilsin diye anılmadığını hemen fark ederiz. Buna bir örnek vermek gerekirse Hz. Musa (as) ile sihirbazlar arasında, Firavun'un karşısında geçen olayı verebiliriz. Kur'ân bu hadîseyi üç ayrı yerde, ayrıntılı bir biçimde ele alır. İlki, A'raf

Nûr Çeşmesi

"Ben görüyorum ki, Kur'ân'ın hakikatlerine ait bazı kemâlât, o hakikatlere dellâllık eden vasıtalara veriliyor. Bu ise yanlıştır. Çünkü mehazin kudsiyeti çok bürhanlar kuvvetinde tesirât gösteriyor. Onunla ahkâmı umuma kabul ettiriyor. Ne vakit dellâl ve vekil gölge etse, yani onlara teveccüh edilse o mehazdeki kutsiyetin tesiri kayboluyor."

[Bediüzzaman Said Nursî, *Mektubat*, s. 307]

Sûresi, 120-126; ikincisi, Tâhâ Sûresi, 64-67, üçüncüsü de Şuarâ Sûresi, 37-51. ayetleridir.

Sihirbazlarla ilgili bu kıssayı yüzeysel bir okumaya tabi tutan okuyucu bunun salt bir tekrar olduğunu zannedebilir. En iyi yorum ile diyebilir ki: 'Kıssanın öneminden dolayı Kur'ân üç yerde kullanmıştır.' Ama bu kıssayı anlatan üç ayrı sûrede, geçen ayetleri bağlamında ele alıp, derinlemesine tahlile tabi tutarak okuyan muhatap, her sûredeki vurgunun, olayın farklı bir boyutuna işaret ettiğini anlayacaktır. Şöyle ki: A'raf Sûresi'ndeki anlatım, imanın insan üzerinde nasıl bir etki oluşturarak bir anda değiştirdiğine; Tâhâ Sûresi'ndeki anlatım, Allah'a (cc) olan güvenin boyutuna ve Firavun'un tehditlerinin dünya hayatı ile sınırlı olup, ebedi hayata yani ahirete hiçbir etki edemeyeceğine işaret etmektedir. Sihirbazların bu tercihleri ile imandan aldıkları ilham ve güç ile geçici olanı feda edip, kalıcı olana talip olmalarının önemine değinilir. Tablonun son anılış yeri olan Şuarâ Sûresi'nde ise bu iki mesajdan daha farklı bir noktaya dikkat çekilir. O da sihirbazların imanlarını ne Allah'a (cc) ne de Hz. Musa'ya (as) fatura etmeden ecirlerini, karşılıklarını Allah'tan (cc) bekleyerek, kayıtsız şartsız ve pazarlıksız bir imana erişmelerinin önemine değinilir. İman etmenin bile tek başına yetmediği ızdırabıyla, Allah'a (cc) yaklaşıp, O'ndan af ve mağfiret istemenin zorunluluğuna işaret edilir.

İşte bu örneklerde göstermektedir ki bu tekrarlar kesinlikle bir vurguya ve bir mesaja yöneliktir. Her tekrar, ister kelime, ister cümle, isterse kıssa olsun muhataba bir şeyler iletmek için anılmıştır. Muhataba düşen bu tekrarlardaki hikmeti fark edebilmesi, anlatılan mesajları iyice anlayabilmesi, Kur'ân'ın bu ikramından istifade etmesidir.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***Kur'ân, Bir Kısmını, Diğer Kısmı ile Vurmanız İçin İndirilmedi***

Meşhur sahâbî Amr b. Âs'ın küçük kardeşi olan Hişâm b. Âs, İslamî davetin ilk günlerinde iman etmiş ve ikinci Habeşistan hicretine katılmıştı. Ailesinden oldukça baskı gören Hişâm b. Âs, iman yolunda çok güzel bir hayatın sahibi olmuştu. Allah Resûlü (sas) onun hakkında şöyle diyordu: *"Âs'ın iki oğlu da (hakiki) mü'mindirler!"* İki oğlundan kasıt, Hişâm ve Urve'dir.

Hişâm b. Âs Ecnâdîn Savaşı'nda, İslam ordusu bir ara dağılmaya yüz tutunca, yüksekçe bir yere çıkıp ve şöyle haykırmıştı: *"Ey Müslümanlar topluluğu! Bu sünnetsizlerin kılıca tahammülü yoktur. O halde benim yaptığım gibi yapın!"* Onun yaptığı korkusuzca düşmanın içerisine dalmaktı. Düşmana korku, dosta güven veren o tavrı ile birçok düşman askerini öldürdü, en sonunda o da şehit oldu. Onun şehadet haberi halife Hz. Ömer'e ulaştığında, Hz. Ömer şöyle dedi: *"Allah ona rahmet etsin! O, ne de iyi yardımcıdır, o hep İslâm için vardı!"*

Hişâm b. Âs'ın kendisi anlatıyor: "Resûlullah (sas) döneminde, bir gün oturduğumuz bir meclisten daha çok memnun olduğumuz hiçbir mecliste oturmadık. O gün kardeşim Urve ile birlikte geldik, bir de baktık ki, Resûlullah'ın (sas) odalarının yanında bulunan bir kısım insanlar, Kur'ân hakkında tartışıyorlar. Biz de onları gördüğümüzde onlardan ayrıldık, biraz ötede kendi halimizde oturduk. Meğer Resûlullah (sas) ise odaların arkasında onların konuşmasını dinliyormuş. Bir müddet sonra Resûlullah (sas) öfkelenmiş bir halde o insanların yanına çıktı. Öfke onun yüzünden anlaşılıyordu.

Nihayet onların yanında durup şöyle dedi: *'Ey kavmim! Bundan dolayıdır ki sizden önceki ümmetler, peygamberleriyle ihtilafa düşmeleri ve kitabın bir kısmını, bir kısmı ile çarpıştırmalarıyla doğru yoldan saptılar. Kur'ân, bir kısmını diğer kısmı ile vurmanız için indirilmedi. Onun bir kısmı bir kısmını tasdik eder (doğrular). O halde ondan bildiğinizle amel edin. Sizin için müphem (kapalı) olana ise iman edin!'* Sonra o bana ve kardeşime doğru döndü de, biz O'nun (sas) bizi onlarla beraber görmemiş olmasından dolayı kendimize gıpta ettik." [İbn Sa'd, *Tabakât,* IV, 217]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Mushaf ve Tilavet***

İmam Mâlik anlatıyor (v.179/795): Abbasî Halifesi Ebû Ca'fer el-Mansûr hac münasebetiyle Medine'ye geldiği zaman beni çağırdı. Onun huzuruna çıktım. Birlikte sohbet ettik. O bana sordu; ben cevap verdim. Ebû Ca'fer, "Senin telif ettiğin şu kitabınla ilgili olarak -el-Muvatta'ı kastediyor- şöyle bir emir vermeyi düşünüyorum: Bu kitabı çoğalt. Sonra da Müslüman şehirlerinden her birine bu kitabın bir nüshasını gönder. Bu kitabın içinde bulunanları öğrensinler, bundan öteye geçmesinler, hadis ilmi olarak da insanlar burada olanlardan başkasına çağrılmasın. Ben ilmin aslının Medine'de bilinen hadisler ve Medinelilerin ameli olduğu kanaatindeyim." dedi. Ben, "Ey Müminlerin Emiri! Böyle yapma! Daha önce insanlara bazı görüşler söylendi, onlar pek çok hadis dinlediler ve çeşitli hadisleri rivayet ettiler. Herkes geçmişte bunlardan bazı şeyler alıp bunlarla amel etti. İnsanların ihtilafıyla birlikte bunları kabul ettiler. Onların inandıkları şeyi reddedersen bu, sıkıntıya sebep olur. İnsanları bildikleri, inandıkları ve amel ettikleri şey üzere serbest bırak. Her belde halkı kendileri için tercih etmek istediklerini seçsinler." dedim. Ebû Ca'fer: "Ömrüme yemin olsun ki, eğer benim isteğimi uygun bulsaydın, bunu emredecektim." dedi. [İbn Sa'd, *Tabakât*, VII, 614, 615]

İmam Mâlik'in kız kardeşine soruldu: "İmam evinde ne ile meşgul oluyor?" Kız kardeşinin verdiği cevap kısa ve netti: "Mushaf ve Tilâvet!"

Birgün İmam Mâlik şöyle diyecekti: *"Eğer elimde imkân olsaydı, Kur'ân-ı Kerîm'i kısa aklıyla, kendi görüşüne göre tefsir edenin boynunu vururdum."*

Hayatının son demlerini İsmail b. Ebî Üveys anlatıyor: "İmam Mâlik hastalanmıştı. Aile fertlerinden birisine ölüm anında ne söylediğini sordum. Şöyle dediler: Kelime-i şehadeti getirdi, Arkasından da şu ayeti [Rûm 30/4,5] okudu ve ruhunu teslim etti: *"O gün müminler de Allah'ın yardımıyla sevineceklerdir. Allah, dilediğine yardım eder. O, mutlak güç sahibidir, çok esirgeyicidir."* [Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, VI, 391, 392]

KUR'ÂN
Üzerinde Düşünülmesi Gereken Bir Kitaptır

Kur'ân İklimi

﴿اَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْاٰنَ اَمْ عَلٰى قُلُوبٍ اَقْفَالُهَا﴾

"Onlar bu Kur'ân üzerinde hiç düşünmezler mi? Yoksa kalpleri üzerinde kilitler mi var?"

[Muhammed Sûresi, 47/24]

Nebevî Seda

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِنَّمَا مَثَلُ صَاحِبِ القُرْآنِ، كَمَثَلِ صَاحِبِ الإِبِلِ المُعَقَّلَةِ، إِنْ عَاهَدَ عَلَيْهَا أَمْسَكَهَا، وَإِنْ أَطْلَقَهَا ذَهَبَتْ

Abdullah b. Ömer (ra) rivayet ediyor, diyor ki:
"Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu:
"Kur'ân sahibi (hafız), bağlı devesi olan kimseye benzer. Devesine itina ederse, elinde tutar, bıraktığı anda deve kaçar gider."

[Buhârî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 23]

28. Ders

KUR'ÂN
Üzerinde Düşünülmesi Gereken Bir Kitaptır

Örnek Şahsiyetler

HZ. MERYEM (as)

"İffetini korumuş olan, İmrân kızı Meryem'i de (Allah örnek gösterdi). Biz, ona ruhumuzdan üfledik. O Rabbi'nin sözlerini ve kitaplarını tasdik etti. O gönülden itaat edenlerdendi."

[Tahrîm 66/12]

İlahî kelâm muhatabından düşünmesini, akıl ve kalbini harekete geçirip, bazı gerçeklerin iyice anlaşılması için çaba harcamasını istemektedir. Vahyin muhatabından istediği eylemler beş tanedir. Bunları sırayla anlamaya çalışalım:

1. Tezekkür: Geçmişi düşünmek, hatırlamak, anmak, geçmişten öğüt almaktır. Geçmişi değerlendirip, geleceğe yönelik dersler çıkarmaktır. Kur'ân-ı Kerîm, bu eyleme muhataplarını şiddetle ve tekraren davet eder.

"Bu Kur'ân onunla uyarılmaları, Allah'ın tek ilah olduğunu bilmeleri ve akıl sahiplerinin düşünüp öğüt almaları/tezekkür için insanlara gönderilmiş bir tebliğdir." [1]

"Rabbinizden size indirilen bu kitaba uyun. Onu bırakıp da başka şeylerin peşinden gitmeyin. Ne kadar da az düşünüyorsunuz/tezekkür ediyorsunuz!" [2]

"Allah'tan başka ilah mı var? Ne kadar da az düşünüyorsunuz/tezekkür ediyorsunuz!" [3]

İbret Şahsiyetler

ABDÜLYEĞUS B. VEHB

"(Seninle) Alay edenlere karşı (Abdülyeğus b. Vehb) biz sana yeteriz. Onlar Allah ile beraber başka bir ilâh edinenlerdir. (Kimin doğru olduğunu) yakında bilecekler! Onların söyledikleri şeyler yüzünden senin canının sıkıldığını andolsun biliyoruz."

[Hicr 15/95-97]

[1] İbrahim 14/52.
[2] A'raf 7/3.
[3] Neml 27/62.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de en güzel sözlü kimsenin: "Kuşkusuz ben müslümanlardanım." diyen olduğu belirtilmiştir. (Fussilet 41/33)

Kur'ân-ı Kerîm, muhatabına geçmişini hatırlatarak hakikata ulaşmasını sağlamaktadır. Geçmişini hatırlayan varlığının oluşumunu hatırlayacak, geçen hayatından ibret ve dersler alacak, başıboş olmadığının farkına varacak, bununla da *el-Hak* olan Allah'ın (cc) hakikatine varacaktır.

2. Tedebbür: Geleceği düşünmek, hissederek, gönlünün sesini dinleyerek, sindire sindire geleceğinin hesabını yapmaktadır.

"Onlar bu sözü hiç düşünmediler mi? (yetedebberûne) Yoksa kendilerine daha önce geçmişte atalarına gelmeyen bir güvence mi geldi?" [4]

"Hâlâ Kur'ân üzerinde gereği gibi düşünmeyecekler mi? (yetedebberûne) Eğer o, Allah'tan başkası tarafından gelmiş olsaydı, onda birçok tutarsızlıklar ve çelişkiler bulurlardı." [5]

"Sana bu mübarek kitabı, ayetlerini düşünsünler (yetedebberûne) ve aklı olanlar öğüt alsınlar diye indirdik." [6]

3. Taakkul: Gelecek ile geçmişi birbiri ile kıyaslamak, ikisi arasında bir bağ kurmak, geçmişten ders çıkarıp o ders üzerinde kafa yormak, gelecekte doğruları savunup, yanlışları terk etmektir.

"Anlayasınız diye (ta'kilun) biz onu Arapça bir Kur'ân olarak indirdik." [7]

Kavramlar

- **Kerem;** "asalet, asillik, soyluluk, cömertlik, el açıklığı, bağış", mastar olarak "cömertlikte bulunmak, ikram etmek", genellikle ise "lütufkâr olmak, iyi niyetle vermek" manasında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *kerem* kelimesi geçmemektedir.
- **Buhl;** "cimri olmak, bencillik yapmak", mastar olarak "pintilik ve hasislik hali" mânasına gelir. Genellikle "karşılıksız harcama ve hayır yapmaktan kaçınma eğilimi" olarak kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *buhl* kelimesi iki yerde geçmektedir.

"İçinizden kim Allah'a ve Resûlü'ne itaat eder ve salih bir amel işlerse, ona mükâfatını iki kat veririz. Biz, ona bereketli bir rızık hazırlamışızdır."

[Ahzab 33/31]

"Onlar cimrilik edip insanlara da cimriliği emreden kimselerdir. Kim yüz çevirirse bilsin ki şüphesiz Allah ganîdir, zengindir, övülmeye lâyıktır."

[Hâdid 58/24]

[4] Mü'minûn 23/68.
[5] Nisâ 4/82.
[6] Sâd 38/29.
[7] Yûsuf 12/2.

Ahlakı Kur'ân

Kutsal Emanetler

"Haksızlıkla yetimlerin mallarını yiyenler şüphesiz karınlarına ancak ateş doldurmuş olurlar; zaten onlar alevlenmiş ateşe gireceklerdir."

Nisâ 4/10

"Onların çoğu akıllarını (ya'kilun) kullanmazlar!" [8]

"Eğer dinleyip kulak verseydik veya akledip düşünseydik (na'kil) şimdi bu alevli cehennemin mahkûmları arasında olmazdık." [9]

4. Tefekkür: Düşünülmesi gereken her şeyi en ince ayrıntısına kadar düşünmek, fikir üretmek; bir işin, bir eylemin sebep ve sonucunu iyi hesab etmek ve gerektiği yerde gerektiği kadar aklını kullanabilmektir.

"Allah ayetlerini size böylece açıklıyor. Umulur ki; düşünür (yetefekkerün) ve gerçekleri anlarsınız." [10]

"Elbette bu sayılanlarda düşünen (yetefekkerün) bir toplum için ibretler vardır" [11]

"Şüphe yok ki; burada iyice düşünen (yetefekkerün) bir topluluk için ibretler vardır." [12]

5. Tefakkuh: Tüm bu sayılanlardan hükümler çıkartmak, hayatın gayesini anlamanın yanında kavramak, içselleştirmek, olayların içeriğine derinlemesine sahip olmaktır.

Nûr Çeşmesi

Nasıl ki hayat kâinattan süzülmüş bir hülasadır ve şuur ve his dahi hayattan süzülmüş hayatın bir hülasasıdır ve akıl dahi hayatın halis ve safi bir cevheri ve sabit ve müstakil zatıdır. Öyle de, maddî ve mânevî hayat-ı Muhammediye (asm) dahi hayattan süzülmüş en safi hülasasıdır. Belki maddî ve mânevî hayat-ı Muhammediye (asm) - âsârının şehadetiyle- hayat-ı kâinatın hayatıdır ve Risâlet-i Muhammediye (asm) şuur-u kâinatın şuurudur ve nurudur ve vahy-i Kur'ân dahi, -hayattar hakikatinin şehadetiyle- hayat-ı kâinatın ruhudur ve şuur-u kâinatın aklıdır. Evet, evet, evet... Eğer kâinattan Risâlet-i Muhammediye'nin nuru çıksa gitse, kâinat vefat edecek. Eğer Kur'ân gitse kâinat divane olacak ve küre-i arz kafasını, aklını kaybedecek; belki şuursuz kalmış olan başını bir seyyareye çarpacak, bir kıyameti koparacak."

[Bediüzzaman Said Nursî, *Lem'alar*, s. 329]

[8] Mâide 5/103.
[9] Mülk 67/10.
[10] Bakara 2/219.
[11] NahI 16/69.
[12] Zümer 39/42.

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Ebû Hureyre (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: *'İçinizden biri, 'et-Tin ve'z-Zeytûn sûresini okuyup da, 'Allah hüküm verenlerin en üstünü değil mi?'* [Tîn 95/8] ayetine gelince, şöyle desin: *'Ben buna şahit olanlardanım!' Kim, 'Lâ uksimu (Kıyâmet) sûresini okuyup da: 'Allah ölüleri tekrar diriltmeye kadir değil midir?'* [Kıyâmet, 75/40] ayetine gelince şöyle desin: *'Rabbimizin izzeti hakkı için, evet!' Kim, Mürselât Sûresi'ni okuyup da, 'Artık bundan sonra onlar hangi söze inanacaklar?'* [Mürselât 77/50] ayetine gelirse, şöyle desin: "*Allah'a iman ettik!*"

[Ebû Dâvûd, *Salât*, 155]

"Bak, kavrasınlar diye (yefkahun) ayetlerimizi nasıl açıklıyoruz!" [13]

"O sizi bir tek nefisten yaratandır. Sizin için bir kalma yeri/ahiret, bir de emanet olarak kalacağınız yer/dünya vardır. İşte biz kavrama özelliği bulunan (yefkahun) toplumlar için ayetlerimizi böyle ayrıntılı bir şekilde açıklıyoruz." [14]

"Onların kalpleri vardır, ama onlar, onunla kavrayamazlar (lâ yefkehun). Onların gözleri vardır; onunla göremezler, kulakları vardır; onunla işitemezler." [15]

İşte Kur'ân, muhatabından bu beş eylemi yapmasını beklemekte, ancak böyle bir çaba ile kendisinden daha fazla istifade edilebileceğini ifade etmektedir. O halde muhatap vahyin önüne oturunca kalbini, aklını, zihinini, tasavvurunu; yani tüm varlığını ilahî kelâmın önünde açmalı, tüm bu eylemleri yaparak hayatını onun kutlu mesajlarıyla inşa etmeye çalışmalıdır.

Davası Furkân

Herkese Düşmanlık Yok!

"Allah, sizinle din uğrunda savaşmayan ve sizi yurtlarınızdan çıkarmayanlara iyilik yapmanızı ve onlara âdil davranmanızı yasaklamaz. Çünkü Allah, adaletli olanları sever. Allah, yalnız sizinle din uğrunda savaşanları, sizi yurtlarınızdan çıkaranları ve çıkarılmanız için onlara yardım edenleri dost edinmenizi yasaklar. Kim onlarla dost olursa işte zalimler onlardır."

Mümtehine 60/8,9

[13] En'âm 6/65.
[14] En'âm 6/98.
[15] A'raf 7/179.

✦ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ✦

• ***Hangisi ile Ölürsen, Yine de Şehitsin!***

Abdullah Zü'l-Bicâdeyn, Huzâ'î ile el-Muğaffel adındaki kardeşlerinden önce, Müslüman olmuştur. Kendisi yetim olduğundan mal varlığı bulunmamaktaydı. Babası öldüğünde kendisini mirasçı olarak bırakmamıştı. Amcası çok varlıklı birisi idi, kendisini himayesine almıştı. Onun sadece bir devesi, bir koyunu ve bir de kölesi bulunmaktaydı.

Resûlullah (sas) Medine'ye geldiğinde, gönlü İslâm'a ilgi duymaya başladı. Ancak amcasından yol bulamıyordu. Seneler geçip bazı savaşlar vuku' bulunca, Abdullah amcasına: *"Amcacığım, ben senin İslâmiyeti'ni beklerken, senin Muhammed'e (sas) gitmek istemediğini görmekteyim. O zaman İslâm'a girmem için bana izin ver!"* dedi. Amcası da: *"Vallahi, eğer sen Muhammed'e uyarsan, sana vermiş olduğum her şeyi elinden alırım. Elbiselerine varıncaya kadar onları senin üzerinden soyarım."* dedi. Bunun üzerine Abdüluzzâ (O zaman adı böyle idi): *"Vallahi ben Muhammed'e uyacak, Müslüman olacak, put ve taşlara tapmayı da bırakacağım. İşte, elimde olanları al, senin olsun!"* deyince, o da kendisine vermiş olduğu her şeyi kendisinden geri aldığı gibi, sırtındaki izarına varıncaya kadar üzerinden soydu. Abdullah bu şekilde annesinin yanına gelince kendisine ait çizgili bir kumaşı keserek iki parça halinde ona verdi. Bunlardan birisini kendisine izar yaparken diğerine de büründü.

Daha sonra Medine'ye doğru yol aldı, derken Verikân denilen dağa ulaştı. Oradan seher vakti Mescid'e gelerek orada uzandı. Resûlullah (sas) sabah namazını kıldırdıktan sonra ashâbla musafaha ederek onlara dikkatlice bakardı. Abdullah'a bakarak onu tanımayınca: *"Sen kimsin?"* dedi. Bunun üzerine o da nesebini kendisine anlattı. Bu sırada adı Abdüluzzâ idi. Resûlullah (sas) kendisine: *"Senin adın bundan sonra Abdullah Zü'l-Bicâdeyn (çizgili çift elbiseli) olsun."* dedi. Daha sonra Resûlullah (sas) kendisine: *"Benim hep yakınımda bulun!"* dedi. O da o günden sonra hep Resûlullah'ın (sas) misafirleri arasında bulundu. Böylece Resûlullah (sas) kendisine Kur'ân öğretti. Sonunda çok okumakla, Kur'ân okumayı iyice öğrendi.

O çok gür sesli birisiydi, Mescid'de oturarak yüksek sesle Kur'ân okurdu. Bunun üzerine Hz. Ömer (ra) onu Resûlullah'a (sas) şikâyet ederek: *"Ey Allah'ın Resûlü! Bu adam yüksek sesle Kur'ân okuyarak diğerlerinin Kur'ân okumasına engel olmak-*

tadır." dedi. Resûlullah da: *"Ey Ömer! Ona karışmayın! Zira o, Allah ve Resûlü'ne hicret etmiş bir adamdır."* dedi.

Resûlullah (sas) arkadaşlarıyla beraber Tebûk gazvesine çıktıklarında, Zü'l-Bicâdeyn: *"Ey Allah'ın Resûlü! Şehitlik konusunda bana dua et."* dedi. Resûlullah da: *"Bana bir semüre ağacının kabuğunu getir."* dedi. O da kendisine ulaştırınca, onu Abdullah'ın pazusuna bağlayarak: *"Allah'ım! Onun kanını kâfirlere haram kıl!"* buyurunca, Abdullah, *"Ey Allah'ın Resûlü! Ben bu şekilde istemedim."* dedi. Resûlullah da: *"Sen gaza maksadıyla yola çıktıktan sonra, sıtmadan da ölsen yine şehitsin veya bineğin seni düşürür de boynunu kırarsa, yine şehitsin. Bunlardan hangisiyle olursa fark etmez."* dedi. Daha sonra Tebûk'ta birkaç gün kaldıktan sonra, Abdullah Zü'l-Bicâdeyn vefat etti. Resûlullah (sas) onu bekletmeden gece defnetti. Onun cenazesi kaldırıldığında, Resûlullah (sas): *"Kardeşinize yumuşak davranın, Allah da size yumuşak davransın. Ona mağfiret dileyin ki, Allah da sizi mağfiret etsin!"* dedi. Bu şekilde onu gece defnettiğinde de kabrinin başında bir lamba yanmaktaydı. [İbn Sa'd, *Tabakât,* V, 152, 153, 156, 157]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Haydi! Şu Güzel Kur'ân Okuyan Gence Gidelim!***

Şâfiî mezhebinin imamı, büyük müçtehit, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs b. Abbâs eş-Şâfiî (v. 204/820), bambaşka bir hayatın sahibi idi. Çocukluktan itibaren annesinin gözetiminde ilim basamaklarını çıkmış, daha genç yaşında fetva verecek kadar büyük bir seviye elde etmişti. O, bu seviyeyi nasıl kazandığını şöyle bir beyit ile ifade ediyordu:

Hafızamın bozukluğunu (hocam) Vekî'e şikâyet ettim.

Bana günahları terk etme mi tavsiye etti.

Ve bana şunu bildirdi ki; ilim bir nûrdur

Allah (cc) bu nuru asla âsilere vermez! "

Hocasının bu uyarısını hayatının eksenine yerleştiren İmam Şâfiî, ilim nûrunu elde edebilecek ve onu muhafaza edecek bir hassasiyetle yürümüştür.

Onunla aynı çağda yaşayanların aktardıkları şu bilgi, İmam Şâfiî'nin nasıl bir halde olduğunu bizlere göstermektedir. Diyorlar ki: "Biz ne zaman gözyaşı dökerek gönlümüzü yumuşatmak istesek, aramızda birbirimize, "Haydi! Şu gence gidelim ve ona Kur'ân okutalım." derdik. Ona geldiğimiz vakit, o da Kur'ân okumaya başlardı. Etrafına halk toplanırdı. Ağlayış sesleri o kadar çoğalırdı ki o bu hâli görünce, okumayı keserdi."

Hüseyin b. Ali el-Kerâbîsî, İmam Şâfiî'nin nasıl Kur'ân okuduğunu bize şöyle nakleder: "Bir gece İmam Şâfiî'nin yanında uyudum. Gecenin üçte birinde kalkıp namaz kıldı. Ben onun elli ayetten fazla okuduğunu görmedim. Çoğalttığı zaman da yüz ayeti buluyordu. Rahmet ayetlerine denk geldiği zaman Allah'a dua ediyordu, azap ayetlerine denk geldiği zaman da Allah'a sığınıyordu. Sanki o okuduğu ayetler onun Allah'a sığınması ve dua etmesi için toplanmıştı."
[Zehebî, *Siyeru Â'lâmi'n-Nübelâ,* VIII, 248]

"Mucizenin en önemlisi ebedî, aklî ve ilmî kıymeti içeren mucizedir. Bu mucize ise Kur'ân'dır. Cenab-ı Allah Resulü'ne bunu o kadar kesin ve yakîn ile bildirmiştir ki, Kur'ân'ı hiçbir insan, hatta bütün insanlar benzerini yapamazlar. Bu, bizzat ilâhî vaat ve taahhüt altındadır."

(Elmalılı Hamdi Yazır)

KUR'ÂN

Müntesibine Verilmiş En Büyük Silah ve Güçtür

Kur'ân İklimi

﴿فَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَاداً كَبِيراً﴾

"Bunun içindir ki sen hakikati inkâr edenlere asla boyun eğme! Ve onlarla bu kelâm ile (Kur'ân'la) bütün gücünü ortaya koyarak mücadele et."

[Furkân Sûresi, 25/52]

Nebevî Seda

عَـنْ أَبِـي هُرَيْرَةَ، قَـالَ أَقْبَلْتُ مَعَ رَسُـولِ اللَّهِ صلّى اللّه عليـه وسـلّم فَسَـمِعَ رَجُـلاً يَقْرَأُ (قُـلْ هُوَ اللَّـهُ أَحَـدٌ * اللَّهُ الصَّمَـدُ) فَقَـالَ رَسُـولُ اللَّهِ صلّى اللّه عليه وسـلّم وَجَبَتْ قُلْتُ وَمَـا وَجَبَتْ قَـالَ الْجَنَّةُ

Ebû Hureyre (ra) rivayet ediyor, diyor ki: Resûlullah (sas) ile beraberdim. Bir ara Resûlullah (sas) bir kimsenin İhlas Sûresi'ni okuduğunu işitti ve: *"Vâcib oldu!"* buyurdu. 'Ben ne vâcib oldu?' diye sordum: *"Cennet"* buyurdular."

[Tirmizî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 11]

29. Ders

KUR'ÂN
Müntesibine Verilmiş En Büyük Silah ve Güçtür

Örnek Şahsiyetler

HZ. ASİYE (as)

"Allah, inananlara da Firavûn'un karısını (Asiye'yi) misal gösterdi. O: 'Rabbim! Bana katında, cennette bir ev yap; beni Firavûn'dan ve onun (kötü) işinden koru ve beni zalimler topluluğundan kurtar!' demişti."

[Tahrîm 66/11]

İlahî kelâm, inanan insana verilmiş en büyük güç ve en önemli silahtır. Eğer insan bunu anlayabilirse, o zaman elindeki bu sermayenin ne kadar önemli olduğunu farkedecektir. Son vahiy olan bu kitap insanlığın varacağı nihaî nokta da savaşın sözle olacağını çok iyi biliyordu. Aslında Kur'ân Mekke'de nazil olmaya başladığı dönemlerde de en önemli mücadele alanı sözdü, şiirdi. Kur'ân böyle bir dönemde indi ve son sözü söyledi. Onun bu tavrı, o günün son sözü olduğu gibi bu günün de son sözü olmuş, yarının da son sözü olmaya devam edecektir. Çünkü, vahiy evrensel ilkeler vaz ederek zamanı ve mekânı aşarak insanın ihtiyaçlarına cevap vermekte ve varlığın tüm sorunlarına çözümler üretmektedir.

Bugün bazı bölgelerde sıcak savaşlar olsa da insanlık şu an söz ile savaşmakta, söz ile birbirlerine galebe çalmaktadırlar. Bunu Bediüzzaman şöyle ifade etmektedir: *"Medenilere galebe ikna iledir, icbar ile değil!"*[1] Yani mutlak galibiyet ikna ve söz ile kazanılan galibiyettir.

İbret Şahsiyetler

NÜBEY VE MÜNEBBİH B. HACCÂC

"Sonra ondan yüz çevirdiler (Nübey ve Münebbih b. Haccâc) ve: 'Bu, öğretilmiş bir deli!' dediler. Biz azabı birazcık kaldıracağız, ama siz yine (eski halinize) döneceksiniz. Fakat biz büyük bir şiddetle yakalayacağımız gün, kesinlikle intikamımızı alırız."

[Duhân 44/14-16]

[1] Bediüzzaman Said Nursî, *Hutbe-i Şâmiye,* s. 142.

Dolayısı ile insanlığın şu an en önemli silahı sözdür. Kur'ân ise sözün özü ve sözün sonudur. Bunun için de Kur'ân en büyük güç ve silahtır. Muhatabına bu gerçeği öğreten Kur'ân, söz silahını nasıl kullanacağını da öğretir. Eğer bu söz vahyin kullanma kılavuzluğu ile kullanılırsa, vahyin önerdiği metot göz ardı edilmeden istifade edilmeye çalışılırsa, o zaman Kur'ân'ın medeniyetlere nasıl galebe çalacağı, onları nasıl ikna edip, susturacağına bir kez daha şahit olacağız.

Öyleyse Kur'ân'ın önerdiği söz söyleme metodu nelerdir? Bu metodu, vahiy bizlere şöyle belirtir:

1. Kesinlikle doğruyu, hakikati söyleyiniz

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sözü kesinlikle doğru söyleyin." [2]

2. Hakikati, hakikate yakışır bir üslup ile söyleyiniz

"Firavun'a gidin, çünkü o iyiden iyiye azdı. Ona yumuşak tatlı bir söz söyleyin. Umulur ki aklını başına alır veya titrer, korkar."[3]

3. Akla ve sağduyuya uygun ortamı gözeterek sözü söyleyiniz

"Sen Rabbinin yoluna hikmet ve güzel sözle davet et ve onlarla en güzel biçimde mücadele et." [4]

4. Muhatabın seviyesini, aklî yapısını gözeterek sözü söyleyiniz

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de en güzel biçimde yaratılan varlığın insan olduğu hakikatine dikkat çekilmiştir.

[Tîn 95/4]

Kavramlar

- **Kuvvet;** "bir iş yapabilmek, bir şeye gücü yetmek", mastar olarak "güç, kudret, takat; yetenek, meleke" mânalarına gelmektedir. Genellikle "bir işi yapacak güce sahip olmak, kabiliyeti olmak" mânasında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *kuvvet* kelimesi 28 yerde geçmektedir.
- **Zaaf;** "bir iş yapamamak, bir şeye gücü yetmemek, aciz olmak", mastar olarak ise "zayıflık, takatsizlik, beceriksizlik" mânalarına gelmektedir. Genellikle "bir işi yapacak beceriye sahip olmamak, güçsüz olmak" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *zaaf* kelimesi altı yerde geçmektedir.

"Allah, sizi güçsüz olarak yaratan, sonra güçsüzlüğün ardından bir güç veren, sonra gücün ardından bir güçsüzlük ve yaşlılık verendir. O, dilediğini yaratır. O, hakkıyla bilendir, hakkıyla kudret sahibidir."

[Rûm 30/54]

[2] Ahzâb 33/70.
[3] Tâhâ 20/43-44.
[4] NahI 16/25.

Ahlakı Kur'ân

Allah'a ve Resûlü'nün Savaş Açtıkları

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun. Eğer gerçekten inanıyorsanız mevcut faiz alacaklarınızı terkedin. Şayet (faiz hakkında söylenenleri) yapmazsanız, Allah ve Resûlü tarafından (faizcilere karşı) açılan savaştan haberiniz olsun. Eğer tevbe edip vazgeçerseniz, sermayeniz sizindir; ne haksızlık etmiş ne de haksızlığa uğramış olursunuz."

Bakara 2/278, 279

"Eğer Rabbinden umduğun bir rahmet için onların yüzlerine bakamıyorsan, hiç olmazsa kendilerine anlayabilecekleri gönül alıcı bir söz söyle." [5]

5. Sözü eğip bükmeyiniz, açık ve net söyleyiniz

"Onlara aldırma ve kendilerine öğüt ver ve onlara kendileri hakkında açık ve tesirli söz söyle." [6]

İşte Kur'ân-ı Kerîm, muhatabına hem kendisinin nasıl bir silah olduğunu hem de bu silahın hangi yöntem ve usullerle kullanılacağına böyle değinir. Artık muhatap bu imkânı doğru bir şekilde kullanarak kâinata meydan okumaya hazırlanmalıdır. Vahyin bu yönünü bilen ve kullanan nice söz ustaları, koca orduların başaramayacağı işleri başarmış, meydan savaşlarında elde edilemeyecek nice kazançları sözleriyle kazanmışlardır. Buna tek bir örnek vermek gerekirse Habeşistan Hicreti sırasında, Necaşi'nin huzurunda cereyan eden hadiseyi verebiliriz. Müslümanlar Cafer b. Ebî Talib önderliğinde çoğunluğu Hristiyan olan Habeşistan'a sığınmışlardı. Mekkeliler Müslümanları geri getirmek için bir diplomasi uzmanı olan Amr b. Âs'ı oraya göndermiş, Amr'ın hem Necaşi'ye olan yakınlığını hem de ikna kabiliyetini sergileyerek bu işte başarılı olacaklarını

Davası Furkân

İzzet ve Şerefin Hepsi Allah'ındır

"Kim izzet ve şeref istiyor idiyse, bilsin ki, izzet ve şerefin hepsi Allah'ındır. O'na ancak güzel sözler yükselir (ulaşır). Onları da Allah'a salih ameller ulaştırır. Kötülüklerle tuzak kuranlara gelince, onlar için çetin bir azap vardır ve onların tuzağı bozulur."

Fâtır 35/10

[5] İsrâ 17/28.
[6] Nisâ 4/18.

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Abdullah b. Abbas (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Allah Resûlü (sas) şöyle buyurdu: *"Kişi cennete girdiğinde, ana-babasını, hanımını ve çocuklarını soracak: 'Hani onlar nerede?' diyecek! Ona şöyle denilecek: 'Onlar senin derecene ve ameline ulaşamadılar!' O şahıs üzülecek ve diyecek ki: 'Ey Rabbim! Ben hem kendim hem de onlar için amel işledim.' Bunun üzerine o şahsın sevdiklerinin cennete getirilmesi emredilecektir."* Abdullah b. Abbâs (ra) bu rivayeti aktardıktan sonra şu ayeti [Tûr 52/21] okudu: "İman eden ve soylarından gelenlerde, imanda kendilerine tâbi olanlar (var ya)! İşte biz, onların nesillerini de kendilerine kattık. Onların amellerinden de bir şey eksiltmedik. Herkes kazandıklarına karşı bir rehindir."

[Heysemî, *Mecmâü'z-Zevâid*, VII, 114]

hesap etmişlerdi. Ama netice hiç de onların zannetiği gibi olmamıştı. Cafer b. Ebî Talib, orada Kur'ân'dan Meryem Sûresi'ni okumaya başlamıştı Cafer okudukça Necaşi etkilenmiş, adeta kendinden geçmişti. İşte orada Cafer b. Ebî Talib, Kur'ân'ın bu eşsiz yönüyle bir anda hem gönülleri fethetmiş hem de inkârcıları ilahî kelâmın gücüyle susturmuştu. [7]

Kur'ân'ın bu potansiyeli halen devam etmektedir. Eğer onun müntesipleri ellerindeki bu kitabın böyle bir gücü olduğunu fark edebilseler, onlar da yine gönülleri fethedecek, onlar da nice düşmanları onun gücüyle susturacaklardır.

Nûr Çeşmesi

İslâmiyetin mağz ve lübbünü terkederek kışrına ve zahirine vakf-ı nazar ettik ve aldandık. Ve sû-i fehm ve sû-i edeb ile İslâmiyetin hakkını ve müstehak olduğu hürmeti îfâ edemedik. Tâ o da bizden nefret ederek evham ve hayalâtın bulutlarıyla sarılıp tesettür eyledi. Hem de hakkı var. Zira biz İsrâiliyatı usûlüne ve hikâyatı akaidine ve mecâzatı hakaikine karıştırarak kıymetini takdir edemedik"

[Bediüzzaman Said Nursî, *Muhâkemat*, s. 170]

[7] Daha fazla bilgi için bkz: İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 357-362; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 72-75, 507; Taberî, *Câmiu'l Beyân*, VII, 4-6.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***İlim Gizlenir mi?***

Nübüvvet Medresesi'nin hafızası olan Ebû Hüreyre (ra) Hz. Peygamber'in (sas) dünyasından bize en fazla hadis rivayet eden sahâbi idi. Onun fazlaca hadis rivayet etmesi o günlerde de bazıları tarafından tenkit edilirdi. Böyle bir tenkide Ebû Hüreyre şöyle cevap vermişti: "İnsanlar, 'Ebû Hüreyre çok hadis rivayet ediyor.' diyorlar. Yemin ederim ki eğer Allah'ın Kitabı'ndaki şu iki ayet olmasaydı, ben, hiçbir şey anlatmazdım. O ayetler şunlardı: *"İndirdiğimiz açık delilleri ve hidâyet yolunu kitapta onu insanlara apaçık göstermemizden sonra gizleyenler yok mu, işte onlara hem Allah hem de bütün lânet ediciler lânet eder. Ancak tevbe edip durumlarını düzeltenler ve gerçeği açıkça ortaya koyanlar başkadır. Zira ben onların tevbelerini kabul ederim. Ben tevbeyi çokça kabul eden ve çokça esirgeyenim."* [Bakara 2/159, 160] Vallahi, Muhacirlerden olan kardeşlerimizi pazarlardaki ticaretleri, Ensâr'dan olan kardeşlerimizi de mal ve mülklerindeki işleri meşgul ediyordu. Ebû Hüreyre de karın tokluğuna sürekli Resûlullah'ın (sas) yanında bulunurdu. Bu nedenle, onların duymadıklarını duyar ve ezberleyemediklerini ezberlerdi."

Resûlullah'ın (sas) vefatının ardından birgün Ebû Hüreyre, Resûlullah'ın (sas) minberine çıkarak, bir basamak farkıyla O'nun durduğu yerin aşağısındaki bir yerde durdu, sonra da şöyle dedi: *"Ebû Hüreyre'yi İslâm'a hidayet eden Allah'a hamdolsun; Ebû Hüreyre'ye Kur'ân'ı öğreten Allah'a hamdolsun; Ebû Hüreyre'ye, Muhammed (sas) ile görüşmeyi lütfeden Allah'a hamdolsun; bana mayalı ekmek yediren ve süslü elbise giydiren Allah'a hamdolsun; daha önce karın tokluğuna ve nöbetle deveye binmek üzere kendisine işçilik yaptığım Gazvân'ın kızıyla evlenmeyi ve binmem için bana binek devesi verdiği gibi, kendisine binmesi için binek devesi vermemi nasip eden Allah'a hamdolsun."*

Hz. Peygamber (sas) Ebû Hüreyre'ye şöyle demişti: *"Haramlardan sakın ki, insanlar içerisinde en iyi kul olasın. Allah'ın senin için takdir ettiğine razı ol ki, insanların en zengini olasın. Komşuna iyi davran ki, gerçek manada mümin olasın. Kendin için sevdiğini insanlar içinde sev ki, hakiki manada Müslüman olasın. Fazla gülme, çok şakalaşma ki, kalbini öldürmeyip, mürüvvet sahibi olasın."* [Tirmizî, *Zühd*, 2]

Ebû Hüreyre, arzularcasına ölümden bahsedince, bazı arkadaşları kendisine, "Resûlullah'ın (sas), *'İster iyi bir insan, ister günahkâr bir insan olsun, kimsenin ölü-*

mü arzulamasına hakkı yoktur. Zira iyi bir insan ise, iyiliklerini artırır, günahkâr ise de ondan pişmanlık duyar.' şeklindeki hadisinden sonra nasıl olur da ölümü arzularsın?" dediler. Ebû Hüreyre de, *"Günahın umursanmaması, yöneticilerin sefihlerden olması, ilmin satılması, dost ve akraba ilişkisinin kesilmesi, kıyamet alametlerinin çoğalması, içki sarhoşluğu iptilası ve Kur'ân'ı şarkı haline getiren bir neslin ortaya çıkması olmak üzere altı şeyin beni yakalamasından endişe ettiğim bir zamanda nasıl ölümü arzulamam?"* dedi. [İbn Sa'd, *Tabakât,* V, 249, 252, 267]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Kur'ân Yolunda Bir Ömür***

Hanbelî mezhebinin imamı, muhaddis, fakih İmam Ahmed b. Hanbel (v. 241/855), çok zorlu bir zamanda yaşamış ve hayatının sonuna kadar Kur'ân'ın doğru anlaşılması adına büyük bedeller ödemiş, en sonunda da ruhunu, inandığı bu dava uğrunda Rahman'a teslim etmiştir.

İmam Ahmed b. Hanbel'in döneminde en büyük imtihan meselesi, o günkü yönetimin insanlara dayattığı Halku'l-Kur'ân/Kur'ân'ın Mahlûk olup, olmadığı görüşü idi. İmam Ahmed b. Hanbel'in bu mesele hakkındaki görüşleri dört başlık altında toplanabilir:

Kur'ân Allah kelâmıdır, onun hakkında "mahlûktur" demek küfür, "mahlûk değildir" demek ise bid'attır. Zira konuyla ilgili olarak Hz. Peygamber (sas) ve ashâbından bize intikal etmiş inanılması gereken bir esas mevcut değildir.

Nasıl düşünülürse düşünülsün, hangi cümlede kullanılırsa kullanılsın Kur'ân, Allah kelâmı olup mahlûk değildir. Sayfalarda yazılı bulunan harfler ile dillerde okunan sesler Allah'ın kelâmını ifade eden (hikâye eden yani dolaylı olarak aksettiren) metinler ve sözler değildir. Aksine bunlar bizzat ilâhî kelâmın ta kendisidir ve yaratılmış değildir. Çünkü ashap, tâbiîn ve tebeü't-tâbiîn Kur'ân'ın mahlûk olduğunu söylememiş, bilakis onun mahlûk olmadığına inandıkları nakledilmiştir. Bunun aksini iddia etmek bid'at ve küfürdür.

Kur'ân Allah kelâmıdır, onun için "mahlûktur" diyen küfre gireceği gibi "Kur'ân'ı okuyuşum (telaffuz edişim) mahlûktur" diyen de bid'atçılık yapmış olur. Bu sebeple sadece, "Kur'ân Allah kelâmı olup mahlûk değildir" demekle

yetinmek ve Kur'ân'ı telaffuz edişin mahlûk olup olmadığı tartışmasına girmemek gerekir.

Ne şekilde ifade edilirse edilsin Kur'ân yaratılmış değildir, fakat (Kur'ân'ı okuma ve yazma) fiillerimiz yaratılmıştır. Dolayısıyla Kur'ân'ı telaffuz edişin yaratılmış olduğunu kabul etmek, Cehmiyye'nin görüşünü paylaşmak manasına gelmez. [Yusuf Şevki Yavuz, *DİA*, "Ahmed b. Hanbel" II, 86]

Bizler için belki şu anda çok anlamı olmayan bu sözlerin, o günün dünyasında ne kadar mühim bir yer tuttuğunu devrin önemli bir siması olan Ali b. el-Medînî (v.234/849) şöyle ifade eder: *"Allah bu dini Riddet günlerinde Ebû Bekir ile, Mihne devresinde de Ahmed ile muzaffer kıldı."*

Ahmed b. Hanbel iki yıl dört ay süren hapis ve işkence hayatından sonra serbest bırakıldı. Yaraları iyileşince yine fetva verip hadis okutmaya başladı. Son günlerinde iyice halsiz düştüğü için halife özel doktorunu göndererek onu tedavi ettirmek istedi. Ancak doktor, onun bedenen rahatsız olmadığını, az yemek, çok oruç tutmak ve ibadet etmek sebebiyle halsiz düştüğünü söyledi. Vefat edeceğini hissedince yanında bulundurduğu Hz. Peygamber'in (sas) üç tel saçından ikisini gözlerinin, birini de dilinin üstüne koymalarını vasiyet etti ve böylece vefat etti. [M. Yaşar Kandemir, "Ahmed b. Hanbel", *DİA*, II, 76]

"Kur'ân-ı Mübîn, öyle bir belâğat mucizesidir ki onun yüksek manalarını bütün hikmetlerini ve işaretlerini başka lisanlar ile tamamen ifade edebilmek gayri kabildir. Bu hususta bütün din alimlerinin, bütün füsehayi ümmetin ittifakları vardır."

(Ömer Nasuhi Bilmen)

KUR'ÂN

Kıyameti Anlatan En Önemli Kaynaktır

Kur'ân İklimi

﴿يَسْـَٔلُكَ النَّاسُ عَنِ السَّاعَةِ قُلْ اِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللّٰهِ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ تَكُونُ قَرِيبا﴾

"İnsanlar sana kıyametin zamanını soruyorlar. De ki: 'Onun bilgisi Allah katındadır.' Ne bilirsin belki de onun zamanı çok yakındır."

[Ahzâb Sûresi, 33/63]

Nebevî Seda

عَــنْ عُقْبَةَ بْــنِ عَامِرٍ، قَالَ سَــمِعْتُ رَسُــولَ اللَّهِ صلّى اللّه عليه وسلّم يَقُولُ الْجَاهِرُ بِالْقُرْآنِ كَالْجَاهِرِ بِالصَّدَقَةِ وَالْمُسِــرُّ بِالْقُرْآنِ كَالْمُسِرِّ بِالصَّدَقَةِ

Ukbe b. Âmir'in (ra) rivayet ettiğine göre, Resûlullah (sas) şöyle buyurmuştur: *"Kur'ân'ı açıktan okuyan kimse, açıktan sadaka vermiş gibidir. Kur'ân'ı gizli okuyan ise gizli sadaka vermiş gibidir."*

[Tirmizî, *Fezâilü'l-Kur'ân*, 20]

30. Ders

KUR'ÂN
Kıyameti Anlatan En Önemli Kaynaktır

Örnek Şahsiyetler

HZ. ÂDEM'İN OĞLU HABİL

"Onlara, Âdem'in iki oğlunun haberini gerçek olarak anlat: Hani birer kurban takdim etmişlerdi de birisinden kabul edilmiş, diğerinden ise kabul edilmemişti. (Kurbanı kabul edilmeyen kardeş, (Kâbil) kıskançlık yüzünden): 'Andolsun seni öldüreceğim!' dedi. Diğeri de (Habil'de): 'Allah ancak takvâ sahiplerinden kabul eder!' dedi (ve ekledi:) Andolsun ki sen, öldürmek için bana elini uzatsan (bile) ben sana, öldürmek için el uzatacak değilim. Ben, âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım. Ben istiyorum ki, sen, hem benim günahımı hem de kendi günahını yüklenip ateşe atılacaklardan olasın; zalimlerin cezası işte budur."

[Mâide 5/27-29]

Kur'ân'ın çokça ele aldığı konulardan biri de kıyamet günüdür. Kur'ân 70 defa *"yevmü'l-kıyamet "*, 70 defada *"yevme izîn/o gün"* diyerek kıyamete işaret etmiştir. Yine ilahî kelâm *"ani's-saat/o saat /gelecek saat"* diyerek kıyamet gününe dikkat çekmiştir. Kur'ân'ın, bu kadar çokça, bu konu hakkındaki kullanımlara yer vermesinin iki nedeni vardır. *İlki,* bu konu hakkında en doğru bilgileri sunmak. *İkincisi,* kıyamet hakkında insan zihninde oluşan merakı giderip, bu konudaki sorulara cevaplar vermektir.

Vahyin bu meseleye çokça değinmesi, yüzlerce ayette kıyameti, o günün dehşetini, o günde iman edenlerle, inkâr edenlerin hallerini anlatması çok önemli bilgilerdir. Çünkü kıyamet günü dünya hayatının sona erip, ahiret hayatının başlayacağı gündür. Bugün dönüşü olmayan, hiçbir pişmanlığın, tevbenin kabul edilmeyeceği bir gündür. İşte Kur'ân bu dönüşü olmayan günü sürekli hatırlatarak, o gün gelmeden insanın sorumluluklarının gereğini yapmasını öğütlemektedir. Vahiy bu konuda sürekli muhatabını uyararak ömür sermayesini doğru kullanmasını tavsiye etmektedir.

Vahyin dilinde kıyamet, *"Nebei'l-azîm/büyük haber"* dir.[1] Nebe; doğruluğunda hiçbir şüphe ve yalan olma-

[1] Nebe 78/2.

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de insanlar için en güzel örneklerin, Efendimiz [sas] [Ahzâb 33/21] ve Hz. İbrahim [as] ile ailesi olduğu belirtilmiştir.

[Mümtehine 60/4,6]

yan, kaynağı hakkında hiçbir tereddüte imkân bırakmayan haberdir. Kıyamet gününü bize haber veren kaynak, hak olan Kur'ân; onun kaynağı ise el-Hakk olan Allah'dır. Dolayısı ile geleceğinden hiçbir şüphe duymadan, bizim için şu an gayb olan bu meseleye iman etmek şarttır.

Peki ilahî kelâm anlaşılması ve anlatılması zor olan böyle bir meseleyi bize nasıl anlatır? Kur'ân'ın kıyamet gününü anlatma usulü nasıldır? Hangi mesajlar öne çıkarılarak anlatılır? Bu sorulara vahyin kıyamet ile alakalı ayetlerini alt alta dizip okuyarak cevap bulabiliriz. Böyle bütüncül bir okuma bu konuda bize şöyle sonuçlar verir:

1. O gün, mutlaka gelecektir

Kur'ân, muhatabının zihnine bu gerçeği adeta nakşetmek ister. Geleceğinden şüphe duyulmamasını, bunu haber verenin Allah (cc) olduğu, Allah'ın (cc) ise asla sözünden/vaadinden dönmeyeceğini belirtir.

"Kıyamet vakti elbette gelecektir, bunda hiçbir şüphe yoktur. Allah o gün, kabirdekileri de diriltecektir." [2]

HZ. ÂDEM'İN (as) OĞLU KÂBİL

İbret Şahsiyetler

Nihayet nefsi onu (Kâbil'i), kardeşini öldürmeye itti ve onu öldürdü: bu yüzden de kaybedenlerden oldu. Derken Allah, kardeşinin cesedini nasıl gömeceğini ona göstermek için yeri eşeleyen bir karga gönderdi. (Katil kardeş): 'Yazıklar olsun bana! Şu karga kadar da olamadım mı ki, kardeşimin cesedini gömeyim!' dedi ve ettiğine yananlardan oldu."

[Mâide, 5/30, 31]

[2] Hac 22/7.

Kavramlar

- **Beşîr;** "müjdelemek; güler yüzlü olmak, güler yüzle karşılamak", mastar-isim olarak "müjde, güler yüzlülük ve sevecenlik" mânasına gelmektedir. Genellikle "bir şey hakkında insanlara müjde verme, güzel haber verme" anlamında kullanılmaktadır. . Kur'ân-ı Kerîm'de *beşîr* kavramı dokuz yerde geçmektedir.
- **Nezîr;** "korkulu bir şeyi bilip sakınmak", mastar olarak "korkulu bir şeyi haber vererek sakındırmak" mânasına gelmektedir. Genellikle "bir işten birilerini sakındırma maksadı ile yapılan korkutma" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *nezîr* kelimesi 24 yerde geçmektedir.

"Ey kitap ehli! Peygamberlerin arası kesildiği bir sırada: 'Bize ne müjdeleyici bir peygamber geldi, ne de bir uyarıcı' demeyesiniz diye, işte size (hakikati) açıklayan elçimiz (Muhammed) geldi. (Evet,) size bir müjdeleyici ve uyarıcı gelmiştir. Allah, her şeye hakkıyla gücü yetendir."
[Mâide 5/19]

"Kıyamet vakti elbette gelecektir. Bunda hiçbir şüphe yoktur. Ama insanların çoğu buna inanmıyorlar!" [3]

"İnkâr edenler: 'Kıyamet bize gelmeyecektir.' dediler. Onlara de ki: Hayır gaybı bilen Rabbime andolsun ki kıyamet size mutlaka gelecektir." [4]

2.O gün, çok şiddetlidir

Kur'ân gelmesinde hiçbir şüphenin olmadığı o günün nasıl dehşetli bir gün olduğunu, nasıl insanı korkuya ve şaşkınlığa sevk edeceğini de haber verir. O gün dağların kum yığınlarına dönüşüvereceğini, güneşin dürülüp, yıldızların sönüvereceğini, en kıymetli malların bile terk edileceğini, denizlerin kaynayacağını çok etkileyici bir üslup ile anlatır.

"Ey insanlar! Rabbinizden sakının, kıyamet gününün sarsıntısı çok büyüktür. Onu gördüğünüz gün, her emzikli emzirmekte olduğunu bırakır. Her gebe taşıdığını düşürür. O gün insanları sarhoş bir halde görürsün, oysa sarhoş değillerdir; ama Allah'ın azabının şiddetinden böyle olmuşlardır." [5]

"O gün gök erimiş maden gibi olur. Dağlarda atılmış yüne döner. Hiçbir dost, dostunu sormaz. Onlar birbirlerine gösterilirler. Suçlu kimse o günün azabından kurtulmak için, eşini, dostunu, karısını, kardeşini, kendisine yardımı dokunan herkesi feda etmek ister." [6]

3. O gün, çok yakındır

O günün gelmesi insanlara çok yakındır. Aslında her ölen için kıyamet zaten kopmuş sayılır. Bu-

[3] Mü'min 40/59.
[4] Sebe 34/3.
[5] Hac 22/1,2.
[6] Meâric 70/8-14.

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Ebü'd-Derdâ (ra) rivayet ediyor: "Ben Resûlullah'ın (sas) minberde: *'Rabbinin makamından korkan için iki cennet vardır.'* [Rahmân 56/46] ayetini okurken duydum. Biri sordu: 'Ya Resûlullah! 'O kişi zina etse ve hırsızlık yapsa da mı?' Hz. Peygamber (sas) tekrar: *"Rabbinin makamından korkan için iki cennet vardır."* ayetini okudu. Bunun üzerine ben (Ebü'd-Derdâ) ikinci defa: "O kişi zina etse ve hırsızlık yapsa da mı?" diye sordum. Hz. Peygamber (sas) aynı ayeti birkez daha okudu. Ben üçüncü defa aynı soruyu sorunca; Hz. Peygamber (sas) buyurdu ki: *"Evet, Ebü'd-Derdâ'ya rağmen, ona iki cennet vardır!"*

[Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, II, 357]

nun için Nasreddin Hoca, *"kıyamet ben öldüğüm zaman kopacaktır."* diyerek, bir nükte ile önemli bir hakikate işaret etmiştir. Kur'ân birkaç ayette kıyamet gününün yakın olduğunu insanlara bildirerek, her an kopacakmış gibi hazırlıklı olmalarını istemektedir.

"Kıyamet vakti yaklaşır, ay yarılır." [7]

"Kitabı ve ölçüyü hak ile indiren Allah'tır. Ne bilirsin, belki de kıyamet çok yakındır."[8]

"İnsanların hesabını görme zamanı yaklaştı, fakat onlar hâlâ dalgınlık içinde yüz çeviriyorlar." [9]

Nûr Çeşmesi

Yahut tedricî bir terbiye-i mahsusayla kütüb-ü şeriatı şeffaf birer tefsir suretine çevirip, içinde Kur'ân'ı göstermektir: Selef-i Müçtehidînin kitapları gibi, Muvatta, Fıkh-ı Ekber gibi. Meselâ, bir adam İbni Hacer'e nazar ettiği vakit, Kur'ân'ı anlamak ve Kur'ân'ın ne dediğini öğrenmek maksadıyla nazar etmeli. Yoksa İbni Hacer'in ne dediğini anlamak maksadıyla değil. Bu ikinci tarik de zamana muhtaçtır. [Bediüzzaman Said Nursî, *Sünûhat*, s. 45]

4. O günün zamanını sadece Allah bilir

Allah (cc) gelmesinin yakın olduğunu bildirdiği kıyametin vaktini kendi katında gizli tutmuştur. Kur'ân o günün zamanı hakkında bir bilgi vermez iken, Efendimiz (sas) birçok hadisinde kıyametin alametlerini sayar. Alamet

[7] Kıyamet 54/1.
[8] Şûrâ 42/17.
[9] Enbiyâ 21/1.

Ahlakı Kur'ân

Hüküm Yetkisi Kimdedir?

"Allah ve Resûlü bir işe hüküm verdiği zaman, inanmış bir erkek ve kadına o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Her kim Allah ve Resûlü'ne karşı gelirse, apaçık bir sapıklığa düşmüş olur."

Ahzâb 33/36

ve işaretlerini bildirmesine rağmen vakti konusunda hiçbir şey söyle(ye)mez. Söyle(ye)meyeceğini bizzat Kur'ân bize bildirir: *"Sana kıyametin ne zaman kopacağını soruyorlar: 'Gelip çatması ne zamandır?' derler. Sen onu nerden bilip, bildireceksin. Onun nihaî ilmi yalnız Rabbine aittir."* [10]

"Kıyametin ne zaman kopacağını bilmek sadece Allah'a mahsustur." [11]

"Sana kıyametin ne zaman kopacağını soruyorlar. De ki: 'Onun ilmi ancak Rabbimin katındadır. Onun vaktini O'ndan başkası açıklayamaz. O gün, göklere de, yerlere de ağır gelecektir ve size o gün ansızın gelecektir.' Sanki onun ne zaman geleceğini biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. De ki: Onun bilgisi ancak Allah katındadır, ama insanların çoğu bilmezler!" [12]

O günün ne zaman geleceğine dair kesin bilgiyi sadece Allah'ın (cc) bildiğini bize bildiren bu ayetlere rağmen, birileri tahmin veya ebced hesaplamaları ile bazı tarihler ileri sürmüşlerdir. Hiçbir ilmî dayanağı olmayan ve bizzat Kur'ân'ın açık ifadelerine rağmen bu tip çabaların devam etmesi hayret vericidir.

İlahî kelâm, mühim haber diye nitelendirdiği kıyamet gününe işte böyle değinerek hem bu konuda oluşması muhtemel merakları gidermekte hem bizim için gayb olan meselelere değinmekte hem de bu şiddetli günü gündemde tutarak insanlığın bu güne hazırlıklı olmasını istemektedir.

Davası Furkân

Hiçbir Şeye Takılmazlar!

"(Öyle kimseler vardır ki) bu kimseleri ne ticaret, ne alışveriş Allah'ı anmaktan, namazı kılmaktan ve zekâtı vermekten alıkoymaz. Onlar kalplerin ve gözlerin donakalacağı bir günün dehşetinden sakınırlar."

Nûr 24/37

[10] Nâziât 79/42-44.
[11] Lokmân 31/34.
[12] A'raf 7/187.

KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ

• ***Dili Fasih Olan Bir Adamı Öne Geçirdim!***

Meşhur sahâbi Abdurrahman b. Avf'ın yeğeni olan Misver b. Mahreme (ra), hicretten iki yıl sonra Mekke'de dünyaya gelmiştir. Resûlullah'ın (sas) yanında yetişen çocuklardan biri olarak, birçok güzel hatıranın sahibi olmuştur.

Misver b. Mahreme, Hz. Ömer'in (ra) hilafet günlerinde bir rüya görmüştü. Rüyasında bir miktar yiyecek toplamış, onları üst üste yığmıştı. Akabinde güz bulutlarından bir bulut görmüş ama bu onun hoşuna gitmemişti. Sabahladığı zaman çarşıya gelir ve: *"Kim bana gelirse şu yiyeceği maliyetinin fiyatına vereceğim."* der. Bu durum Hz. Ömer'e ulaşınca hemen çarşıya, onun yanına gelir ve *"Delirdin mi sen, Misver?"* der. Misver cevaben der ki: "*Hayır Vallahi! Ey Müminlerin Emiri! Rüyamda şöyle şöyle şeyler gördüm. Ancak güz bulutlarından bir bulut gördüm; bu hoşuma gitmedi. Bu nedenle insanlara fayda veren şeylerden de soğudum. O yiyecekten kâr etmekten de içime bir nefret geldi. Bundan dolayı ondan kâr etmeyi istemedim.*" Bunun üzerine Ömer ona, *"Allah seni hayırla ödüllendirsin!"* dedi.

Yine Hz. Ömer'in hilafet günlerinde Misver b. Mahreme, ticaret yapmak üzere *Zülmecâz* ya da *Ukâz* çarşısına gitmişti. Bir de ne görsün! Ensâr'dan dili kekeme ya da peltek olan bir adam insanlara imam olmak üzere öne geçiyor. Hemen onu arkaya itip başka bir adamı imam olması için öne geçirdi. Geriye itilen adam buna kızdı ve Ömer'e gidip: *"Ey Müminlerin Emiri! Misver beni geri itti ve başka bir adamı namaz kıldırsın diye öne geçirdi."* dedi. Hz. Ömer de buna kızdı ve: *"Hayret sana ey Misver!"* diye söylenmeye başladı. Evine haber gönderip çağırttı. Misver eve gelince ona bu durum iletildi. O da Hz. Ömer'in yanına geldi. Hz. Ömer onun geldiğini görünce: *"Hayret sana ey Misver!"* dedi. Misver b. Mahreme: *"Dur, hemen acele etme, ey Müminlerin Emiri! Vallahi ben iyilikten başka bir şey düşünmedim."* deyince, Hz. Ömer: *"İyilik bunun neresinde!"* diye gürledi. Misver buna şu cevabı verdi: *"Ukâz ya da Zülmecâz çarşısında pek çok insan toplanır. Onların çoğu Kur'ân işitmemiştir. Adamın dili kekeme ya da peltek idi. Kur'ân'ın onun dilinde bölük pörçük olmasından korktum. Bunun için onu geriye ittim. Dili fasih olan bir adamı öne geçirdim."* Bunun üzerine Ömer: "*Allah seni hayırla ödüllendirsin! Ne iyi yapmışsın"* dedi.

Mervân b. Hakem, evini oğlu Abdülmelik b. Mervân'a miras olarak vermeyi istediğinde şahitlik yapması için Misver b. Mahreme'yi çağırdı. Misver şahitlik yapmak üzere geldiğinde: "Absli kadın (Mervân'ın hanımı) o eve varis olacak mı?" diye sordu. Mervân, "Hayır!" diye cevap verince Misver: "Öyleyse ben de şahitlik yapmıyorum." dedi. Mervân: "Niçin?" diye sorunca ona şu cevabı verdi: "Sen onu bir elinden alıp diğerine koyuyorsun." Mervân bu sefer, "Sana ne oluyor? Bu senin verdiğin bir hüküm mü? Sen sadece şahit olacaksın." diye üsteleyince Misver şöyle dedi: "Her bir kötülük işlediğinizde ben ona şahit gösteriliyorum. Kötülüklerinize artık şahit olmak istemiyorum." Sonra Misver b. Mahreme dedi ki: "Toprak öyle insanları bağrına basıp örttü ki benim sizinle beraber oturduğumu görselerdi bu beraberlikten dolayı, onlardan utanırdım." [İbn Sa'd, *Tabakât,* VI, 549, 550, 553]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Babam Karşı Çıktı Diyeceğim!***

İlk dönem büyük mutasavvıflardan biri de Bâyezîd-î Bistâmî'dir. (v. 234/848) Ebû Yezîd künyesiyle de anılan bu büyük âlimin, küçüklüğünde babası ile arasında geçen bir konuşma bizlere çok önemli mesajlar ve dersler vermektedir.

Bâyezîd-î Bistâmî daha küçükken babasından: "Ey Örtülere bürünen! Azı hariç geceleyin kalk!" [Müzzemmil 73/1,2] ayetini öğrenince babasına: "Babacığım! Öğrettiğin ayeti neden hayatına geçirmiyorsun?" dedi. Baba: "Evladım! Bu ayet, Hz. Peygamber'e (sas) hitap etmektedir." diye cevap verdi. Bu sefer Bâyezîd-î Bistâmî babasına: "Babacığım neden onun gibi yaşamıyorsun?" dedi. Babası: "Evladım bu ibadet ona hastır. Biz O'nun gibi olamayız!" dedi.

Bir müddet sonra Bâyezîd-î Bistâmî babasından Müzzemmil Sûresi'nin son ayetini öğrendi. O ayette şöyle deniliyordu: "(Resûlüm!) Senin, gecenin üçte ikisine yakın kısmını, (bazen) yarısını, (bazen de) üçte birini yatmadan (ibadetle) geçirdiğini ve beraberinde bulunanlardan bir topluluğun da (böyle yaptığını) Rabbin elbette biliyor. Gece ve gündüzü (içinde olup bitenleri iyiden iyiye) ölçüp biçen ancak Allah'tır. O sizin, bunu sayamayacağınızı bildiği için, sizi bağışladı. Artık, Kur'ân'dan kolayınıza geleni okuyun. Allah bilmektedir ki, içinizde hastalar bulunacak, bir kısmınız Allah'ın lütfundan (rızık) aramak

üzere yeryüzünde yol alacaklar, diğer bir kısmınız da Allah yolunda çarpışacaklardır. O halde Kur'ân'dan kolayınıza geleni okuyun. Namazı kılın, zekâtı verin, Allah'a gönül hoşluğuyla ödünç verin. Kendiniz için önden (dünyada iken) ne iyilik hazırlarsanız Allah katında onu bulursunuz; hem de daha üstün ve mükâfatça daha büyük olmak üzere. Allah'tan mağfiret dileyin, şüphesiz Allah çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir." [Müzzemmil, 73/20]

Bu ayeti öğrenince Bâyezîd-î Bistâmî dedi ki: "Babacığım önceki emrin Hz. Peygamber'e ait olduğunu söylediniz; oysa bu ayet onunla beraber namaza kalkan bir 'taifeden/topluluktan' da bahsetmektedir onlar kimdir?" Babası: "Evladım onlar Ashâb-ı Kiram'dır." dedi. Bâyezîd-î Bistâmî: "Babacığım neden onlar gibi olmayalım?" dedi. Bunun üzerine babası utandı ve teheccüd namazı kılmaya başladı. Bâyezîd-î Bistâmî: "Babacığım ben de seninle beraber teheccüd namazına kalkmak istiyorum." dedi. Babası: "Evladım sen henüz çocuksun" dedi. Bâyezîd-î Bistâmî, o hâlde kıyamet gününde, "Ya Rabbi ben teheccüde kalkmak istiyordum, ancak babam karşı çıktı diyeceğim!" dedi. Baba: "Hayır evladım buna katlanamam" deyip, çocuğuna abdest ve gece namazını öğretti. Bunun üzerine o günden sonra beraber gece namazına kalktılar." [Seyyid b. Hüseyin Afânî, *Salahu'l-Ümme fî Uluvvi'l-Himme*, VII, 101]

"Bu Kur'ân, bizim Kur'ânımızdır. İslam ümmetinin Kur'ân'ı…
Bu kitap, Müslümanların yapacakları ve sakınacakları şeyler hususunda, Rablerinin kendilerine hitap ettiği ebedi bir kitaptır. "
(Seyyid Kutub)

KUR'ÂN

Büyük Duruşmayı Anlatan En Önemli Vesikadır

Kur'ân İklimi

﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ جَمِيعاً فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا ۖ اَحْصٰيهُ اللّٰهُ وَنَسُوهُ ۖ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾

"O gün Allah, onların hepsini diriltecek ve yaptıklarını kendilerine haber verecektir. Allah, onların yaptıklarını bir bir saymış ve kaydetmiştir. Onlar ise yaptıklarını unutmuşlardır. Allah her şeye şahittir."

[Mücâdele Sûresi, 58/6]

Nebevî Seda

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلّى اللّه عليه وسلّم اجْتَمِعُوا فَإِنِّي سَأَقْرَأُ عَلَيْكُمْ ثُلُثَ الْقُرْآنِ فَحَشَدَ مَنْ حَشَدَ ثُمَّ خَرَجَ نَبِيُّ اللَّهِ صلّى اللّه عليه وسلّم فَقَرَأَ { قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ} ثُمَّ دَخَلَ فَقَالَ بَعْضُنَا لِبَعْضٍ إِنِّي أُرَى هَذَا خَبَرٌ جَاءَهُ مِنَ السَّمَاءِ فَذَاكَ الَّذِي أَدْخَلَهُ . ثُمَّ خَرَجَ نَبِيُّ اللَّهِ صلّى اللّه عليه وسلّم فَقَالَ إِنِّي قُلْتُ لَكُمْ سَأَقْرَأُ عَلَيْكُمْ ثُلُثَ الْقُرْآنِ أَلاَ إِنَّهَا تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ

Ebû Hureyre (ra) anlatıyor: *"Birgün Resûlullah (sas): 'Toplanın! Çünkü size Kur'ân'ın üçte birini okuyacağım.'* buyurdular. Bunun üzerine toplanan toplandı. Sonra Resûlullah (sas) cemaatin içine çıkarak İhlâs Sûresi'ni okudu. Sonra içeri girdi. Biz birbirimize: 'Zannederiz, Resûlullah'a (sas) semadan bir haber geldi, bir daha içeriye girmesine sebep o oldu." dedik. Biraz sonra Resûlullah (sas) bir daha yanımıza gelerek buyurular ki: *"Gerçekten ben size Kur'ân'ın üçte birini okuyacağım; demiştim. Dikkat edin! Bu sûre Kur'ân'ın üçte birine denktir."*

[Müslim, *Müsâfirîn*, 45]

31. Ders

KUR'ÂN
Büyük Duruşmayı Anlatan En Önemli Vesikadır

Örnek Şahsiyetler

MÜMİN KOMUTAN TÂLÛT

"Tâlût askerlerle beraber (cihad için) ayrılınca: 'Biliniz ki Allah sizi bir ırmakla imtihan edecek. Kim ondan içerse benden değildir. Eliyle bir avuç içen müstesna kim ondan içmezse bendendir!' dedi. İçlerinden pek azı müstesna hepsi ırmaktan içtiler. Tâlût ve iman edenler beraberce ırmağı geçince: 'Bugün bizim Câlût'a ve askerlerine karşı koyacak hiç gücümüz yoktur' dediler. Allah'ın huzuruna varacaklarına inananlar: 'Nice az sayıda bir birlik Allah'ın izniyle çok sayıdaki birliği yenmiştir. Allah sabredenlerle beraberdir' dediler.

[Bakara 2/249]

Kur'ân kıyametin sonrasındaki sahne olan haşır ve hesaba da değinir, bu tablonun önemini, nasıl olacağını, çok dehşet verici bir üslup ile bize bildirir. İnsanın başıboş olmadığını, asıl hayatın bundan sonra başlayacağını insana öğreterek, gidilecek hayata hazırlıklı olunmasını istemektedir. Kur'ân insana sürekli hesabı hatırlatarak *"hesabını verebileceğin ameller işle"* demektedir. Bu uyarı ile insana her şeye hak ettiği kadar değer vermesini öğütleyerek, dünyaya onda kalacak kadar, ahirete de onda kalacak kadar, cehenneme de ona sabredecek kadar, cennete de onu hak edecek kadar değer verilmesini ve bu değer kadar da çaba gösterilmesini istemektedir.

Vahiy içerisindeki haşır ve hesapla ilgili ayetleri yine bütüncül bir okumaya tabi tutarsak şu mesajların öne çıktığını görürüz:

1. Tüm varlık O'nun (cc) önünde toplanacaktır

Sûr'a üfürüldüğü zaman kabirdekiler dirilecek, insanlar büyük bir şaşkınlık içerisinde mahşerde yani toplanma mekânında bir araya gelip, bekleyeceklerdir. O gün insan ne yaptığını bilmeyecek, idrak ve ihtiyarının dışında başka bir güç ile toplanılacak yere vardırılacaktır.

"İstisnasız hepsi, huzurumuza getirileceklerdir." [1]

"Sûr'a üflenince, kabirlerinden kalkarak Rablerine koşarak gelirler. 'Vay halimize! Yattığımız yerden bizi kim çıkardı?' derler. Onlara: 'İşte Rahman olan Allah'ın verdiği söz budur, elçilerimiz doğru söylemişlerdi.' denir. Tek bir ses kopar ve hepsi istisnasız huzurumuza gelmiş olur." [2]

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de Cehennem ateşinin en alt tabakasında olanların münafıklar olduğu hakikatine dikkat çekilmiştir.

[Nisâ 4/145]

2. Herkes tek tek hesaba çekilecektir

O gün orada toplanan tüm varlık hesaba çekilecek, verilen nimetlerin hesabı istenecek, haksızlık yapanlardan hesap sorulacak, iyilik yapanlarla, kötülük yapanlar birbirinden ayrılacaklardır. Bizim için anlaşılması zor olan bu hesap sahnesini Kur'ân temsillerle anlatır; idrak edilmesi güç olan o günü anlayabileceğimiz düzleme çekmeye çalışır. 'Bu kadar insan, olay ve hesap varken, hepsinden ayrı ayrı hesap sorulabilir mi?' gibi, beşerin aklını zorlayan bu konuya Kur'ân cevap vererek der ki: *"Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görecek, kim de zerre miktarı şer işlemişse onu görecektir."* [3]

ZALİM KOMUTAN CÂLÛT

İbret Şahsiyetler

"Câlût ve askerleriyle savaşa tutuştuklarında: 'Ey Rabbimiz! Yüreğimizi sabırla doldur; bize direnme gücü ver; kâfir kavme karşı bize yardım et!' dediler. Sonunda Allah'ın izniyle onları yendiler. Davûd da Câlût'u öldürdü. Allah ona (Davûd'a) hükümdarlık ve hikmet verdi, dilediği ilimlerden ona öğretti. Eğer Allah'ın insanlardan bir kısmını diğerleriyle savması olmasaydı elbette yeryüzü altüst olurdu. Lâkin Allah bütün insanlığa karşı lütuf ve kerem sahibidir."

[Bakara 2/250, 251]

[1] Yâsîn 36/32.
[2] Yâsîn 36/51-53.
[3] Zilzâl 99/7-8.

O gün adalet terazileri kurulacak, çok hassas bir hesap ile zerre miktarı hayır da şer de zayî edilmeden hesaba konu olacaktır. Hatta insan önemsemeyip küçük gördüğü nice şeylerin orada sayılmasına hayret edecek ve diyecek ki: *"Bu nasıl kitap ki küçüğünü de yazmış büyüğünü de!"* [4]

el-Hâsib olan Allah (cc), hiçbir şeyi zayî etmeden ilahî arşivde her şeyi kayıt altına almıştır. Kur'ân diyor ki: *"İnsanların yaptıkları her şey küçük-büyük hepsi satır satır kitaplarda kayıtlıdır!"* [5] İşte o gün kitaplar açılacak, defterler dürülecek ve her şey, hesap için ortaya dökülecektir.

3. Hesap sorucu insanın bizzat kendi nefsi olacaktır

O dehşetli günün hâkimi, *el-Hâkim* olan Allah (cc) olacaktır. Ama Allah (cc) hesaba çekmeden önce insanı kendi kendisiyle hesaba çektirecektir. Bu tabloyu Kur'ân şöyle anlatır:

"Her insanın kaderini (amellerinin hükmünü) boynuna bağladık, öyle ki kıyamet günü o kitabı açıp önüne koyacağız. Ona: 'Oku kitabını, bu gün hesap sorucu olarak sana nefsin yeter' diyeceğiz." [6]

"O gün diyecekler ki: Biz kendi nefislerimiz, kendimize şahidiz." [7]

Kavramlar

- **Saîd;** "mutlu ve bahtiyar olmak", isim olarak "mutlu ve bahtiyar kişi" mânasına gelmektedir. Genellikle "iman edip iyi ameller işlemesi sayesinde âhirette mutluluğa erecek mümin" anlamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *saîd* kelimesi dört yerde geçmektedir.
- **Şakî;** "mahzun, mutsuz olmak", isim olarak "mutsuz kişi" mânasına gelmektedir. Genellikle "inkâr etmesi ve kötü ameller işlemesi yüzünden âhirette bedbaht olup cehenneme girecek kâfir veya fâsık" analamında kullanılmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'de *şakî* kelimesi dört yerde geçmektedir.

"O gün geldiği zaman Allah'ın izni olmadan hiçbir kimse konuşamaz. Onlardan mutsuz (cehennemlik) olanlar da vardır, mutlu (cennetlik) olanlar da!"

[Hûd 11/105]

4. Hiçbir haksızlık yapılmadan hükümler verilecektir

Defterler açılıp herkes kendi yaptığını itiraf edip, yargılamalar tamamlanınca Allah (cc), hükümleri bildirecek, kararları açıklayacaktır. Cezayı hak edenle-

[4] Kehf 18/49.
[5] Kamer 54/52-53.
[6] İsrâ 17/13-14.
[7] En'âm 6/130.

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Muâz b. Cebel (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Allah Resûlü (sas) birgün şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Allah'tan sakınmayı amaç edinirseniz; size rızık sermayesiz ve ticaretsiz de gelir."* Arkasından şu ayeti [Talâk, 65/2] okudu: *"Kim Allah'tan hakkıyla korkarsa Allah ona bir çıkar yol kılar ve onu ummadığı yerden rızıklandırır."*

[Heysemî, *Mecmâü'z-Zevâid*, VII, 125]

re cezaları, mükâfatı hak edenlere ödülleri bildirilecektir. Verilecek hükmün ne olduğu, ellerine takdim edilecek kitaptan anlaşılacaktır.

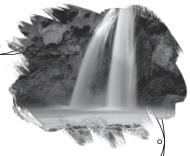
"Amel defterleri sağdan verilenler, kimdir o defterleri sağdan verilenler? Amel defterleri soldan verilenler, kimdir o defterleri solda verilenler!" [8]

"İşlediklerinden ötürü herkesin bir derecesi vardır. Herkese hiçbir haksızlığa uğratılmaksızın işlediklerinin karşılığı ödenir!"[9]

O karşılık insanların ellerine verilen defterler de yazılıdır. O defterler sahiplerine verilirken, bir taraftan da denilir ki: *"Bu (hüküm) ellerinizle sunduğunuzun karşılığıdır. Allah kullarına kesinlikle haksızlık etmez."* [10]

5. O gün hiçbir pişmanlık fayda vermeyecektir

İnsanların ellerine verilen amel defterleri işin sonunun işaretidir. Artık kalemler kırılmış, hükümler verilmiştir.

Nûr Çeşmesi

Kur'an-ı Azimüşşan, bütün zamanlarda gelip geçen nev-i beşerin tabakalarına, milletlerine ve fertlerine hitaben Arş-ı aladan irad edilen İlahi ve şümullü bir nutuk ve umumi, Rabbani bir hitabe olduğu gibi; bilinmesi, bir ferdin veya küçük bir cemaatin iktidarından hariç olan ve bilhassa bu zamanda, dünya maddiyatına ait pek çok fenleri ve ilimleri camidir. Bu itibarla, zamanca, mekanca, ihtisasca daire-i ihatası pek dar olan bir ferdin fehminden ve karihasından çıkan bir tefsir, bihakkın Kur'an-ı Azimüşşana tefsir olamaz. Çünkü, Kur'an'ın hitabına muhatap olan milletlerin, insanların ahval-i ruhiyelerine ve maddiyatlarına, cami bulunduğu ince fenlere, ilimlere bir fert, vakıf ve sahib-i ihtisas olamaz ki, ona göre bir tefsir yapabilsin. Hem bir ferdin mesleği ve meşrebi taassuptan hali olamaz ki, hakaik-i Kur'aniyeyi görsün, bitarafane beyan etsin. Hem bir ferdin fehminden çıkan bir dava, kendisine has olup, başkası o davanın kabulüne davet edilemez, meğer ki bir nevi icmaın tasdikine mazhar ola.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Sünûhat*, s. 45]

[8] Vâkıa 56/8,9.
[9] Ahkaf 46/19.
[10] Âl-i İmrân 3/182.

Davası Furkân

Temel Yasa!

"Sana gelen iyilik Allah'tandır. Başına gelen kötülük ise nefsindendir. Seni insanlara elçi gönderdik; şahit olarak da Allah yeter. Kim Resûl'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur. Yüz çevirene gelince, seni onların başına bekçi göndermedik!"

Nisâ 4/79, 80

Orada birçok pişmanlıklar, yalvarmalar ve yakarmalar olacak, ama hiçbiri de bir işe yaramayacaktır. Çünkü orası pişmanlıkların fayda vermeyeceği bir mekândır.

"O gün, zalim kimse pişmanlıktan ellerini ısırarak şöyle der: "Keşke o peygamberle birlikte bir yol tutsaydım. Yazık bana keşke falancayı dost edinmeseydim." [11]

"O gün suçluları, Rablerinin huzurunda başları öne eğilmiş biçimde: 'Ey Rabbimiz biz gördük ve işittik. Ne olur bizi dünyaya bir daha gönder. İyi işler işleyelim, artık gerçeği biliyoruz!' diye yalvardıklarını görürsün." [12]

İşte özetleyerek sıralamaya çalıştığımız vahyin haşır ve hesabı anlatışı böyle dehşetli ve dönüşü olmayan, hiçbir pişmanlığın fayda vermediği bir hakikattir. Kur'ân bu konulara çokça değinerek sıkça muhataplarını uyarır, hesaba çekilmeden kendilerini hesaba çekmelerini, ölmeden ölüm sonrası için hazırlanmalarını isteyerek, o mekâna geldiklerinde yüzleri ağaranlardan olmalarını istemektedir.

Ahlakı Kur'ân

Cezalar Şahsidir!

"Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. Yükü (günahı) ağır gelen kimse onu taşımak için (başkasını) çağırsa, bu çağırdığı akrabası da olsa, onun yükünden bir şey yüklenmez. Sen ancak görmeden Rablerinden korkanları ve namazı kılanları uyarabilirsin. Kim temizlenirse o, kendi menfaatine temizlenmiş olur. Dönüş Allah'adır.

Fâtır 35/18

[11] Furkân 25/27, 28.
[12] Secde 32/12.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***Her Ayet Bana Hitap Ediyor!***

Evs kabilesinin Benî Zafer koluna mensup olan Sâbit b. Kays, Resûlullah'ın (sas) çok sevdiği ve kendisine birkaç kez özel dua ettiği bir sahâbidir. Uhud Gazvesi'ne katılan ve bu gazve sırasında on iki yerinden yaralanan Sâbit b. Kays'a, Resûlullah (sas) *"hâsir/cesur savaşçı"* diye hitap etmiştir. Cemel, Sıffîn ve Nehrevan savaşlarında Hz. Ali'nin yanında yer almış olan Sâbit b. Kays, Hz. Ali döneminde bir müddet Medâin valiliğini yapmıştı.

Sahâbenin Kur'ân anlayışının en önemli özelliği hiç şüphesiz duydukları her ayeti üzerlerine almaları, başkalarına bakmadan: *"Bu ayet benin hakkımda inmiştir; bu ayet bana bir şeyler söylemektedir."* deyip, gereğini yerine getirme noktasında ki gayretleridir. İşte bu mühim noktayı görebileceğimiz bir örneği Sâbit b. Kays'ın üzerinden okumaktayız.

Hucurât Sûresi'nin: *"Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in (sas) sesinin üstüne yükseltmeyin. Birbirinize bağırdığınız gibi, Peygamber'e yüksek sesle bağırmayın; yoksa siz farkına varmadan amelleriniz boşa gidiverir."* [Hucurât 49/2] ayeti nazil olunca Sâbit b. Kays şöyle dedi: "Sesi, Resûlullah'ın (sas) sesinden yüksek olan ve ona karşı yüksek sesle konuşan benim. Öyleyse ben Cehennem ehlindenim." Sâbit bundan sonra evinde oturup dışarı çıkmadı. Resûlullah (sas) birkaç vakit namazda onu göremeyince sormaya başladı. Sahâbeden biri: "Ya Resûlullah! O benim komşumdur. Şayet istersen sana onun durumunu gelip bildireceğim." deyince Resûlullah (sas) "Tamam!" dedi. Adam, Sâbit'e gidip: "Resûlullah (sas) seni göremeyince, sormaya başladı. Bende senden bir haber almaya geldim!" deyince, Sâbit şunu söyledi: "Şu ayet nazil oldu: 'Ey iman edenler! Seslerinizi Peygamber'in (sas) sesinin üstüne yükseltmeyin. Birbirinize bağırdığınız gibi, Peygamber'e yüksek sesle bağırmayın.' Ben sesimi Resûlullah'ın sesinin üstüne çıkarıyordum. Ona karşı yüksek sesle bağırıyordum. Ben Cehennem ehlindenim. Bundan dolayı bir daha Resûlullah'ın huzuruna çıkmak istemiyorum!" O sahâbî dönüp bu durumu Resûlullah'a (sas) bildirdi. Resûlullah (sas): "Bilakis o Cennet ehlindendir." dedi. Sonra Resûlullah (sas) Sâbit b. Kays'ı huzuruna çağırttı. Sâbit gözyaşları içerisinde Resûlullah'a (sas): "Ya Resûlullah! Ben helak olmaktan korkuyorum. Çünkü Allah, yapmadığımız şeyle övülmekten hoşlanmayı bize yasaklamış. Ben de şüphesiz ki, övülmeyi

seviyorum. Allah bize kibirli olmayı yasaklamış. Ben ise güzel görünmeyi seviyorum. Allah bize, seslerimizi senin sesinin üstüne çıkarmamızı yasaklamış, fakat ben sesi gür bir adamım. Ne zaman konuşsam sesim, senin sesinden daha fazla çıkıyor." Bunun üzerine Resûlullah (sas): "Ey Sâbit b. Kays! Sen övülmüş olarak yaşamak ve şehid olup Cennet'e girmek istemez misin?" dedi. Sâbit b. Kays: "Nasıl istemem Ya Resûlullah!" deyince, Resûlullah (sas) ona çok güzel müjdeler verdi.

Yemâme savaşında Müslümanlar hezimete uğrayınca Sâbit b. Kays şunu söyledi: "Öf şunlara ve taptıklarına! Öf şunlara ve yaptıklarına! Ey Ensâr topluluğu! Beni bırakın da günün şu sıcaklığında bir müddet namaz kılayım." O sırada düşman tarafından, gedikte duran bir adam onu öldürdü ve ardından o adam da öldürüldü.

Sâbit b. Kays, Yemâme savaşı sırasında güzel koku sürünmüştü. Üzerinde kefen gibi giydiği iki beyaz elbise vardı. Müslümanlar savaşı kaybettiler. Sâbit şunu söyledi: "Allah'ım! Şu müşriklerin getirdiği şeyden sana sığınıyorum. Şunların yaptıklarından dolayı senden özür diliyorum." Bu sözleri söyledikten sonra da: "Akranlarınız olan şu düşmanları zafere alıştırmanız ne de kötü bir şey! Onlarla aramızı bir müddet serbest bırakın." dedi. Sonra harekete geçip ölünceye kadar savaştı ve şehit oldu. [İbn Sa'd, *Tabakât,* IV, 394, 395]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Kur'ân'la Konuşan Kadın***

Tebe-i tâbiîn devrinin önemli simalarından Abdullah b. Mübarek (v. 181/797) başından geçen bir hatırayı şöyle anlatıyor: "Hacca gidiyordum. Irak-Suriye topraklarından geçerken tek başına yolculuk yapan bir kadınla karşılaştım. Ona selâm verdim. Ancak selamımı: *"Onlara merhametli Rabbin söylediği selam vardır!"* [Yâsîn 36/58] ayetini okuyarak aldı. "Buralarda ne yapıyorsun?" diye sordum. *"Allah kimi şaşırtırsa onu doğru yola getirecek yoktur."* [A'raf 7/186] ayetini okuyarak cevapladı. Yolunu kaybettiğini anladım ve nereye gitmek istediğini sordum. Soruma: *"Bir gece, kulu Muhammedi, Mescid-i Haram'dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren O zatın şanı ne yücedir! O bütün eksikliklerden münezzehtir!"* [İsra 17/1] ayetiyle karşılık verdi. Anladım ki, geçtiğimiz hac mevsiminde haccını tamamlamış, Kudüs'e gidiyor.

"Ne zamandan beri böyle yolunu kaybettin?" dedim. *"Tam üç gündür… "* [Meryem 19/10] şeklinde cevap verdi. İhtiyacı olacağı düşüncesiyle yiyecek-içecek bir şeyler verme teklifinde bulundum. Bu defa: *"Sonra gece girinceye kadar orucu tamamlayın."* [Bakara 2/187] ayetini okudu. Anladım ki oruç tutmuş. Kendisine, içinde bulunduğumuz zaman diliminin Ramazan ayı olmadığını hatırlattım. Buna karşılık o: *"Her kim de, farz olmadığı halde gönlünden koparak bir hayır işlerse, mükâfatını görür. Zira Allah şükrün karşılığını verir. O, az amele çok mükâfat verir ve her şeyi bilir."* [Bakara 2/158] ayetiyle cevap verdi. Yolculukta orucun açılabileceğini hatırlatınca: *"Bununla beraber, eğer işin gerçeğini bilirseniz, oruç tutmanız sizin için daha hayırlıdır."* [Bakara 2/184] ayetini okudu. Neden benim gibi konuşmuyorsun diye sordum: "İnsan hiçbir söz söylemez ki yanında gözetleyen yazmaya hazır bir melek bulunmasın. [Kâf 50/18] ayetini okudu. Bu sefer hangi kabileden olduğunu sordum. *"Bilmediğin şeyin peşine düşme! Çünkü kulak, göz, kalp gibi azaların hepsi de sorguya çekilecektir."* [İsrâ 17/36) ayetiyle cevap verdi. Hata ettiğimi, dolayısıyla kusura bakmayıp hakkını helâl etmesini istedim. "'Bugün kınanacak değilsiniz, Allah sizi bağışlar. O, merhametlilerin merhametlisidir." [Yûsuf 12/92] ayetiyle cevap verdi. Kendisine, deveme bindirip kafilesine ulaştırma teklifinde bulundum. *"Hayır olarak daha ne yaparsanız Allah muhakkak onu bilir."* [Bakara 2/215] ayetiyle mukabelede bulundu. Devemi yanına getirdim. Tam binecekken: *"Mümin erkeklere bakışlarını kısmalarını söyle."* [Nûr 24/30] ayetini okudu. Gözlerimi başka tarafa çevirdim. Tam binecekken deve ürküp kaçtı, bu arada elbisesi birazcık yırtıldı. *"Başınıza gelen her musibet, işlediğiniz günahlar sebebiyledir."* [Şûrâ 42/30] ayetini kendi kendine söyledi. Biraz sabretmesini ve devesini tutup bağlayacağımı söyleyince: *"Biz çözümü ihtiva eden hükmü Süleyman'a bildirdik."* [Enbiyâ 21/79] ayetini okuyarak, deveyi sevketme konusunda benim daha başarılı olduğumu ima etti. Peşinden deveye bindi ve: *"Bunları bizim hizmetimize veren Allah yüceler yücesidir, her türlü eksiklikten münezzehtir. O lutfetmeseydi biz buna güç yetiremezdik. Muhakkak ki biz sonunda Rabbimize döneceğiz."* [Zuhruf 43/13-14] ayetlerini okudu. "Deh" deyip deveyi hızlandırdım. Bu defa: *"Yürürken ölçülü, mûtedil yürü! Konuşurken sesini ayarla, bağırarak konuşma! Unutma ki seslerin en çirkini, eşeklerin sesidir."* [Lokmân 31/19] mukabelesinde bulundu. Yürürken şiir okumaya başladım. Bu kez: *"Artık Kur'ân'dan kolayınıza geleni okuyun."* [Müzzemmil 73/20] dedi. Şiir okumak haram değil ki!" deyince: *"Ancak akıl sahipleri düşünüp, ibret alırlar."* [Bakara, 2/269] ayetiyle cevap verdi.

Bir süre yolculuğa devam ettikten sonra, evli olup olmadığını sordum. *"Ey iman edenler! Açıklandığı takdirde hoşunuza gitmeyecek şeyleri sormayın!"* [Mâide 5/101] ayetini okudu. Bu sorumdan memnun olmadığını anladım. Derken bu hanımın kafilesine arkadan yetiştik. Kendisine kafile içinde kimsesinin olup olmadığını sordum. Bu defa da bana: *"Mal mülk, çoluk çocuk... Bütün bunlar dünya hayatının süsleridir."* [Kehf 18/46] dedi. Anladım ki, çocukları var. Onların isimlerini sordum. *"Allah İbrâhim'i dost edinmiştir."* [Nisâ 4/125] "Allah Mûsâ'ya da hitap ederek konuştu." [Nisâ 4/164] ve: "Yahya! Kitaba var kuvvetinle sarıl!" [Meryem 19/12] ayetlerini okudu. Anladım ki üç tane oğlu var, isimleri de İbrahim, Musa ve Yahya. Bende: "Ey İbrahim, ey Musa, ey Yahya!" diye kafileye doğru seslendim. Nur yüzlü üç genç "Buyur!" diye çıkageldiler. Kadın onlara para verdi ve: *"Şu akçeyi verip içinizden birini şehre gönderin de baksın hangi yiyecek daha hoş ve helâl ise ondan size azık tedarik etsin."* [Kehf 18/19] dedi. Gençler yiyeceği getirince kadın bana: *"Kendilerine şöyle denilir: "Geçmiş günlerinizde yaptığınız güzel işlerden dolayı afiyetle, yiyin, için!"* [Hakka 69/24] dedi. Anladım ki o yiyecekleri bana ikram etmek için getirmiş.

Bütün bu gördüklerim karşısında gençlere dedim ki: Şayet annenizin bu durumunu bana söylemezseniz, bu yemekten asla yemem!" Gençler dediler ki: *"Annemiz, ağzından Cenâb-ı Hakk'ın gazabını çekecek yanlış bir söz çıkar korkusuyla kırk yıldır bu şekilde sadece Kur'ân'la konuşur."* [Ahmed el-Hâşimi, *Cevâhiru'l-Edeb,* I, 261]

"Bugün Allah'ın kitabını bırakan Müslümanlar, önündeki lambanın düğmesine basıp her tarafı aydınlatmayan, kendisini kuşatan karanlık içinde sağa-sola çarpan, şuursuzca hareket eden bir cemaat gibidirler."

(Hasan el-Bennâ)

32. Ders

KUR'ÂN

Ahiret Âleminin Mukaddes Bir Fermanıdır

Kur'ân İklimi

﴿وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ ۚ وَبِالْاٰخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ۝﴾

"Onlar sana indirilene ve senden önce indirilene iman ederler. Yine onlar ahiret hayatının varlığına kesinkes inanırlar."

[Bakara Sûresi, 2/4]

Nebevî Seda

عَـنْ مَالِـكٍ أَنَّهُ بَلَغَهُ أَنَّ رَسُـولَ اللَّهِ صَلَّـى اللهُ عَلَيْهِ وَسَـلَّمَ قَـالَ: تَرَكْتُ فِيكُـمْ أَمْرَيْـنِ، لَـنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّـكْتُمْ بِهِمَا: كِتَـابَ اللَّهِ وَسُـنَّةَ نَبِيِّهِ

İmam Mâlik'e ulaştığına göre, Hz. Peygamber (sas) şöyle söylemiştir: *"Size iki şey bırakıyorum. Bunlara uyduğunuz müddetçe asla sapıtmayacaksınız: Allah'ın Kitab'ı ve Resûlü'nün sünneti!"*

[İmam Mâlik, *Muvatta, Kader*, 3]

KUR'ÂN

Ahiret Âleminin Mukaddes Bir Fermanıdır

Örnek Şahsiyetler

SEBE MELİKESİ BELKIS

Ona (Belkıs'a): 'Köşke gir!' dendi. Melike onu görünce derin bir su sandı ve eteğini yukarı çekti. Süleyman: 'Bu, billûrdan yapılmış, şeffaf bir zemindir!' dedi. Melike dedi ki: Rabbim! Ben gerçekten kendime yazık etmişim. Süleyman'la beraber âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum."

[Neml 27/44]

İlahî kelâm insanın biri geçici, diğeri kalıcı iki hayatı olduğunu her fırsatta dile getirir. Bu hayatlardan ilkinin *"edna"* alçak, aşağı olan (hem mekân hem değer olarak) dünya hayatı olduğunu, bu hayatın geçici, değersiz, oyun ve eğlence, az bir meta gibi özellikleri olduğunu söyler. İnsanın yaşamakta olduğu bu hayatı aslında kalıcı olan hayata bir hazırlık, ebedî mekâna bir geçiş olarak kullanması gerektiğini belirtir. Diğer hayat ise *"ahiret"* hayatıdır. Ahiret hayatı varılacak en son menzil, ulaşılacak en son duraktır. Kur'ân bu iki hayata dair tespitler yapar ve tavsiyeler de bulunur. Vahyin dengeli üslubunu iyice anlayan muhatap, nereye ne kadar, ne ölçüde, değer vermesi gerektiğini anlar. Kur'ân'ın bu iki hayat için de rehber olduğunu çok güzel ifade eden Bediüzzaman, bizim serlevha

İbret Şahsiyetler

HÂMÂN

"Firavun: 'Ey ileri gelenler! Sizin için benden başka bir ilâh tanımıyorum. Ey Hâmân! Haydi, benim için çamur üzerine ateş yak (ve tuğla imal et), bana bir kule yap ki Mûsâ'nın ilâhına çıkayım; ama sanıyorum, o mutlaka yalan söyleyenlerdendir!' dedi."

[Kasas 28/38]

olarak aldığımız şu söz ile konuyu özetler: *"Kur'ân, İslâm âleminin güneşi olduğu gibi, ahiret âleminin de haritasıdır!"* [1]

Kur'ân İslâm âleminin yani şuan içerisinde yaşadığımız dünya hayatının güneşidir. İnsanlık onun nuru ile aydınlanmakta, onun rehberliği ile ayakta durabilmektedir. Vahyin dünya hayatına yaptığı bu katkı herkesin malumudur. O dünya hayatına böyle açılımlar getirdiği gibi bizim için şuan gayb olan, varlığı malum, mahiyeti meçhul olan ahiret hayatına da rehberlik etmekte, muhatabın eline bir harita ve ferman teslim etmektedir. Vahyin rehberliğinde yürüyen insan elindeki harita ile gaybî bir mesele olan ahireti çok iyi anlatmakta, mahiyetine dair çok önemli bilgiler edinerek hazırlıklarını yapmaya başlamaktadır.

Kur'ân-ı Kerîm, dünya hayatının sona ereceği gün olan kıyametten, kıyamet sonrası insanların toplanacağı haşirden bahsettiği gibi, ahiret hayatından da çokça bahsetmektedir. Ahirete dair sunduğu bilgilerden şu temel neticeleri çıkartabiliriz:

'EN'LER

Kur'ân-ı Kerim de en iyi hüküm verenin Allah [cc] olduğu hakikati belirtilmiştir.

[Tîn 95/8]

Kavramlar

- **Ahsen-i takvim;** "en güzel şekil, en güzel biçim" mânasına gelmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de *ahsen-i takvim* ifadesi bir tek yerde geçmektedir..
- **Esfel-i Safilîn;** "aşağıların en aşağısı" mânasına gelmektedir. Kur'ân-ı Kerîm'de esfel-i safilîn ifadesi bir tek yerde geçmektedir. .

"Biz, gerçekten insanı en güzel bir biçimde yarattık."

[Tîn 95/4]

"Sonra onu, aşağıların aşağısına indirdik."

[Tîn 95/5]

1. Ahiret hayatı, kesinlikle vardır ve varlığı imanın konusudur

"Dünya hayatı sadece oyun ve oyalanmadır. Asıl hayat ahiret yurdunda ki hayattır. Keşke bilseler! " [2]

Kur'ân onlarca ayette, imanın sahih olma şartını, ahiret gününe iman etmeye bağlamaktadır. Bu hayatın geçici olduğunu, asıl hayatın orada başlayacağını belirtmektedir. O günün varlığında hiçbir şüphe

[1] Bediüzzaman Said Nursî, *Mesnevi-i Nuriye,* s. 210.
[2] Ankebût 20/64.

olmadığı, dünyanın da o hayata varmak için bir köprü olduğu gerçeğinin altı çizilmektedir.

2. Ahiret hayatı ceza ve mükâfatların verileceği bir mekândır

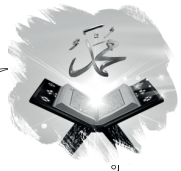
"İşlediklerinden ötürü herkesin bir derecesi vardır. Herkese haksızlığa uğratılmaksızın, işlediklerinin karşılığı ödenir." [3]

Büyük duruşmada kurulan teraziden çıkan sonuçlara göre herkese gideceği yer gösterilir. Bu yerlerin üç ayrı mekândan oluştuğunu Kur'ân bize söyler. Bunlar: *Cennet, Cehennem* ve *A'raf* tır.

a. Cennet

"Mutlu kılınanlar ise cennettedirler. Rabbinin dilemesi dışında, sonsuz bir bağış olarak gökler ve yerler sürdükçe, onlar orada ebedi kalacaklardır." [4]

Kur'ân-ı Kerîm, inanıp o inançları uğruna salih eylemler de bulunanlara ödül olarak *"daru's-selam"* selam ve esenlik yurdu olan cennetler verileceğinin müjdesini verir. Cennetin derecelerle donatılmış, akla hayale gelmeyen nimetlerle süslenmiş, tarifi mümkün olmayan güzelliklerle kuşatılmış bir mekân ol-

HZ. PEYGAMBER'İN (SAS) DÜNYASINDA KUR'ÂN

Ebû Hureyre (ra) rivayet ediyor, diyor ki: "Allah Resûlü (sas) buyurdu ki: *"Kul bir günah (hata) işlediği zaman kalbinde (siyah) bir nokta belirir. O günahtan elini çekip tevbe ve istiğfar ettiği zaman, o nokta silinir ve kalbi yine parlar. Aynı günahı tekrar işlerse o siyahlık artar. Nihayet o siyahlık tüm kalbini kaplar, işte Allah'ın: 'Hayır; bilakis kalplerinde kazandıkları günah, yer etmiş ve (pas) iz bırakmıştır!' kavlindeki (Mutaffifîn 83/14) pas budur."*

[Tirmizî, *Tefsirü'l-Kur'*ân, 74]

[3] Ahkaf 46/19.
[4] Hûd 11/108.

Ahlakı Kur'ân

Rezzak Olan O'dur!

"Allah kullarına rızkı bol bol verseydi, yeryüzünde azarlardı. Fakat O, (rızkı) dilediği ölçüde indirir. Çünkü O, kullarının haberini alandır, onları görendir. O, (insanlar) umutlarını kestikten sonra, yağmuru indiren, rahmetini her tarafa yayandır. O, hakiki dosttur, övülmeye lâyık olan sadece O'dur."

Şûra 42/ 27, 28

duğunu belirtir. Adn cennetleri, firdevs, cennetü'l-mevâ gibi çeşitliliklerle insanın amellerine karşı, hangi dereceyi hak ederse orada ebedi kalacağı dile getirilir.

b. Cehennem

"Bedbaht olanlar, ateştedirler. Onlar orada âh edip inlerler. Rabbin dilemesi dışında gökler ve yer var oldukça orada ebedi kalacaklardır. Çünkü Rabbin her istediğini yapmaya güç sahibidir." [5]

İnkâr edenler, günaha dalanlar, dünya hayatında yaptıkları kötü eylemlerin karşılığını ödemek için cehenneme atılırlar. Kur'ân birçok ayette cehennemi, oranın dehşetini, oraya düşenlerin durumunu anlatarak, insanları nasıl bir sonuç ile karşı karşıya olduklarını söyleyerek uyarır. O dehşetli tabloları anlatırken Kur'ân'ın izlediği usûl ve üslûb bile insanı korkuya sevk etmektedir. Cennetin derecelerinden bahsettiği gibi cehennemin de derekelerinden (aşağı doğru basamaklarından) bahsederek günahın şiddetine göre azabın artacağının haberini verir. Orayı hak edenlerin yiyecek ve içeceklerinin ne olacağını, nasıl pişman olacaklarını, ama pişmanlığın hiç fayda vermeyeceğini, asıl pişmanlığın dünya hayatında geçerli olacağını belirterek insanları tevbeye davet eder.

Davası Furkân

Önemli Olan Yarın!

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve herkes, yarına ne hazırladığına baksın. Allah'tan korkun, çünkü Allah, yaptıklarınızdan haberdardır. Allah'ı unutan ve bu yüzden Allah'ın da onlara kendilerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. Onlar yoldan çıkan kimselerdir

Haşr 59/18, 19

[5] Hûd 11/106-107.

Nûr Çeşmesi

Efkâr-ı umumiye bir tefsir-i Kur'ân istiyor. Evet, her zamanın bir hükmü var. Zaman dahi bir müfessirdir. Ahval ve vukuat ise, bir keşşaftır. Efkâr-ı âmmeye hocalık edecek, yine efkâr-ı âmme-i ilmiyedir. Bu sırra binaen ve istinaden isterim ki: Müfessir-i azîm olan zamanın taht-ı riyasetinde, herbiri bir fende mütehassıs, muhakkikîn-i ulemadan müntehap bir meclis-i meb'usan-ı ilmiye teşkiliyle, meşveretle bir tefsiri telif etmekle sair tefasirdeki münkasım olan mehasin ve kemâlâtı mühezzebe ve müzehhebe olarak cem etmelidirler.

[Bediüzzaman Said Nursî, *Muhakemat*, s. 29]

c. A'raf

A'raf, yüksek yer ve burç demektir. Kur'ân cennet ve cehennemi birbirinden ayıran yüksekçe bir duvara benzeyen yere bu adı verir. Bu mekânda kimlerin kalacağı ihtilaflı bir meseledir. Yapılan birçok yorum içerisinden Kur'ân'ın ruhuna en uygun olan yorum, günah ve sevapları birbirine denk olanlardır. Bunlar bir müddet orada bekletildikten sonra cennete gireceklerdir. A'raf ehlinin nasıl bir tablo ile karşılaşacağını anlatan Kur'ân ayetleri, sûreye de isim olan, A'raf Sûresi'nin 46 ile 49. ayetleridir. Bu ayetlerde denilir ki:

"İki taraf arasında bir perde vardır. Burçlar üzerinde her iki tarafı da yüzlerinden tanıyan adamlar bulunur. Bunlar Cennetliklere: 'Size selam olsun' diye seslenirler. Bunlar henüz Cennet'e girmemiş, ama girmeyi uman kimselerdir. Bunların yüzleri ateştekilere çevrilince: 'Rabbimiz! Bizleri zalimler topluluğu ile beraber bulundurma!' derler. Burçlarda olanlar simalarından tanıdıklarına seslenerek derler ki: 'Ne çokluğunuz ne de taslamakta olduğunuz büyüklük size hiçbir yarar sağlamadı!' Allah'ın kendilerini hiçbir rahmete erdirmeyeceğine dair yemin ettiğiniz kimseler bunlar mı? (Ve onlar cenneti hak edenlere dönerek derler ki:) Girin Cennet'e artık sizin için bir korku yoktur ve sizler üzülecekte değilsiniz." [6]

[6] A'raf 7/46-49.

3. Ahiret hayatı bitimsiz bir hayattır

"İlk tattıkları ölüm dışında, artık orada ölümü tatmazlar." [7]

Ahiret hayatının devamlılığına Allah (cc) birçok ayette değinir. Bizim için meçhul olan bu sürekliliğin ne anlam taşıdığı tam olarak bilinmemektedir.

İnanan insanların kazandıkları cennetlerde bitimsiz bir süre, cehennemliklerin de hak ettikleri azapları günahlarına göre yine bitimsiz bir sürede tadacaklarıdır.

İşte vahiy, mukaddes bir ferman ile bize gayb olan böyle bir meselede bu kadar geniş izahlarda bulunur. Bize olan rehberliği dünya ile sınırlamadan, ahiret hayatında da bize pusula ve harita olur. O anlatmasaydı biz bu bilgileri hiçbir yerden edinemez, kuruntularımızla yada zanlarımızla zihinlerimizde bir şeyler oluştururduk. Ama bu alanda da o, imdadımıza yetişerek en doğru bilgilerle iki hayatımızı da inşa etmekte, en doğru bilgileri bize sunmaktadır.

[7] Duhân 44/56.

❖ KUR'ÂN'IN ŞAHİTLERİ ❖

• ***Semadan Anında Ayetler İniyor!***

Cahiliye döneminin en kötü adetlerinden bir tanesi de zihârdı. Zihâr yapan kimse, hanımına: "Sen bana annemin sırtı gibisin!" der, böylelikle o kadını bir şekilde boşamış olur; ama o kadın başka birisiyle de evlenemez, ömür boyu kocasınada haram olur, hayatı tamamen kararırdı.

İslâm döneminde ilk zihâr yapan kimse, ensârdan Evs b. Sâmit idi. Onda biraz asabilik ve biraz hastalık vardı. Nöbet geçirir, sık sık düşer bayılırdı. Daha sonra ayılır, aklı başına gelirdi. Ayıldığı zamanlardan birinde, Ebû Abdurrahman Yezîd b. Sa'lebe'nin kız kardeşi olan eşi, Havle bint Sa'lebe'yi karşısında görünce: "Sen bana, annemin sırtı gibisin." dedi. Sonra dediğine pişman olup eşine: "Artık bana haram olduğunu düşünüyorum." dedi. Havle: "Sen talakı zikretmedin. Bu haramlık aramızda; Allah, Resûlü'nü göndermeden önce geçerli idi. Resûlullah'a git ve yaptığın şeyi ona sor." dedi. Evs: "Bunu ona sormaktan utanırım. Sen Resûlullah'a (sas) git. Umulur ki ondan, daha bilgili olması hasebiyle, içinde bulunduğumuz durumdan bizi kurtaracak bir hayır elde edersin." dedi.

Havle bint Sa'lebe diyor ki: "Bir elbise giyip çıktım ve Âişe'nin odasında Resûlullah'ın (sas) yanına girdim ve şöyle dedim: "Ya Resûlullah! Evs'i tanıyorsun. Çocuğumun babası, amcam oğlu ve insanların bana en sevimlisidir. Ona isabet eden hastalığı/deliliği, gücünün azlığını, kuvvetinin zayıflığını ve konuşma güçlüğü çektiğini biliyorsun. Ona bir zarar geldiğinde ona yardımcı olmaya en layık benim. Bana bir zarar geldiğinde bana yardımcı olmaya en layık odur. Bir söz söyledi. Fakat kitabı sana indirene yemin olsun ki, talakı zikretmedi. 'Sen bana, annemin sırtı gibisin' dedi." Şimdi biz bu durum karşısında ne yapacağız?"

Resûlullah (sas) Havle'ye dedi ki: *"Senin ona haram olduğunu düşünüyorum!"* Bu söz karşısında dünyası başına yıkılan Havle validemiz, bir çıkar yol için Resûlullah (sas) ile ısrarla tartışmaya başladı. Sonra şöyle dedi: "Allah'ım! Şiddetli üzüntümü ve ondan (kocamdan) ayrılma sıkıntımı sana şikâyet ediyorum. Allah'ım! Nebî'nin diliyle bize ferahlık verecek hükmü indir."

Âişe annemiz diyor ki: "Havle ağladı. Ev halkından bizimle beraber olanlar da ona olan merhamet ve acımadan dolayı ağladı. Havle bu şekilde Resûlullah'ın (sas) huzurunda onunla konuşuyordu. Resûlullah'a (sas) vahiy geldiği zaman, başını içine çeker, yüzü bembeyaz kesilir, ön dişleri (dudağı) titrer ve ondan inci gibi ter akardı."

Âişe annemiz Resûlullah'ın (sas) bu haline şahit olunca, Havle'ye dedi ki: "Ey Havle! Resûlullah'a, başkası için değil, senin hakkında vahiy iniyor." Havle: "Allah'ım! Hayırlı kıl! Ben Nebî'nden sadece hayrı istedim." dedi. Âişe annemiz anlatmaya devam ediyor: "Resûlullah (sas) vahyin etkisinden sakinleşinceye kadar ayrılık hükmü ineceği korkusuyla Havle'nin canının çıkacağını sandım. Nihayet Resûlullah (sas) rahatlayınca tebessüm etti ve: *"Ya Havle!"* dedi. Havle: "Lebbeyk/Buyur! Ya Resûlullah!" dedi. Resûlullah'ın (sas) tebessümüne, sevincinden ayağa kalktı. Resûlullah (sas): *"Allah, senin ve onun hakkında vahiy indirdi."* dedi ve ona şu ayetleri okudu: *"Kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikâyette bulunan kadının sözünü Allah işitmiştir. Allah, sizin konuşmanızı işitir. Çünkü Allah işitendir, bilendir. İçinizden zıhâr yapanların kadınları, onların anaları değildir. Onların anaları ancak kendilerini doğuran kadınlardır. Şüphesiz onlar çirkin bir laf ve yalan söylüyorlar. Kuşkusuz Allah, affedicidir, bağışlayıcıdır. Kadınlardan zıhâr ile ayrılmak isteyip de sonra söylediklerinden dönenlerin karılarıyla temas etmeden önce bir köleyi hürriyete kavuşturmaları gerekir. Size öğütlenen budur. Allah, yaptıklarınızdan haberi olandır. (Buna imkân) bulamayan kimse, hanımıyla temas etmeden önce ardarda iki ay oruç tutar. Buna da gücü yetmeyen, altmış fakiri doyurur. Bu (hafifletme), Allah'a ve Resûlü'ne inanmanızdan dolayıdır. Bunlar Allah'ın hükümleridir. Kâfirler için acı bir azap vardır."* [Mücâdele 58/1-4]

Allah Resûlü (sas) ayetleri okuduktan sonra Havle validemize şöyle bus yurdu: *"Evs'e, bir köle azat etmesini söyle!"* Havle: "Ne kölesi! Vallahi onun kölesi yoktur. Benden başka hizmetçisi de bulunmamaktadır." dedi. Resûlullah: *"Öyleyse ona, iki ay peşpeşe oruç tutmasını söyle!"* dedi. Havle: "Vallahi ya Resûlullah! Evs buna güç yetiremez. O bir günde birkaç defa su içer. Bedeninin zayıflığıyla birlikte gözleri de görmemektedir. O çorak arazi gibidir." dedi. Resûlullah: *"Öyleyse ona, altmış fakiri doyurmasını söyle!"* dedi. Havle: "O nerden bulacak! O bir öğüne muhtaçtır." dedi. Resûlullah: *"Öyleyse ona, Ümmü'l-Münzir bint Kays'a (Medine'nin zengin hanımlarındandır ve Evs b.*

Sâbit'in akrabasıdır) gidip ondan yarım vesk hurma almasını ve onu altmış fakire dağıtmasını söyle!" dedi.

Havle kalkıp eşi Evs'e doğru gitti. Onu kapının önünde oturmuş, kendisini bekler halde buldu. Evs ona: "Ey Havle! Ne yaptın?" diye sordu. Havle: "Çirkin bir iş yapmış olmana rağmen sonucu hayırdır. Resûlullah (sas) sana, Ümmü'l-Münzir bint Kays'a gidip ondan yarım vesk hurma almanı ve onu altmış fakire dağıtmanı emretti." dedi. Havle dedi ki: Evs yanımdan hızla ayrılıp gitti. Bildiğim kadarıyla o, beş sâ' (yaklaşık 3,333 kg) ağırlığı taşıyamazken, yarım vesk (yaklaşık 100 kg) hurmayı sırtında getirdi ve onu fakirlere dağıttı. [İbn Sa'd, *Tabakât*, X, 391, 392]

❖ KUR'ÂN'IN SEVDALILARI ❖

• ***Âlemlerin Rabbi Olan Allah'a Kur'an'ı Okumak!***

Hafız Münâvî (v. 1031/1622) , büyük bir hadis âlimi, fakih ve sûfîdir. Miladi 1545 ile 1622 yıllarında Mısır'da yaşamıştır. Yaşadığı dönemde kendisine; "zamanının İmam Şafiîsi" dedirtecek kadar ilimde ve irfanda zirvelere çıkmıştır. Bu büyük âlimin talebelerinden biriyle aralarında geçen bir hatırayı aktarır kaynaklarımız. Hafız Münâvî'nin genç bir talebesi varmış. Kur'ân'ı hıfz etmek için sabahlara kadar yatmaz, çalışır ve en az gecede bir hatim edermiş. Sabah olunca rengi solmuş, benzi sararmış bir halde hocasının karşısına gelir, zorlanarak dersini arz etmeye çalışırmış. Hocası talebesindeki bu hali görünce meraklanmış ve arkadaşlarından bu talebesinin halini sormuş. Arkadaşları bu talebenin sabahlara kadar Kur'ân hıfzı ile meşgul olduğunu ve her gece bir hatim indirdiğini söylemişler. Hafız Münâvî bu talebesini uyarma ihtiyacı duymuş, onu karşısına oturtarak demiş ki: "Evladım! Kur'ân indiği gibi okunmalıdır. Maharet çok okumak değil, asıl maharet okunan o ayetler üzerinde tefekkür etmektir. Bundan sonra geceleri Kur'ân okurken sanki ben karşındaymışım ve bana okuyormuş gibi oku." Hocasının bu tavsiyelerini dinleyen talebe, o gece sanki rahlesinin önünde hocası varmış gibi, Kur'ân'ını okumuş. Sabah olunca hocasının önüne dersini arz etmeye gelince, hocası sormuş: "Evladım! Bu gece ne kadar Kur'ân okudun?" Talebe hocasına demiş ki: "Hocam! Ancak Kur'ân'ın yarısını okuyabildim. Çünkü sizi önümde hayal edince yanlış yapmamak için daha dikkatli ve yavaşça okudum." Hocası bu başlangıca sevinmiş ve talebesine demiş ki: "Bu gece ise sanki rahlenin önünde Efendimiz (sas) varmış gibi

Kur'ân'ını oku. Sanki dersini O'na arz ediyormuş gibi oku." Talebe hocasının dediği gibi, o gece Efendimiz'in (sas) ruhaniyeti ile beraber olmaya çalışmış ve sanki dersini O'na okuyormuş gibi büyük bir hassasiyet ile okumaya çalışmış ve sabah olunca yeniden hocasının karşısına geçmiş. Hocası sormuş; "Ne yaptın bu gece?" Talebe demiş ki; "Ancak Bakara Sûresi'ni okuyabildim" Hoca yine sevinmiş, "tamam bu iş kemale erecek" diye içinden geçirmiş ve: "Bu gece de sanki karşında vahiy meleği Cibril varmış gibi oku" demiş. Talebe o gecede sanki Cebrail'e okuyormuş gibi Kur'ân'ını okumaya çalışmış. Sabah olunca hocası yine sormuş; "ne yaptın bu gece?" Talebe demiş ki; "Hocam! Sadece Fatiha Sûresi'ni okuyabildim." Hoca talebesindeki bu olumlu gelişmeden dolayı daha da sevinmiş ve en son merhalede talebesine: "Bu gece sanki karşında âlemlerin Rabbi olan Allah varmış gibi oku. Sanki O'nunla konuşuyormuş gibi, dersini O'na arz et" demiş. Talebe hocasının istediği gibi o gece öyle yapmış. Sabah olunca yeniden hocasının karşısına geçmiş, hocası ne yaptığını sormuş; talebe demiş ki; "Vallahi! Hocam, Fatiha'dan başladım; İyyake na'büdü' ayetine geldim, ama bir türlü bu ayeti tamamlayamadım. Bu ayeti her dilime aldığımda, karşımda duran Rabbime karşı tam anlamıyla kulluğumu yerine getirememe utancı ile kendi kendime; "sen gerçekten her halin ile Allah'a kulluk yapıp, başka hiçbir şeye yönelmiyor musun?" diye sorguladım. Bu sorgulamayı o kadar çok yapmışım ki, birde baktım sabah olmuş ve ben hâlâ "İyyake na'büdü" ayetini geçememişim." Talebenin bu samimi sözleri hocayı da, orada bulunan diğer talebeleri de, gözyaşlarına boğmuş ve hoca talebesinin sahâbe şuurunda bir Kur'an anlayışına vardığından dolayı sevinmiş ve bu talebesini kutlayarak, ona hayır dualarında bulunmuş. Çok geçmeden bu talebe ruhunu Rahman'a teslim etmiş. [Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr*, I, 190]

"Kur'ân'ın gölgesinde hayat bir nimettir. Bu nimeti ancak tadanlar bilir. Ömrü yükselten, safiyete ulaştıran ve mübarek kılan bir nimet."

(Seyyid Kutub)

SONSÖZ YERİNE

Ya Rabbi! Bu bitimsiz hazineden istifade edebilecek bir kabiliyet bizlere ver. Onu anlayacak bir fehm, onu kavrayacak bir fıkh, ona teslim olacak bir kalp, o teslimiyetini ameliyle ispat edecek bir beden, onun hakikatlerini âleme duyuracak bir dil ver. Bizlerin yanlış ve eksiklerinden dolayı insanları Kur'ân'dan soğutma. Onun müntesiplerine temsil liyakati ver, başka insanlara Kur'ân'ı teklif edebilecek bir güç ver. Bizim yetersiz ve dar düşüncelerimizi Kur'ân'a perde eyleme. Onun sönmez ve söndürülmez nuruyla yüreklerimizi aydınlat. Kıyamet gününde onu bize şikâyetçi kılma. Eğer o bizden şikâyetçi olursa artık ona karşı bizi kim savunabilir ki?

Ya Rabbi! Vahiy ile senin istediğin gibi tanışmayı, bilişmeyi, hemhal olmayı bizlere nasip et. Vahyi hayatımızın nuru, kabirlerimizin misbahı/lambası; sırâtımızın yoldaşı, hesabımızın kolaylaştırıcısı, cennetimizin de refiki kıl.

Ya Rabbi! Vahyi hayatımızın merkezine yerleştirmeyi bizlere nasip eyle! Bir pergel gibi, sağ ayağımızı onun hakikatleriyle sabitlendir. Ondan alarak ilhamı, asra söyletmeyi bizlere nasip et. Mecid olan kitabının şerefinden, onurundan bizleri de nasiplendir. Kaybettiğimiz izzetimizi, onunla yeniden bizlere kazandırt. Onun uğruna canlarını, mallarını, kanlarını, terlerini verenler çok oldu, bizleri de bu çabayı verenlerden kıl.

Ya Rabbi! Vahyi ahlakımızın kaynağı kıl. Peygamberine nasip ettiğin gibi bize de ahlakı Kur'ân olabilmeyi nasip et. Yaşayan Kur'ân'lar olmamıza yardımcı ol. Kitab'ın insana dönüşmüş şekilleri olmamızı sağla. Bizim ile Kur'ân'ı öyle bütünleştir ki bizi öldürmeye gelenler, bizde onun nurunu görüp onunla dirilsin, bize düşmanlık edenler onun rahmeti ile bize karşı iyi birer dost olsun.

Ya Rabbi! Bizleri başka şeylere tenezzül eden, sorunlarına Kur'ân dışında çözüm arayan, işine gelince Kur'ân deyip, işine gelmeyince ona sırt dönenlerden eyleme. Hoşumuza gitse de, gitmese de ona tabî olacak, hükmüne razı olup, onu savunacak bir iman nasip et. İmanlarımıza derinlik, teslimiyetlerimize samimiyet, amellerimize hasbilik, ikrarlarımıza selimiyet ver.

Ya Rabbi! Biz biliyoruz ki senin kitabın *Kerîm, Mecîd, Azîz* ve *Hakîm'*dir. O bize değil, biz ona muhtacız. Onun bize ihtiyacı yok ama bizim ona çok ama çok ihtiyacımız var. Ne olur Ya Rabbi! Bizleri ona hizmetçi eyle. Ona hâdim olmak dünyanın en önemli rütbesidir. Bizleri bu rütbeden mahrum eyleme. Onun uğrunda yaşat, onun uğrunda mücadele ettir ve onun uğrunda da canımızı al. (âmin)

"Senin izzet sahibi Rabbin, onların isnat etmekte
oldukları tüm vasıflardan yücedir, münezzehtir.
Gönderilen bütün Peygamberlere selam olsun!
Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun!"
[Sâffât Sûresi, 37/180-182]

KAYNAKÇA

ABDULBAKİ, Muhammed Fuad, *el-Mu'cemü'l-Müfehres li Elfâzi'l- Kur'âni'l-Kerîm,* Dârü'l-Hadis, Kahire, Mısır, 1996/1417

ABDÛRRAŞİD, İhâb, *el-Belâğatü'l-Müsavvare,* Merkezi'd-Divan Kahire, Mısır, 2003/1424

ADIVAR, Adnan Abdülhak, *Tarih Boyunca İlim ve Din,* Remzi Kitabevi, İstanbul, 1969

AHMED B. HANBEL, *el-Müsned*, el-Mektebetü'l-İslâmî, Beyrut, Lübnan, 1993/1413

ALBAYRAK, Dr. Halis, *Kur'ân'ın Bütünlüğü Üzerine,* Şule Yayınları, İstanbul, Ocak, 1992

ALÛSÎ, Mahmut Şükrî, *Bülûğu'l-Ereb fi Ma'rifeti Ahvâli'l-Arab,* Metâbiu Dâri'l-Küttâbi'l-Arabî, Mısır, Tarihsiz

AYDÜZ, Prof. Dr. Davut, *Tefsir Tarihi, Çeşitleri ve Konulu Tefsir,* Işık Yayınları, İstanbul, Ocak, 2004

BAĞDÂDÎ, Ahmet b. Ali Ebûbekir, *Tarihu Bağdat,* Darû'l Kutubil-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, Tarihsiz

BEYHAKÎ, Ahmet b. el-Hüseyn b. Ali b. Musa, *Kitabü'l-Esma ve's-Sıfat,* Dâru'l-Kitabu'l-Arabî, Beyrut, Lübnan, 2002/1423

BEYZÂVÎ, Nasırüddin Abdullah b. Ömer, *Envaru't-Tenzil ve Esrâru't-Te'vil,* Darû'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1988/ 1408

BOLELLİ, Doç. Dr. Nusreddin Bolelli, *Belagat, Kur'ân Edebiyatı,* Rağbet Yayınları, İstanbul, 2000

BUHÂRÎ, Muhammed b. İsmail Ebû Abdullah, *Sahihü'l-Buhârî,* Mektebetü't-Tevfikiyye, Kahire, Tarihsiz

CERRAHOĞLU, İsmail, *Tefsir Usûlü,* Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1989

CÜNDİOĞLU, Dücane, *Anlamın Buharlaşması ve Kur'ân,* Tibyan Yayınları, İstanbul, 1997

— *Kur'ân'ı Anlamanın Anlamı,* Tibyan Yayınları, İstanbul, 1997

— *Anlamın Tarihi"* Kitabevi Yayınları, İstanbul, Tarihsiz

CÜRCÂNÎ, Ali b. Muhammed b. Ali, *et-Ta'rifât,* Dâru'l-Kutubi'l- Arabî, Beyrut, Lübnan, 1992/1412

ÇİÇEK, Doç. Dr. Halil, *20. Asırda Kur'ân İlimleri Çalışmaları,* Timaş Yayınları, İstanbul, Eylül, 1996

DÂRİMÎ, Abdullah b. Abdurrahman Ebû Muhammed, *Sünenü'd-Dârimî,* Dâru'l-Kütübi'l-Arabî, Beyrut, Lübnan, 1987/1407

DEYLEMÎ, Ebû Şuc'a Şireveyh el-Hemedanî, *el-Firdevs bi Me'suri'l-Hitab,* Darûl-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1986/ 1406

DOĞAN, Mehmet, *Büyük Türkçe Sözlük,* Gerçek Hayat Dergisi Yayınları, İstanbul, 2003

DRAZ, Muhammed Abdullah, *En Mühim Mesaj Kur'ân,* Terc: Suat Yıldırım, Işık Yayınları, İzmir, 1994

EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. el-Eşas, *Sünen-i Ebî Dâvûd,* Dâru'l-Fikr, Beyrut, Lübnan, 1994/1414

EMİN, Mustafa ve Ali el-Carim, *el-Belâğatü'l-Vazıha,* Darü'l-Maarif, Kahire, Mısır, 1999/1419

ERSOY, Mehmet Akif, *Safahat,* Yayına Haz. M.Ertuğrul Düzdağ, İnkilap Yayınları, İstanbul, 2003

ESED, Muhammed, *Kur'ân Mesajı,* Terc: Cahit Koytak, Ahmet Ertürk, İşaret Yayınları, İstanbul, 1999

HÂKİM, Muhammed b. Abdullah en-Nisabûrî, *el-Müstedrek ale's- Sahihayn,* Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1190/ 1411

HAMİDULLAH, Muhammed, *Aziz Kur'ân,* Terc: Abdulaziz Hatip, Mahmut Kanık, Beyan Yayınları, İstanbul, Kasım, 2000

HATİB, Muhammed Halil, *Hutabü'r-Resûl 574 Hutbetin min Künüzi'd-Durre ve Cevâmiu'l-Kelim"* Dârü'l-Fadileh, Kahire, Mısır, 1983/1402

İBN FÂRİS, Ebu'l Hüseyin Ahmet, *Mu'cemu Megayisi'l-Lüğâ,* Darü'l-Fikr, Beyrut, Lübnan, 1998/1418

İBN HİŞÂM, Abdulmelik b. Eyyüb el-Himyeri *es-Siretü'n-Nebeviyye,* Mektebetü's-Safa, Kahire, Mısır, 2001/1422

Kaynakça

İBN KESÎR, Ebu'l-Fida İsmail, *Tefsiru Kur'âni'l-Azim,* Dârü'l- Kalem, Beyrut, Lübnan, 1986/1406

İBN MACE, Muhammed b. Yezid el-Kazvinî, *es-Sünen,* Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 2001/1421

İBN SÜNNÎ, Ebû Bekr Ahmet b. Muhammed b. İshak ed-Dineverî, *Amelü'l-Yevm ve'l-Leyle,* el-Mektebetü'l-Ezheriyye, Kahire, Mısır, 1976/1397

İBN MANZÛR, *Lisânu'l-Arab,* Darü'l-İhya et-Turas el-Arabî, Beyrut, Lübnan, 1999/1419

İZUTSU, Toshihiko, *Kur'ân'da Allah ve İnsan,* Terc: Süleyman Ateş, A.Ü.İlahiyat Fak. Yayını, Ankara, 1975

J.J.G., Jansen, *Kur'ân'a Yaklaşımlar,* Terc: Halilrahmân Açar, Fecr Yayınevi, Ankara, Nisan, 1999

KASIMÎ, Cemaleddin, *Mehasinü't-Tevil, Kur'ân'ı Anlamak*, Terc: Sezai Özel, İz Yayıncılık, İstanbul, 1990

KILIÇ, Sadık, *Kur'ân Dildeki Sonsuz Mucize,* Gelenek Yayınları, İstanbul, Mayıs, 2003

KUR'ÂN ARAŞTIRMA GRUBU, *Kur'ân Hiç Tükenmeyen Mucize,* İstanbul Yayınevi, İstanbul, 2002

KUTUB, Seyyid, *Fi Zilâli'l Kur'ân,* Dâru'ş-Şurûk, Kahire, Mısır, 2002/1423

MÜSLİM, b. el-Haccac, *Sahih-u Müslim,* Çağrı Yayınları, İstanbul, 1993/1414

NESAÎ, Ahmed b. Şuayb Ebû Abdurrahman, *Sünen en-Nesaî,* Darü'l-Ma'rife, Beyrut, Lübnan, 2001/1422

NESEFİ, Abdullah b. Mahmud, *Medâriku't-Tenzil ve Hakâiku't-Tevil,* Darü'l-İhyai't-Türasi'l-Arabî, Beyrut, Lübnan, Tarihsiz

NURSÎ, Bediüzzaman Said, *"İşaretü'l-İ'caz"* Terc: Abdulmecid Nursî, Tenvir Neşriyat, İstanbul, 1988

— *Tarihçe-i Hayat,* Tenvir Neşriyat, İstanbul, 1999

— *Zülfikar Mecmuası,* Tenvir Neşriyat, İstanbul, 1999

— *Sözler,* Tenvir Neşriyat, İstanbul, 1999

— *Hutbe-i Şâmiye,* Tenvir Neşriyat, İstanbul, 1992

— *Mesnevi-i Nûriye,* Tenvir Neşriyat, İstanbul, 1999

RAFİ'Î, Mustafa Sadık, *İ'cazu'l-Kur'ân ve'l-Belâğatu'n-Nebeviyye,* Dâru'l-Kuttâbi'l-Arabî, Beyrut, Lübnan, 1973/1393

RAĞIB, el-İsfahânî, *Müfradâtü elfazi'l-Kur'ân,* Tahkik: Safvan Adnan Davudî, Darü'l-Kalem, Dımaşk, Şam, 2002/1423

RUDÂNÎ, İmam Muhammed b. Muhammed b. Süleyman, *Cem'ü'l-Fevâid, Terc:* Naim Erdoğan, İz Yayınları, İstanbul, 2003

SUYÛTÎ, Celaleddin Abdurrahman b. Ebû Bekr, *ed-Dürrü'l-Mensur fi Tefsiri'l-Me'sur,* Dârü'l-Kalem, Beyrut, Lübnan, 1990/ 1411

— *el-İtkân fi Ulûmi'l Kur'ân,* Dâru'l-Kitabu'l-Arabî, Beyrut, Lübnan, 2003/1424

ŞÂTİBÎ, Ebü'l İshak İbrahim b. Musa, *el-Muvafâkât fi Usuli'ş-Şeria,* Dâru'l-İhyai'l-Kütübi'l-Arabî, Beyrut, Lübnan, 1991/1411

ŞİMŞEK, Prof. Dr. M.Said, *Günümüz Tefsir Problemleri,* Kitap Dünyası Yayınları, İzmir, Tarihsiz

TABERÎ, Ebû Cafer, Muhammed b. Cerir; *el-Camiu'l Beyân an Te'vili Âyi'l-Kur'ân,* Dârü'l-Fikr, Beyrut, Lübnan, 1985/1405

TİRMİZÎ, Muhammed b. İsa Ebû İsa, *el-Camiu's-Sahih Sünenü't-Tirmizî,* Dârü'l-İhya et-Turasi'l-Arabî, Beyrut, Lübnan, 1994/ 1414

DİYANET İSLAM ANSİKLOPEDİSİ (DİA), İstanbul, 1988

ÜNAL, Ali, *Kur'ân'da Temel Kavramlar,* Nil Yayınları, İstanbul, Mayıs, 2003

VAHİDÎ, Ebu'l-Hasan Ali b. Ahmed, *Esbâbü'n-Nüzûl,* Matbaatü'l-Halebî, Mısır, 1968/1387

YILDIRIM, Muhammed Emin, *İbadetin Beyni Dua,* Kalem Yayınları, İstanbul, 2004

— *İnsanî İlişkilerde İlahî Ölçü,* Kalem Yayınları, İstanbul, Kasım 2004

ZEBİDÎ, Allame Seyyid Muhammed b. Muhammed Hüseyin, *İthafu's-Sade el-Müttakin bi şerhi İhyau Ulûmü'd-Din,* Dâru'l-Kütübi'l İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 2002/1422

ZEMAHŞERÎ, Ebû'l Kasım Carullah Mahmud b. Ömer, *el-Keşşâf an Hakaiki't-Tenzil ve Uyuni'l-Ekavil fi Vücuhi't Te'vil,* Mektebetü'l-Mısr, Kahire-Mısır, Tarihsiz

ZERKEŞÎ, Bedrüddin Muhammed b. Abdullah, *el-Burhan fi Ulûmi'l Kur'ân,* Mektebetü Darü't-Turas, Kahire, Tarihsiz

ZEYDAN, Abdulkerim, *İlahî Kanunların Hikmetleri (Sünnetullah)* Terc: Nizameddin Saltan, İhtar Yayınları, İstanbul, Kasım 1997

82 İL SAHABİ

SAHÂBENİN REHBERLİĞİNDE
KUTLU BİR YÜRÜYÜŞ

2 CİLT

EN GÜZEL ÖRNEĞİN ﷺ EN GÜZEL ÖRNEKLERİ رضي الله عنهم

SİYER YAYINLARI

BAĞLAR MAHALLESİ ÇEŞME SOKAK NO: 10/A GÜNEŞLİ / BAĞCILAR / İSTANBUL

TELEFON: 0 212 544 76 96 / 0 554 930 0704 **E-MAIL:** İNFO@SİYERYAYINLARI.COM **WEB:** WWW.SİYERYAYINLARI.COM

SİYERYAYIN SİYERYAYINLARI SİYERYAYINLARI SİYERYAYINLARI SİYERYAYINLARI